GUIDE TO THE SWAHILI LANGUAGE,

IN

GUJARATI CHARACTERS,

WITH

ENGLISH AND GUJARATI TRANSLATIONS.

HIEFLY FOR THE USE OF INDIANS HAVING RELATIONS WITH ZANZIBAR.

BY

ALIDINA SOMJEE LILANI.

PARTS I. AND II.

Registered under Act XXV. of 1867.

Bombay:
PRINTED AT
THE EDUCATION SOCIETY'S STEAM PRESS.

1890.

Price Two Rupees, Eight Annas.

સ્વાહીલી ભાષાનો ભોમિયો

ગુજરાતી હરફોમાં

ઈંગ્રેજી તથા ગુજરાતી તરજુમાસહિત.

વિશેષકરીને હિંદુસ્તાનના રેહેવાસીઓ

જેઓ

જંગબાર અને સ્વાહીલી કિનારાસાથે સંબંધ ધરાવેછે

તેમના ઉપયોગ સારૂ.

ભાગ ૧ લો તથા ૨ જો.

રચનાર

અલીદિના સોમજી લીલાણી.

મુંબઈ:

એજ્યુકેશન સોસાયટીના સ્ટીમ પ્રેસમાં છપાવ્યું.

સ૦ ૧૮૯૦. સં૦ ૧૯૪૬.

મુંબઈના મુખ્ય ચોપડીવેચનારાઓની દુકાનેથી મળશે.

કિમ્મત રૂ૦ ૭॥

TO
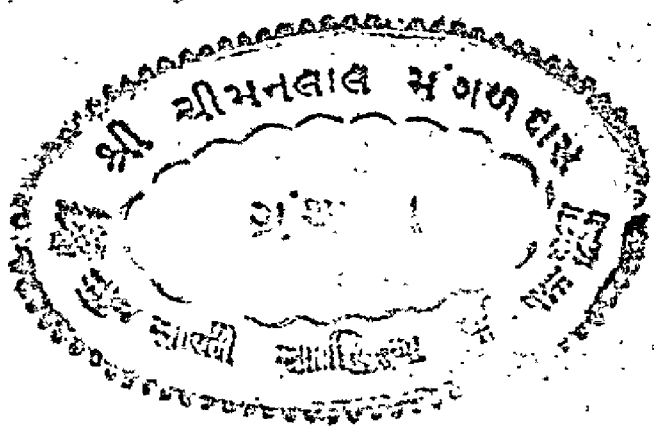
HIS HIGHNESS THE MAHÁRÁJÁDHIRÁJ,
MIRZÁ, MAHÁRÁO SHRI SIR KHENGÁRJI,
SAVÁI BAHÁDOOR, OF CUTCH, G.C.I.E.

THIS SMALL WORK IS

Most Respectfully Dedicated

IN

HUMBLE ACKNOWLEDGMENT OF THE DEEP INTEREST HE TAKES IN THE INTELLECTUAL, MORAL, AND SOCIAL IMPROVEMENT OF HIS PEOPLE, AND THE LIBERAL SUPPORT HE HAS PRIVATELY BESTOWED TOWARDS ATTAINING THAT OBJECT,

BY HIS MOST OBEDIENT SERVANT AND SUBJECT,

THE AUTHOR.

કચ્છના મહારાજાધિરાજ મિર્ઝાં મહારાવ શ્રી
સર ખેંગારજી, સવાઈ બહાદુર, જી. સી. આઈ. ઈ.,

એઓ

પોતાની પ્રજાની બુદ્ધિ, નીતિ, અને સંસાર સંબંધી હાલત સુધારવા વિષે
ઘણી હોંસ ધરાવેછે. તથા તે મતલબ પાર પાડવા અર્થે
ખાનગી રીતે ઉદાર દિલથી સારો આશ્રય આપતા
આવ્યા છે, તેના નમ્ર ઈકરાર દાખલ આ નાનું
સરખું પુસ્તક તેના રચનારે ઘણા
આદરપૂર્વક એમને

અર્પણ કર્યું છે.

PREFACE.

The Swahili Language is one of the best known and most popular of the languages spoken in Africa. In Zanzibar and along the East Coast it is the commercial language, and it is also well known in many parts of the interior, and is indeed the usual vehicle of conversation between the inhabitants of different villages sometimes far removed from the coast line.

Unfortunately the language has no glyphics or characters of its own; *it is only a spoken language, and hence the great difficulty it* presents to the would-be learner; for which reason many of my own countrymen and others speaking Gujarati, trading on the Zanzibar and neighbouring coasts, suggested to me at different times that I should prepare a work of the Swahili tongue in Gujarati characters for their benefit, and such, I trust, the present work will prove. I acquired a fair knowledge of the language during nearly five years' residence at Zanzibar, chiefly through the aid of the excellent works on Swahili by the learned Dr. Edward Steer, whose "Handbook on Swahili" and "Swahili Exercises" are the standard works on that language for foreigners, and through the help of these works I have arranged my own, so that my obligations to that gentleman are great.

The lessons should be studied in progressive order, so that the learner may gradually extend his vocabulary and avoid confusing one set of rules with others. The book is mainly intended to teach Gujarati-speaking people Swahili, but it will also be useful to them in acquiring a knowledge of English; whilst the Englishman who cares to master the sounds of the Gujarati characters (a table of which is appended) can easily find out the sounds and also the meanings of the Swahili words in the book. I have added grammatical explanations (in Gujarati of course) sufficient to render plain the various intricacies of expression necessarily allied to an unwritten tongue. By the aid of this work any Gujarati-speaking person proceeding to the East Coast will easily render himself familiar with the dialect of the people among whom he is about to sojourn; and it

will be, I hope, within his power and means to qualify himself in time for the efficient discharge of his duties in any capacity by procuring and thoroughly studying the best and the cheapest book in the Swahili language; a fact which will greatly assist him in any business or official communications, and perhaps open up the pathway to his ultimate success in life.

Owing to the unfortunate detention of part of my manuscripts by a former printer, which I was obliged to rewrite, and partly owing to the bad state of my health, I have been seriously delayed in getting out this work, and I crave the indulgence of the subscribers, as the circumstance was entirely beyond my control, and I was put to great loss of time and inconvenience, besides incurring additional expense; but nevertheless I shall be gratified if those for whom the book is intended—especially the wealthy merchant and the struggling trader—profit by it. If my present publication meets with the approbation of the public, the manuscript of the third part will be put in hand as soon as possible.

I beg to say that I am under great obligations to Rao Saheb Dalpatrám Pranjivan Khakhar, the late Educational Inspector at Cutch, for the valuable suggestions he has made respecting the work while going through it carefully with me, and also to Mr. Moolji Moledina, inhabitant of Cutch Kera, for assisting me in copying a part of the work correctly.

This being my first attempt, I expect my readers will generously excuse any shortcomings and errors they may find in this compilation.

ALIDINA S. LILANI.

BOMBAY, 1ST MAY, 1890.

પ્રસ્તાવના

સ્વાહીલી ભાષા એ આફ્રિકામાં બોલાતી ભાષાઓમાંથી સૌથી વધારે પ્રસિદ્ધ તથા લોકપ્રિય ભાષાઓમાંહેલી એક છે. જંગબારમાં અને પૂર્વકાંઠા ઉપર વેપાર અર્થે એજ ભાષા કામ લાગેછે, ઉપરાંત મધ્ય ભાગનાં ઘણાંક સ્થળોમાં એ બહુ જાણીતી છે, અને ખરેખર તે જૂદા જૂદા ગામોના રહેવાસીઓ વચ્ચે વાતચિત કરવાનું હમેશાનું સાધન છે, એટલુંજ નહી પણ કાંઠાની લાઇનથી દૂરનાં ગામોમાં કોઈ કોઈ ઠેકાણે એ બોલી વપરાયછે.

કમનસીબે એ ભાષા લખવામાટે તેનાં પોતાના અક્ષર અથવા લીપી નથી, ફક્ત એ ભાષા બોલાયછે અને તેથી તે શીખવાની ઇચ્છા રાખનારને બહુ મુશકેલી પડેછે; જેથી કેટલાક મારા દેશબંધુઓ તેમજ ગુજરાતી બોલનારા બીજા ઘણાક લોકો જેઓ જંગબાર અને આસપાસના કાંઠાઉપર વેપાર કરેછે તેમણે જૂદે જૂદે વખતે પોતાના લાભ અર્થે સ્વાહીલી ભાષાનું એક પુસ્તક ગુજરાતી હરફોમાં બનાવવા મને સૂચના કરી હતી અને હું આશા રાખુંછું કે આ હાલનું પુસ્તક તેમની સૂચનાને અનુસરતું ગણાશે, જંગબારમાં હું લગભગ પાંચ વરસ સુધી રહ્યો તે દરમિયાન એ ભાષાનું મેં ઠીક જ્ઞાન મેળવ્યું, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને ડૉક્ટર એડવર્ડ સ્ટીઅરના રચેલા ઉત્કૃષ્ટ ગ્રંથોની મને મદદ હતી. એ વિદ્વાનના "હૅન્ડબુક ઑન સ્વાહીલી" અને "સ્વાહીલી એક્સરસાઇઝીસ" એ નામના પુસ્તકો પરદેશીઓ માટે એ ભાષાના સત્તાવાર ગ્રંથો ગણાયછે, અને એ પુસ્તકોની સહાયથી મેં મારા ગ્રંથની રચના કરીછે, એટલા માટે એ ગૃહસ્થનો હું બહુ આભારી છું.

એ માંહેલા પાઠો જેવી રીતે હારબંધ આપેલાછે તે અનુક્રમપ્રમાણે તેનો અભ્યાસ કરવાથી રફ્તે રફ્તે શીખનારના બોલોના ભંડારમાં વધારો થતો જશે, અને એક રીતના નિયમોનો બીજી રીતના નિયમોનીસાથે ગુંચવાડો થતો અટકશે. એ ગ્રંથનો મુખ્ય હેતુ ગુજરાતી બોલનારા લોકોને સ્વાહીલી ભાષા શીખવવાનો છે પણ તેની સાથે ઇંગ્રેજીનું થોડું ઘણું જ્ઞાન સંપાદન કરવામાં એ તેમને ઉપયોગી થઈ પડશે; વળી જે ઇંગ્રેજોને ગુજરાતી અક્ષરના ઉચ્ચારોનું પૂર્ણ રીતે જ્ઞાન મેળવવું હોય તેમને તે ઉચ્ચારો (આપેલાં પત્રક ઉપરથી) અને વળી સ્વાહીલી શબ્દોનાં અર્થો સેહેલાઇથી મળી આવશે. આવી એક ભાષા જે લખવામાં આવતી નહિ હોય તે દર્શાવવામાં અવશ્ય કેટલીક રીતની ગુંચવણો જોડાયલી હોય છે, તે સ્પષ્ટ રીતે સમજાવવાને વ્યાકરણ સંબંધી ખુલાસા (અલબતાં ગુજરાતીમાંજ) ઉમેરેલાછે. આ ગ્રંથની મદદથી પૂર્વ કાંઠાતરફ જનાર કોઇપણ ગુજરાતી બોલનાર શખ્સ જે ત્યાંના લોકોની સાથે જઈ વસવાનો હોય તે તેમની બોલીથી પોતાને સારી રીતે સેહેલાઇથી વાકેફગાર કરી શકશે; અને હું આશા રાખુંછું કે આ સ્વાહીલી ભાષાની સૌથી સરસ અને સસ્તી ચોપડી મેળવીને સંપૂર્ણ રીતે અભ્યાસ કરવાથી કોઇપણ

પ્રકારનું પોતાનું કામકાજ બરાબર રીતે ચલાવવામાટે પોતાને થોડી મુદતમાં લાયક કરી રાકશે, આથી કરીને કોઈપિણ રીતનાં ધંધામાં તેમજ આફિસ સંબંધી વ્યવહારમાં તેને મોટી મદદ મળશે, અને કદાચ રોજગારમાં ફતેહમંદ થવા તે પોતાનો રસ્તો ખુલો થયલો જોશે.

આ પુસ્તકની લખેલી નકલ પ્રથમ જેને છાપવા આપી હતી તેણે તેનો કેટલોક ભાગ પોતાની પાસે રાખી મુક્યો તેથી મને તે ફરીથી લખવાની ફરજ પડી, આ માઠા સંજોગથી તથા કેટલેક દરજ્જે મારી તબિયત બરાબર ન રહેવાથી આ પુસ્તક બાહાર પાડવામાં બહુ ઢીલ થએલી છે, પણ એ બાબત મારા અખતિયારથી તદન બાહાર હોવાથી મારો ઘણો વખત નકામો ગયો, મને બહુ અઘવડ પહોંચી, અને તે શિવાય વિશેષ ખરચ થયો, તે તરફ જોતાં જે સાહેબો આગળથી ગ્રહાક થએલા છે તેઓ દરગુજર કરશે; મગર એમ છતાં પણ વિશેષ કરીને માતબર વેપારીઓ તથા મહેનતુ ધંધાદારીઓ જેઓને માટે આ પુસ્તક રચવામાં આવ્યું છે, તેઓને જો એથી ફાયદા થશે તો હું સંતોશ પામીશ. વાંચનારી આલમને જો આ પુસ્તક પસંદ પડતું થશે તો ત્રીજો ભાગ પણ બનતી ઝડપથી બાહેર પાડવામાં આવશે.

હું વિનંતિ સાથે કહેવા માગુંછું કે રાઓસાહેબ દલપતરામ પ્રાણજીવન ખખ્ખર કચ્છના માજી એજ્યુકેશનલ ઇનસ્પેક્ટર સાહેબે એ ચોપડી સાવધપણે મારી સાથે તપાસતાં મને જે કીમતી સૂચનાઓ કીધી તેટલા માટે એમનો તથા કચ્છકેરાના રહેવાસી મિસ્ટર મૂળજી મોલિદિનાએ મારા કામનો કેટલોક ભાગ શુદ્ધ રીતે કૉપી કરવાથી તેમનો હું બહુ આભારી છું.

આમારી પેહેલવેહેલીજ કોશેસ હોવાથી મારા વાંચનારાઓને આ ગ્રંથમાં જે કાંઈ ન્યૂનતા તથા ખામીઓ માલમ પડે તે તરફ તેઓ ઊદાર દિલથી દરગુજરની નજરે જોશે એવી હું આશા રાખુંછું.

ફારસી બયત.

نکاهت بیفتد اگر بر خطا ∴ تو آنرا بپوشان زلطف و عطا
تو بر من مگیر آهوای ذیخرد ∴ که خالي نباشد بشر از خطا

એ ફારસી બયતનો તરજુમો.

જો તમારી નિઘા કોઈ ભૂલ ઉપર પડે તો તમે મેહેરબાની તથા બક્ષિસ (ની નજર) થી તેને ગુપ્ત રાખો; અરે બુદ્ધિવાન, તમે મારા ઉપર દોષ મૂકશો નહિ કારણકે માણસ જાતમાં એવો કોઈ નથી કે જે ભૂલ કરે નહિ.

અલીદિના સોમજી લીલાણી.

મુંબઈ, તા. ૧ મે, સને ૧૮૫૦.

OPINIONS.

About a year ago Mr. Alidina brought to me for revision and suggestions a manuscript of a book called " A Guide to the Swahili Language." I went through some portion of it in his company, and made some changes and showed how he should proceed with the rest, and I am glad to see him now bring a fair printed copy of it for my opinion. The Swahili language at first sight appears to be difficult, but when reduced to grammatical rules, it is found to be very easy.

He has divided the work in two parts. In Part I. he gives for the beginners, who may or may not be acquainted with the grammar of their own tongue, a copious list of such words in the Gujarati character as occur in the daily intercourse with the natives, on various subjects, with their Gujarati and English equivalents, and the pronunciations of the latter in Gujarati, and some useful phrases. Having thus fairly introduced the learner to the colloquial portion, he proceeds at once to Part II., where the language is treated grammatically. The substantives of the language are divided into eight separate classes, upon which the first syllables of Swahili words almost always seem to depend. He first treats of three classes only in order to acquaint the learner and to avoid the confusion into which he would be plunged if all the eight classes were treated at once. He shows how the substantives of each class can be distinguished, and then, taking each part of speech and using it with the substantives of each class, explains the various changes it undergoes in different numbers, cases, tenses, &c.,

points out the rule by which the changes take place, and illustrates them by examples of words and phrases both in Gujarati and in English. When the student has sufficiently advanced, he takes him to the remaining classes as before, and concludes by giving a number of idiomatic phrases and two stories.

I am of opinion that the work supplies a great want hitherto felt by those Indians who go to Eastern Africa, and especially to Zanzibar, from Kutch, Kattiawar, and Bombay, and most of whom are acquainted with the Gujarati language as taught in Government schools, and some also with the English. Mr. Alidina should be congratulated on his bringing out such a useful and valuable work, which could not have been without the sacrifice of time and trouble, just at a time when the East Coast of Africa is being opened up by the European nations, and larger trade and larger flux of Indians from India can be expected as the natural results.

Mr. Alidina has usefully employed his valuable time in turning his sojourn in Zanzibar to account by producing a book for the benefit of his countrymen. I wish other people were to follow his praiseworthy example by writing a book on the trade of Africa, and the way in which it can be carried on successfully by our people.

DALPATRAM PRANJIVAN KHAKHAR,
(late) Educational Inspector, Kutch.

Bombay, 28th April 1890.

અભિપ્રાય.

આસરે એક વરસ ઉપર મિસ્ટર અલીદિના 'સ્વાહીલી ભાષાનો ભોમિયો' એ 'નામની ચોપડીનું લખાણ તપાસીજવા તથા સૂચનાર્થે મારી પાસે લાવ્યા હતા. એમની સાથે હું તેમાંનો કેટલોએક ભાગ વાંચી ગયો હતો, અને કેટલોક ફેરફાર કર્યો હતો તથા બાકીના લખાણમાં કેવી રીતે આગળ વધવું તે બતાવ્યું હતું, અને હવે મારા અભિપ્રાય માટે તેની સાફ છાપેલી નકલ એઓ મારીપાસે લાવ્યા તે જોઈ હું ખુશી થયોછું. સ્વાહીલી ભાષા પ્રથમતો અઘરી લાગેછે, પણ તેને વ્યાકરણના નિયમો લાગુકરી જોતાં બહુ સેહેલ માલમ પડેછે.

એમણે એ ચોપડીના બે ભાગ કીધાછે. પેહેલા ભાગમાં શીખાઉ લોકો જેઓ પોતાની ભાષાનાં વ્યાકરણથી જાણીતા હોય કે ન હોય, તેઓને માટે ત્યાંના દેશીઓની સાથે જૂદા જૂદા વિષયો ઉપર એક બીજા સાથે વ્યવહારમાં દરરોજ કામ લાગે, એવા શબ્દોની એક મોટી ટીપ ગુજરાતી હરફોમાં આપીછે, તથા તેઓની સાથે તેમના ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી એકસરખા અર્થ તથા ઇંગ્રેજીના ગુજરાતીમાં ઉચ્ચાર આપેલાછે. તેમજ વળી કેટલીક ઉપયોગી બોલવાની ઢબછબનાં વાક્યો આપેલાં છે. આ પ્રમાણે શીખનારને દરરોજ બોલવા ચાલવામાં કામલાગે એવા વિભાગ વિષે જાણીતો કરીને તેમણે બીજા ભાગની શરૂઆત કરીછે. એમાં એ ભાષા વ્યાકરણનાં નિયમ પ્રમાણે સમજાવેલી છે. એ ભાષાનાં નામના જૂદા જૂદા આઠ વર્ગો પાડેલા છે, એ વર્ગો ઉપર સ્વાહીલી શબ્દોના પેહેલા અક્ષર ઘણુંકરી હમેશાં આધાર રાખતા દેખાયછે. શીખનાર માહીતગાર થાય અને ગુંચવાડામાં ન પડે એટલામાટે એમણે બધા આઠે વર્ગ વિષે એકદમ સાથે નહિ સમજાવતાં માત્ર પેહેલા ત્રણ વર્ગોનું વર્ણન કર્યુંછે તથા દરેક વર્ગનાં નામ કેવીરીતે ઓળખવાં તે બતાવ્યું છે, ત્યારબાદ એકેકો શબ્દભેદ લઈને તેને દરેક વર્ગનાં નામોની સાથે વાપરતાં જુદાંજુદાં વચનો, વિભક્તિઓ તથા કાળ વિગેરેમાં નાનાપ્રકારના ફેરફારો થાયછે, તેની સમજણ આપીછે, તથા એ ફેરફારો કયા નિયમોથી થાયછે તે બતાવ્યું છે, તથા ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી બન્નેમાં શબ્દો અને વાક્યોના ઉદાહરણો આપી સમજ પાડી છે. જ્યારે વિદ્યાર્થી સારી રીતે આગળ વધેછે ત્યારે એઓ પ્રથમ પ્રમાણે બાકીના વર્ગો વિષે વિવેચન કરેછે, અને કેટલાંએક સારી પદ્ધતિનાં વાક્યો તથા બે વાર્તાઓ આપીને સમાપ્ત કરેછે.

જે ભરતખંડવાસીઓ કચ્છ, કાઠીઆવાડ, અને મુંબઈથી પૂર્વ આફ્રિકા તરફ, તેમાં વિશેષે કરીને જંગબારતરફ જાય છે અને જેમાંના ઘણા ખરા સરકારી શાળાઓમાં ચાલતી ગુજરાતી ભાષા તથા કેટલાએકતો વળી ઇંગ્રેજી ભાષા પણ જાણેછે, તેઓમાં આવી એક ચોપડીની આજપર્યંત જે ન્યૂનતા રહી ગઈ છે તે મારા વિચાર પ્રમાણે આ પુસ્તક પૂરી પાડેછે. જ્યારે આફ્રિકાનો પૂર્વ કિનારો યુરોપની પ્રજાઓથી પ્રફુલ્લિત થતો જાયછે અને તેથી વેપારના વધારાની અને હિંદુસ્થાનમાંથી હિંદી લોકોના વધારે મોટા જથ્થા ત્યાં જવાની સ્વાભાવિક પરિણામની આશા રાખવામાં આવેછે, તેવા ટાકણાંપર મિસ્ટર અલીદીનાએ આવો

ઉપયોગી તથા અમૂલ્ય ગ્રંથ, જે પ્રયાસ અને કાલક્ષેપ વગર બનતેજ નહિ, તે બાહેર પાડતાં એમને મુબારકબાદી આપવી એ ઉચીત છે.

મિસ્ટર અલીદિનાએ પોતાના દેશી બંધુઓના ફાયદાઅર્થે આ ગ્રંથ બનાવવાથી એમણે પોતાની જંગબારની મુસાફરીમાં પોતાના કિમતી વખતનો બહુ સારો ઉપયોગ કર્યોછે. એમના વખાણવા લાયક દાખલાને અનુંસરી બીજા લોકો આફ્રિકાના વેપારવિષે તથા તે આપણા લોકોથી ફતેમંદ રીતે કેમ ચલાવી શકાય તે વિષે એક ચોપડી લખે એવું હું ચાહુંછું.

-દલપતરામ પ્રાણજીવન ખખ્ખર

(માજી) એજ્યુકેશનલ ઇન્સપેક્ટર, કચ્છ.

મુંબઈ, તા૦ ૨૮ મી એપ્રીલ, ૧૮૯૦.

This book of Swahili rendered in the Gujarati is the first of its kind ever produced in this side of India. It has been admirably composed, and contains many important words and phrases relating to Domestic, Social, and Mercantile affairs. The Author has taken great pains in its preparation, and I think it will be useful to our Zanzibar merchants and others who have business relations with that place.

F. JANMAHAMAD,

Manager to the Office of

SIR THARIABHOY TOPAN, KT.,

BOMBAY.

BOMBAY, 28*th April* 1890.

હિંદુસ્તાનની આ બાજુએ આવી જાતની ગુજરાતીમાં બનાવેલી **સ્વાહીલી ભાષાની** ચોપડી હાલ પેહેલવેહેલીજ નીકળેલછે, એની રચના બહુજ વખાણવાલાયક છે, અને તેમાં વેહેવારિક, સંસાર તથા વેપાર સંબંધી કામકાજને લગતા ઉપયોગી ઘણા શબ્દો તથા વાક્યો સમાયલાં છે. કર્તાએ આ ગ્રંથ બનાવતાં અતિશય મેહેનત લીધી છે, અને હું ધારૂંછું કે એ અમારા જંગબારના વેપારીઓને તેમજ બીજા લોકો જેઓ જંગબારસાથે રોજગાર સંબંધ ધરાવેછે તેઓને બહુજ ઉપયોગી થઈ પડશે.

સર થારીઆભાઈ ટોપણ નાઈટ

ની આફિસના મેનેજર

ફાજલ જાનમહમદ.

મુંબઈ. તા૦ ૨૮ મી એપ્રિલ ૧૮૯૦ મુંબઈ.

I have gone through the guide of the Swahili language compiled by Alidina S. Lilani, and find that the author has taken great pains in rendering his book acceptable to the public. The plan of the book is an excellent one, and I have no doubt it will be of very real help to those for whom it is intended.

I wish Mr. Alidina every success in his praiseworthy undertaking.

VITHALJI KESHAVJI DAVE,

Head Master, Alfred High School, Bhuj.

Bhuj, 5th May 1889.

ખોજા અલીદિના સોમજી લીલાણીએ રચેલી બુક નામે સ્વાહીલી ભાષાનો ભોમિયો મેં વાંચી તપાસી જોઈ છે; કર્તાએ પોતાની ચોપડી લોકોને પસંદકારક કરવા અર્થે બહુજ મેહનત લીધી છેં, એવું મને જણાય છે, એ ચોપડીનું પ્લાન બહુજ સરસ છે, અને તે બુક જેઓના અર્થે રચેલી છે તેઓને ખરેખરી બહુ મદદગાર થઈ પડશે એવી મને પૂર્ણ ખાત્રી છે.

અલીદિના સોમજીને તેનાં વખાણવાલાયક કામમાં દરેક રીતે ફતેહમંદ થવા હું ચાહુંછું.

વિઠલજી કેશવજી દવે.

કચ્છભૂજની ઑલફ્રેડ હાઈસ્કુલના હેડ માસ્તર.

ભૂજ, તારીખ ૫ મી મે, ૧૮૮૯.

19-4-90.

Dear Mr. Alidina.

I have read your Guide to the Swahili language. I think the book will be very useful to Indian merchants as also to European officers who have to transact business with the people residing in Zanzibar and the adjoining parts. The grammatical rules embodied in the book are well arranged and will be easily understood. As far as I know, it is the first Guide to the Swahili language, and deserves patronage at the hands of those who have mercantile relations with Zanzibar. Bombay merchants who go to stay in Zanzibar for commercial purposes have great difficulty in learning the Swahili language, which most of them pick up very imperfectly and after much loss of time. All this inconvenience, I trust, will be removed when your Guide is out. No doubt you have taken much pains in compiling the book, and I hope you will be adequately patronised by the public.

Yours truly,

KARAMALI RAHIM NANJIANI,

Educational Inspector, Cutch.

૧૯-૪-૧૮૯૦.

પ્રિય મિસ્ટર અલીદિના.

મેં તમારી ચોપડી નામે સ્વાહીલી ભાષાનો ભોમિયો વાંચી જોઈછે, હું ધારૂં છું કે એ ચોપડી હિંદી વેપારીઓ તેમજ વળી યુરોપિયન ઑફિસરો જેઓ જંગબાર તથા તેની આજુબાજુના ભાગોમાં વસનારા લોકોની સાથે વહિવટ કરેછે તેમને બહુજ ઉપયોગી થઈ પડશે. એ બુકમાં સમાયલા વ્યાકરણના નિયમો બહુ સરસ રીતે ગોઠવેલાછે, તથા તેઓ બહુ સેહેલથી સમજી શકાશે. મારા જાણવા પ્રમાણે સ્વાહીલી ભાષાનો ભોમિયો નામની એ ચોપડી પેહેલવેહેલીજ નીકળી છે; અને જંગબારની સાથે વેપારનો સંબંધ ધરાવનારા શખ્સો તરફથી આશ્રયને લાયક છે. મુંબઈના વેપારીઓ જેઓ વેપાર સબબે જંગબારમાં રહેવા જાયછે તેઓને એ સ્વાહીલી ભાષા શીખી લેવાને બહુજ મુશકેલી પડેછે, જે ભાષા તેઓમાંના ઘણા ખરા બહુ અપૂર્ણરીતિ તથા ઘણો વખત ગુમાવ્યા પછી થોડી ઘણી શીખેછે. એ તમારી બુક જ્યારે બાહાર પડશે ત્યારે આ સઘળી અગવડતા દૂર થશે એવો મને પૂર્ણ ભરોંસો છે. બેશક તમે એ ચોપડી બનાવતાં બહુજ મેહેનત લીધી છે, અને હું આશા રાખુંછું કે તમને લોકો તરફથી યથાયોગ્ય રીતે આશ્રય મળશે.

લા૦ તમારો સાચો મિત્ર.

કરમાલી રહીમ નાનજીઆણી.

એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર—કચ્છ.

A list of Errata.

શુદ્ધિપત્રક.

PAGE. પાનું.	LINE. લીટી.	COLUMN. સિક.	INCORRECT. અશુદ્ધ.	CORRECT. શુદ્ધ.
૨	૧	,,	ઇન્ન	ઇન્ને.
,,	૪	,,	દશ	દશ).
,,	૭	,,	બંદરમ	બંદરમાં.
,, એ પાનાને છેડે ફૂટનોટમાં લીટી	૧-૨	,,	ઇન્યાદિ	ઇત્યાદિ.
૪	૯	૨	ચેલાતોમિત્તીન	ચેલાતોસિત્તીન.
,,	૧૦	,,	ચેલાતાસિત્તીન	ચેલાતોસિત્તીન.
૬	૨૪	૩	ઇન્ટરમેટર	ઇન્ટરપ્રેટર.
૮	૧૪	૧	મઆલીશા	મ્આલીશા.
,,	૧૬	૩	ઓલ્ડ મેન	ઓલ્ડ મૅન.
,,	૧૭	,	ઓલ્ડ મૅન	ઓલ્ડ મેન.
,, એ પાનાને છેડેથી લીટી	૪	૨	રતાળું	રતાળુ.
,, ,,	૨	૧	વીગાઇ	વીગાઈ.
૧૩	૧૦	૩	ઇન્ક	ઇન્ક.
,, એ પાનાને છેડેથી લીટી	૧	,,	કૉરિઅન્ડર	કૉરિઍન્ડર.
૧૪	૨	૧	શોનીવ્યાકુ	મ્શોનીવ્યાકુ.
,, એ પાનાને છેડેથી લીટી	૫	૩	રૅડિશ	રેડિશ.
૧૬ ,,	૧૬	૧	અમ્બરઉ	અમ્બરાઉ.
૧૭	૧૫	૨	મોટું, લીંબુ	મોટું લીંબુ.
૧૯	૩૨	૩	બૉન્ક	બૅન્ક.
૨૧	૨૬	૨	મજબાન	મેજબાન.
૨૨	૯	૧	મ્જાન્જા	મ્જાન્જા.
,,	૧૦	૧	વાજાન્જા	વાજાન્જા.
,,	૧૨	,,	મ્કોજો	મ્કોજો.
૨૩	૧૩-૧૪	,,	ન્જા (ઇન્જા)	ન્જા (ઇન્જા).
,,	૧૪	૩	કેમિન	કૅમિન્.
૨૪	૧૨	૩	વિસ્ડમ	વિઝડમ્.
,, એ પાનાને છેડેથી લીટી	૩	૧	(ઇન્ને)	ઇન્ને.
૨૮	૮	૩	ઇઅ	ઇઅ.
,, એ પાનાને છેડેથી લીટી	૧	૧	કશા	કાશા.
૩૦	૭	,,	નાજે	નીજે.
૩૧	૩	.	વધાશો	વધશો.
૩૪ એ પાનાને છેડેથી લીટી	૧	૧	બુની	મ્બુની.
૩૯	૨	,,	કીકુકુ	કીકુકૂ.
૪૨	૧૦	..	મીઠી	મીટી.
૪૩	૨૫	..	દશકસર્વનામ	દર્શકસર્વનામ.
૪૪	૫	૨	હાઈ	હીઈ.
૬૦	૨૦	૩	ટ ડિસ્ટ્રોય	ટુ ડિસ્ટ્રૉય.
,,	૨૨	૧	(ગવાડઆ)	(ગવાંડઆં)

PAGE. પાનું.	LINE. લીટી.	COLUMN. સિક્.	INCORRECT. અશુદ્ધ.	CORRECT. શુદ્ધ.
૬૫	૧૨	૩	હુ ઉવાશ	હુ ઉવૉશ.
૬૭ એ પાનાને છેડેથી લીટી	૧૨		વીશિઓઠો	વીશિઓટો.
૬૯	૧૯		("ર્ડુ" વર્ગ)	("ર્ડુ" વર્ગ).
૭૬	૨૬	૪	વેઠી	વ્યેઠી.
૭૮	૬	૨	યુ	ય.
,, ફૂટનોટમાં લીટી	૧		"Thee or"	"Thee"
૮૦ વાક્ય ૧૪ મું	૨૦		I woke	I awoke.
૮૧	૨		"S"	's
૮૨	૧૩		The slave's	The slaves'
૮૬ વાક્ય ૯ મું	૧૨		વાળકાઝી	વાજાકાઝી.
,, ,,	૧૩		મીગુ	મીગૂ.
૮૭	૧૭	૨	માણસ	માણસો.
૮૯	૭		એમેં	એમ્રે.
૯૩ વાક્ય ૨ જું	૪		મુન્ગુ	મૂન્ગુ.
૯૫ એ પાનાને છેડેથી લીટી	૨		અલીકો	આલીકો.
૯૭	૧૯		સકમક	સકર્મક.
૧૦૦ વાક્ય ૪ થું	૫		નીમર્ઝાકે	નીમર્ઝાકે?
૧૦૩	૧		મ્જી વેઠ	મ્જી વેકુ.
,, વાક્ય ૨૮ મું	૭		બાંઆ	મ્બાઆ.
૧૦૫	૩		નેતે	તેને.
૧૨૨ વાક્ય ૭મું	૯		અસાયિ વુકા	આસાયિ વુકા.
૧૨૫ એ પાનાને છેડેથી	૧		chief	thief.
૧૩૧ ,,	૧૨		You (sing.)	
૧૩૪ વાક્ય ૧૩ મું	૧૫		૩	૧૩.
૧૪૧	૧૫	૩	An oas	An oar.
,, ફૂટનોટમાં લીટી	૨		મચુન્ઝા	મચુન્ગા.
૧૪૮ વાક્ય ૧૭ મું	૧૨		Metal pots	Metal pot.
૧૪૯ એ પાનાને છેડેથી	૪	૧	લામ્લેઝી	યામ્લેઝી.
૧૫૩	૬	૧	યસાયિઓઊમા	યાસાયિઓઊમાં.
૧૫૮	૨૮	૩	A eulogy	Eulogy.
૧૫૯	૧૩	,,	A skin of leather	A skin, a leather.
૧૬૨ વાક્ય ૩૫ મું	૨૫		અલમાં	અલામાં.
૧૬૫ એ પાનાને છેડેથી	૪	૧	તાહીઝી?	તાહીઓ.
૧૬૮ ફૂટનોટમાં	૩		(જૂઓ કલમ ૨૦૨)	(જૂઓ કલમ ૨૦૭).
૧૭૧ એ પાનાને છેડેથી	૨		(ઝીઓ)	(ઝીઓ).
૧૭૩	૫	૨	તીર	કમાન.
૧૭૭	૬	૧	ખુબા	ખૂબા.
,,	૭	,,	મ્ઝુરી	મ્ઝુરી.
૧૮૫ વાક્ય ૧૪ મું	૮		(Men)	(Man).
૧૯૦ વાક્ય ૪ થું	૪		આમિટુમાની	આમિટુમાઈની.
,, ગુ૦ તરજુમામાં લીટી	૩		મુજપણમાં	મુંજ્વણમાં.
૧૯૭ વાક્ય ૬ ઠે	૧૬		હાપા.	હાપા?

TABLE OF CONTENTS.

અનુક્રમણિકા.

PART I. (ભાગ ૧ લો.)

PART II. (ભાગ ૨ જો.)

PAGE

પાનું.

The Alphabet.

The Gujrati characters for the use of European gentlemen.

Vowels.

Sign.	Equivalent sound.
અ = a	as in coll*a*r (short).
આ = á	„ „ f*a*r (long).
ઇ = i	„ „ b*i*t (short).
ઈ = ee	„ „ m*e*et (long).
ઉ = u	„ „ b*u*ll (short).
ઊ = û	„ „ r*u*de (long).
એ = e	as in th*e*re.
ઐ = ai	„ „ *ai*sle.
ઓ = o	„ „ s*o*.
ઔ = ow	„ „ n*ow*.
અં = am	„ „ s*am*ple.
અઃ = ah	„ „ poo*h*.

The last two vowels are generally distinguished by and written as ं (the Anusvar, which represents the nasal sound of *n* or *m*) and —: (the visarga).

Consonants.

Sign	Equivalent sound.
ક = k	as in *k*ing.
ખ = kh	„ „ *kh*an.
ગ = g	„ „ *g*ive.
ઘ = gh	„ „ lo*g-h*ouse.
ઙ = n	„ „ si*ng*. (Never used in Swahili.)
ચ = ch	„ „ *ch*urch.
છ = chh or tch	as in cu*tch* (This sound not heard in English)
જ઼ = j	as in German dj sound.
જ = j	„ „ *j*oy.
ઝ = jh	„ „ plea*su*re.
ઝ઼ = z	„ „ *z*one.
ઞ = ny or Spanish ñ	as in singe.
ટ = t	as in *t*reasure.
ઠ = ṭh	(lingual sound of *th*). This letter is generally pronounced by Europeans like t
ડ = d	as in dog.
ઢ = dh	(lingual sound of *dh*).
ણ = ṇ	(lingual sound of n).
ત = ṭ	(dental sound of t).
થ = th	as in *th*irty.
દ = d	(dental sound of d).
ધ = th	as in *th*ere.
ન = n	„ „ *n*ot.
પ = p	„ „ *p*aper.
ફ or ફ઼ = f	„ „ *f*ast, and sometimes like ph. as in *ph*rase.
બ = b	as in *b*ut.
ભ = bh	(labial sound of *bh*).
મ = m	as in *m*at.
ય = y	„ „ young.
ર = r	„ „ *r*an. } R and L are generally treated as the same letter by the natives.
લ = l	„ „ *l*ong.
વ = v	„ „ *v*erb.
શ = sh	„ „ *sh*ip. (Sibilant and palatal sound of *sh*.)
ષ =	(Sibilant and dental sound of *sh*.)
સ = s	as in *s*un.
હ = h	„ „ *h*ang.
ળ = l	(No such sound in Swahili or English)
ક્ષ = ksh	as in a*ct*ion. (Never used in Swahili)
જ્ઞ = gñ	(No such sound in English)

ઔ - When the stroke above this letter is placed thus ઑ the sound of it becomes *au* as in *pause*, and it is generally spoken in Swahili more like au than the common English *o* when it is used without the combination of a consonant at the beginning of any Swahili words.

The consonants given above undergo no change when combined with the vowel અ, but when the other vowels unite with the consonants, the former assume the following modified forms :—

The original forms : આ, ઇ, ઈ, ઉ, ઊ, એ, ઐ, ઓ, ઔ, અં, અઃ,
The modified forms : ા, િ, ી, ુ, ૂ, ે, ૈ, ો, ૌ, ં, ઃ,

espectively, as in the following instances in which the first consonant ક is given in combination with each of the vowels ;—

ક	કા	કિ	કી	કુ	કૂ	કે	કૈ	કો	કૌ	કં	કઃ
k	ka	ki	kee	ku	kû	ke	kai	ko	kow	kam	kah

In the same way each of the consonants is combined with the modified rms of the vowels to make them into words.

Some Conjugal Consonants.

ક્ક	ક્વ	ક્ર	ક્ત	ખ્ય	મ્ર	પ્ર	ભ્ર	શ્ર	ચ્ચ	ત્ર	ત્ત
kka	kva	kra	kṭa	khya	mra	pra	bhra	shra	chcha	ṭra	ṭṭa
ન્ન	વ્ય	ઙ્ગ	ભ્ય	સ્વ	સ્ત	બ્દ	પ્ય	ર્ત	મ્બ	મ્ભ	દ્ર
nna	vya	nga	bhya	sva	sṭa	bḍa	pya	rta	mba	mbha	ḍra
ન્ઝ	ઞ્જ	મ્ક	મ્દ	ન્હ	મ્મ	ન્મ	ત્પ	ત્ય			
nza	nja	mka	mda	nha	mma	nma	ṭpa	ṭya	&c.		

If the reader still feels any difficulty to master the Gujarati characters, he should ask any Indian having a knowledge of Gujarati.

સ્વાહીલી ભાષાનો

ભોમિયો.

ભાગ ૧ લો.

A GUIDE TO THE SWAHILI LANGUAGE.

PART I.

જંગબાર બંદરમાં તથા જંગબારની આસપાસનાં સઘળાં ગામોમાં જે બોલી બોલાયછે, તેને સ્વાહીલી ભાષા કહેછે. સ્વાહીલી એ પ્રથમ અરબિ ભાષાના સવાહીલ (કિનારા=Coasts) શબ્દ ઊપરથી નીકળેલોછે, એ શબ્દ બહુવચન રૂપે વાપરેલછે અને તેનું એકવચન સાહીલ (કિનારો=Coast) થાયછે.

જંગબાર—એ નામ પણ અરબિ ભાષામાંથી નીકળેલુંછે, એનો અરબિમાં મૂળ શબ્દ ઝેંજીબાર છે, અને તેનો અર્થ "શિદીઓનો જંગલી મુલક" થાયછે. (ઝેંજ=શિદી, હબસી, અને બાર=જંગલી મુલક, કે કિનારો) એવી રીતે અરબિમાંથી ઝેંજીબારનો અપભ્રંશ થઇ જંગબાર બોલાયછે અને સ્વાહીલી ભાષામાં જંગબારને માટે હમેશાં "ઉન્ગુજા" શબ્દ વપરાયછે.

The numbers spoken in Zanzibar.

જંગબાર બંદરમાં બોલાતી સંખ્યા.

જંગબાર બંદરમાં સંખ્યા ગણવાની જુદી જુદી બે રીત ચાલેછે એક 'અરબિ' તથા બીજી સ્વાહીલી અને અરબિ મિશ્રિત, એ બન્ને રીતો નીચે ગુજરાતીમાં લખી બતાવેલ છે, તેની સાથે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી અર્થો એક સરખી રીતે આપેલા છે, તેમજ ઇંગ્રેજી દરેક શબ્દનો ઉચ્ચાર ગુજરાતીમાં કરી બતાવ્યોછે તેથી કેટલાક શોખીન વાંચનારાઓને તેનો મનભાવતો અભ્યાસ કરવાને સેહેલ થઇ પડશે, અને થોડી મેહેનતે બહુ ફાયદો થશે એવી આશા છે.

કેવળ સ્વાહીલી સંખ્યા બોલવાની ઢબ બહુજ કઢંગી તથા જંગલી છે. એટલે કે જે લોકો ફકત દશની સંખ્યા સુધી આંક બોલી, જાણતા હોય અને જેઓને વધારે સંખ્યા બોલતાં આવડતી નહિ હોય તેઓ માત્ર બોલેછે, પણ તે ઉપયોગમાં નહિ આવવાથી તેના થોડાજ શબ્દો અત્રે આપ્યાછે;

મોજા=એક, બીલી અથવા પીલી=બે, ટાટુ=ત્રણ, ઈન્ને=ચાર, થાનું=પાંચ, સીતા=છ, સબા=સાત, નાને=આઠ, કેન્ડા=નવ, કુમી=દશ, કુમી ના મોજા=અગીઆર, કુમી ના બીલી=બાર, માકુમી માવીલી=વીસ, (બે વાર દશ) માકુમી માટાટુ=ત્રીસ, (ત્રણ વખત દશ) માકુમી માઇન્ને=ચાલીસ, (ચાર વાર દશ) ઇત્યાદિ.

એ સંખ્યા બોલવાની ઢબ જંગબાર બંદરમાં તથા આસપાસના ગામડાઓમાં કેટલાક જંગલી લોકો શિવાય ઘણું કરી કોઈ વાપરતા નથી તેથી તેને બદલે અત્રે મિશ્રિત સ્વાહીલી સંખ્યા આપી છે; એ સ્વાહીલી તથા અરબિના ઉચ્ચાર જેવી રીતે જંગબાર બંદરમ બોલાયછે તે પ્રમાણે નીચે લખી બતાવ્યા છે.

સ્વાહીલી	અરબિ	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
૧ મોજા	વાહેદ	વન	1 One.
૨ બીલી (પીલી, ભીલી, વીલી)	તેનીન (થેનીન)	ટુ	2 Two.
૩ ટાટુ	તલાતા (થેલાતા),	થ્રી	3 Three.
૪ ન્ને (ઇન્ને)	અરબા	ફોર	4 Four.
૫ થાનો, (થાનું)	હમસા (ખમસા)	ફાઈવ	5 Five.
૬ સીતા	સિત્તા	સિક્સ	6 Six.
૭ સબા	સબ્બા	સેવન	7 Seven.
૮ નાને	થેમાનીઆં, (સેમાનીઆં)	એટ (એઈટ)	8 Eight.
૯ કેન્ડા	તિસ્સા	નાઈન	9 Nine.
૧૦ કુમી	અશરા	ટેન	10 Ten.
૧૧ કુમી ના મોજા	*હેદાશરા	ઇલેવન	11 Eleven.
૧૨ કુમી ના બીલી	*તેનાશરા	ટવેલ્વ	12 Twelve.
૧૩ કુમી ના ટાટુ	*તિલતાશરા	થર્ટીન	13 Thirteen.
૧૪ કુમી ના ઇન્ને	*અરબા તાશરા	ફોર્ટીન	14 Fourteen.
૧૫ કુમી ના થાનો	*હમસતાશરા	ફિફ્ટીન	15 Fifteen.
૧૬ કુમી ના સીતા	*સિત્તાશરા	સિક્સટીન	16 Sixteen.
૧૭ કુમી ના સબા	*સબાતાશરા	સેવનટીન	17 Seventeen.
૧૮ કુમી ના નાને	{થેમાનીઆતાશરા અથવા, તેમન્તાશર}	એટીન	18 Eighteen.
૧૯ કુમી ના કેન્ડા	*તિસ્સાતાશરા	નાઈનટીન	19 Nineteen.
૨૦ ઇશ્રીન	ઈશ્રીન	ટવેન્ટિ	20 Twenty.
૨૧ ઇશ્રીન ના મોજા	વાહેદો ઈશ્રીન	ટવેન્ટિ વન	21 Twenty-one.
૨૨ ઇશ્રીન ના બીલી	તેનીનો ઈશ્રીન	ટવેન્ટિ ટુ	22 Twenty-two.

* ઊપલા આંકમાં (૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫ ઇત્યાદિ) હેદાશરા, તેનાશરા, થેલાતાશરા, હમસ્તાશરા (અથવા) ખમસ્તાશરા ઇત્યાદિ શબ્દોના ઊચ્ચાર ટુંકામાં હેદાશર, તેનાશર, થેલાતાશર (અથવા) તિલાતાશર, અરબાતાશર, હમસતાશર (અથવા) ખમસતાશર, ઇત્યાદિ રીતે પણ બોલાયછે.

સ્વાહીલી	અરબિ	ઇંગ્રિજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
૨૩ ઇશ્રીન ના ટાકુ	તલાતો ઇશ્રીન	ટવેન્ટિ થ્રી	23 Twenty-three.
૨૪ ઇશ્રીન ના ઇન્ને	અરબો ઇશ્રીન	ટવેન્ટિ ફોર	24 Twenty-four.
૨૫ ઇશ્રીન ના થાનો	{ હમસો ઇશ્રીન અથવા ખમસો ઇશ્રીન }	ટવેન્ટિ ફાઇવ	25 Twenty-five.
૨૬ ઇશ્રીન ના સીતા	સિત્તો ઇશ્રીન	ટવેન્ટિ સિક્સ	26 Twenty-six.
૨૭ ઇશ્રીન ના સબા	સબો ઇશ્રીન	ટવેન્ટિ સેવન	27 Twenty-seven.
૨૮ ઇશ્રીન ના નાને	{ થેમાનીઆ ઇશ્રીન સેમાનીઆ ઇશ્રીન }	ટવેન્ટિ એઇટ	28 Twenty-eight.
૨૯ ઇશ્રીન ના કેન્ડા	તિસ્સો ઇશ્રીન	ટવેન્ટિ નાઇનિ	29 Twenty-nine.
૩૦ તલાતીન (થેલાતીન)	તલાતીન [થેલાતીન]	થર્ટિ	30 Thirty.
૩૧ તલાતીન ના મોજા	વાહેદો તલાતીન	થર્ટિ વન	31 Thirty-one.
૩૨ તલાતીન ના ખીલી	તેનીનો તલાતીન	થર્ટિ ટુ	32 Thirty-two.
૩૩ તલાતીન ના ટાકુ	{ તલાતો તલાતીન or થેલાતો થેલાતીન }	થર્ટિ થ્રી	33 Thirty-three.
૩૪ તલાતીન ના ઇન્ને	અરબો તલાતીન	થર્ટિ ફોર	34 Thirty-four.
૩૫ તલાતીન ના થાનો	ખમસો તલાતીન	થર્ટિ ફાઇવ	35 Thirty-five.
૩૬ તલાતીન ના સીતા	સિત્તો તલાતીન	થર્ટિ સિક્સ	36 Thirty-six.
૩૭ તલાતીન ના સબા	સબો તલાતીન	થર્ટિ સેવન	37 Thirty-seven.
૩૮ તલાતીન ના નાને	સેમાનીઆ તલાતીન	થર્ટિ એઇટ	38 Thirty-eight.
૩૯ તલાતીન ના કેન્ડા	તિસ્સો તલાતીન	થર્ટિ નાઇન	39 Thirty-nine.
૪૦ અરબાઇન	અરબાઇન	ફૉર્ટિ	40 Forty.
૪૧ અરબાઇન ના મોજા	વાહેદો અરબાઇન	ફૉર્ટિ વન	41 Forty-one.
૪૨ અરબાઇન ના ખીલી	તેનીનો અરબાઇન	ફૉર્ટિ ટુ	42 Forty-two.
૪૩ અરબાઇન ના ટાકુ	તલાતો અરબાઇન	ફૉર્ટિ થ્રી	43 Forty-three.
૪૪ અરબાઇન ના ઇન્ને	અરબો અરબાઇન	ફૉર્ટિ ફોર	44 Forty-four.
૪૫ અરબાઇન ના થાનો	{ હમસો અરબાઇન ખમસો અરબાઇન }	ફૉર્ટિ ફાઇવ	45 Forty-five.
૪૬ અરબાઇન ના સીતા	સિત્તો અરબાઇન	ફૉર્ટિ સિક્સ	46 Forty-six.
૪૭ અરબાઇન ના સબા	સબો અરબાઇન	ફૉર્ટિ સેવન	47 Forty-seven.
૪૮ અરબાઇન ના નાને	{ થેમાનીઆ અરબાઇન સેમાનીઆ અરબાઇન }	ફૉર્ટિ એઇટ	48 Forty-eight.
૪૯ અરબાઇન ના કેન્ડા	તિસ્સો અરબાઇન	ફૉર્ટિ નાઇનિ	49 Forty-nine.
૫૦ ખમશીન	ખમશીન (હમશીન)	ફિફ્ટિ	50 Fifty.
૫૧ ખમશીન ના મોજા	વાહેદો ખમશીન	ફિફ્ટિ વન	51 Fifty-one.
૫૨ ખમશીન ના ખીલી	તેનીનો ખમશીન	ફિફ્ટિ ટુ	52 Fifty-two.
૫૩ ખમશીન ના ટાકુ	તલાતો ખમશીન	ફિફ્ટિ થ્રી	53 Fifty-three.
૫૪ ખમશીન ના ઇન્ને	અરબો ખમશીન	ફિફ્ટિ ફોર	54 Fifty-four.
૫૫ ખમશીન ના થાનો	ખમસો ખમશીન	ફિફ્ટિ ફાઇવ	55 Fifty-five.
૫૬ ખમશીન ના સીતા	સિત્તો ખમશીન	ફિફ્ટિ સિક્સ	56 Fifty-six.

સ્વાહીલી		અરબિ	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
૫૭	ખમશીન ના સબા	સબો ખમશીન	ફિફ્ટિ સેવન	57 Fifty-seven.
૫૮	ખમશીન ના નાને	{ થેમાનીઓ ખમશીન સેમાનીઓ ખમશીન }	ફિફ્ટિ એટ	58 Fifty-eight.
૫૯	ખમશીન ના કેન્ઢા	તિસ્સો ખમશીન	ફિફ્ટિ નાઇન	59 Fifty-nine.
૬૦	સિત્તીન	સિત્તીન, સિત્તીની	સિક્સટિ	60 Sixty.
૬૧	સિત્તીન ના મોજા	વાહેદો સિત્તીન	સિક્સટિ વન	61 Sixty-one.
૬૨	સિત્તીન ના ખીલી	તેનીનો સિત્તીન	સિક્સટિ ટુ	62 Sixty-two.
૬૩	સિત્તીન ના ઠાઠુ	{ થેલાતો સિત્તીન, તલાતો સિત્તીન }	સિક્સટિ થ્રી	63 Sixty-three.
૬૪	સિત્તીન ના ઇન્ને	અરબો સિત્તીન	સિક્સટિ ફોર	64 Sixty-four.
૬૫	સિત્તીન ના થાનો	ખમસો સિત્તીન	સિક્સટિ ફાઇવ	65 Sixty-five.
૬૬	સિત્તીન ના સીતા	સિત્તો સિત્તીન	સિક્સટિ સિક્સ	66 Sixty-six.
૬૭	સિત્તીન ના સબા	સબો સિત્તીન	સિક્સટિ સેવન	67 Sixty-seven.
૬૮	સિત્તીન ના નાને	સેમાનીઓ સિત્તીન	સિક્સટિ એટ	68 Sixty-eight.
૬૯	સિત્તીન ના કેન્ઢા	તિસ્સો સિત્તીન	સિક્સટિ નાઇન	69 Sixty-nine.
૭૦	સબીન	સબીન, સબીની	સેવન્ટિ	70 Seventy.
૭૧	સબીન ના મોજા	વાહેદો સબીન	સેવન્ટિ વન	71 Seventy-one.
૭૨	સબીન ના ખીલી	તેનીનો સબીન	સેવન્ટિ ટુ	72 Seventy-two.
૭૩	સબીન ના ઠાઠુ	તેલાતો સબીન	સેવન્ટિ થ્રી	73 Seventy-three.
૭૪	સબીન ના ઇન્ને	અરબો સબીન	સેવન્ટિ ફોર	74 Seventy-four.
૭૫	સબીન ના થાનો	ખમસો સબીન	સેવન્ટિ ફાઇવ	75 Seventy-five.
૭૬	સબીન ના સીતા	સિત્તો સબીન	સેવન્ટિ સિક્સ	76 Seventy-six.
૭૭	સબીન ના સબા	સબો સબીન	સેવન્ટિ સેવન	77 Seventy-seven.
૭૮	સબીન ના નાને	{ થેમાનીઓ સબીન અથવા સેમાનીઓ સબીન }	સેવન્ટિ એટ	78 Seventy-eight.
૭૯	સબીન ના કેન્ઢા	તિસ્સો સબીન	સેવન્ટિ નાઇન	79 Seventy-nine.
૮૦	સેમાનીન	સેમાનીન, *થેમાનીન	એટિ	80 Eighty.
૮૧	સેમાનીન ના મોજા	વાહેદો સેમાનીન	એટિ વન	81 Eighty-one.
૮૨	સેમાનીન ના ખીલી	તેનીનો સેમાનીન	એટિ ટુ	82 Eighty-two.
૮૩	સેમાનીન ના ઠાઠુ	તેલાતો સેમાનીન	એટિ થ્રી	83 Eighty-three.
૮૪	સેમાનીન ના ઇન્ને	અરબો સેમાનીન	એટિ ફોર	84 Eighty-four.
૮૫	સેમાનીન ના થાનો	ખમસો સેમાનીન	એટિ ફાઇવ	85 Eighty-five.
૮૬	સેમાનીન ના સીતા	સિત્તો સેમાનીન	એટિ સિક્સ	86 Eighty-six.
૮૭	સેમાનીન ના સબા	સબો સેમાનીન	એટિ સેવન	87 Eighty-seven.
૮૮	સેમાનીન ના નાને	સેમાનીઓ સેમાનીન	એટિ એટ	88 Eighty-eight.

* થેમાનીન—એ શબ્દને ઘણાખરા જંગબારના રેહેવાસીઓ "સેમાનીન" કહેછે તેથી અત્રે **સેમાનીન** લખ્યુંછે.

સ્વાહીલી	અરબિ	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
૮૯ સેમાનીન ના કેન્ઢા	તિસ્સો સેમાનીન	એટિ નાઇન	89 Eighty-nine.
૯૦ તિસીન	તિસ્સીન, તિસ્સીની	નાઇન્ટિ	90 Ninety.
૯૧ તિસ્સીન ના મોજા	વાહેદો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ વન	91 Ninety-one.
૯૨ તિસ્સીન ના બીલી	તેનીનો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ ટુ	92 Ninety-two.
૯૩ તિસ્સીન ના ઠાટુ	તેલાતો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ થ્રી	93 Ninety-three.
૯૪ તિસ્સીન ના ઇન્ને	અરબો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ ફોર	94 Ninety-four.
૯૫ તિસ્સીન ના થાનો	હમસો તિસ્સીન (or) ખમસો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ ફાઇવ	95 Ninety-five.
૯૬ તિસ્સીન ના સીતા	સિત્તો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ સિક્સ	96 Ninety-six.
૯૭ તિસ્સીન ના સબા	સબો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ સેવન	97 Ninety-seven
૯૮ તિસ્સીન ના નાને	થેમાનીઓ તિસ્સીન અથવા સેમાનીઓ તિસ્સીન	નાઇન્ટિ એટ	98 Ninety-eight.
૯૯ તિસ્સીન ના કેન્ઢા	તિસ્સો તિસ્સીન	નાઇન્ટિ નાઇન	99 Ninety-nine.
૧૦૦ મીઆં	મીઆં	વન હનડ્રેડ	100 Hundred.
૨૦૦ મીઆં બીલી	મિતેન (મિતીન)	ટુ હનડ્રેડ	200 Two Hundred
૩૦૦ મીઆં ઠાટુ	તલાતા મીઆં	થ્રી હનડ્રેડ	300 Three Hundred
૪૦૦ મીઆં ઇન્ને	અરબા મીઆં	ફોર હનડ્રેડ	400 Four Hundred
૧૦૦૦ અલફ (અલીફ)	અલફ (અલફ)	વન થાઉઝન્ડ	1000 Thousand.
૨૦૦૦ અલફુ બીલી	અલફેન (અલફીન)	ટુ થાઉઝન્ડ	2000 Two Thousand
૩૦૦૦ અલફુ ઠાટુ	તલાતા અલફ	થ્રી થાઉઝન્ડ	3000 Three Thousand
૪૦૦૦ અલફુ ઇન્ને	અરબા તા અલફ	ફોર થાઉઝન્ડ	4000 Four Thousand
૫૦૦૦ અલફુ થાનો	ખમસેત અલફ	ફાઇવ થાઉઝન્ડ	5000 Five Thousand

કિતાબુઆ હિસાબુ	હિસાબની ચોપડી, અંકગણિત	ઍરિથમેટિક	Arithmetic.
જુમલા	સરવાળો	ઍડિશન	Addition.
બાકી	બાદબાકી	સબટ્રૅક્શન	Subtraction.
ધરૂબા	ગુણાકાર	મલ્ટિપ્લિકેશન	Multiplication.
મ્કામામા	ભાગાકાર	ડિવિઝન	Division.

ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી અર્થો સહિત થોડા સ્વાહીલી ઉપયોગી શબ્દો.

Some important SWAHILI Words with their English and Gujarati equivalents.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી
મ્ટુ	માણસ	મૅન	Man
વાટુ	માણસો	મૅન	Men
માનામ્કે	ઓરત, સ્ત્રી, નાર	વુમન	Woman

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	અંગ્રેજી ઉચ્ચાર	અંગ્રેજી.
વાનાવાકે	ઓરતો, સ્ત્રીઓ	વીમેન	Women.
મ્ટોટો	નાનો છોકરો, બચ્ચું	ચાઈલ્ડ અથવા ઇનફન્ટ	Child or Infant.
વાટોટો	બચ્ચાં, નાનાં છોકરાં	ચિલ્ડ્રન અથવા ઇનફન્ટ્સ.	Children or Infants.
કિકાપો	છલ્લી	મૅટિન્ગ બૅગ	Matting bag.
વીકાપો	છલ્લીઓ	મૅટિન્ગ બૅગ્સ	Matting bags.
મ્શાલે	તીર (મારવાની)	ઍરો	Arrow.
મીશાલે	તીરો	ઍરોઝ	Arrows.
કિટાન્ડા (કિઠાન્ડા)	પલંગ, ઢોલીઓ	બેડસ્ટેડ	Bedstead.
વીટાન્ડા (વીઠાન્ડા)	પલંગો, ઢોલીઆ	બેડસ્ટેડ્સ	Bedsteads.
કિપોફુ	આંધળો માણસ	બ્લાઇન્ડ મૅન	Blind man.
વીપોફુ	આંધળા માણસો	બ્લાઇન્ડ મેન	Blind men.
કિટાબુ	ચોપડી	બુક	Book.
વીટાબુ	ચોપડીઓ	બુક્સ	Books.
મ્પાકા	હદ, સિમા	બાઉન્ડરી	Boundary.
મીપાકા	હદો, સિમાઓ	બાઉન્ડરીઝ	Boundaries.
મ્ઝીગો (એકવચન)	બોજો, વજન	બર્ડન	Burden.
મીઝીગો (બહુવચન)	બોજો વજન	બરડન્સ	Burdens.
કિફુન્ગો	બુતાન	બટન	Button.
વીફુન્ગો	બુતાનો, બટનો	બટન્સ	Buttons.
કિબાન્ડા	ઝુંપડું	હટ	Hut.
વીબાન્ડા	ઝુંપડાં	હટ્સ	Huts.
મ્કાલીમાની	સમજાવનાર, દુભાષિ	ઇન્ટરપ્રેટર	Interpreter.
વાકાલીમાની	સમજાવનારા, દુભાષિઓ	ઇન્ટરપ્રેટર્સ	Interpreters.
મ્ઝીન્ગા	તોપ	કૅનન	Cannon.
મીઝીન્ગા	તોપો	કૅનન્સ	Cannons.
મ્ટુમ્બી (મ્ઠુમ્બી)	નાની હોડી	કૅનૂ	Canoe.
મીટુમ્બી (મીઠુમ્બી)	નાની હોડીઓ	કૅનૂઝ	Canoes.
મ્સફારા	કાફલો	કૅરેવૅન	Caravan.
મીસફારા	કાફલા	કૅરેવૅન્સ.	Caravans.
મ્ફુફુ	સાંકળ, કડી	ચેન	Chain.
મીફુફુ	સાંકળો, કડીઓ	ચેન્સ	Chains.
કીટી	ખુરસી	ચેર	Chair.
વીટી	ખુરસીઓ	ચેર્સ	Chairs.
કિડેવુ	હડપચી, ખાડી	ચિન	Chin.
વીડેવુ	હડપચીઓ, ખાડીઓ	ચિન્સ	Chins.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
કીસુ	ચાકુ, ચપ્પુ, છરી	નાઇફ઼	Knife.
વીસુ	ચાકુઓ, ચપ્પુઓ, છરીઓ	નાઇવ્ઝ	Knives.
કિસીવા	ટાપુ, બેટ	આઇલન્ડ	Island.
વીસીવા	ટાપુઓ, બેટો	આઇલન્ડ્સ	Islands.
કીફુનીકો	ઢાંકણુ	કવર	Cover.
વીફુનીકો	ઢાંકણાં	કવર્સ	Covers.
મ્સ્ટારી	લીટી (લખવામાં)	લાઇન	Line.
મીસ્ટારી	લીટીઓ	લાઇન્સ	Lines.
કિટાના	કાંસકી, ફણી	કોમ	Comb.
વીટાના	કાંસકીઓ, ફણીઓ	કોમ્સ	Combs.
કીઝીબો	બુચ, ઢાંકણુ, દટો	કૉર્ક	Cork.
વીઝીબો	બુચો, ઢાંકણાં	કૉર્કસ	Corks.
કિકોમ્બે	પ્યાલી, પ્યાલું	કપ	Cup.
વીકોમ્બે	પ્યાલીઓ, પ્યાલાં	કપ્સ	Cups.
મ્પીશી	રસોઇઓ, બબર્ચી	કુક	Cook.
વાપીશી	રસોઇઆ, બબર્ચીઓ	કુક્સ	Cooks.
કિઝીવી	બહેરો શખ્સ	ડેફ઼ પર્સન	Deaf person.
વીઝીવી	બહેરા શખ્સો	ડેફ઼ પર્સન્સ	Deaf persons.
મ્લાન્ગો (માન્ગો)	બારણું	ડોર	Door.
મીલાન્ગો	બારણાં	ડોર્સ	Doors.
મ્લેવી	પીધેલો માણસ	ડ્રન્કર્ડ	Drunkard.
વાલેવી	પીધેલા માણસો	ડ્રન્કર્ડ્સ	Drunkards.
મ્ઝુન્ગુ	સાહેબ લોક	યુરોપિઅન	European.
વાઝુન્ગુ	સાહેબ લોકો	યુરોપિઅન્સ	Europeans.
મ્વુવી	મચ્છીમાર	ફ઼િશરમૅન	Fisherman.
વાવુવી	મચ્છીમારા	ફ઼િશરમૅન	Fishermen.
કિરોબોટો	ચાંચડ	ફ઼્લી	Flea.
વીરોબોટો	ચાંચડો	ફ઼્લીઝ	Fleas.
મ્ગેની	પરદેશી, નવો માણસ	ફ઼ૉરીનર	Foreigner.
વાગેની	પરદેશીઓ, નવા માણસો	ફ઼ૉરીનર્સ	Foreigners.
કિપીની	હાથો, ધસ્તો	હૅન્ડલ	Handle.
વીપીની	હાથા, ધસ્તા	હૅન્ડલ્સ	Handles.
કિલીમાં	ટેકરી	હિલ્લ	Hill.
વીલીમાં	ટેકરીઓ	હિલ્સ	Hills.
મ્કાટી	રોટી, રોટલી	લોફ઼, બ્રેડ	Loaf, bread.
મીકાટી	રોટીઓ, રોટલીઓ	લોવ્ઝ, બ્રેડ	Loaves, b

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજી ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
કીઓ	આરસી, આરીસો	લુકિન્ગ ગ્લાસ	Looking-glass.
વીઓ	આરસીઓ, આરીસા	લુકિન્ગ ગ્લાસીસ	Looking-glasses.
કીનું	ખાંડણી, ઉખળો, ખલ	મૉરટર	Mortar.
વીનું	ખાંડણીઓ, ઉખળીઓ	મૉરટર્સ	Mortars.
મ્છી	સાંબેલું, દસ્તો, મોગ્રી	પેસલ	Pestle.
મીંછી	સાંબેલાં,દસ્તા,મોગ્રીઓ	પેસલ્સ	Pestles.
મ્લીમા	પર્વત, ડુંગર, પહાડ	માઉન્ટન	Mountain.
મીલીમા	પર્વતો, ડુંગરો, પહાડો	માઉન્ટન્સ	Mountains.
મ્ગાન્ગા	દાક્તર, વૈદ	ડૉક્ટર	Doctor.
વાગાન્ગા	દાક્તરો, વૈદો	ડૉક્ટર્સ	Doctors.
મ્લેઝી	ધાવ, દાઇ, ધાવમા	નર્સ	Nurse.
વાલેઝી	ધાવો, દાઇઓ	નર્સીસ	Nurses.
મઝાલીશા	સુઇઆણી	મિડવાઇફ	Midwife.
વાઝાલીશા	સુઇઆણીઓ	મિડવાઇવ્ઝ	Midwives.
મ્ઝે	ઘરડો માણસ	ઓલ્ડ મેન	Old man.
વાઝે	ઘરડા માણસો	ઓલ્ડમૅન	Old men.
મ્સીમામીઝી	દેખરેખ રાખનાર	ઓવરલુકર, ઓવરસીયર	Overlooker, overseer.
વાસીમામીઝી	દેખરેખ રાખનારાઓ	ઓવરલુકર્સ	Overlookers.
કીઆપો	સોગન, સમ, કસમ	ઓથ	Oath.
વીઆપો	સોગનો, કસમો	ઓથ્સ	Oaths.
કિટુન્ગુ	કાંદો, પ્યાજ, ડુંગલી	અનિયન	Onion.
વીટુન્ગુ	કાંદા,પ્યાજ,ડુંગલીઓ	અનિયન્સ	Onions.
કિપાન્ડે (કિપાન્ઢે)	કટકો, કડકો	પીસ	Piece.
વીપાન્ડે (વીપાન્ઢે)	કટકા, કડકા	પીસીસ	Pieces.
મ્ટો	તકીઓ, ઓસીકું	પિલ્લો	Pillow.
મીટો	તકીઆ; ઓસીકાં	પિલ્લોઝ	Pillows.
મ્ટી	ઝાડ	ટ્રી	Tree.
મીટી	ઝાડો	ટ્રીઝ	Trees.
ફીમ્બો	લાકડી	સ્ટિક	Stick.
ફીમ્બો	લાકડીઓ	સ્ટિક્સ	Sticks.
બાકોરા	બાકોડો, હાથ લાકડી	વૉકિન્ગ સ્ટિક	Walking stick.
બાકોરા	બાકોડા,હાથલાકડીઓ	વૉકિન્ગ સ્ટિક્સ	Walking sticks.
કીઆઝી	રતાળુ, લાવરી ગાજર	સ્વીટ પોટેટો	Sweet potato.
વીઆઝી	રતાળું, લાવરી ગાજરો	સ્વીટ પોટેટોઝ	Sweet potatoes.
કિગાઇ	ઠીકરૂં	પૉટશર્ડ	Potsherd.
વીગાઇ	ઠીકરાં	પૉટશર્ડ્સ	Potsherds.
કિફુકો	કોથળી, થેલી	પર્સ	Purse.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
વીફુકો	કોથળીઓ, થેલીઓ	પર્સીસ	Purses.
કિઆટુ	જોડો, ચપ્પલ	શુ, સૅન્ડલ	Shoe, Sandal.
વીઆટુ	જોડા, ચપ્પલો	શુઝ, સૅન્ડલ્સ	Shoes, Sandals.
ઉન્ગો	છાબ, છાબડી	રાઉન્ડ ફ્લૅટ બાસ્કેટ	Round flat basket.
માઉન્ગો	છાબો, છાબડીઓ	રાઉન્ડ ફ્લૅટ બાસ્કેટ્સ	Round flat baskets.
કિવુલી	ઓળો, પડછાયો	શૅડો	Shadow.
વીવુલી	ઓળા, પડછાયા	શૅડોઝ	Shadows.
મવુલી	છત્તર, છત્રી	અમ્બ્રેલા	Umbrella.
મીઅવુલી	છત્તરો, છત્રીઓ	અમ્બ્રેલાઝ	Umbrellas.
મ્કેકા	સાદડી, ચટાઇ	મૅટ	Mat.
મીકેકા	સાદડીઓ, ચટાઇઓ	મૅટ્સ	Mats.
મ્કુકે	ભાલો, બરછી	સ્પીઅર	Spear.
મીકુકે	ભાલા, બરછીઓ	સ્પીઅર્સ	Spears.
મ્કીઆ	પૂંછડી	ટેલ	Tail.
મીકીઆ	પૂંછડીઓ	ટેલ્સ	Tails.
કીજીકો	નાનો ચમચો	ટી સ્પુન	Tea-spoon.
વીજીકો	નાના ચમચા	ટી સ્પુન્સ	Tea-spoons.
મુઇકો	મોટો ચમચો, ડોહેલું, કપકીર	લાર્જ સ્પુન	Large spoon.
*મીકો	મોટા ચમચા, ડોહેલાં, કપકીરો	લાર્જ સ્પુન્સ	Large spoons.
કિલેમ્બા	પાઘડી	ટરબન	Turban.
વીલેમ્બા	પાઘડીઓ	ટરબન્સ	Turbans.
કોફીઆ	ટોપી, ટોપીઓ	કૅપ, (ઑર) કૅપ્સ	Cap, (or) Caps.
છાપેઓ (અથવા) કોફીઆ લા મ્ઝુન્ગુ	સાહેબલોકની ટોપી, (અથવા) ટોપીઓ	હૅટ, હૅટ્સ	Hat, (or) Hats.
કીઝીબાઓ	બદન, બંડી, વાસ્કુટ	વેસ્ટકોટ	Waistcoat.
વીઝીબાઓ	બદનો, બંડીઓ	વેસ્ટકોટ્સ	Waistcoats.
મ્ટુમીશી	ચાકર, નોકર	સરવન્ટ	Servant.
વાટુમીશી	ચાકરો, નોકરો	સરવન્ટ્સ	Servants.
મ્ટુમાં, (મ્ટવાના)	ગુલામ, ગોલો	સ્લેવ	Slave.
વાટુમાં, (વાટવાના)	ગુલામો, ગોલાઓ	સ્લેવ્ઝ	Slaves.

---

* "મીકો" એ શબ્દનો ઉચ્ચાર ખરેખરો "મીઇકો" થાયછે પણ 'ઇ' અક્ષર 'મી' અક્ષરની સાથે એવો ભળી જાયછે કે તેનો ઉચ્ચાર "મીકો" સંભળાયછે.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મ્ટવાના	ગુલામ ચાકર	સ્લેવ બૉય	Slave boy.
વાટવાના	ગુલામ ચાકરો	સ્લેવ બૉયઝ	Slave boys.
મ્જાકાઝી	ગોલી, ગુલામ ઓરત	સ્લેવ વુમન	Slave woman.
વાજાકાઝી	ગોલીઓ, ગુલામ ઓરતો	સ્લેવ વીમેન	Slave women.
કીજાકાઝી	ગુલામ છોડી, નાની ગોલી	સ્લેવ ગર્લ	Slave girl.
વીજાકાઝી	ગુલામ છોડીઓ	સ્લેવ ગર્લ્સ	Slave girls.
મ્જીન્ગા	જંગલી માણસ	રૂડ મૅન	Rude man.
વાજીન્ગા	જંગલી માણસો	રૂડ મૅન	Rude men.
મ્કે	[નિકા કરીને પરણેલી] ઓરત	વાઇફ઼	Wife.
વાકે	(નિકા કીધેલી) ઓરતો	વાઇવ્ઝ	Wives.
મ્ચાવી	જાદુગર	વિઝર્ડ, કૉન્જ્યુરર	Wizard, Conjurer.
વાચાવી	જાદુગરો	વિઝર્ડ્સ, કૉન્જ્યુરર્સ	Wizards, Conjurei
મ્ગોન્જ્વા	બીમાર માણસ	સિક પર્સન	Sick person.
વાગોન્જ્વા	બીમાર માણસો	સિક પર્સન્સ	Sick persons.

શરીરના કેટલાક ભાગોનાં નામ.

Parts of the body.

મ્ડોમો	હોઠ, ચપ (એકવચન)	લિપ	Lip.
મીડોમો	હોઠ, ચપ (બહુવચન)	લિપ્સ	Lips.
કિનવા (કીઅવા)	મોઢું, મ્હોં	માઉથ	Mouth.
વીંનવા (વીંઅવા)	મોઢાં	માઉથ્સ	Mouths.
ઉસો	ચેહેરો, શિકલ, સૂરત	ફ઼ેસ	Face.
ન્યુસો	ચેહેરા, શિકલો, સૂરતો	ફ઼ેસીસ	Faces.
કિડોલે	આંગલું, આંગળી	ફ઼િન્ગર	Finger.
વીડોલે	આંગલાં, આંગળીઓ	ફ઼િન્ગર્સ	Fingers.
કિડોલે ચા મ્ગુ	પગનું આંગળું	ટો	Toe.
વીડોલે વ્યા મ્ગુ	પગનાં આંગળાં	ટોઝ	Toes.
કિડોલે ચા ગુમ્બા	અંગુઠો	થમ્બ	Thumb.
મ્ગુ	પગ	ફૂટ	Foot.
મીગુ	પગો	ફ઼ીટ	Feet.
ગોટે	ઘુંટણ, ગુડો	ની	Knee.
માગોટે	ઘુંટણીઆં, ગુડા	નીઝ	Knees.
મ્કોનો	હાથ	હૅન્ડ	Hand.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મીકોનો	હાથો	હૅન્ડ્સ	Hands.
કિચ્વા	માથું	હેડ	Head.
વીચ્વા	માથાં	હેડ્સ	Heads.
ન્ગોઝી	ચામડી, ચામડું	સ્કિન, હાઇડ	Skin, hide.
ન્ગોઝી	ચામડાં	સ્કિન્સ, હાઇડ્સ	Skins, hides.
જીનો	દાંત	ટૂથ	Tooth.
મેનો	દાંતો	ટીથ	Teeth.
સીકીઓ	કાન	ઇઅર	Ear.
માસીકીઓ	કાનો, કાન (ઘણાં)	ઇઅર્સ	Ears.
પુઆ	નાક	નોઝ	Nose.
માપુઆ	નાકો	નોઝીસ	Noses.
જીચો	આંખ	આઇ	Eye.
માચો	આંખો	આઇઝ	Eyes.
ગુશી	ભવાં, ભમર, (ભિંજણ)	આઇબ્રો, (આઇબ્રોઝ)	Eyebrow (Eye-brows).
ઉઝેલ	(એક) બાલ, વાળ	આ હેર	A Hair.
ઝેલ (ન્ઝેલ)	બાલ, વાળ	હેર્સ	Hairs.
માટે	થુંક, લાળ, લિબ	સ્પિટલ	Spittle, saliva.
ઉકુચા	નખ	નેલ	Nail.
કુચા	નખો	નેલ્સ	Nails.
ટુન્ડુ યા પુઆ	નસકોરું, નાકનું છિદ્ર	નૉસ્ટ્રિલ	Nostril, nostrils.
ઓપે,(અથવા કોપે)	આંખનું પોપચું	આઇલિડ	Eyelid.
ઊડેવુ	દાઢીનો બાલ	હેર ઑફ ધિ બીયર્ડ	Hair of the beard.
ન્દેવુ	દાઢી (દાઢીના બાલ)	બીયર્ડ	Beard.
મુઓમો	મૂછ	મુસ્ટૅચ	Mustache.
મીઓમો	મૂછો	મુસ્ટૅચીઝ	Mustaches.
પાજી લા ઊસો, ફાજી લા ઊસો	કપાળ	ફૉરહેડ	Forehead.
શીન્ગો	ગરદન, ડોક, ગલું	નૅક	Neck.
માશીન્ગો	ગરદનો, ડોકીઓ, ગળાં	નૅક્સ	Necks.
ઝોન્ગો	પીઠ, વાંસો, બરડો	બૅક	Back.
મીગોન્ગો	પીઠો, વાંસા	બૅક્સ	Backs.
તુંબો	પેટ (એકજ)	બેલી	Belly.
માટુમ્બો	પેટ (ઘણાં)	બેલીઝ	Bellies.
કિટોવુ	ડૂંટી, નાભિ	નેવલ	Navel.
વીટોવુ	ડૂંટીઓ	નેવલ્સ	Navels.
કિફુઆ	છાતી, સીનું	બ્રેસ્ટ, ચેસ્ટ	Breast, chest.
વીફુઆ	છાતીઓ, સીનાં	બ્રેસ્ટ્સ, ચેસ્ટ્સ	Breasts, chests.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મ્ટવાના	ગુલામ ચાકર	સ્લેવ બૉય	Slave boy.
વાટવાના	ગુલામ ચાકરો	સ્લેવ બૉયઝ	Slave boys.
મ્જાકાઝી	ગોલી, ગુલામ ઓરત	સ્લેવ વુમન	Slave woman.
વાજાકાઝી	ગોલીઓ, ગુલામ ઓરતો	સ્લેવ વીમેન	Slave women.
કીજાકાઝી	ગુલામ છોડી, નાની ગોલી	સ્લેવ ગર્લ	Slave girl.
વીજાકાઝી	ગુલામ છોડીઓ	સ્લેવ ગર્લ્સ	Slave girls.
મ્જીન્ગા	જંગલી માણસ	રૂડ મૅન	Rude man.
વાજીન્ગા	જંગલી માણસો	રૂડ મૅન	Rude men.
મ્કે	[નિકા કરીને પરણેલી] ઓરત	વાઈફ	Wife.
વાકે	(નિકા કીધેલી) ઓરતો	વાઈવ્ઝ	Wives.
મ્ચાવી	જાદુગર	વિઝર્ડ, કૉન્જ્યુરર	Wizard, Conjurer.
વાચાવી	જાદુગરો	વિઝર્ડ્સ, કૉન્જ્યુરર્સ	Wizards, Conjurers
મ્ગોન્જ્વા	બીમાર માણસ	સિક પર્સન	Sick person.
વાગોન્જ્વા	બીમાર માણસો	સિક પર્સન્સ	Sick persons.

શરીરના કેટલાક ભાગોનાં નામ.

Parts of the body.

મ્ડોમો	હોઠ, ચપ (એકવચન)	લિપ	Lip.
મીડોમો	હોઠ, ચપ (બહુવચન)	લિપ્સ	Lips.
કિનવા (કીઅવા)	મોઢું, મ્હોં	માઉથ	Mouth.
વીંનવા (વીંઅવા)	મોઢાં	માઉથ્સ	Mouths.
ઉસો	ચેહેરો, શિકલ, સૂરત	ફેસ	Face.
નુસો	ચેહેરા, શિકલો, સૂરતો	ફેસીસ	Faces.
કિડોલે	આંગલું, આંગળી	ફિન્ગર	Finger.
વીડોલે	આંગલાં, આંગળીઓ	ફિન્ગર્સ	Fingers.
કિડોલે ચા મ્ગુ	પગનું આંગળું	ટો	Toe.
વીડોલે વ્યા મ્ગુ	પગનાં આંગળાં	ટોઝ	Toes.
કિડોલે ચા ગુમ્બા	અંગુઠો	થમ્બ	Thumb.
મ્ગુ	પગ	ફૂટ	Foot.
મીગુ	પગો	ફીટ	Feet.
ગોટે	ઘુંટણ, ગુડો	ની	Knee.
માગોટે	ઘુંટણીઆં, ગુડા	નીઝ	Knees.
મ્કોનો	હાથ	હૅન્ડ	Hand.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મીકોનો	હાથો	હૅન્ડ્સ	Hands.
કિચવા	માથું	હેડ	Head.
વીચવા	માથાં	હેડ્સ	Heads.
ન્ગોઝી	ચામડી, ચામડું	સ્કિન, હાઇડ	Skin, hide.
ન્ગોઝી	ચામડાં	સ્કિન્સ, હાઇડ્સ	Skins, hides.
જીનો	દાંત	ટૂથ	Tooth.
મેનો	દાંતો	ટીથ	Teeth.
સીકીઓ	કાન	ઇઅર	Ear.
માસીકીઓ	કાનો, કાન (ઘણાં)	ઇઅર્સ	Ears.
પુઆ	નાક	નોઝ	Nose.
માપુઆ	નાકો	નોઝીસ	Noses.
જીચો	આંખ	આઇ	Eye.
માચો	આંખો	આઇઝ	Eyes.
ન્યુશી	ભવાં, ભમર, (ભ્રિઅણુ)	આઇબ્રો, (આઇબ્રોઝ)	Eyebrow (Eyebrows).
ઉઝેલ	(એક) બાલ, વાળ	આ હેર	A Hair.
ઝેલ (ઝુઅેલ)	બાલ, વાળ	હેર્સ	Hairs.
માટે	થુંક, લાળ, લિબ	સ્પિટલ	Spittle, saliva.
ઉકુચા	નખ	નેલ	Nail.
કુચા	નખો	નેલ્સ	Nails.
ટુન્ડુ યા પુઆ	નસકોરું, નાકનું છિદ્ર	નૉસ્ટ્રિલ	Nostril, nostrils.
ઓપે,(અથવા કોપે)	આંખનું પોપચું	આઇલિડ	Eyelid.
ઊડેવુ	દાઢીના બાલ	હેર ઑફ ધિ બીયર્ડ	Hair of the beard.
ન્ડેવુ	દાઢી (દાઢીના બાલ)	બીયર્ડ	Beard.
સુઓનો	મૂછ	મુસ્ટૅચ	Mustache.
મીઓનો	મૂછો	મુસ્ટૅચીઝ	Mustaches.
પાજી લા ઉશો, કીપાજી લા ઉસો	કપાળ	ફૉરહેડ	Forehead.
શીન્ગો	ગરદન, ડોક, ગલું	નેક	Neck.
માશીન્ગો	ગરદનો, ડોકીઓ, ગળાં	નેક્સ	Necks.
મ્ગોન્ગો	પીઠ, વાંસો, બરડો	બૅક	Back.
મીગોન્ગો	પીઠો, વાંસા	બૅક્સ	Backs.
ટુંબો	પેટ (એકજ)	બેલી	Belly.
માટુંબો	પેટ (ઘણાં)	બેલીઝ	Bellies.
કિટોવુ	ડૂંટી, નાભિ	નેવલ	Navel.
વિટોવુ	ડૂંટીઓ	નેવલ્સ	Navels.
કિફુઆ	છાતી, સીનું	બ્રેસ્ટ, ચેસ્ટ	*Breast, chest.*
વીફુઆ	છાતીઓ, સીનાં	બ્રેસ્ટ્સ, ચેસ્ટ્સ	*Breasts, chests.*

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ડામુ	લોહી	બ્લડ	Blood.
મ્ફુપા	હાડકું	બોન	Bone.
મીફુપા	હાડકાં	બોન્સ	Bones.
કિફુન્ડો ચા મ્ગુ	પગની ઘુંટી	ધિ ઍન્કલ	The ankle.
વીફુન્ડો વ્યા મીગુ	પગની ઘુંટીઓ	ધિ ઍન્કલ્સ	The ankles.
કિફુન્ડો ચા મ્કોનો	હાથનું કાંડું, પોંહોંચો	ધિ રિસ્ટ	The wrist.
વીફુન્ડો વ્યા મીકોનો	હાથનાં કાંડાં, પોંહોંચા	ધિ રિસ્ટ્સ	The wrists.
બેગા	ખાંધ, ખભો	ધિ શોલ્ડર	The shoulder.
માબેગા	ખભા, ખાંધ	ધિ શોલ્ડર્સ	The shoulders.

અનાજનાં થોડાંક નામો.

Names of some Grain, Seeds, &c.

નફકા	અનાજ	કૉર્ન	Corn.
ગાનો	ઘઉં	ઉવીટ	Wheat.
મવેરે (મવેલે)	બાજરી	બાજરી	Bajari.
મ્ચેલે	ચોખા	રાઇસ	Rice.
મ્ટામા	જુઆરી, જુઆર	મિલ્લેટ	Millet.
મુહીન્ડી	મકાઈ	મેઝ	Maize.
ઉફુટા	તલ	સેમસેમસીડ્સ	Semsem seeds.
ડેન્ગુ	ચણા	ગ્રૅમ	Gram.
ચિરોકો	મગ, (મગની દાલ, ખીચડી)	પલ્સ	Pulse.
શાયરી	જવ	બાર્લી	Barley.

થોડાં પ્રવાહી પદાર્થોનાં નામ.

Names of Butter, Oils, Fluids, &c.

મફુટા	તેલ	ઑઇલ	Oil.
મફુટા યા નાઝી	કોપરેલ, કોપરાંનું તેલ	કોકોનટ ઑઇલ	Cocoanut oil.
મફુટા યા ઊટા	મીઠું તેલ, તલનું તેલ	સેમસેમ ઑઇલ	Semsem oil.
મફુટા યા મ્બરીકા	એરંડિઉં તેલ, જુલાબનું તેલ	કૅસ્ટર ઑઇલ	Castor oil.
મફુટા યા ઊલાયા	ગ્યાસનું તેલ, ગાસલેટતેલ	કેરોસિન ઑઇલ	Kerosine oil.
માજી	પાણી	વૉટર	Water.
અસાલી યા ઝુંફી	મધ	હની	Honey.
અસાલી	મધ જેવો ગોળનો રસ	સિરપ	Syrup.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીનાં ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ગ્વીઓ, (વીઝો)	પીવાનો દારૂ	લિકર, વાઇન	Liquor, wine.
સીકી	સરકો	વિનેગર	Vinegar.
સમલી	ઘી	ક્લૅરિફાઇડ બટર	Clarified butter.
સીઆગી	માખણ, મસ્કો	બટર	Butter.
મઝીવા	દૂધ	મિલ્ક	Milk.
ગ્ટીન્ડી (ટીન્ડી)	છાસ	બટર મિલ્ક	Butter milk. [curd
મઝીવા માબીવું	દહિં, જામેલું દૂધ	કર્ડલ્ડ મિલ્ક, કર્ડ	Curdled milk,
શાહામુ	ચરબી	ફૅટ	Fat.
વીનો	સાઈ, શાઈ (લખવાની)	ઇન્ક	Ink.

થોડાં વસાણાનાં નામ.

Names of some Scents and Spices.

પીલીપીલી	મરચાં	ચિલ્લીઝ	Chillies.
પીલીપીલીમાન્ગા	મરી	પેપર	Pepper.
ટાન્ગાવીઝી	સુંઠ	જિન્જર	Ginger (dry).
ટાન્ગાવીઝી બીચી	અધરખ, આદું	ગ્રીન જિન્જર	Green ginger.
માન્જાનો (મન્જાનો)	હેદર, હળદર	ટરમેરિક	Turmeric.
ગ્ડાલસીની	તજ	સિનૅમન	Cinnamon.
કરાફુ, (કરાફુ)	લવિંગ	ક્લોવ્ઝ	Cloves.
ઇલીકી	એલાચી, એરાચી, એલચી	કાર્ડેમમ્સ	Cardamoms.
અંબારી	અંબર, અમર	એમ્બરગ્રિસ	Ambergris.
ઉડી	અગરનું લાકડું, ઉધ	ઍલોઝ વુડ	Aloes wood.
શાબ્બુ (શાબુ)	ફટકડી, ફટકી	ઍલમ	Alum.
સાબુની	સાબુન, સાબુ	સોપ	Soap.
મેસીકી	કસ્તુરી	મસ્ક	Musk.
ખરદાલી	રાઈ	મસ્ટર્ડ	Mustard.
બાસબસી	જાવંત્રી	મેસ	Mace.
મનુમન	હિરાબોળ	મર	Myrrh.
ખુન્ગુમાન્ગા	જાયફળ	નટમેગ	Nutmeg.
ઝાફરાની	કેશર, જાફરાન	સૅફ્રન	Saffron.
ચુંમ્બી	મીઠું, નિમક	સૉલ્ટ	Salt.
બિઝારી	મસાલો	સ્પાઇસિસ	Spices.
લીવા	સુકડનું લાકડું	સૅન્ડલ વૂડ	Sandal wood.
માઝીવા યાવાકુ વાલીલી	હિરાંદખણ	ડ્રૅગન્સ બ્લડ	Dragon's blood.
મ્વુજે (મ્વુજે)	હિંગ, વધારણી	ઍસફિટિડા	Assafœtida.
કિટુન્ગુ સોમુ	લસણ	ગારલિક	Garlic.
ગિલગીલાની	ધાણા, દાણા	કૉરિઍન્ડરસીડ્સ	Coriander see.

થોડાં કારીગરોનાં નામ.
Names of some Tradesmen.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
શોનીવ્યાટુ	મોચી	શૂમેકર	Shoe-maker.
વાશોનીવ્યાટુ	મોચીઓ	શૂ-મેકર્સ	Shoe-makers.
કિઓઝી	હજામ	બારબર	Barber.
વીઓઝી	હજામો	બારબર્સ	Barbers.
મ્ફુઆ ચુમાં	લુહાર	બ્લૅકસ્મિથ	Blacksmith.
વાફુઆ ચુમાં	લુહારો	બ્લૅકસ્મિથ્સ	Blacksmiths.
મ્ફુઆ ઝાહાબુ	સોનારો	ગોલ્ડસ્મિથ	Goldsmith.
વાફુઆ ઝાહાબુ	સોનારા	ગોલ્ડસ્મિથ્સ	Goldsmiths.
ધોબી (દોબી)	ધોબી, લુગડાં ધોનાર	વૉશરમૅન	Washerman.
ધોબી	ધોબીઓ, લુગડાં ધોનારા	વૉશરમેન	Washermen.
મશોની	દરજી, સુઇ, સુજી	ટેલર	Tailor.
વાશોની	દરજીઓ, સુઇઓ, સુજીઓ	ટેલર્સ	Tailors.
સરમાલા	સુતાર, વાઢો	કાર્પેન્ટર	Carpenter.
માસરમાલા.	સુતારો, વાઢા	કાર્પેન્ટર્સ	Carpenters.
મુઆશી	કડિઓ, સલાટ	મેસન	Mason.
વાઆશી	કડિઆ, સલાટો	મેસન્સ	Masons.

કેટલાંક પ્રાણીઓનાં નામ.
Names of some Insects and Animals.

છાવા	જૂ, ટોલો	લાઉસ	Louse.
છાવા	જૂ, ટોલા	લાઇસ	Lice.
મરૂબા	જળ	લીચ	Leech.
મીરૂબા	જળો	લીચીસ	Leeches.
ઇમ્બુ (ઇમ્બુ)	મચ્છર, ડાંસ	મૉસ્કીટો	Mosquito.
ઇમ્બુ (ઇમ્બુ).	મચ્છરો	મૉસ્કીટોઝ	Mosquitoes.
ખુન્ગુની	માંકડ (*sing*)	બગ	Bug.
ખુન્ગુની	માંકડ (*pl*)	બગ્સ	Bugs.
સીઆફુ	રાતા ભૂરા રંગની કીડી	રૅડિશ બ્રાઉન ઍન્ટ	Reddish brown ant.
સીઆફુ	" " " કીડીઓ	" " ઍન્ટ્સ	" ants.
મ્ચવા	સફેદ રંગની કીડી	ઉવાઇટ ઍન્ટ	White ant.
મ્ચવા	સફેદ રંગની કીડીઓ	ઉવૉઇટ ઍન્ટ્સ	White ants.
ચુન્ગુ	કીડી (સાદી)	ઍન્ટ	Ant.

સ્વાહિલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ચુન્ગુ	કીડીઓ	ઍન્ટ્સ	Ants.
કિરોબોટો	ચાંચડ	ફ્લી	Flea.
વીરોબોટો	ચાંચડો	ફ્લીઝ	Fleas.
ઇન્ઝી	માંખ, માંખી	ફ્લાઈ	Fly.
માઇન્ઝી	માંખો, માંખીઓ	ફ્લાઈઝ	Flies.
કોઆ	ગોકળગાય	સ્નેલ	Snail.
માકોઆ	ગોકળગાયો	સ્નેલ્સ	Snails.
ફુકુ	જીવડું, જીવડાં	વર્મ, વર્મ્સ	Worm, worms.
ઠાન્ડુ	કાનખજુરો, સોપેરી	સેન્ટિપીડ	Centipede.
ઠાન્ડુ	કાનખજુરા, સોપેરીઓ	સેન્ટિપીડ્સ	Centipedes.
ન્ગે (ઇન્ગે)	વીંછી, વીછુ	સ્કૉરપિયન	Scorpion.
ન્ગે (ઇન્ગે)	વીંછીઓ, વીછુઓ	સ્કૉરપિયન્સ	Scorpions.
ઞોકા	સર્પ, સાપ	સ્નેક	Snake.
ઞોકા	સર્પો, સાપો	સ્નેક્સ	Snakes.
ફ્રાંયાં, (ફ્રાઇંઆં)	ઉંદર	રૅટ	Rat.
ફ્રાયાં (ફ્રાઇંઆં)	ઉંદરો	રૅટ્સ	Rats.
ઞાની	(લુચ્ચાઇવાળો) વાંદરો	એપ	Ape.
ઞાની	(લુચ્ચાઇવાળા) વાંદરા	એપ્સ	Apes.
ખીમા	વાંદરો (સાધારણ)	મન્કી	Monkey.
ખીમા	વાંદરા ,,	મન્કીઝ	Monkeys.
પુન્ઢા	ગધેડો	ડૉન્કી	Donkey.
પુન્ઢા	ગધેડા	ડૉન્કીઝ	Donkeys.
ઞાટી	ભેંસ	બફેલો	Buffalo.
ઞાટી	ભેંસો	બફેલોઝ	Buffaloes.
ગોમ્બે, (ગોમ્બે)	ગાય (બળદ)	કાઉ [ઑક્સ]	Cow [ox].
ગોમ્બે	ગાયો (બળદો)	કાઉઝ (ઑક્સન)	Cows (oxen).
ફ્હાલી	ગોધો	બુલ	Bull.
માફ્હાલી	ગોધા	બુલ્સ	Bulls.
ગમીઆં	ઉંટ	કૅમલ	Camel.
ગમીઆં	ઉંટો	કૅમલ્સ	Camels.
ફ્રાકા	બિલાડી, મીંદડું	કૅટ	Cat.
ફ્રાકા	બિલાડીઓ, મીંદડાં	કૅટ્સ	Cats.
મ્બુઆ (ઉમ્બુઆ)	કુતરો, કુત્રો	ડૉગ	Dog.
મ્બુઆ (ઉમ્બુઆ)	કુતરા, કુત્રા	ડૉગ્સ	Dogs.
ફ્રાસી	ઘોડો	હૉર્સ	Horse.
ફ્રાસી	ઘોડા	હૉર્સીસ	Horses.
ડ્રેમ્બો (ઠેમ્બો)	હાથી	એલીફન્ટ	Elephant.

થોડાં કારીગરોનાં નામ.
Names of some Tradesmen.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
શોનીઆટુ	મોચી	શૂમેકર	Shoe-maker.
વાશોનીઆટુ	મોચીઓ	શૂ-મેકર્સ	Shoe-makers.
કિઓઝી	હજામ	બારબર	Barber.
વીઓઝી	હજામો	બારબર્સ	Barbers.
મ્ફુઆ ચુમાં	લુહાર	બ્લૅકસ્મિથ	Blacksmith.
વાફુઆ ચુમાં	લુહારો	બ્લૅકસ્મિથ્સ	Blacksmiths.
મ્ફુઆ ઝાહાબુ	સોનારો	ગોલ્ડસ્મિથ	Goldsmith.
વાફુઆ ઝાહાબુ	સોનારા	ગોલ્ડસ્મિથ્સ	Goldsmiths.
ધોબી (દોબી)	ધોબી, લુગડાં ધોનાર	વૉશરમૅન	Washerman.
ધોબી	ધોબીઓ, લુગડાં ધોનારા	વૉશરમેન	Washermen.
મ્શોની	દરજી, સુઇ,સુજી	ટેલર	Tailor.
વાશોની	દરજીઓ, સુઇઓ, સુજીઓ	ટેલર્સ	Tailors.
સરમાલા	સુતાર,વાઢો	કાર્પેન્ટર	Carpenter.
માસરમાલા	સુતારો, વાઢા	કાર્પેન્ટર્સ	Carpenters.
મુઆશી	કડિઓ, સલાટ	મેસન	Mason.
વાઆશી	કડિઆ, સલાટો	મેસન્સ	Masons.

કેટલાંક પ્રાણીઓનાં નામ.
Names of some Insects and Animals.

ચાવા	જૂ, ટોલો	લાઉસ	Louse.
છાવા	જૂ, ટોલા	લાઇસ	Lice.
મરૂબા	જળ	લીચ	Leech.
મીરૂબા	જળો	લીચીસ	Leeches.
ઇમ્બુ (ઇમ્બુ)	મચ્છર, ડાંસ	મૉસ્કીટો	Mosquito.
ઇમ્બુ (ઇમ્બુ)	મચ્છરો	મૉસ્કીટોઝ	Mosquitoes.
ખુન્ગુની	માંકડ (*sing*)	બગ	Bug.
ખુન્ગુની	માંકડ (*pl*)	બગ્સ	Bugs.
સીઆફુ	રાતા ભૂરા રંગની કીડી	રૅડિશ બ્રાઉન ઍન્ટ	Reddish brown ant.
સીઆફુ	,, ,, ,, કીડીઓ	,, ,, ઍન્ટ્સ	,, ants.
મ્ચવા	સફેદ રંગની કીડી	વ્હાઇટ ઍન્ટ	White ant.
મ્ચવા	સફેદ રંગની કીડીઓ	વ્હાઇટ ઍન્ટ્સ	White ants.
ચુન્ગુ	કીડી (સાદી)	ઍન્ટ	Ant.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ચુન્ગુ	કીડીઓ	ઍન્ટ્સ	Ants.
કિરોબોટો	ચાંચડ	ફ્લી	Flea.
વીરોબોટો	ચાંચડો	ફ્લીઝ	Fleas.
ઇન્ઝી	માંખ, માંખી	ફ્લાઈ	Fly.
માઇન્ઝી	માંખો, માંખીઓ	ફ્લાઈઝ	Flies.
કોઆ	ગોકળગાય	સ્નેલ	Snail.
માકોઆ	ગોકળગાયો	સ્નેલ્સ	Snails.
ફુફુ	જીવડું, જીવડાં	વર્મ, વર્મ્સ	Worm, worms.
ટાન્ડુ	કાનખજુરો, સોપેરી	સેન્ટિપીડ	Centipede.
ટાન્ડુ	કાનખજુરા, સોપેરીઓ	સેન્ટિપીડ્સ	Centipedes.
ન્ગે (ઇન્ગે)	વીંછી, વીછુ	સ્કૉર્પિયન	Scorpion.
ન્ગે (ઇન્ગે)	વીંછીઓ, વીછુઓ	સ્કૉરપિયન્સ	Scorpions.
ઞોકા	સર્પ, સાપ	સ્નેક	Snake.
ઞોકા	સર્પો, સાપો	સ્નેક્સ	Snakes.
ફાંયાં, (ફાઇંઆં)	ઉંદર	રૅટ	Rat.
ફાયાં (ફાઇંઆં)	ઉંદરો	રૅટ્સ	Rats.
ઞાની	(લુચ્ચાઇવાળો) વાંદરો	એપ	Ape.
ઞાની	(લુચ્ચાઇવાળા) વાંદરા	એપ્સ	Apes.
ખીમા	વાંદરો (સાધારણ)	મન્કી	Monkey.
ખીમા	વાંદરા ,,	મન્કીઝ	Monkeys.
પુન્ડા	ગધેડો	ડૉન્કી	Donkey.
પુન્ડા	ગધેડા	ડૉન્કીઝ	Donkeys.
ઞાટી	ભેંસ	બફેલો	Buffalo.
ઞાટી	ભેંસો	બફેલોઝ	Buffaloes.
ગોમ્બે, (ગોમ્બે)	ગાય (બળદ)	કાઉ [ઑક્સ]	Cow [ox].
ગોમ્બે	ગાયો (બળદો)	કાઉઝ (ઑક્સન)	Cows (oxen).
ફહાલી	ગોધો	બુલ	Bull.
માફહાલી	ગોધા	બુલ્સ	Bulls.
ગમીઆં	ઊંટ	કૅમલ	Camel.
ગમીઆં	ઊંટો	કૅમલ્સ	Camels.
પાકા	બિલાડી, મીંદડું	કૅટ	Cat.
પાકા	બિલાડીઓ, મીંદડાં	કૅટ્સ	Cats.
મ્બુઆ (ઉમ્બુઆ)	કુતરો, કુત્રો	ડૉગ	Dog.
મ્બુઆ (ઉમ્બુઆ)	કુતરા, કુત્રા	ડૉગ્સ	Dogs.
ફરાસી	ઘોડો	હૉર્સ	Horse.
ફરાસી	ઘોડા	હૉર્સીસ	Horses.
ટેમ્બો (ટેમ્બો)	હાથી	એલીફન્ટ	Elephant.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ટેમ્બો (ટેમ્બો)	હાથીઓ	એલીફન્ટ્સ	Elephants.
સીમ્બા (સીમ્બા)	સિંહ	લાયન	Lion.
સીમ્બા ,,	સિંહો	લાયન્સ	Lions.
કિફારુ	ગેન્ડો	રાઇનૉસરસ	Rhinoceros.
વીફારુ	ગેન્ડા	રાઇનૉસરસીસ	Rhinoceroses.
કીસુન્ગુરા	સસ્સો, સસલો	રૅબિટ	Rabbit.
વીસુન્ગુરા	સસ્સા, સસલા	રૅબિટ્સ	Rabbits.
ઓન્ડો (ઓન્ડુ)	ઘેટું, ઘેટાં	શીપ	Sheep.
મ્બુઝી (મ્બુઝી)	બકરો, બકરી	ગોટ, શી-ગોટ	Goat, she-goat.
મ્બુઝી ,,	બકરા, બકરીઓ	ગોટ્સ, શી-ગોટ્સ	Goats, she-goats.
મ્બૂઆ વા મુઇટુ	શિયાળ, શિઆળો	જૅકૉલ, જૅકૉલ્સ	Jackal, jackals.
ચુઇ (ચુઇ)	દીપડો (વાઘ જેવું જનાવર)	લેપર્ડ, લેપર્ડ્સ	Leopard, leopards
ન્દામા (ન્દામા વા ન્ગોમ્બે)	વાછરડો, ગાભો	કાફ	Calf.
ન્દામા ,,	વાછરડા	કાવ્ઝ	Calves.

કેટલાંક ફળનાં નામ.

Names of some Vegetables and Fruits.

પોપો	સોપારી	બિટલ નટ	Betel nut.
ટોપેટોપે (મોટોમોકો)	સિતાફળ	કસ્ટર્ડ ઍપલ	Custard apple.
બિરીન્ગાની	રીંગણાં	બ્રિંગલ્સ	Bringals.
ટિકીટી	કારીગો, કલિંગડું, તરબુચ	વૉટર મેલન	Water melon.
ઝમ્બરઉ	જાંબુ	રોઝ ઍપલ્સ	Rose apples.
કિઆઝી ચા કિઝુન્ગુ	બટાટો	પોટેટો	Potato.
વીઆઝી વ્યા કિઝુન્ગુ	બટાટા	પોટેટોઝ	Potatoes.
ફિગીલી (ફિગીરી)	મૂળો, મૂળા, મૂરી	રૅડીશ	Radish.
નનાસી	અનનાસ	પાઇન ઍપલ	Pine apple.
માનનાસી	અનનાસો	પાઇન ઍપલ્સ	Pine apples.
ફિનેસી	ફણસ	જૅક ફ્રુટ	Jack fruit.
માફિનેસી	ફણસો	જૅક ફ્રુટ્સ	Jack fruits.
ન્દીઝી	કેળું, કેળાં	બનાનાઝ	Bananas, plantains.
નાઝી	નાળિયેર, શ્રીફળ	કોકોનટ	Cocoanut.
બલુન્ગી	બિજોરું	સિટ્રન	Citron.
માબલુન્ગી	બિજોરાં	સિટ્રન્સ	Citrons.
ટન્ડે	ખજૂર	ડેટ્સ	Dates.
ટેન્ડેકાવુ	ખારક, ખારેકો	ડ્રાઇ ડેટ્સ	Dry dates.
ટીની (ટીની)	અંજીર	ફિગ્સ	Figs.
લોઝી	બદામ	આમન્ડ	Almond.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
માલોઝી	બદામો	આમન્ડ્સ	Almonds.
ટાન્ગો	કાકડી, ખીરું, કાચું ચીભડું	ક્યુકમ્બર	Cucumber.
માટાન્ગો	કાકડી, ખીરાં, કાચાં ચીભડાં	ક્યુકમ્બર્સ	Cucumbers.
કીઆઝી કીકુઉ	રતાળુ કંદ	યૅમ	Yam.
પપાઈ	પપાઈ, કાઠ ચીભડું	પૅપૉ	Papaw.
માપપાઇ	પપાઈ, કાઠ ચીભડાં	પૅપૉઝ	Papaws.
પેરા	જામફળ, જમરૂખ	પેર	Pear.
માપેરા (મપેડા)	જામફળો, જમરૂખો	પેર્સ	Pears.
જોઝી	અખરોટ, આખડ	વૉલનટ	Walnut.
મુઆ	શેરડી, શેરડીનો સાંઠો	શુગરકેન	Sugarcane.
મીવા (મેવા)	શેરડી, શેરડીના સાંઠા	શુગરકેન્સ	Sugarcanes.
કામામાન્ગા	દાડેમ	પોમગ્રૅનેટ	Pomegranate.
લીમાઓ	મોટું, લીંબુ	લેમન	Lemon.
માલીમાઓ (મલીમાઓ)	મોટાં લીંબુ	લેમન્સ	Lemons.
ન્ડીમુ	નાનું લીંબુ, કાગદી લીંબુ	લાઇમ, લાઇમ્સ	Lime, limes.
ન્ડીમુ ટામુ	મીઠાં લીંબુ	સ્વીટ લાઇમ્સ	Sweet limes.
ઝાબીબુ	દરાક્ષ	ગ્રેપ્સ, રેઝિન્સ	Grapes, raisins.
ચુન્ગા	નારંગિ	ઑરેન્જ	Orange.
*માચુન્ગા (મચુન્ગા)	નારંગિઓ	ઑરેન્જીસ	Oranges.
છેન્જા	બીજી જાતની નારંગિઓ	મૅન્ડેરિન ઑરેન્જીસ	Mandarin oranges.
એમ્બે (એમ્ભે)	આંબાનું ફળ, કેરી, આંબા	મૅન્ગો (મૅન્ગોઝ)	Mango (mangoes).
†એમ્બેડોડો	મોટી જાતના આંબા	લાર્જ કાઇન્ડ ઑફ મૅન્ગોઝ	Large kind of mangoes.
મફિનેસી	ફણસનું ઝાડ	જૅક ફ્રુટ ટ્રી	Jack fruit tree.
મીફિનેસી	ફણસના ઝાડો	જૅક ફ્રુટ ટ્રીઝ	Jack fruit trees.

સૂચના—ઉપલા શબ્દોમાં જેઓ એકવચન તથા બહુવચનમાં એકજ રૂપે વપરાય છે તેઓનું માત્ર એકજ રૂપ આપેલું છે.

---

* માચુન્ગા (મચુન્ગા); એ શબ્દને જંગબારમાં હમેશાં બહુવચન રૂપે વાપરવાનો ચાલ છે.

† એમ્બેડોડો—એ મોટી જાતના આંબાનું નામ "એમ્બેડોડો" પડવાનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે જંગબાર જિલ્લામાં કૂમ્બા નામનાં ગામડામાં એક મોટો બાગ છે, તેનું નામ 'ડોડો' પાડેલું છે, ત્યાંજ તે આંબા પ્રથમ થયલા હતા.

થોડી આકાશી ચીજો.

Names of God and of Natural Phenomena.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મુન્ગુ	ખુદા, અલ્લા, ઇશ્વર, પ્રભુ	ગૉડ	God.
ઉવીન્ગુ (ભીન્ગુ)	આકાશ, આસમાન	સ્કાઈ	Sky.
વીન્ગુ	વાદળું	ક્લાઉડ	Cloud.
માવીન્ગુ	વાદળાં	ક્લાઉડ્સ	Clouds.
ગુભારી	વરસાદથી ભરેલું વાદળું	રેન ક્લાઉડ	Rain cloud.
માગુભારી	વરસાદથી ભરેલાં વાદળાં	રેન ક્લાઉડ્સ	Rain clouds.
જુઆ	સૂરજ	સન	Sun.
જુઆ	તડકો	સનશાઈન	Sunshine.
જુઆની	તડકામાં	ઇન ધિ સનશાઈન	In the sunshine.
ઓટા (ઓટા pl)	તારો, તારા	સ્ટાર, સ્ટાર્સ	Star, stars.
હાવા	હવા	એર	Air.
મેઝી	ચંદ્ર, ચંદ્રમા	મૂન	Moon.
બાલામેઝી	ચંદ્રનું અજવાળું, ચંદનિ	મૂન લાઈટ	Moonlight.
મ્આના	દિવસનું અજવાળું, દિન	ડેલાઈટ, ડે	Daylight, day.
ઉપેપો (ઊફ્કા)	પવન	ઉવિન્ડ	Wind.
પેપો (ફ્રેશે)	જોરનો પવન	સ્ટ્રૉન્ગ ઉવિન્ડ	Strong wind.
ઊમાન્ડે	ઝાકળ, દવ	ડ્યુ	Dew.
મ્વુઆ (મુઆ)	વરસાદ	રેન	Rain.
ન્ગુરુમો, (રાડી)	ગર્જના	થન્ડર	Thunder.
ઉમેમે	વિજળી, વીજ	લાઈટનિંગ	Lightning.

પરચૂરણ શબ્દો.

Miscellaneous Words.

છુપા	બાટલી	બૉટલ	Bottle.
માછુપા	બાટલીઓ, સીસીઓ	બૉટલ્સ	Bottles.
કાશા	પેટી, પેટારો	બૉક્સ	Box.
માકાશા	પેટીઓ, પેટારા	બૉક્સીસ	Boxes.
ગારી	ગાડી, બગી	કેરિજ	Carriage.
માગારી	ગાડીઓ, બગીઓ	કેરિજીસ	Carriages.
યાઈ	ઇંડું (મરગીનું ઇંડું)	એગ	Egg.
માયાઈ (મયાઈ)	ઇંડાં	એગ્સ	Eggs.
ઓન્ઢે	ઠોંસો, મૂઠી	ફિસ્ટ	Fist.
માઓન્ઢે (મઓન્ઢે)	ઠોંસા મૂઠીઓ	ફિસ્ટ્સ	Fists.
ઉઆ	ફૂલ	ફ્લૉવર	Flower.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
માઉઆ (મઉઆ)	ફૂલો	ફ્લૉવર્સ	Flowers.
કબુરી	કબર	ગ્રેવ	Grave.
માકબુરી	કબરો	ગ્રેવ્ઝ	Graves.
જેમ્બે	પાવડો	હો	Hoe.
માજેમ્બે	પાવડા	હોઝ	Hoes.
હુન્ડે	છિદ્ર, વિંધ, કાણું, નાકું	હોલ	Hole.
માહુન્ડે	છિદ્રો	હોલ્સ	Holes.
જાની	પાંદડું, પાનું	લીફ	Leaf.
†મજાની	પાંદડાં, પાનાં, પાંતરાં	લીવ્ઝ	Leaves.
†મજાની	ઘાસ	ગ્રાસ	Grass.
તમ્બૂ	નાગરવેલનું પાન	બિટલ લીફ	Betel leaf.
ડેની	કરજ	ડેટ	Debt.
બન્દેરા	વાવટો	ફ્લૅગ	Flag.
ગુમ્બા (જુમ્બા)	ઘર, (ઘરો)	હાઉસ, હાઉસીસ	House, houses.
નમના (નમુના)	નમુનો, વાનકી	સૅમ્પલ	Sample.
ન્ગાઝી	નિસરણી, દાદર	લૅડર	Ladder.
છોકા	ચુનો	લાઇમ	Lime.
ઝીવા લા માજી	ખાબોચીઉં, તળાવ	લેક, પૉન્ડ	Lake, pond.
માઝીવા યા માજી	ખાબોચીઆં, તળાવો	લેક્સ, પૉન્ડ્સ	Lakes, ponds.
સોકો	બજાર, મારકીટ	મારકેટ	Market.
માસોકો	બજારો	મારકેટ્સ	Markets.
જીના	નામ, ઇસ્મ	નેમ	Name.
માજીના	નામો	નેમ્સ	Names.
કસીઆ	હલેસું	ઓર	Oar.
માકસીઆ	હલેસાં	ઓર્સ	Oars.
જીવે	પત્થર	સ્ટોન	Stone.
માવે	પત્થરા	સ્ટોન્સ	Stones.
નેનો	શબ્દ	ઉવર્ડ	Word.
માંનેનો (મનેનો)	શબ્દો, વાત, બાબત	ઉવર્ડ્સ	Words.
ફ્રેમ્બે, (ફ્રેમ્બે)	ખૂણો, ખૂણા	કૉરનર, કૉરનર્સ	Corner, corners.
ફાની	કિનારો	શૉર, બૅન્ક	Shore, bank.
ફુફે (ત્રુફે)	દડો	બૉલ	Ball.
એન્ગેલે	ઘંટ	બેલ	Bell.

†મજાની શબ્દ ખરેખરો "માજાની" છે પણ જંગબાર બંદરમાં ઘણા ખરા બધા લોકો 'મજાની' બોલેછે માટે અત્રે "માજાની"ને બદલે 'મજાની' લખેલ છે, એમાં 'જા' અક્ષર તાળવુંમાંથી બોલાયછે.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
મરાશી	ગુલાબનું પાણી	રોઝ વૉટર	Rose water.
જાસમીની (આસમીની)	ચંબેલીનાં ફૂલ, ડોલર	જૅસ્મિન	Jasmine.
ફિડીના	ફુદનો	મિન્ટ	Mint.
કોથમીરી	કોથમીર, લીલા દાણા	લીવ્ઝ ઑફ કૉરીઍન્ડર	Leaves of coriander.
આચારી	અથાણું, અચાર	પિકલ્સ	Pickles.
મીવાની	ચશ્મા	સ્પેક્ટેકલ્સ	Spectacles.
કરાતા	રમવાના પાના, પત્તા	પ્લેઇંગ કાર્ડ્સ	Playing cards.
મ્જાન્જા	ઠગ, છેતરનાર, લુચ્ચો	ચીટ	Cheat.
વાજાન્જા	ઠગો, છેતરનારા, લુચ્ચા	ચીટ્સ	Cheats.
માવી	અનમળ, ગૂ, નર્ક	ઍક્સક્રિમેન્ટ	Excrement.
મ્કોજો	પેશાબ, મૂતર	યુરિન	Urine.
તા	દીવો	લૅમ્પ	Lamp.
મ્શમા (મ્શુમા)	મીણબાટ	કૅન્ડલ	Candle.
કિનારા	સમેદાની	કૅન્ડલસ્ટિક	Candlestick.
ફાનુસી (કંદીલી)	ફાનસ, કંડીલ, ફાનસો	લૅન્ટર્ન	Lantern, lanterns.
ઉફગીઓ	સાવરણી, ઝાડુ, બુઆરી	બ્રૂમ	Broom, besom.
કોલિઓ (માકોલિઓ)	ચિપિઓ	ટૉન્ગ્સ	Tongs.
મ્સ્વાકી	દાતણ, દાંતબ્રશ	ટૂથ બ્રશ	Tooth-brush.
મીસ્વાકી	દાતણો, દાંતબ્રશો	ટૂથ બ્રશીસ	Tooth-brushes.

થોડાં ભાવવાચક નામો.
Some Abstract Nouns.

માજીબુ (જવાબુ)	જવાબ	ઍન્સર	Answer.
માચુકીઓ	ધિક્કાર	ઍબ્હોરિન્સ	Abhorrence.
શાવરી (શાઉરી)	સલાહ, શિખામણ	ઍડવાઇસ	Advice.
માપેન્ઝી (માપેન્ઢો)	પ્યાર	ઍફેક્શન, લવ	Affection, love.
સડાકા (સદાકા)	ખેરાત	આમ્સ	Alms.
હસીરા (ગઝાબુ)	ગુસ્સો	ઍન્ગર	Anger.
ઊકુબાલી	કબુલ કરવું તે	ઍક્સેપ્ટન્સ	Acceptance.
ઊઝે	બુઢપણ, બુઢાપો	ઓલ્ડએજ	Old age.
ઊઝુરી	ખૂબસુરતી	બ્યુટિ	Beauty.
ઊચુન્ગુ	કડવાપણું	બિટરનેસ	Bitterness.
ઊપોફુ	આંધળાપણું, અંધાપો	બ્લાઇન્ડનેસ	Blindness.
ઊપાના	પહોળાઈ	બ્રેડ્થ	Breadth.
ઊરેફુ	લંબાઈ	લેન્ગ્થ	Length.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
શુગુલી	કામ, ધંધો	બિઝનેસ	Business.
ઉટોટો	બચ્ચપણુ	ચાઈલ્ડહુડ	Childhood.
ઉયુજા	હિમ્મત	કરેજ	Courage.
નસીબુ	નસીબ	ચૅન્સ	Chance.
નઝારી (નઝરી)	મરજી, ઇચ્છા, નજર	ચૉઇસ	Choice.
હાલી	હાલત, સ્થિતિ	કન્ડિશન	Condition.
ધસ્તુરી	રિવાજ, ચાલ	કસ્ટમ	Custom.
તફાઉતી (તફાવતી)	તફાવત	ડિફ્રન્સ	Difference.
તલાકા	તલાક	ડિવૉર્સ	Divorce.
ન્ડોટો	સ્વપ્નું	ડ્રીમ	Dream.
રાહા, (પુમ્ઝીકો)	આરામ	રેસ્ટ	Rest.
ન્જા (ઇન્જા)	ભૂખ	હન્ગર	Hunger.
ન્જા (ઇન્જા)	દુકાળ	ફેમિન	Famine.
કીઉ	તરસ	થર્સ્ટ	Thirst.
હોફુ (ઓફુ)	ધાસ્તી, ભય	ફીઅર	Fear.
ઉવોન્ગો	ખોટાપણું, ખોટાઈ	ફૉલ્સહુડ	Falsehood.
ઉકાલી (ઉખાલી)	વિકરાળપણું, ગુસ્સાનું જોર	ફિઅર્સનેસ	Fierceness.
ઉપોલે (ઉફોલે)	નરમાસ, નરમાઈ, ધીમાઈ	જેન્ટલનેસ	Gentleness.
વેમા	સારાપણું, સારાઈ	ગુડનેસ	Goodness.
ઝાવાદી (ઝવાડી)	બક્ષિસ	ગિફ્ટ	Gift.
આફીઆ	તનદુરસ્તી	હેલ્થ	Health.
હશીમા	માન, હશીમત	ઑનર	Honour.
ઉવીવુ	આળસાઈ, આળસ	આઇડલનેસ	Idleness.
ફુરાહા	ખુશી	જૉય	Joy.
સફા[illegible]	સફર, મુસાફરી	જર્ની	Journey.
હકી	ઈન્સાફ, વ્યાજબીપણું	જસ્ટિસ	Justice.
ઉખીશી	મશ્કરી	જોક	Joke.
માઆના (માઅ્મેના)	અર્થ, માયના	મીનીંગ	Meaning.
હુકુમુ (અમ્રી)	હુકમ, ફરમાસ	ઑર્ડર, કમાન્ડ	Order, command.
હુકુમુ	ચુકાદો, હુકમનામું, ફેંસલો	જજમેંટ	Judgment.
ઍલીમુ	ઇલમ, વિદ્યા	લર્નિન્ગ	Learning.
હસારા	તોટો, નુકસાની	લૉસ	Loss.
હબારી	ખબર	ન્યુઝ	News.
સાઉતી	આવાજ, ગોંઘાટ	નૉઇઝ	Noise.
અમાની	સલાહ, સલાહસંપ	પીસ	Peace

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ઉમસકીની	ગરીબાઈ, મિસકીનપણું	પૉવર્ટિ	Poverty.
ઉવેઝો	શક્તિ	પૉવર	Power.
થમાની (કીમા, કીઆસી)	કિમ્મત	પ્રાઇસ	Price, value.
ફાઇડા (ફાયીદા)	ફાયદો	પ્રૉફિટ	Profit.
આહદી	વચન, કબુલાત, વાયદો	પ્રૉમિસ	Promise.
ઉગૉમ્બી	કજીઆ, કંકાસ	ક્વૉરલ	Quarrel.
ઉટુલીવા	ચુપતા, શાંતપણું	ક્વાઇટનેસ	Quietness.
માજૂટો	દિલગીરી	રિગ્રેટ	Regret.
હાજા	અરજ, વિનંતિ ભિદ	રિક્વેસ્ટ	Request.
સીરી	ખાનગી બાબત, છુપું	સીક્રિટ, મિસ્ટરી	Secret, mystery.
આકીલી	અક્કલ	સેન્સ, વિસ્ડમ	Sense, wisdom.
ઉટુમાં	ગુલામી, ગુલામગીરી	સ્લેવરી	Slavery.
ઉગોન્જવા	મંદવાડ, માંદગી	સિકનેસ	Sickness.
ઉસુલટાની	સુલતાનપણું	સલ્ટનશિપ	Sultanship.
ઉઇઝી	ચોરી	થેફ્ટ	Theft.
ઉધીઆ	કંટાળો, ગોંધાટ, ગડબડ	ટ્રબલ, નૉઇઝ	Trouble, noise.
ઉતાજીરી	પૈસાદારપણું, તાજીરી	ઉવેલ્થિનેસ, રિચનેસ	Wealthiness, richness.

સ્વાહીલી, અરબિ, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વારનાં નામ.

Names of the Swahili, Arabic, Gujarati and English days.

સ્વાહીલી	અરબિ	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
જુમા	જુમા	શુક્રવાર	ફ્રાઇડે	Friday.
જુમા મોસી	અસ્સબત	શનિવાર	સૅટરડે	Saturday.
જુમા પીલી	અલઆહદ	રવિવાર	સનડે	Sunday.
જુમા ટાટુ	અથ્થેનીન	સોમવાર	મનડે	Monday.
જુમા ને (ઇન્નિ)	અથ્થેલુત	મંગળવાર	ચુઝડે	Tuesday.
જુમા થાનો	અરરોબઆ (અ-રોબા)	બુધવાર	વેન્ઝડે	Wednesday.
અલહમીસી	અલખમીસ	ગુરૂવાર	થર્સડે	Thursday.

મહિનાનાં નામ.

Names of the Months.

સ્વાહીલી	અરબિ	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
રમધાની	રમઝાન	વૈશાખ	મે	May.
મ્ફુન્ગુઓ આ મોસી	શાઓવલ (સવાલ)	જેઠ	જૂન્	June.
મ્ફુન્ગુઓ આ પીલી	થીલકાઅધે (જીલકાદ)	આષાડ	જુલાઈ	July.
મ્ફુન્ગુઓ આ ઠાટુ	થીલહજ્જ (જીલહજ)	શ્રાવણ	ઑગસ્ટ્	August.
મ્ફુન્ગુઓ આ ઇન્નૈ	મોહોરમ	ભાદ્રવો	સપ્ટેમ્બર્	September.
મ્ફુન્ગુઓ આ થાનો	સફર	આસો	ઑક્ટોબર્	October.
મ્ફુન્ગુઓ આ સીતા	રબીઅલઅવલ	કાર્તક	નવેમ્બર્	November.
મ્ફુન્ગુઓ આ સબા	રબીઅલઆખેર	માગસર	ડિસેમ્બર્	December.
મ્ફુન્ગુઓ આ નાને	જમાદલઅવલ	પોશ	જાન્યુઆરી	January.
મ્ફુન્ગુઓ આ કેન્ધા	જમાદઅલઆખેર	માહા	ફેબ્રુઆરી	February.
રજાબુ	રજબ	ફાગણ	માર્ચ્	March.
શાબાની	શાબાન	ચઈત્ર	એપ્રિલ્	April.

સૂચનાઃ—ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતી મહિનાને સ્વાહીલી તથા અરબિ મહિનાની સાથે સરખાવતાં વરસો વરસ થોડો ઘણો ફેર પડેછે અને કોઈ મહિનો અમુક માસ સારૂ કાયમ રેહેતો નથી તોપણ બનતી કોશેશથી તેઓનું સરખાપણું કરેલ છે.

જંગબાર જીલ્લામાં સાધારણ ચલણી *રાલના અપૂર્ણાંક બોલવાની રીત.

Fractions of a Dollar as used in Zanzibar.

નુસ યા થુમુની	એક સોળાંશ $\frac{1}{16}$	† ૧ આનો	One anna.
થુમુની, (થુમની)	એક અષ્ટમાંશ $\frac{1}{8}$	૨ આના	Two annas.
થુમુની ના નુસયાથુમુની	ત્રણસે ળાંશ $\frac{3}{16}$	૩ આના	Three annas.
રોબો	એક ચતુર્થાંશ $\frac{1}{4}$	૦ા પા રાલ	Four annas.
રોબોના નુસ યા થુમુની	પાંચ સોળાંશ $\frac{5}{16}$	૫ આના	Five annas.
રોબો ના થુમુની	ત્રણ અષ્ટમાંશ $\frac{3}{8}$	૬ આના	Six annas.

* રાલ (અથવા, રિઆળ)—જંગબાર બંદરમાં સઘળો વેપાર તથા વહિવટ રાલ (રિઆળની) ભાવથી ચાલેછે, તથા વેપારીઓના ખાતા ચોપડામાં જમે ઉદાર કરવાનાં સઘળા કામકાજમાં પણ રાલ લખાયછે. તોપણ હાલના વખતમાં સાધારણ રીતે ચલણીમાં મુંબઈગરા રૂપીઆ તથા પૈસા (રાલના ભાવનું હિસાબ કરી જેટલા થાય તે પ્રમાણે) લેણ દેણનાં કામમાં વપરાયછે; એક રાલની કિમ્મત બે રૂપીઆ બે આના ગણાયછે અને રાલ ૪૭ ના રૂપીઆ ૧૦૦, રાલ ૯૪ ના રૂપીઆ ૨૦૦, રાલ ૧૪૧ ના રૂપીઆ ૩૦૦, રાલ ૧૮૮ ના રૂપીઆ ૪૦૦ તથા રાલ ૪૭૦ ના રૂપીઆ ૧૦૦૦ એ પ્રમાણે દરેક ૪૭ રાલના રૂપીઆ એક સો પ્રમાણે ગણાયછે, અથવા રાલના દોકડા ૪૭ નો રૂપીઓ ૧ થાયછે; એ પ્રમાણે હિસાબ ગણી રાલના રૂપીઆ કરવામાં આવેછે. અને એ શિવાય ફક્ત પૈસાના ભાવમાં વધઘટ થાયછે; પૈસાનો ભાવ સાધારણ રીતે રાલ ૧ ના પૈસા ૩૮ હોયછે. પણ તેમાં બજારભાવ ચઢ ઊતર થતાં એક કે બે પૈસા વધુ કે ઓછા મળેછે. † ઊપલા અપૂર્ણાંકમાં આના છે તે રિઆળના સમજવા.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	રિઆળના આના.	ઇંગ્રેજી.
રોબોના થુમુનીના નુસયા થુમુની	સાત સોળાંશ $\frac{7}{16}$	૭ આના	Seven annas.
નુસ (ઉનુસ)	એક દ્વિતીયાંશ $\frac{1}{2}$	૦॥ અર્ધરાલ	Eight annas.
નુસ ના નુસ યા થુમુની	નવ સોળાંશ $\frac{9}{16}$	૯ આના	Nine annas.
નુસ ના થુમુની	પાંચ અષ્ટમાંશ $\frac{5}{8}$	૧૦ આના	Ten annas.
નુસ ના થુમુનીના નુસ યા થુમુની	અગીઆર સોળાંશ $\frac{11}{16}$	૧૧ આના	Eleven annas.
કાસા રોબો (કાસ રોબો)	ત્રણ ચતુર્થાંશ $\frac{3}{4}$	૧૨ આના	Twelve annas.
કાસા રોબો ના નુસ યા થુમુની	તેર સોળાંશ $\frac{13}{16}$	૧૩ આના	Thirteen annas.
કાસા થુમુની	સાત અષ્ટમાંશ $\frac{7}{8}$	૧૪ આના	Fourteen annas.
કાસા નુસ યા થુમુની	પંદર સોળાંશ $\frac{15}{16}$	૧૫ આના	Fifteen annas.
રિઆલી	રાલ, રિઆળ	વન ડૉલર	One dollar.

થોડાંક ઉપયોગી વાક્યો.

Some useful Phrases.

નાપેન્દા	હું ચાહુંછું	આઇ લવ્	I love.
નીનાપેન્દા	હું ચાહુંછું (ચાલુવખત)	આઇ ઍમ લવિન્ગ્	I am loving.
નાલીપેન્દા, નીલીપેન્દા	મેં ચાહ્યું	આઇ લવ્ડ્	I loved.
નીટાપેન્દા	હું ચાહીશ	આઇ શૅલ લવ્	I shall love.
નીમેપેન્દા	મેં ચાહ્યું છે	આઇ હૅવ લવ્ડ્	I have loved.
નાલીકવા નીમેપેન્દા	મેં ચાહ્યું હતું	આઇ હૅડ લવ્ડ્	I had loved.
નાલીકવા નીકીપેન્દા	હું ચાહતો હતો	આઇ વૉઝ લવિન્ગ્	I was loving.
નીન્ગાલી પેન્દા	મેં ચાહ્યું હત	આઇ વુડ હૅવ લવ્ડ્	I would have loved.
સીન્ગાલી પેન્દા	મેં ચાહ્યું હત નહિં	આઇ વુડ નૉટ હૅવ લવ્ડ્	I would not have loved.
સીપેન્દી	હું ચાહતો નથી	આઇ ડુ નૉટ લવ્	I do not love.
હુપેન્દી	તું ચાહતો નથી	ધાઉ ડસ્ટ નૉટ લવ્	* Thou dost not love.
હપેન્દી	તે ચાહતો નથી	હી ડઝ નૉટ લવ્	He does not love.
હટુપેન્દી	અમે ચાહતા નથી	ઉવી ડુ નૉટ લવ્	We do not love.
હમપેન્દી	તમે ચાહતા નથી	યુ ડુ નૉટ લવ	You do not love.

* Thou એ શબ્દ ઇંગ્રેજીમાં માન વગરનો હોવાથી તે સાધારણ રીતે બોલવા ચાલવામ વપરાતો નથી માટે તેને ઠેકાણે અમે હમેશાં આવી રીતે You (*sing.*) વાપરશું અને The ને ઠેકાણે પણ You (*sing.*) તથા thy ને ઠેકાણે Your (*sing.*) વાપરશું.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
હવાપેન્ધી	તેઓ ચાહતા નથી	ધે ડુ નૉટ લવ્	They do not love.
સીકુપેન્ઢા	મેં ચાહ્યું નહિ	આઇ ડિડ નૉટ લવ	I did not love.
હુ કુપેન્ઢા	તેં ચાહ્યું નહિ	યુ ડિડ નૉટ લવ્	You (*sing.*) did not love.
હટુ કુપેન્ઢા	અમે ચાહ્યું નહિં	ઉવી ડિડ નૉટ લવ્	We did not love.
મ્ટુમાં વાન્ગુ	મારો ગુલામ	માઇ સ્લેવ્	My slave.
મ્ટુમાં વકો	તારો ગુલામ	યૉર સ્લેવ્	Your (*sing.*) slave.
મ્ટુમાં વકે	તેનો ગુલામ	હિઝ સ્લેવ્	His slave.
,,	તેણીનો ગુલામ	હર સ્લેવ્	Her slave.
વાટુમાં વેટુ	અમારા ગુલામો	આવર સ્લેવ્ઝ્	Our slaves.
વાટુમાં વેનો (વેનુ)	તમારા ગુલામો	યૉર સ્લેવ્ઝ્	Your (*pl.*) slaves.
વાટુમાં વાઓ	તેઓના ગુલામો	ધેઅર સ્લેવ્ઝ્	Their slaves.
ન્જો (ઇન્જો) હાપા	અંહિ આવ	કમ હિયર્	Come here.
ઍનેન્ઢા કુલે	ત્યાં જા	ગો ધેર્	Go there.
ન્જો (ઇન્જો) ઉભેસી	જલદી આવ	કમ સૂન્	Come soon.
આનાકવેન્ઢા વાપી?	તે ક્યાં જાયછે?	ઉવ્હેર ઇઝ હી ગોઇન્ગ?	Where is he going?
આનાકવેન્ઢા મ્જીની	તે શેહેરમાં જાયછે	હી ઇઝ ગોઇન્ગ ઇન્ટુ ધિ ટાઉન્	He is going into the town.
મુઇટે મ્ટુમાં	ગુલામને બોલાવો	કૉલ ધિ સ્લેવ્	Call the slave.
મુઇટે મ્ટુમાં ઉલે	પેલા ગુલામને બોલાવો	કૉલ ધૅટ સ્લેવ્	Call that slave.
લેટે કિતાબુ	ચોપડી લાવ	બ્રિન્ગ આ બુક્	Bring a book.
લેટે કિતાબુ ચાન્ગુ	મારી ચોપડી લાવ	બ્રિન્ગ માઇ બુક્	Bring my book.
લેટે કિતાબુ ચાકો	તારી ચોપડી લાવ	બ્રિન્ગ યૉર બુક્	Bring your (*sing.*) book.
લેટે કિતાબુ ચાકે	તેની ચોપડી લાવ	બ્રિન્ગ હિઝ બુક્	Bring his book.
સેમા કવેલી	સાચું કહે	ટેલ ધિ ટ્રુથ્	Tell the truth.
મામાનીં બાબા વાન્ગુ	મારી મા અને બાપ	માઇ મધર ઍન્ડ ફાધર્	My mother&father.
ઉનાયો માયાયી?	તારી પાસે ઇંડાં છે કે?	હૅવ યુ ઍગ્સ્?	Have you eggs?
નીનાયો કુમી ટુ	મારી પાસે માત્ર દશ છે	આઇ હૅવ ઓનલી ટેન્	I have only ten.
સીકુ સીકીઆ સેમા મારા યા પીલી	હું તમારૂં કહેવું સમજતો નથી, બીજી વાર કહો	આઇ ડુ નૉટ અન્ડરસ્ટૅન્ડ યુ, સે ઇટ્ અગેન્	I do not understand you, say it again.
મ્ટોટો વાન્ગુ	મારો છોકરો	માઇ સન્	My son.
ન્દુગુ યાન્ગુ	મારો ભાઈ	માઇ બ્રધર્	My brother.
વાટોટો વાઓ	તેઓનાં છોકરાં	ધેઅર ચિલ્ડ્રન્	Their children.
નીના કુજા	હું આવુંછું	આઇ ઍમ કમિન્ગ	I am coming.
નાલી કુજા	હું આવ્યો	આઇ કેમ્	I came.
નીટા કુજા	હું આવીશ	આઇ શૅલ કમ્	I shall come.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
નીમે કુજા	હું આવ્યો છું	આઇ હૅવ કમ્	I have come.
નીન્ગાલી કુજા	હું આવ્યો હત	આઇ શુડ હૅવ કમ્	I should have come.
નાલીકવા નીકી કુજા	હું આવતો હતો	આઇ વૉઝ કમિન્ગ્	I was coming.
નાલીકવા નીમે કુજા	હું આવ્યો હતો	આઇ હૅડ કમ્	I had come.
જીના લાકો નીની?	તમારૂં નામ શું છે?	વૉટ ઇઝ યૉર નેમ્?	What is your name?
જીના લાન્ગુ બિલાલી	મારૂં નામ બિલાલી છે	માઇ નેમ ઇઝ બિલાલી	My name is Bilali.
મ્હોટો યકે મ્ઝુરી	તેનો છોકરો ખૂબસુરત છે.	હિઝ સન ઇઝ બ્યુટિફુલ્	His son is beautiful.
મ્ટુમાં હુયુ મ્વેંમાં	આ ગુલામ સારો છે	ધિસ સ્લેવ ઇઝ ગુડ્	This slave is good.
વાટુ વીન્ગી હાવા	આ ઘણા માણસો	ધીઝ મૅની મૅન્	These many men.
વાટુ વાઝુરી વાલે	પેલા ખૂબસુરત માણસો	ધોઝ બ્યુટિફુલ મૅન્	Those beautiful men
વાટુ વાલે વાઝુરી	પેલા માણસો ખુબસુરત છે	ધોઝ મૅન આર બ્યુટિફુલ્	Those men are beautiful.
મ્ટુ મ્બાયા	ખરાબ માણસ	આ બૅડ મૅન્	A bad man.
મ્ટુ મ્બાયા હુયુ	આ ખરાબ માણસ	ધિસ બૅડ મૅન્	This bad man.
મ્ટુ હુયુ મ્બાયા	આ માણસ ખરાબ છે.	ધિસ મૅન ઇઝ બૅડ્	This man is bad.
મ્ટુ મેઉપે	ગોરો માણસ	આ ઉવાઇટ મૅન્	A white man.
વાટુ વેઉપે	ગોરા માણસો	ઉવાઇટ મૅન્	White men.
મ્બુઝી મ્કૂબા	મોટો બકરો	આ લાર્જ ગોટ્	A large goat.
મ્બુઝી વાકૂબા	મોટા બકરા	લાર્જ ગોટ્સ્	Large goats.
કીટુ ચા અબદુલા	અબદુલાની ચીજ	અબદુલા'ઝ થિન્ગ્ઝ્	Abdulla's things.
વઝીરી મ્વેમા	સારો વઝીર	આ ગુડ વિઝિર્	A good vizir.
માવઝીરી વેમા	સારા વઝીરો	ગુડ વિઝિર્સ્	Good vizirs.
મ્ટી મ્ઝુરી	સુંદર ઝાડ, રૂપાળું ઝાડ	આ ફાઇન ટ્રી	A fine tree.
મીટી મીઝુરી	સુંદર ઝાડો	ફાઇન ટ્રીઝ્	Fine trees.
મ્ટી મ્વેમાં	સારૂં ઝાડ	આ ગુડ ટ્રી	A good tree.
મીટી મેમા	સારાં ઝાડો	ગુડ ટ્રીઝ્	Good trees.
જુમ્બા ન્ઝુરી	સુંદર ઘર	આ ફાઇન હાઉસ્	A fine house.
જુમ્બા ન્ઝુરી	સુંદર ઘરો	ફાઇન હાઉસીસ્	Fine houses.
કીટ કીરેફુ	લાંબી ચીજ	આ લૉન્ગ થિન્ગ્	A long thing.
વીટુ વીરેફુ	લાંબી ચીજો	લૉન્ગ થિન્ગ્સ	Long things.
કીટુ ચેમા	સારી ચીજ	આ ગુડ થિન્ગ્	A good thing.
વીટુ વ્યેમા (વેમા)	સારી ચીજો	ગુડ થિન્ગ્ઝ્	Good things.
કીટુ કીઝીટો	ભારે ચીજ	આ હેવી થિન્ગ્	A heavy thing.
વીટુ વીઝીટો	ભારે ચીજો	હેવી થિન્ગ્ઝ્	Heavy things.
કશા ઝીટો	ભારે પેટી	આ હેવી ચેસ્ટ્	A heavy chest.

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
માકાશા માઝીટા	ભારે પેટીઓ	હેવી ચેસ્ટ્સ્	Heavy chests.
કીઠુ ચેખુન્ડુ	રાતી ચીજ	આ રેડ થિન્ગ્	A red thing.
વીઠુ વ્યેખુન્ડુ	રાતી ચીજો	રેડ થિન્ગ્સ્	Red things.
કાશા જેખુન્ડુ	રાતી પેટી	આ રેડ ચેસ્ટ્	A red chest.
માકાશા મેખુન્ડુ	રાતી પેટીઓ	રેડ ચેસ્ટ્સ્	Red chests.
ઉઇમ્બો મ્ઝુરી	સુંદર ગીત	આ બ્યુટિફુલ સૉન્ગ્	A beautiful song.
ંનીમ્બો ન્ઝુરી	સુંદર ગીત (બહુ.)	બ્યુટિફુલ સૉન્ગ્સ્	Beautiful songs.
ઊબાઓ મરેફુ	લાંબું પાટિયું	આ લૉન્ગ પ્લૅન્ક્	A long plank.
મ્બાઓ ન્ડેફુ (અન્ડેફુ)	લાંબાં પાટિયાં	લૉન્ગ પ્લૅન્ક્સ્	Long planks.
માહાલી પા પાના	પહોળી જગ્યા	આ બ્રૉડ પ્લેસ્	A broad place.
માહાલી પેઊસી	કાળી જગ્યા	આ બ્લૅક પ્લેસ્	A black place.
કુફ઼ા કુઝુરી	સુંદર મોત	આ ફાઇન ડેથ્	A fine death.
કુફ઼ા કવેમા	સારૂં મોત	આ ગુડ ડેથ્	A good death.
મ્ટુ મુઝે આણીઆ	તનદુરસ્ત માણસ	આ હેલ્થિ મૅન્	A healthy man.
વાટુ વૅઝે આણીઆ	તનદુરસ્ત માણસો	હેલ્થિ મેન્	Healthy men.
કામ્બા ઝેંઝે ન્ગુવુ	મજબૂત દોરડાં	સ્ટ્રૉન્ગ રોપ્સ્	Strong ropes.
એમ્બે યેંઝે માજી	રસાળ આંબો	આ જ્યુસી મૅન્ગો	A juicy mango.
મ્ટુ વા આકીલી	અક્કલવાળો માણસ	આ વાઇઝ મૅન્	A wise man.
ટામુ કુલીકા અસાલી	મધ કરતાં (વધારે) મીઠું	સ્વીટર ધૅન્ હની	Sweeter than honey.
ઉહાલી ગાની ?	તમે કેમ છો ?	હાઉ આર્ યુ ?	How are you ?
હબારી ગાની ?	કેવી ખબર ?	વૉટ ન્યુઝ્ ?	What news ?
હમ્દુલિલ્લાહિ	ખુદાની સ્તુતિ થાઓ	પ્રેઝ બી ટુ ગૉડ્	Praise be to God !
હબારી ન્જેમા, બાના	સારી ખબર, સાહેબ	ગુડ ન્યુઝ, સર	Good news, Sir.
અહસંત	ઉપકાર માનુંછું	થૅન્ક્ યુ	Thank you.
સબાલખગ્મેર (અથવા) સુબાકઅલ્લાબિલખ-ગ્મેર	સવારની સલામ	ગુડ મૉર્નિંગ	Good morning.
* મ્સલખગ્મેર (અથવા) મ્સક અલ્લા બિલખગ્મેર	બપોરથી સાંજ સુધી-ની સલામ	ગુડ આફ્ટર નૂન્	Good afternoon.
કવેહેરી, અથવા ફ્રેમાન અલ્લા	ઊઠતીવખતે સલામ, જતી વખતે સલામ	ગુડબાઈ	Good-bye.
કરીબ	પધારો, પાસે આવો	કમ ઑન, કમ્ નિઅર	Come on, come near.
સિમિલ્લે	રસ્તો કરો, પોઇસ	આઉટ ઑફ્ ધિ વે	Out of the way.
લબ્બેક	સાબ, જીસાહેબ	સર્	Sir.
ઇન્શાઅલ્લા	ખુદાની મરજી હશેતો	ઇફ ગૉડ વિશીઝ્	If God wishes.

* મ્સલખગ્મેર અથવા મ્સક અલ્લા બિલખગ્મેર } એ સલામ સાંજની વખતે તથા રાતની વખતે પણ વ...

સ્વાહીલી	ગુજરાતી	ઇંગ્રેજીના ઉચ્ચાર	ઇંગ્રેજી.
ન્ડીઓ	હા, હા એમજ	યેસ, યેસ ઇટ ઇઝ	Yes, yes it is.
હેવા (હિવલ્લા) બાના	તૈયાર સાહેબ, હા સાહેબ	આઇ ઍમ રેડી, સર્	I am ready, Sir.
શીકામુ	પગે લાગુંછું	આઇ પ્રૉસ્ટ્રેટ્ યુ	I prostrate you.
મારા હબ્બા	ઉપકાર માનુંછું	થૅન્ક્ યુ	Thank you.
મરીકેબુ ગાની હીઈ?	એ કયો વહાણ છે ?	વૉટ શિપ ઇઝ ધિસ્?	What ship is this?
વખતી ગાની નાજે?	કયે વખતે હું આવું ?	ઍટ વૉટ ટાઇમ મે આઇ કમ્	At what time may I come?
યુકો હાપા	તે અહિંઆં છે	હી ઇઝ હિયર્	He is here.
યુકો કુલે	તે ત્યાં છે	હી ઇઝ ધૅર્	He is there.
યુકો કવાન્ગુ	તે મારે ઘેર છે	હી ઇઝ ઍટ માઇ હાઉસ્	He is at my house.
યુમો જુમ્બાની	તે ઘરમાં છે	હી ઇઝ ઇન ધિ હાઉસ્	He is in the house.
નાપીગા મ્બીઓ	હું દોડુંછું	આઇ રન્	I run.
વાપીગા મ્બીઓ	તું દોડેછે	યુ રન્	You (*sing.*) run.
આપીગા મ્બીઓ	તે દોડેછે	હી રન્સ્	He runs.
નીના પીગા મ્બીઓ	હું દોડુંછું (ચાલુ ક્રિયા)	આઇ ઍમ રનિંગ્	I am running.
ઉના પીગા મ્બીઓ	તું દોડેછે ,,	યુ આર રનિંગ્	You (*sing.*) are running.
આના પીગા મ્બીઓ	તે દોડેછે ,,	હી ઇઝ રનિંગ્	He is running.
નીલી પીગા મ્બીઓ	હું દોડ્યો	આઇ રૅન્	I ran.
ટુલી પીગા મ્બીઓ	અમે દોડચા	ઉવી રૅન્	We ran.
ટુટા પીગા મ્બીઓ	અમે દોડશું	ઉવી શૅલ રન્	We shall run.
નીટા કુજા લેઓ	હું આજ આવીશ	આઈ શૅલ કમ ટુ-ડે	I shall come to-day.
જાના	ગઇ કાલે	યેસ્ટરડે	Yesterday.
જુઝી	ગઈ પરમ દહાડે	ધિ ડે બીફોર યેસ્ટરડે	The day before yesterday.
જુઝી જુઝી	થોડા દિવસ ઉપર	આ ફ્યુ ડેઝ ઍગો	A few days ago.
કેશો	આવતી કાલે	ટુ-મૉરો	To-morrow.
કેશો કુટકા	આવતી પરમ દહાડે	ધિ ડે આફ્ટર ટુ-મૉરો	The day after to-morrow.
મેઝી કવા મેઝી	દરમહિને, મહિનામહિને	મન્થલિ	Monthly.
મકા કવા મકા	દરવર્ષે, વરસો વરસ	યિઅર્લિ	Yearly.
મકા જાના	ગયો વર્ષે	ધિ લાસ્ટ યિઅર્	The last year.

ભાગ ૨ જો.

બોધપાઠ ૧ લો.

નામોનું બહુવચન.

Plural of Substantives.

૧. સ્વાહીલી ભાષામાં (વ્યાકરણમાં) નામોનું બહુવચન કરવાને બીજી ભાષાઓની માફક બરાબર નિયમો લાગુ પડી શકેછે, તેની થોડી સમજ આ પાઠમાં આપીછે, અને એ બાબત વિષે વધારે સમજ જેમ જેમ આગળ વધાશે તેમ તેમ નિયમસર આવતી જશે.

૨. ગુજરાતીની માફક એ ભાષામાં પણ **વચન** (Number) બે છે, એકવચન તથા બહુવચન, પણ ગુજરાતીમાં તેમજ બીજી ભાષાઓમાં નામને છેડે ફેરફાર કરવાથી બહુવચન થાયછે તેને બદલે સ્વાહીલીમાં પ્રથમાક્ષર (Initial letter) બદલવાથી બહુવચન બનેછે.

૩. એ ભાષામાં સઘળાં નામોના મુખ્ય આઠ વર્ગ કરી શકાયછે જે એક બીજા પછી અનુક્રમે યોગ્ય ઠેકાણે આવતા જશે; તેમાંનો ફક્ત પેહેલો વર્ગ આ બોધપાઠમાં સમજાવ્યો છે.

વર્ગ ૧ લો. Class 1st.

"કી" વર્ગ.

૪. જે શબ્દો **નામ** હોય અને તેઓની શરૂઆતમાંજ પેહેલો અક્ષર "કિ" અથવા "કી" હોયતો તેવા સઘળા શબ્દો "કી" નામના પેહેલા વર્ગમાં ગણાયછે અને તેઓનું બહુવચન પ્રથમાક્ષર "કિ" અથવા "કી" બદલીને "વી" કરવાથી થાયછે; જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.		
કીટુ (કીટુ)	ચીજ	A thing.	વીટુ (વીટુ)	ચીજો, વસ્તુઓ	Things.
કીટી	ખુરસી	A chair.	વીટી	ખુરસીઓ	Chairs.
કિડેવુ	હડપચી, ખાડી	A chin.	વીડેવુ	હડપચીઓ	Chins.

સૂચનાઃ—એ ભાષામાં વળી કેટલાક શબ્દોના ઉપસર્ગો બદલીને એકવચનમાં "કિ" અથવા "કી" અને બહુવચનમાં "વી" કરવાથી તેઓનો અસલ અર્થ બદલાઈને જાણે વધારે નાની ચીજો હોય એવો અર્થ થઈ જાયછે; જેમકે;—

મલીમા = પર્વત, ડુંગર = A mountain. કિલીમા=ટેકરી, ડુંગરી = A hill
મ્ટોટો = બચ્ચું, બાળક = A child. કિટોટો =નાનું બચ્ચું= A little c

અભ્યાસપાઠ ૧ લો.

List of words of the "KI" class.

"કી" વર્ગના કેટલાક શબ્દો આ પાઠમાં તેમનાં બહુવચન સહિત આપેલા છે, તે વાંચી ખૂબ યાદ રાખવા અને તેઓનાં બહુવચન પોતાની મેળે બનાવવાની કોશેસ કરવી.

એકવચન	ગુજરાતી અર્થ	ઈંગ્રેજી અર્થ	બહુવચન.
કિટેન્ડો	કૃત્ય, કામ	An action.	વીટેન્ડો.
કિકાપો	છલ્લી, ટોપલી	A matting bag.	વીકાપો.
કિબોફુ	પિશાબની કોથલી, ફુક્કો	A bladder.	વીબોફુ.
કિપોફુ	આંધળો માણસ	A blind man.	વીપોફુ.
કિતાબુ (કિટાબુ)	ચોપડી, ચોપડો	A book.	વીતાબુ.
કિફુન્ગો (કિફુંગો)	બુતાન, બટન	A button.	વીફુન્ગો.
કિટાના	ફણી, કાંસકી	A comb.	વીટાના.
કિઝિબો (કીઝીબો)	બૂચ, બાટલીનું ઢાંકણ	A cork.	વીઝીબો.
કિકોમ્બે	નાનું પ્યાલું, જામ, કપ	A cup.	વીકોમ્બે.
કિઝીવી	બેહેરૂં આદમી	A deaf person.	વીઝીવી.
કિડોલે	આંગલી	A finger.	વીડોલે.
કિરોબોટો	ચાંચડ	A flea.	વીરોબોટો.
કિવુકો	થોડાં પાણીની જગ્યા	A ford.	વીવુકો.
કિકોંયો	લવિંગની દાંડી	A stalk of a clove.	વીકોંયો.
કિટોવુ	નાભિ, દૂંટી	The navel.	વીટોવુ.
કિપીની	હાથો, દસ્તો, મૂઠ	A handle.	વીપીની.
કિચવા	માથું, શિર, મસ્તક	A head.	વીચવા.
કિલીમા	ટેકરી, નાની ડુંગરી	A hill.	વીલીમા.
કિબોકો	દરિયાઈ ઘોડો	A hippopotamus.	વીબોકો.
કિબાન્ડા (કિબાંઢા)	ઝૂંપડું, ઝૂંપડી	A hut.	વીબાન્ડા (વીબાંઢા).
કિટાન્ડા (અથવા) કિઠા-ન્ડા	પલંગ,ઢોલીઓ,ખાટલો	A bedstead.	વીટાન્ડા, (વીઠાન્ડા).
કીસુ	ચાકુ, ચપ્પુ, છરી	A knife.	વીસુ.
કિસીવા	બેટ, ટાપુ	An island.	વીસીવા.
કિફુનીકો	ઢાંકણુ, પડ	A cover, a lid.	વીફુનીકો.
કીઓ	આરસી, આરીસો	A looking glass.	વીઓ.
કિટાન્ઝી	સરકીઊં, ફાંસો	A loop.	વીટાન્ઝી.
કિનું	ખાંડણી, ખરલ, ઉખળી	A mortar.	વીનું.
કિંવા	મ્હોડું	A mouth.	વીંવા.
કીઆપો	સોગન, કસમ	An oath.	વીઆપો.
કિટુન્ગુ (કિટુંગુ)	પ્યાજ, ડુંગલી, કાંદો	An onion.	વીટુન્ગુ.

કિપાન્ડે (કિપાંદે)	ટુકડો, કડકો, કટકો	A piece.	વીપાન્ડે (વીપાંદે).
કિપેલ	ફોલ્લી, નાનું ગુંબડું	A pimple.	વીપેલ.
કીઆઝી	રતાળુ, લાલરીગાજર	A sweet potato.	વીઆઝી.
કીગાઇ	ભાંગેલા વાસણનો કટકો	A potsherd.	વીગાઇ.
કિફુકો	થેલી, કોથળી	A purse, a bag.	વીફુકો.
કિટામ્બા	ચીથરૂં, ફાટેલ લુગડાનો કટકો	A rag.	વીટામ્બા.
કિફારૂ	ગેન્ડો, ગેંડો	A rhinoceros.	વીફારૂ.
કિવુલી	પડછાયો, ઓળો	A shadow.	વીવુલી.
કિઆટુ	જોડા	A shoe.	વીઆટુ.
કિઆટુ	ચપ્પલ [છોડી	A sandal.	વીઆટુ.
કીજાકાઝી	નાની ગોલી, ગુલામ	A slave girl.	વીજાકાઝી.
કિડોન્ડા	સોજો, જખ્મ	A sore, a wound.	વીડોન્ડા.
કિફુઆ	છાતી	Breast.	વીફુઆ.
કીડાઓ (કીધાઉ)	નાનું વહાણ	A small vessel.	વીડાઓ (વીધાઉ).
કીડાઓ ચા વીનો	સાહીનો ખડીઓ, દોત	An inkstand.	વીડાઓ વ્યા વીનો.
કિફુન્ડો ચા મ્ગૂ	પગની ઘુંટી, ગરીઓ	An ankle.	વીફુન્ડો વ્યા મીગૂ.
કિફુન્ડો ચા મ્કોનો	પોંહોચો, કાંડું	A wrist.	વીફુન્ડો વ્યા મીકોનો.
કિજીકો	નાનો ચમચો, ચમચી	A small spoon.	વીજીકો.
કીકો	હુક્કો, તંબાકુ પીવાની ભુંગળી	A smoking pipe.	વીકો.
કિલેમ્બા	પાઘડી	A turban.	વીલેમ્બા.
કીઝીબાઓ	બંડી, બદન	A waistcoat.	વીઝીબાઓ.
કિસીમા	કૂવો, વાવ	A well.	વીસીમા.
કિજાના	જવાનિયો, નાનો છોકરો	A youth.	વીજાના.
કિફૂ (કિફુઉ)	નાળિયેરની કાચલી, છલટું	The cocoanut shell.	વીફૂ (વીફુઉ).
કિઓઝી	હજામ	A barber.	વીઓઝી.
કિતારા (કિટારા)	વાંકી તલવાર	A curved sword.	વીતારા (વીટારા).
કિસરાની	લોભી, કંજુસ, બખીલ	A miser.	વીસરાની

બોધપાઠ ૨ જો.

નામોનું બહુવચન (ચાલુ).

Plural of Substantives—*continued.*

૫. સ્વાહીલી ભાષામાં જે નામોનો પ્રથમાક્ષર મ હોય તેવી જાતના સઘળા શબ્દોનું બહુવચન જૂદી જૂદી બે રીતે થાયછે; (કલમ ૬ તથા ૭).

(A) વર્ગ ૨ જો. Class 2nd.

"મ્ડુ" વર્ગ.

૬. સ્વાહીલીમાં જે શબ્દો પ્રાણીવાચક નામ હોય અને તેઓનો પેહેલો અક્ષર મ હોય તો તેવી જાતના સઘળા શબ્દો મ્ડુ વર્ગમાં એટલેકે બીજા વર્ગમાં ગણાયછે, અને તેઓનું બહુવચન પ્રથમાક્ષર મ બદલાઇને તેનેઠેકાણે વા અક્ષર આવવાથી થાયછે; જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.		
મ્ડુ	માણસ	A man.	વાડુ	માણસો	Men.
મ્ટોટો	બાળક, છોકરૂં	A child.	વાટોટો	છોકરાં	Children.
મ્પીશી	રસોઇઓ	A cook.	વાપીશી	રસોઇઆ	Cooks.

(B) વર્ગ ૩ જો. Class 3rd.

"મ્ટી" વર્ગ.

૭. જે નામોનો પ્રથમાક્ષર મ હોવા છતાં પ્રાણીવાચક ન હોય, અને કોઇ ઝાડ, પત્થર કે કોઇ પણ જીવ વગરની ચીજોને વાસ્તે વપરાતા હોય તો તે શબ્દો મ્ટી વર્ગમાં એટલેકે વર્ગ ૩જામાં ગણાયછે, અને તેઓનું બહુવચન પ્રથમાક્ષર મ બદલીને મી કરવાથી થાયછે. જેમકેઃ--

એકવચન.			બહુવચન.		
મ્ટી	ઝાડ, લાકડી	A tree, a pole.	મીટી	ઝાડો	Trees.
મ્કોનો	હાથ, દસ્ત	A hand, an arm.	મિકોનો	હાથો	Hands.

એ બોધપાઠમાં જણાવેલા બીજા તથા ત્રીજા વર્ગ એટલે મ્ડુ વર્ગ તથા મ્ટી વર્ગને લગતા શબ્દો આ નીચેના અભ્યાસપાઠમાં તેઓનાં બહુવચનસહિત આપ્યાછે.

અભ્યાસપાઠ ૨ જો.

બીજા તથા ત્રીજા વર્ગના શબ્દો.

Words of the 2nd and the 3rd classes.

એકવચન.	ગુજરાતી અર્થ.	ઇંગ્રેજી અર્થ.	બહુવચન.
મ્શાલે	તીર, બાણ	An arrow.	મીશાલે.
મ્ફુપા	હાડકું	A bone.	મીફુપા.
મ્પાકા	હદ્દ, મર્યાદા, સીમા	A boundary, a limit.	મીપાકા.
મ્ઝીગો	ભાર, વજન, બોજો	A burden.	મીઝીગો.
મ્ઝીન્ગા	તોપ	A cannon.	મીઝીન્ગા.
મ્ટુમ્બી (મ્હુમ્બી)	નાની હોડી, ડુંગી	A canoe.	મીટુમ્બી (મીહુમ્બી).
મ્સફારા	કાફલો	A caravan.	મીસફારા.
મ્ફુફુ	સાંકળ, કડી	A chain.	મીફુફુ.
મ્ફાલ્મે, (મ્ફાઊમે)	સરદાર, રાજા	A chief, a king.	વાફાલ્મે, (વાફાઊમે).
મ્ટોટો	છોકરો, છોકરૂં	A child, a boy.	વાટોટો.
મ્બુની	બુન્દનું ઝાડ	A coffee plant.	મીબુની.

મ્નાઝી	નાળિયેરનું ઝાડ	A cocoanut-tree.	મીનાઝી.
મ્પીશી	રસોઇઓ	A cook.	વાપીશી.
મ્ટેન્ડે (મ્ડેન્ડે)	ખજૂરનું ઝાડ, ખજૂરી	A date-tree.	મીટેન્ડે (મીડેન્ડે).
મ્લાન્ગો (મ્લંગો)	બારણું, કમાડ, દરવાજો	A door.	મીલાન્ગો.
મ્લેવી	પીધેલો, દારૂડીઓ, છાકટો	A drunkard.	વાલેવી.
મ્ઝુન્ગુ	સાહેબલોક, યુરોપિયન	A European.	વાઝુન્ગુ.
મ્વુવી	મચ્છીમાર	A fisherman.	વાવુવી.
મ્ગૂ	પગ, પાય	A foot.	મીગૂ.
મ્ગેની	પરદેશી, નવો માણસ	A foreigner, a stranger.	વાગેની.
મ્ચેઝો	રમત, ગમત	A game.	મીચેઝો.
મ્નાજીમુ	નજુમી, સુકનજોનાર	An astrologer.	વાનાજીમુ.
મ્નારા	મિનારો, ટાવર, બુરૂજ	A tower.	મીનારા.
મ્લેઝો	બોયું, તર, તરતી નિશાની	A buoy.	મીલેઝો.
મ્ચુન્ગા (ચુંન્ગા)	ગોવાળિઓ, ભરવાડ	A shepherd, a herdsman.	વાચુન્ગા.
મ્કાલીમાની	સમજાવનાર, દુભાષિઓ	An interpreter.	વાકાલીમાની.
મ્સ્ટારી	લીટી	A line.	મીસ્ટારી.
મ્ડોમો	હોઠ, ચપ	A lip.	મીડોમો.
મ્જુસી	ગરોળી, ઘીલોડી, ચિસ્ચી	A lizard.	વાજુસી.
મ્કાટિ (મકાટી)	રોટલી, રોટી	A loaf, a bread.	મીકાટી.
મામા વા કામ્બો	ઓરમાન મા, સાવકી મા	The stepmother.	(pl. same).
મ્લીન્ગોટિ	વહાણનો કુવો,ડોલ,ખૂઓ	A mast.	મીલીન્ગોટિ.
મ્ગાન્ગા, તબીબુ	વૈદ, દાક્તર [મા	A physician, a doctor	વાગાન્ગા.
મ્કવે	સાસુ, પોતાની બાયડીની	The mother-in-law.	વાકવે.
મ્સીબા	કમબખ્તી, કમનસીબ	A misfortune.	મીસીબા.
મ્ચીરો	નોળિયું	A mungoose.	વાચીરો.
મ્લીમા	પર્વત, પહાડ, ડુંગર	A mountain.	મીલીમા.
મ્લેઝી	દાઇ, ધવાડનારી સ્ત્રી	A nurse.	વાલેઝી.
મ્ઝે	બુઢો માણસ, [કરનાર	An old person.	વાઝે.
મ્સીમાંમીઝી	તપાસ રાખનાર,દેખરેખ-	An overlooker.	વાસીમાંમીઝી.
મ્ટો	તકીઓ, ઓસીકું	A pillow.	મીટો.
મ્ટો	નદી, પાણીનો જરો	A river.	મીટો.
*મ્પગાઝી	સફરી હમાલ	A caravan porter.	વાપગાઝી.

સૂચના—એ સઘળા શબ્દોનો ઉચ્ચાર કરતી વખતે પ્રથમ અક્ષર "મ" ફકત નાકમાંથી ઇશારત તરીકે જરા બોલાયછે એટલે કે "મ" અક્ષર જ્યારે એકવચનમાં બીજા અક્ષરોની સાથે જોડાયલો આવેછે ત્યારે તેનો ઉચ્ચાર ઘણોજ ટુંકો થાયછે. "ન" અક્ષર વિષે પણ તેમજ સમજવું.

---

* "મ્પગાઝી" સફરી હમાલઃ—એ હમાલો "મીઆમેઝી" તરફ જનારા કાફલાઓની સાથે માલ, બંદુકો, દારૂ, ગોળીલી, કાપડ બાબ તથા ખાવા ખોરાક વિગેરે અસબાબ

મ્ટોરો	ભાગીજનાર, નાસીજનાર	A runaway.	મીટોરો.
મ્ટાઈ	ઘસો, નખોરીયું, વીખોડું	A scratch.	મીટાઈ.
મ્ુમીશી	ચાકર, નોકર	A servant.	વાહુમીશી.
મ્ગોન્જવા	મંદિ માણસ, બીમાર શખ્સ	A sick man [pleton.	વાગોન્જવા.
મ્જીન્ગા	અનાડી, જંગલી માણસ	A rude person, sim-	વાજીન્ગા.
મ્કા (મ્કાઆ)	બેસનાર શખ્સ	A sitter.	વાકા (વાકાઆ.)
મ્ટુમાં મ્ટવાના	ગુલામ, ગોલો, વેચા- તો લીધેલો ચાકર	A slave.	વાટુમાં. વાટવાના.
મ્જાકાઝી	ગોલી, ગુલામસ્ત્રી	A slave woman.	વાજાકાઝી.
મ્ચીકીચી	તાડનું ઝાડ	A palm-tree.	મીચીકીચી.
મ્કેકા	સાદડી; ચટાઇ	A sleeping mat.	મીકેકા.
મ્કુકે	ભાલો, બરછી	A spear.	મીકુકે.
મ્કીઆ	પૂંછડી, પૂંછડું	A tail.	મીકીઆ.
મ્જી	શેહેર, ગામ	A town.	મીજી.
ટેગો	પાંજરૂં, ફાંસો	A trap.	મીટેગો.
મ્ટુન્ગી (મ્ટુંગી)	પાણીનો ઘડો, માટલી	A water-jar.	મીટુન્ગી.
મ્જેલેડી (મ્જેલડિ)	ચાબુક, ચાબકો	A whip.	મીજેલેડી.
મ્કે	પરણેલી સ્ત્રી, પોતાની સ્ત્રી	A wife.	વાકે.
મ્ચાવી	જાદૂગર [ઝાડ છે	A wizard.	વાચાવી.
મ્બૂયુ	ચોર આમરો, એક જાતનું	A Baobab tree.	મીબૂયુ.

બોધપાઠ ૩ જો.

વિશેષણ.

(Adjective.)

૮. ગુજરાતી તથા બીજી ઘણી ભાષામાં વિશેષણ ઘણુંકરીને નામની પેહેલાં આવેછે પણ સ્વાહીલી ભાષામાં વિશેષણ મુખ્યત્વે કરીને હમેશાં તેની સાથે સંબંધ રાખનાર નામની પાછળ આવેછે, અને ઇંગ્રેજીની માફક સ્વાહીલીમાં પણ વિભક્તિના યોગથી વિશેષણનું રૂપ બદલાતું નથી પણ ફકત ઉપસર્ગોમાં ફેરફાર થાયછે.

૯. એ ભાષામાં સઘળાં વિશેષણ આગળ આપેલાં નામોના ત્રણ વર્ગોમાંના કોઇપણ નામનો ગુણ કે સંબંધ દેખાડે ત્યારે તે નામને એકવચન તથા બહુવચનમાં જે આદ્યાક્ષરો (inital letters) હોય કે લગાડવામાં આવે, તેજ અક્ષરો તેઓને સંબંધાર્થે લાગેછે; જેની પૂરતી સમજણ નીચેનાં ઉદાહરણોથી મળશે;

(a) જ્યારે વિશેષણ પહેલા (કી) વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને એકવચનમાં કિ અથવા કી તથા બહુવચનમાં વી ઉપસર્ગો (*prefixes*) લાગેછે;

(b) જ્યારે વિશેષણ બીજા (મ્ુ) વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને (વિશેષણને) એકવચનમાં મ તથા બહુવચનમાં વા ઉપસર્ગો લાગેછે;

ઉચકી લઇ જાયછે તથા " મીઆમેઝી " થી હાથીદાંત વિગેરે વેપારની ચીજો લઈ આવેછે તે હમાલોને એકવચનમાં " મ્પગાઝી " તથા બહુવચનમાં " વાપગાઝી " કહેછે.

(c) અને જ્યારે વિશેષણ ત્રીજા (મ્ઠી) વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને એક-વચનમાં મ તથા બહુવચનમાં **મી** ઉપસર્ગો લાગેછે; જેમકે:—

(બાયા=ખરાબ=Bad.)

(a) કીસુ કીબાયા	ખરાબ ચાકુ, ખરાબ ચપ્પુ	A bad knife.
,, વીસુ વીબાયા	ખરાબ ચાકુઓ	Bad knives.
(b) મ્ટુ મ્બાયા	ખરાબ માણસ	A bad man.
,, વાટુ વાબાયા	ખરાબ માણસો	Bad men.
(c) મ્ઠી મ્બાયા	ખરાબ ઝાડ	A bad tree.
,, મીઠી મીબાયા	ખરાબ ઝાડો	Bad trees.

૧૦. વિશેષણ ગમે તે વર્ગના **પ્રાણીવાચકનામોનો** ગુણ કે સંબંધ બતાવતાં હોય તોપણ જે ઉપસર્ગો "મ્ટુ" વર્ગના નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણોને લાગેછે તેજ ઉપસર્ગો તેમને લગાડવા; જેમકે:—

કિજાના મ્બાયા	ખરાબ જુવાનિયો	A bad youth.
વીજાના વાબાયા	ખરાબ જુવાનિયા	Bad youths.
કિરોબોટો મ્ડોગો	નાનો ચાંચડ	A small flea.
વીરોબોટો વાડોગો	નાના ચાંચડો	Small fleas.

૧૧. "ન્ગાપી" (કેટલા, કેટલાં How many), એ શબ્દ ગુજરાતી ભાષામાં સર્વનામ ઉપરથી સાધિત થયેલું ગણાર્થ ક્રિયાવિશેષણ ગણાયછે પણ સ્વાહીલી ભાષામાં ઘણુંકરી વિશેષણ તરીકે વપરાયછે, જેમકે:—

વાટુ વાન્ગાપી ?	કેટલા માણસો ?	How many men ?
મીઠી મીન્ગાપી ?	કેટલાં ઝાડો ?	How many trees ?
વીટી વીન્ગાપી ?	કેટલી ખુરસીઓ ?	How many chairs ?

સૂચના:—હવે પછીના ત્રીજા અભ્યાસપાઠમાં આપેલાં થોડાં વિશેષણ ફક્ત મૂળ શબ્દો છે; તેઓને બીજા શબ્દોની સાથે કે વાક્યમાં વાપરતી વખતે આ બોધપાઠમાં જણાવેલા સર્વ નિયમો પ્રમાણે જે ઉપસર્ગો લાગુ પડે તે પ્રથમ લગાડવા, કારણકે ઉપસર્ગ લગાડ્યા શિવાય ફક્ત વિશેષણનું મૂળ રૂપ (The root form) વાપરવાથી ત્યાંના લોકો તેનો અર્થ વારંવાર સમજી શકતા નથી.

અભ્યાસપાઠ ૩ જો.

વિશેષણોની ટીપ.

(A list of Adjectives.)

બાયા* (ભાયા)	ખરાબ, બદ	Bad.
ટુપુ	માત્ર, ફક્ત, ખુલ્લું, ઉઘાડું	Only, bare.
ઝુરી	ખુબસુરત, સુંદર	Beautiful, fine.

ચુન્ગુ	કડવું, કડસું, તિખ્ખું	Bitter.
પાના	પહોળું, ચહોળું	Broad, wide.
કૂ (કુઉ)	મોટું, મુખ્ય	Great, chief.
કાવુ	સૂકું, સૂકેલું	Dry.
તુપુ	ખાલી	Empty.
કે	માદા, નારી	Female.
ખાલી (કાલી)	ક્રૂર, વિક્રાળ, ગુસ્સાવાળું, તેજ, [ધારદાર	Fierce, sharp, savage.
ગેની	પરદેશી, પારકું, પરાયું	Foreign, strange.
ખૂબા	મોટું, વિશાળ, જબ્બર	Large, great, big.
ગુમુ	કઠણ, સખ્ત	Hard.
ઝીટો	ભારે, વજનદાર	Heavy.
વીવુ	સુસ્ત, આળસુ	Idle.
*ઉવીવુ	અદેખું	Jealous.
ડોગો	નાનું, થોડું	Little, small, young.
રેફુ	લાંબું, ઉંચું	Long, high.
પીઆ (ઉમ્પીઆ)	નવું, કોરૂં	New.
કુકૂ (કુકુઉ)	જૂનું, અસલી, ઘસાઈ ગયેલું	Old, worn out.
વાઝી	ખુલ્લું, ઉઘાડું	Open.
બીચી (ભીચી)	કાચું, નહિ પાકેલું	Unripe, raw.
બીવુ (ભીવુ)	પાકેલું	Ripe.
બોવુ (ભોવુ)	સડેલું	Rotten.
ફુપી	ઠીંગણું, ટુંકું	Short.
ઝીમા	આખું, તનદુરસ્ત, નિરોગી	Sound, whole, healthy.
ટામુ	મીઠું, શીરીન	Sweet.
નેને	જાડું, ધીંગુ, કદવાળું	Thick.

અભ્યાસપાઠ ૪. થો.

વિશેષણોને લગતાં નાનાં વાક્યો.

Small Phrases containing Adjectives.

કિટેન્ડો કીબાયા	ખરાબ કામ, ખરાબ કૃત્ય	A bad action.
મશાલે મરેફુ	લાંબુ તીર	A long arrow.
વીકાપો વીટુપુ	ખાલી છલ્લીઓ, ખાલી ટોપલીઓ	Empty matting bags.
કિઠાન્ડા કીપાના	પહોળું પલંગ, પહોળું ખાટલું	A broad bedstead.

---

* "ઉવીવુ" એ શબ્દનો પ્રથમાક્ષર "વી" વ્યંજન છે, તોપણ તેનો ઉચ્ચાર ઇંગ્રેજી (W) "ડબ્લ્યુ" ની માફક "ઉવી" જેવો સંભળાયછે માટે વાક્યોમાં પણ એ શબ્દને "વીવુ" ને બદલે "ઉવીવુ" લખેલ છે.

મ્ફુપા મ્ગુમુ	કઠણ હાડકું	A hard bone.
કિટાબુ કીકુકુ	જૂની ચોપડી	An old book.
મીઝીન્ગા મીખૂબા	મોટી તોપો	Large cannons.
મ્ટુમ્બી (મ્હુંભી) મ્ફુપી	ટુંકી હોડી	A short canoe.
મીસફારા મીગેની	પરદેશી કાફલા	Foreign caravans.
મ્કુફુ મ્નેને	જાડી સાંકળ, જાડી કડી	A thick chain.
કીટી કીપીઆ	નવી ખુરસી	A new chair.
મ્ટોટો મ્ઝુરી	ખૂબસુરત છોકરૂં, રૂપાળું બચ્ચું	A beautiful child.
વીડેવુ વીરેફુ	લાંબી હડપીચીઓ,લાંબી ખાડી-	Long chins.
કિફુન્ગો કીઝુરી	સુંદર બુતાન, મજાનું બટન [ઓ	A beautiful button.
વીટાના વિડોગો	નાંની કાંસકીઓ, નાની ફણીઓ	Small combs.
મ્પીશી મ્વીવુ	આળસુ રસોઈઓ [ટલીના)	An idle cook.
વીઝીબો વીગુંમું	કઠણ બૂચો, કઠણ ઢાંકણાં, (બા-	Hard corks.
કિકોમ્બે કીટુપુ	ખાલી પ્યાલું	An empty cup.
મીલાન્ગો મીપાના	પહોળાં બારણાં	Wide doors.
મ્લેવી મ્ખાલી	વિક્રાળ દારૂડિઓ	A fierce drunkard.
કિડોલે કીનેને	જાડી આંગળ, જાડી આંગલી	A thick finger.
વાવુવી વાઉવીવુ	અદેખા મચ્છીમારો	Jealous fishermen.
મીગૂ મીટુપુ	ખુલ્લા પગ, ઉઘાડા પગ [માણસો	Bare feet.
વાગેની વાવીવુ	આળસુ પરદેશીઓ, આળસુ નવા	Idle foreigners.
મ્ચેઝો મ્ઝુરી	સુંદર ગમત, સારી રમત	A fine game.
વીપીની વીરેફુ	લાંબા હાથા, લાંબા દસ્તા	Long handles.
કિચવા કિડોગો	નાનું માથું	A small head.
વાચુન્ગા વાબાયા	ખરાબ ગોવાળિઆ	Bad herdsmen.
કિલીમાં કીખૂબા	મોટી ટેકરી, મોટી ડુંગરી	A great hill
કિબાન્ડા કિઝુરી	સુંદર ઝૂંપડી, સુંદર ઝૂંપડું	A fine hut.
મ્કાલીમાની મ્બાયા	ખરાબ સમજાવનાર	A bad interpreter.
વીસીવા વીખૂબા	મોટા ટાપૂઓ, મોટાં બેટડાં	Large islands.
કીસુ કીખાલી	પાણીદાર ચપ્પુ, તેજ છરી	A sharp knife.
વીફુનીકો વીઝીટો	ભારે ઢાંકણાં, વજનદાર ઢાંકણાં	Heavy covers.
મ્સ્ટારી મ્રેફુ	લાંબી લીટી	A long line.
મીડોમો મીકાવુ	સુકાયલા હોઠ, સુકાયલા ચપ	Dry lips.
વીઓ વીપીઆ	નવી આરસીઓ	New looking glasses.
કિટાન્ઝો કીરેફુ	લાંબું સરડકીયું, લાંબું સરકયું	A long loop.
મ્સીબા મ્ખૂબા	ભારે કમબખ્તી, મોટું કમનસીબ	A great misfortune.
કીનું કીપીઆ	નવી ખાંડણી, નવી ઉખળી	A new mortar.
મીલીમાં મીખૂબા	મોટા પહાડો, મોટા પર્વતો	Great mountains.
વીનવા વીપાના	પહોળાં મ્હોઢાં]	Wide mouths.

વાલિઝી વાઉવીવુ	અદેખી દાઇઓ	Jealous nurses.
વાલિઝી વાવીવુ	આળસુ દાઇઓ	Idle nurses.

સૂચનાઃ—બોધપાઠ ૧ લા, બીજા, તથા ત્રીજામાં આપેલા સર્વ વ્યાકરણના નિયમો ખૂબ યાદ રાખવાથી તથા આગળ આવી ગએલાં નામો તથા વિશેષણોના સઘળા શબ્દો તદ્દન મોઢે રાખવાથી આ અભ્યાસપાઠમાં તેમજ પાંચમા અભ્યાસપાઠમાં આપેલાં સર્વે નાંનાં વાક્યોની માફક બીજાં નવાં વાક્યો પોતાની મેળે બની શકસે એટલુંજ નહિ પણ આગળ ચાલતાં મોટાં વાક્યો બનાવવાનું કામ ઘણુંજ સહેલું થઇ પડશે.

અભ્યાસપાઠ ૫ મો.

વિશેષણોને લગતાં થોડાં વધારે વાક્યો.

Some more Phrases containing Adjectives.

મ્કાટી મ્ટામુ	મીઠી રોટલી	Sweet loaf.
મીકાટી મીટામુ	મીઠી રોટલીઓ	Sweet loaves.
વીપાન્ડે વીફુપી	ટુંકા કટકા, ટુંકા કડકા	Short pieces.
મ્ટો મ્ગુમુ	કઠણ ઓસીકું, કઠણ તકિયો	A hard pillow.
મીટો મીગુમુ	કઠણ ઓસીકાં, કઠણ તકિયા	Hard pillows.
વીઆંઝી* વીબીચી	કાચાં રતાળુઓ	Raw sweet potatoes.
મ્ટુમાં †મ્પીઆ	નવો ગુલામ	A new slave.
વાજાકાઝી વાવીવુ	આળસુ ગોલીઓ	Idle slave women.
વાટવાના વાબાયા	ખરાબ ગુલામો	Bad slaves.
મ્કુકે મ્ઝીટો	વજનદાર ભાલો	A heavy spear.
મીટો મીપાના	પહોળાં ઓસીકાં, પહોળી નદીઓ	Broad pillows, broad rivers.
કીઆટુ કીપીઆ	નવો જોડો	A new shoe.
વાટુમીશી વાબાયા	ખરાબ ચાકરો, ખરાબ નોકરો	Bad servants.
કિવુલી કીરેફુ	લાંબો પડછાયો	A long shadow.
મીકેકા મીકુઉ	જૂની સાદડીઓ	Old mats.
કિજીકો કિડોગો	નાનો ચમચો, નાની ચમચી	A small spoon.
મીકીઆ મીરેફુ	લાંબી પૂછડીઓ	Long tails.
મીજી મીખુબા	મોટાં શેહેરો	Large towns.
વીલેમ્બા વીઝુરી	સુંદર પાઘડીઓ	Fine turbans.
વીઝીબાઓ વીરેફુ	લાંબી બંડીઓ, લાંબા બદનો	Long waistcoats.

---

* 'વીબીચી' એ શબ્દનો ઉચ્ચાર ઘણા લોકો 'વીભીચી' કરેછે.

† 'મ્પીઆ' એ શબ્દમાં 'મ' અક્ષરનો ઉચ્ચાર ઘણોજ ટુંકો થાયછે, અને તેની પૂર્વે "ઉ" સ્વરાક્ષર હોય તેવી રીતે ફક્ત નાકમાંથી જરા આવાજ બોલાયછે, જેમકે:—"ઉમ્પીઆ."

મ્ટુન્ગી મ્ટુપુ	ખાલી ઘડો	An empty water-ee.
વીઆઝી વીપ્પૂખા વીભીચી	મોટાં કાચાં રતાળુ	Large unripe sw toes.
વીખાન્ડા વીન્ગાપી?	કેટલાં ઝૂંપડાં?	How many huts?
મીકાટી મીન્ગાપી?	કેટલી રોટલીઓ?	How many loaves
વાપીશી વાન્ગાપી?	કેટલા રસોઇઆ?	How many cooks?
મીલીમા મીન્ગાપી?	કેટલા પર્વતો?	How many mountai
મીજી મીન્ગાપી?	કેટલાં શેહેરો?	How many towns?
વીપાન્ડે વીન્ગાપી?	કેટલા કટકા, કેટલા ટુકડા?	How many pieces?
વીસુ વીન્ગાપી?	કેટલા ચપ્પુઓ? કેટલી છરીઓ?	How many knives?

બોધપાઠ ૪ થો.

સંખ્યાવાચક વિશેષણ.

Numeral Adjectives.

૧૨. સ્વાહીલી ભાષામાં સંખ્યાવાચક વિશેષણ સાદા ગુણવાચક વિશેષણની માફક વપરાયછે અને જેવી રીતે આગળ આપેલાં વિશેષણ કોઈ નામની સાથે આવતાં તેઓને ઉપસર્ગો લાગેછે તેવીજ રીતે અને તેજ ઉપસર્ગો સંખ્યાવાચક વિશેષણને પણ લાગેછે. (જૂઓ કલમ ૯ મી *a b c*).

૧૩. એ ભાષામાં સંખ્યાવાચક વિશેષણોમાંથી ફક્ત છ, સાત, નવ, તથા દસની સંખ્યા માટે વપરાતા સ્વાહીલી શબ્દો અનિયમિત ગણાયછે કારણકે તેઓને નિયમપ્રમાણે કોઈપણ ઉપસર્ગ લાગુ પડતો નથી, અને એશિવાય બાકીનાં બધાં વિશેષણને ઉપસર્ગ લાગેછે. જે નીચેનાં ઉદાહરણોથી પૂરતી રીતે સમજાશે, પણ યાદ રાખવું કે અરબિ સંખ્યાને કોઈ ઉપસર્ગ લાગતો નથી; જેમકે:—

મ્ટુ મોજા*	એક માણસ	One man.
મ્ટી મોજા	એક ઝાડ	One tree.
કીટુ કીમોજા	એક ચીજ	One thing.
મીટી મીવીલી	બે ઝાડ	Two trees.
વાટુ વાવીલી	બે માણસો	Two men.
વીટુ વીવીલી	બે ચીજો	Two things.
મીટી મીટાટુ	ત્રણ ઝાડ	Three trees.
વાટુ વાને (વાટુ વાઇને)	ચાર માણસો	Four men.
વીટુ વીથાનો	પાંચ ચીજો	Five things.
મીટી સીતા	છ ઝાડ	Six trees.

*મોજા (એક=one) એ શબ્દ જ્યારે બીજા તથા ત્રીજા વર્ગ ("મ્ટુ" તથા "મ્ટી" વર્ગ) નાં એકવચન નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને નિયમ પ્રમાણે "મ" ઉપસર્ગ લાગેછે. અને તેનો ખરેખરો ઉચ્ચાર "મ્મોજા" થાયછે, પણ તેમાં પેહેલો "મ" અડધો અક્ષર નહિ જેવો બોલાયછે માટે એવી રીતે શુદ્ધ ઉચ્ચાર નખવાથી કેટલાક હિંદી લોકો "મ" અક્ષરને ડબ બોલતાં વખતો વખત ખોટો ઉચ્ચાર કરેછે તેથી "મ્મોજા" ને બદલે ફક્ત "મોજા"

...સબા	સાત ચીજો	Seven things.
...ઠુ વાનાને	આઠ માણસો	Eight men.
વાલિઝી વાઉવીવુ ...ઠુ કેન્ડા વાલિઝી વાવીવુ વાઠુ તિસ્સા	નવ માણસો	Nine men.
મીટી કુમી	દસ ઝાડ	Ten trees.

સૂચના:—બોધપ... યાદ રાખવાથી તથા એ ભાષામાં નામની સાથે વિશેષણ તથા સંખ્યાવાચક વિશેષણ બન્ને સાથે મોઢે રાખવાથી આરે જો કોઈપણ ક્રિયાપદ સાથે ન હોય તો તેઓને વાપરવાની ઢબ નીચે પ્રમાણે ક્યોની માફક બીજા ગુજરાતી રીતથી તદન ઉલટી થઈ જાયછે; જેમકે:—

લતાં મોટાં વાક્યે વાઠુ વાબાયા વાવીલી	બે ખરાબ માણસો (માણસો ખરાબ બે).	Two bad men.
મીઠી મીઝુરી મીઠાઠુ	ત્રણ સુંદર ઝાડ (ઝાડ સુંદર ત્રણ).	Three fine trees.
કીઠુ કીઝુરી કીમોજા	એક સુંદર ચીજ (ચીજ સુંદર એક).	One beautiful thing.
વીઠુ વીઝુરી વીથાનો	પાંચ સુંદર ચીજો (ચીજો સુંદર પાંચ).	Five beautiful things.

અભ્યાસપાઠ ૬ ઠો.

આગલા બોધપાઠમાં આપેલા નિયમોને અનુસરતાં વાક્યો.

Phrases illustrative of the Rules in the foregoing Lesson.

મ્ટુમોજા	એક માણસ, એક આદમી	One man.
કિલેમ્બા કીમોજા	એક પાઘડી	One turban.
કીસુ કીમોજા	એક ચાકુ, એક છરી	One knife.
મ્ટી મોજા	એક ઝાડ	One tree.
કિફુકો કીમોજા	એક કોથળી, એક થેલી	One purse.
મટુમાં મોજા	એક ગુલામ	One slave
મ્ટો મોજા	એક તકીઆ, એક નદી	One pillow, one river.
મ્ટુન્ગી મોજા	એક પાણીનો ઘડો, માટલી	One water-jar.
મ્ટોટો મોજા	એક છોકરૂં, એક બાળક	One child.
વીફુન્ગો વીઠાઠુ	ત્રણ બુતાન	Three buttons.
મીઝીન્ગા મીધન્ને	ચાર તોપો	Four cannons.
મીટુમ્બી મીથાનો	પાંચ હોડીઓ	Five canoes
મીસફારા સીતા	છ કાફલા	Six caravans.
મીરુફ સબા	સાત સાંકળો	Seven chains.

"ઉ" સ્વરાક્ષર હોય તેવા

વીટી વીનાને	આઠ ખુરસીઓ	Eight chairs.
વાટોટો કુમી	દશ છોકરાં	Ten children.
મ્નાઝી મ્ડોગો મોજા	એક નાનું નાળિયેરનું ઝાડ	One small cocoanut-tree.
વીટાના વીરેફુ વીટાટુ	ત્રણ લાંબી કાંસકીઓ	Three long combs.
વાપીશી વાવીવુ વાઇન્ને	ચાર આળસુ રસોઇઆ	Four idle cooks.
વીઝીબો વીબાયા વીથાનો	પાંચ ખરાબ બૂચ	Five bad corks.
વીકોમ્બે વીડોગો સીતા	છ નાની પ્યાલીઓ	Six small cups.
મીટેન્ડે મીખૂબા સબા	સાત મોટાં ખજૂરીનાં ઝાડ	Seven large date-trees.
મીલાન્ગો મીપાના તિસ્સા	નવ પહોળાં બારણાં	Nine wide doors.
વાઝુન્ગુ વાફુપી કુમી	દશ ઠીંગણાં સાહેબ લોકો	Ten short Europeans.
વાઝુન્ગુ વાફુપી વાથાનો	પાંચ ઠીંગણા સાહેબ લોકો	Five short Europeans.
કિડોલે કીનેને કીમોજા	એક જાડી આંગળ	One thick finger.
મીગૂ મીપાના મીટાટુ	ત્રણ પહોળા પગ	Three broad feet.
વીપીની વીરેફુ વીઇન્ને	ચાર લાંબા દસ્તા	Four long handles.
વીલીમાં વીખૂબા વીથાનો	પાંચ મોટી ટેકરી	Five great hills.
વીબાન્ડા વીપીઆ સબા	સાત નવાં ઝુંપડાં	Seven new huts.
વાકાલીમાની વાબાયા વાનાને	આઠ ખરાબ સમજાવનારા	Eight bad interpreters.
વીસુ વીખાલી કેન્ઢા	નવ પાણીદાર ચપ્પુઓ, (નવતેજ છરીઓ)	Nine sharp knives.
કિતાબુ કીબાયા કીમોજા	એક ખરાબ ચોપડી	One bad book.
વીતાબુ વીબાયા વીટાટુ	ત્રણ ખરાબ ચોપડીઓ	Three bad books.
વીતાબુ વીબાયા સીતા	છ ખરાબ ચોપડીઓ	Six bad books.

બોધપાઠ ૫ મો.

*દર્શકસર્વનામ.

Demonstrative Pronouns.

૧૫. **દર્શકસર્વનામ** ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી ભાષામાં જેવી રીતે બધાં **નામોની** સાથે ચોક્કસ શબ્દોથી દર્શાવાયછે તેવીરીતે સ્વાહીલી ભાષામાં થતું નથી, પણ **નામોના** આઠ વર્ગ પ્રમાણે જૂદી જૂદી આઠ રીતે દર્શાવાયછે; અત્યાર સુધી આઠ વર્ગોમાંથી માત્ર ત્રણ ("કી", "મ્ડુ" તથા "મ્ટી") વર્ગ વિષે આગળ ઉદાહરણો સહિત કહી ગયા છિયે માટે આ પાઠમાં **દર્શકસર્વનામ** પણ એજ ત્રણે વર્ગનાં **નામોની** સાથે કેવી રીતે વપરાયછે તે બતાવ્યુંછે.

૧૬. **દર્શકસર્વનામ:**—આ, એ (this or these) તથા તે, પેલો, ઓલ્યો, પેલા (that or those), જ્યારે સ્વાહીલી ભાષામાં પેહેલા, બીજા, તથા ત્રીજા વર્ગનાં **નામોની** સાથે આવે ત્યારે તેઓનાં રૂપ નીચેપ્રમાણે હોયછે.

*દર્શકસર્વનામ પુરૂષવાચક સર્વનામોથી આગળ વાપરવાનું કારણ એ છે કે પુરૂષવાચક સર્વનામોમાં ઘણે ઠેકાણે તે બહુ કામ આવેછે માટે જો તે પ્રથમ વાપરીએ નહિ તો તેઓમાં આગળ ચાલતાં બહુ અડચણ પડે.

દર્શકસર્વનામ—આ, એ This or These.

એકવચન.		બહુવચન.	
"કી" વર્ગ—હીકી= આ, એ This.		હીવી=આ, એઓ These.	
"મ્હુ" વર્ગ—હુયુ = " " "		હાવા= " " "	
"મ્ટી" વર્ગ—હુઉ = " " "		હાઈ = " " "	

દર્શકસર્વનામ—તે, પેલો, તેઓ, પેલા.

The Pronoun—That or Those.

"કી" વર્ગ—કીલે = તે, પેલો, That.	વીલે= તેઓ, પેલા, Those.	
"મ્હુ" વર્ગ—યુલે = " " "	વાલે= " " "	
"મ્ટી" વર્ગ—ઉલે " " "	ઈલે= " " "	

૧૭. એ દર્શકસર્વનામો ઘણું કરીને નામની પાછળ વપરાયછે, અને તેઓ નામોના આઠ વર્ગપ્રમાણે બદલાતા પુરૂપવાચક ઉપસર્ગો ઉપર વધારે આધાર રાખેછે,કારણ કે એ સર્વનામનાં સઘળાં રૂપમાં કી, વી, યુ, વા, ઉ (અથવા,ઊ)તથા ઇ (અથવા, ઈ) અક્ષરો સર્વ પુરૂપવાચક સર્વનામને માટે વપરાતા ઉપસર્ગો છે (કલમ ૩૧); જે દર્શકસર્વનામ આ, એ (This or These) ની સાથે પ્રત્યય તરીકે તથા તે, પેલો, પેલા (That or Those) ની સાથે ઉપસર્ગ તરીકે વપરાયછે એટલેકે પેહેલા સર્વનામનો છેલ્લો અક્ષર તે બીજા સર્વનામનો હમેશાં પેહેલો અક્ષર થાયછે ; જેમકે :—

ઉદાહરણો.

(વર્ગ ૧લો "કી" વર્ગ)	કીતુ હીકી	આ ચીજ	This thing.
"	કીતુ કીલે	પેલી ચીજ	That thing.
"	વીતુ હીવી	આ ચીજો	These things.
"	વીતુ વીલે	પેલી ચીજો	Those things.
(વર્ગ ૨જો "મ્હુ" વર્ગ)	મ્હુ હુયુ	આ માણસ	This man.
"	મ્હુ યુલે	પેલો માણસ	That man.
"	વાતુ હાવા	આ માણસો	These men.
"	વાતુ વાલે	પેલા માણસો	Those men.
(વર્ગ ૩જો "મ્ટી" વર્ગ)	મ્ટી હુઉ	આ ઝાડ	This tree.
"	મ્ટી ઉલે	પેલું ઝાડ	That tree.
"	મીટી હીઈ	આ ઝાડો	These trees.
"	મીટી ઈલે	પેલાં ઝાડો	Those trees.

૧૮. ઉપલા ઉદાહરણો ઉપરથી વાંચનારને તરતજ માલુમ પડશે કે નજીકની ચીજ બતાવનાર દર્શકસર્વનામ આ (This or These) ને માટે જે શબ્દો વપરાયછે તેઓનો પહેલો મૂળ અક્ષર હમેશાં હ હોયછે, જેની તરતજ પાછળ મૂળ સ્વર (The root vowel) એટલેકે જે સ્વર લાગુ પડતા પુરૂપવાચક પ્રત્યયમાં સમાવેલો હોય તે પ્રથમ ઉમેરી દેવો અને પછી તરતજ લાગુ પડતો પુરૂપવાચક પ્રત્યય લગાડવો; જેમકેઃ—

(વર્ગ ૧ લો, "કી" વર્ગ.)

કીતુ હીકી =[કીતુ (હ+ઈ+કી)]	આ ચીજ	This thing.
વીતુ હીવી =[વીતુ (હ+ઈ+વી)]	આ ચીજો	These things.

(વર્ગ ૨ જો "મ્હુ" વર્ગ.)

મ્હુ હુયુ =[મ્હુ (હ+ઉ+યુ)]	આ માણસ	This man.
વાહુ હાવા=[વાહુ (હ+આ+વા)]	આ માણસો	These men.

(વર્ગ ૩ જો "મ્ઠી" વર્ગ.)

મ્ઠી હુઉ =[મ્ઠી (હ+ઉ+ઉ)]	આ ઝાડ	This tree.
મીઠી હીઈ=[મીઠી(હ+ઈ+ઈ)]	આ ઝાડો	These trees.

૧૯. દૂરની ચીજો બતાવનારાં દર્શકસર્વનામ તે, પેલો, પેલા (That or Those) ને માટે જે શબ્દો વપરાયછે, તેઓનો છેલ્લો અક્ષર હમેશાં લે હોયછે, અને તેની પૂર્વે ફક્ત લાગુ પડતો પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ ઉમેરવાથી પૂરેપૂરૂં દર્શકસર્વનામ થાયછે; જેમકેઃ—

(વર્ગ ૧ લો.)

કીઠુ કીલે=[કીઠુ (કી+લે)]	તે, પેલી ચીજ	That thing.
વીઠુ વીલે=[વીઠુ (વી+લે)]	પેલી ચીજો	Those things.

(વર્ગ ૨ જો.)

મ્હુ યુલે =[મ્હુ (યુ+લે)]	પેલો માણસ	That man.
વાહુ વાલે=[વાહુ (વા+લે)]	પેલા માણસો	Those men.

(વર્ગ ૩ જો.)

મ્ઠી ઉલે =[મ્ઠી (ઉ+લે)]	પેલું ઝાડ	That tree.
મીઠી ઈલે=[મીઠી(ઈ+લે)]	પેલાં ઝાડો	Those trees.

૨૦. એ સર્વનામમાં પુરૂષવાચક અક્ષરો (Personal syllables) જે ઉપસર્ગ તથા પ્રત્યય તરીકે વપરાયછે તેઓને શોધી કાઢવાની રીત;—

(*a*) જ્યારે પેહેલા "કી" વર્ગનાં નામોની સાથે દર્શકસર્વનામ આવે ત્યારે તેને એક વચનમાં **કી** તથા બહુવચનમાં **વી** પુરૂષવાચક અક્ષર લાગેછે; જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.		
કીઠી હીકી	આ ખુરસી	This chair.	વીઠી હીવી	આ ખુરસીઓ	These chairs.
કીઠી કીલે	પેલી ખુરસી	That chair.	વીઠી વીલે	પેલી ખુરસીઓ	Those chairs.

(*b*) જ્યારે બીજા "મ્હુ" વર્ગનાં નામોની સાથે દર્શકસર્વનામ આવે ત્યારે તેને એક વચનમાં યુ તથા બહુવચનમાં વા લાગેછે; જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.		
મ્હુ હુયુ	આ માણસ	This man.	વાહુ હાવા	આ માણસો	These men.
મ્હુ યુલે	પેલો માણસ	That man.	વાહુ વાલે	પેલા માણસો	Those men.

(*c*) જ્યારે દર્શકસર્વનામ ત્રીજા "મ્ઠી" વર્ગનાં નામોની સાથે આવે ત્યારે તેને એક વચનમાં ઉ તથા બહુવચનમાં ઈ લાગેછે, જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.		
મ્કોનો હુઉ	આ હાથ	This arm.	મીકોનો હીઈ	આ હાથો	These arms.
મ્કોનો ઉલે	પેલો હાથ	That arm.	મીકોનો ઈલે	પેલા હાથો	Those arms.

૨૧. "મ્હુ હુયુ" તથા "મ્હુ યુલે" એ બે વાક્યનું પૃથક્કરણ કરી બતાવ્યાથી વધારે

ખુલ્લી રીતે સમજ પડશે. "મ્ડુ" (માણસ) એ બીજા વર્ગનો એક શબ્દ છે; "હુયુ" =(હ+ઉ+યુ) એ શબ્દમાં "હ" અક્ષર હમેશાં પેહેલો દર્શકસર્વનામ આ, એ (This or These) ને માટે પ્રથમાક્ષર તરીકે વપરાયછે, અને "ઉ" મૂળસ્વર છે એટલે કે જે સ્વર લાગુ પડતા પુરૂષવાચક અક્ષર "યુ" માં સમાવેલો છે તે પ્રથમ ઉમેરવો (કલમ ૧૮ મી) અને "યુ" એ બીજા વર્ગનાં નામોને માટે વપરાતા સર્વનામનો પુરૂષવાચક અક્ષર છે (કલમ ૨૦ મી b.) તથા "લે" અક્ષર દર્શકસર્વનામ તે, પેલો, પેલા (That or Those) ને માટે વપરાતા શબ્દોનો હમેશાં છેલ્લો અક્ષર મુકરર કરેલછે (કલમ ૧૯ મી).

૨૨. આ કલમમાં **દર્શકસર્વનામ**ને માટે થોડાં વધારે ઉદાહરણો આપ્યાંછે જેથી વાંચનારને **નામ** તથા એ **સર્વનામ** સાથે વાપરવાની ઢબ શિખી લેવાને બહુજ સેહેલ થઇ પડશે એટલુંજ નહીં પણ તેવી રીતે પોતાની મેળે વાક્યો ગોઠવી શકશે.

એકવચન.			બહુવચન.		
મ્ટુમાં હુયુ	આ ગુલામ	This slave.	વાટુમાં હાવા	આ ગુલામો	These slaves.
મ્ટુમાં યુલે	પેલો ગુલામ	That slave.	વાટુમાં વાલે	પેલા ગુલામો	Those slaves.
કિતાબુ હીકી	આ ચોપડી	This book.	વીતાબુ હીવી	આ ચોપડીઓ	These books.
કિતાબુ કીલે	પેલી ચોપડી	That book.	વીતાબુ વીલે	પેલી ચોપડીઓ	Those books.
મ્ફુપા હુઉ	આ હાડકું	This bone.	મીફુપા હીઈ	આ હાડકાં	These bones.
મ્ફુપા ઉલે	પેલું હાડકું	That bone.	મીફુપા ઈલે	પેલાં હાડકાં	Those bones.

ઇત્યાદિ.

૨૩. જ્યારે **દર્શકસર્વનામ**ની સાથે **ક્રિયાપદ** શિવાય ફક્ત **નામ** તથા **વિશેષણ** આવે ત્યારે તે **સર્વનામ**ને એ બન્નેની પાછળ વાપરવાનો ચાલ છે; જેમકેઃ—

એકવચન.

('કી' વર્ગ)	કીટી કીબાયા હીકી	આ ખરાબ ખુરસી	This bad chair.
,,	કીટી કીબાયા કીલે	તે ખરાબ ખુરસી	That bad chair.
('મ્ડુ' વર્ગ)	મ્ટોટો મ્બાયા હુયુ	આ ખરાબ છોકરો	This bad boy.
,,	મ્ટોટો મ્બાયા યુલે	તે, પેલો ખરાબ છોકરો	That bad boy.
('મ્ટી' વર્ગ)	મ્કેકા મ્બાયા હુઉ	આ ખરાબ સાદડી	This bad mat.
,,	મ્કેકા મ્બાયા ઉલે	પેલી ખરાબ સાદડી	That bad mat.

બહુવચન.

('કી' વર્ગ)	વીટી વીબાયા હીવી	આ ખરાબ ખુરસીઓ	These bad chairs.
,,	વીટી વીબાયા વીલે	પેલી ખરાબ ખુરસીઓ	Those bad chairs.
('મ્ડુ' વર્ગ)	વાટોટો વાબાયા હાવા	આ ખરાબ છોકરા	These bad boys.
,,	વાટોટો વાબાયા વાલે	પેલા ખરાબ છોકરા	Those bad boys.
('મ્ટી' વર્ગ)	મીકેકા મીબાયા હીઈ	આ ખરાબ સાદડીઓ	These bad mats.
,,	મીકેકા મીબાયા ઈલે	પેલી ખરાબ સાદડીઓ	Those bad mats.

અભ્યાસપાઠ ૭ મો.

દર્શકસર્વનામને લગતાં વાક્યો.

Phrases containing the Demonstrative Pronouns.

કિટેન્ડો કીઝુરી હીકી	આ સુંદર કૃત્ય, આ સુંદર કામ	This fine action.
મ્શાલે મ્રેફુ ઉલે	તે લાંબું તીર, પેલું લાંબું તીર	That long arrow.
વીટાન્ડા વીલે	પેલા પલંગો, પેલા ઢોલીઆ	Those bedsteads.
કિબોફુ હીકી	આ (પેશાબનો) ફુક્કો, કોથલી	This bladder.
મીફુપા મીગુમુ હીઈ	આ સખ્ત હાડકાં, આ કઠણ હાડકાં	These hard bones.
કિતાબુ કીખૂબા હીકી	આ મોટી ચોપડી	This large book.
મ્પાકા હુઉ	આ હદ, આ સીમા	This boundary.
વીફુન્ગો હીવી	આ બુતાનો, આ બોરિયાં	These buttons.
મીઝીન્ગા મીખૂબા ઈલે	પેલી મોટી તોપો	Those large cannons.
મ્સફારા હુઉ	આ કાફલો	This caravan.
મીફુફુ હીઈ	આ સાંકળો, આ કડીઓ	These chains.
કીટી કીલે	પેલી ખુરસી	That chair.
વાફાલમે વાલે (વાફાળમે વાલે)	પેલા સરદારો, પેલા રાજાઓ	Those chiefs (kings).
વાટોટો હાવા	આ છોકરાંઓ	These children.
મ્નાઝી હુઉ	આ નાળિયેરનું ઝાડ, આ નાળિયેરી	This cocoanut-tree.
વીટાના હીવી	આ કાંસકીઓ, આ ફણીઓ	These combs.
મ્પીશી હુયુ	આ રસોઈઓ	This cook.
કિઝીબો હીકી	આ (સીસાનું) બૂચ, ઢાંકણ	This cork.
કિકોમ્બે કીલે	પેલું પ્યાલું, તે પ્યાલું	That (yonder) cup.
મ્ટેન્ડે ઉલે	પેલું ખજૂરીનું ઝાડ	That date-tree.
મીલાન્ગો હીઈ	આ બારણાં, આ કમાડ	These doors.
મ્લેવી હુયુ	આ પીધેલો, આ દારૂડીઓ, છાકટો	This drunkard.
વાઝુન્ગુ હાવા	આ સાહેબ લોકો	These Europeans.
કિડોલે હીકી	આ આંગળી, આ આંગલ	This finger.
મીગૂ ઈલે	તે પગો, પેલા પગ	Those feet.
મ્ગૂ હુઉ	આ પગ, આ ચરણ, આ પાય	This foot.
મ્ગેની હુયુ	આ પરદેશી, આ નવો માણસ	This foreigner.
વાલીન્ઝી હાવા	આ ચોકી કરનારા, આ ચોકીવાળા	These guards.
મીકોનો હીઈ	આ હાથ (pl.)	These hands.
વીપીની હીવી	આ હાથા, આ દસ્તા	These handles.
કિલીમા કિડોગો હીકી	આ નાની ટેકરી	This little hill.

વીબાન્ડા વીડાગો વીલે	પેલાં નાનાં ઝુંપડાં [પિ૰મ્બો	Those small huts.
વાકાલીમાની વાલે	પેલા સમજાવનારા, પેલા [દ્વિભા-	Those interpreters.
વીસીવા વીખૂબા વીલે	પેલા મોટા ટાપુઓ	Those large islands.
કીસુ કીરેફુ કીલે	તે લાંબી છરી, પેલો લાંબો ચાકુ	That long knife.
કીફુનીકો હીકી	આ ઢાંકણ, આ ઢાંકણું	This cover, this lid.
મીસ્ટારી મીનેને હીઈ	આ જાડી લીટીઓ	These thick lines.
મીડોમો મીનેને હીઈ	આ જાડાં હોઠ (ચપ)	These thick lips.
વાજુસી વાઝુરી વાલે	પેલી ખૂબસુરત ગરોળિયો	Those beautiful lizards.
મીકાટી મીટામુ ઈલે	પેલી મીઠી રોટલીઓ	Those sweet loaves.
મ્લીમા મ્ખૂબા ઉલે	તે મોટો ડુંગર, તે મોટો પર્વત	That great mountain.
વાઝે હાવા	આ ઘરડા માણસો, આ બુઢાઓ	These old men.
કિપેલ હીકી	આ ફોલી, આ ફોલ્લીઓ	This pimple.
મ્ટી ઉલે	તે લાકડી, તે ઝાડ, પેલું ઝાડ	That pole or that tree.
વાપગાઝી વાવીવુ વાલે	પેલા આળસુ (સફરી) હમાલો	Those idle-porters.
વીઆઝી વીડાગો હીવી	આ નાનાં રતાળુ	These small sweet potatoes.
કીગાઈ કીખાલી કીલે	પેલું ધારદાર (તેજ) ઠીકરૂં	That sharp potsherd.
મજીન્ગા યુલે	પેલો જંગલી માણસ, તે ભોળો માણસ	That simpleton, that rude man.
વાટુમાં વાવીવુ હાવા	આ આળસુ ગુલામો	These idle slaves.
મ્કુકે મ્ઝીટો મ્ફુપી ઉલે	તે ટુંકો ભારે ભાલો	That short heavy spear.
વાટુમીશી વાલે	પેલા ચાકરો, તે નોકરો	Those servants.
કીઆટુ કીકુકૂ કીલે	પેલો જૂનો જોડો	That old shoe.
મીકેકા મીપીઆ ઈલે	પેલી નવી સાદડીઓ	Those new mats.
મીકેકા મીઝુરી હીઈ	આ સુંદર સાદડીઓ	These fine mats.
વીલેમ્બા વીઝુરી વીલે	પેલી સુંદર પાઘડીઓ	Those fine turbans.
વીઝીબાઓ વીઝુરી હીવી	આ સુંદર બંડીઓ	These fine waistcoats.
મીટુન્ગી મીપીઆ હીઈ	આ નવી માટલીઓ	These new water-jars.
કિસીમા હીકી	આ કૂવો	This well.
વાચાવી હાવા	આ જાદૂગરો	These wizards.

બોધપાઠ ૬ ઠો.

દર્શકસર્વનામ (ચાલુ).

Demonstrative Pronouns—*continued.*

૨૪. સ્વાહીલી ભાષામાં **દર્શકસર્વનામ**, અથવા કોઈપણ **સર્વનામ** જ્યારે કોઈ **વિશેષણ** કે **નામ**ની આગળ વપરાય ત્યારે તેઓનો અર્થ કરવામાં ઘણું: કરી હમેશાં

ગુજરાતીમાં "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદોમાંનું કોઈપણ લાગુ પડે છે, અથવા અંગ્રેજીમાં "ટુ બી" (To be.) જાતનાં ક્રિયાપદોમાંથી કોઈપણ ક્રિયાપદ વચન પુરૂષ પ્રમાણે વર્તમાનકાળને રૂપે વપરાયછે, જેમકે;—

એકવચન।

કીટુ હીકી કીબાયા	આ ચીજ ખરાબ છે	This thing is bad.
કીટી કીલે કીબાયા	પેલી ખુરસી ખરાબ છે	That chair is bad.
મ્ટુ હુયુ મ્બાયા	આ માણસ ખરાબ છે	This man is bad.
મ્ટોટો યુલે મ્બાયા	તે છોકરો ખરાબ છે	That boy is bad.
મ્ટી હુઉ મ્બાયા	આ ઝાડ ખરાબ છે	This tree is bad.
મ્કેકા ઉલ મ્બાયા	તે સાદડી ખરાબ છે	That mat is bad.

બહુવચન.

વીટુ હીવી વીબાયા	આ ચીજો ખરાબ છે	These things are bad.
વીટી વીલે વીબાયા	પેલી ખુરસીઓ ખરાબ છે	Those chairs are bad.
વાટુ હાવા વાબાયા	આ માણસો ખરાબ છે	These men are bad.
વાટોટો વાલે વાબાયા	પેલા છોકરાઓ ખરાબ છે	Those boys are bad.
મીટી હીઈ મીબાયા	આ ઝાડો ખરાબ છે	These trees are bad.
મીકેકા ઈલે મીબાયા	પેલી સાદડીઓ ખરાબ છે	Those mats are bad.

૨૫. પણ જ્યારે સ્વાહીલીમાં **દર્શકસર્વનામ** કોઈ વિશેષણની પાછળ આવે ત્યારે તેમાંથી તે ક્રિયાપદનો અર્થ નીકળતો નથી, જેમકેઃ—

કીસુ કીખાલી હીકી આ ધારદાર ચપ્પુ, આ તીક્ની છરી This sharp knife.

સૂચના—એવાં બીજાં ઉદાહરણો માટે જુઓ બોધપાઠ ૫ મો કલમ ૨૩ મી; તથા ટુ બી (to be). જાતનાં ક્રિયાપદોની વધારે હકીકત માટે જુઓ કલમ ૨૫૦ મી.

અભ્યાસપાઠ ૮ મો.

ઉપલા પાઠમાં આપેલા નિયમોને અનુસરતાં થોડાં નાનાં વાક્યો.

Some small Phrases illustrative of the rules in the foregoing lesson.

વાટુ હાવા વાખાલી	આ લોકો વિક્રાળ છે.	These people are fierce.
વાટુ વાલે વાબાયા	પેલા માણસો ખરાબ છે.	Those people are bad.
મ્લીમા ઉલ મ્ડોગો	તે ડુંગર નાનો છે, પેલો પર્વત નાનો છે.	That mountain is small.
મીલીમા હીઈ મીખૂબા	આ પર્વતો મોટા છે.	These mountains are large.
મીટી મ્લ મીડોગો	પેલાં ઝાડો નાનાં છે.	Those trees are small.
મ્ટી હુઉ મ્ઝુરી	આ ઝાડ સુંદર છે.	This tree is fine.
વાટુમાં હાવા વાવીવુ	આ ગુલામો આળસુ છે.	These slaves are idle.
વાટુમાં વાલે વાઝુરી	પેલા ગુલામો ખુબસુરત છે.	Those slaves are beautiful.
મ્ટુ યુલે મ્ફુપી	પેલો માણસ ઠીંગણો છે.	That man is short.
વાટુમાં હાવા વાડોગો	આ ગુલામો નાના છે.	These slaves are young.
મ્કુકે હુઉ મ્ઝીટો	આ ભાલો ભારે છે.	This spear is heavy.

વાઝુન્ગુ હાવા વાઉવીવુ	આ સાહેબલોકો અદેખા છે	These Europeans are jealous.
કિટાના હીકી કીઝુરી	આ કાંસકી સુંદર છે	This comb is beautiful.
કિસીમા કીલે કીખૂબા	તે કૂઓ મોટો છે	That well is large.
વીઆટુ વીલે વીપીઆ	પેલા જોડા નવા છે	Those shoes are new.
કિડોલે કિરેફુ કીલે	પેલી લાંબી આંગળી	That long finger.
વાચાવી વાબાયા વાલે	પેલા ખરાબ જાદુગરો	Those bad wizards.
કિલેમ્બા કીઝુરી કીલે	પેલી સુંદર પાઘડી	That fine turban.
વીલેમ્બા વીઝુરી હીવી	આ સુંદર પાઘડીઓ	These fine turbans.
મ્ઝીન્ગા મ્ઝીટો હુઉ	આ ભારે તોપ [તોપો	This heavy cannon.
મીઝીન્ગા મીખૂબા ઈલે	પેલી મોટી તોપો, તે મોટી	Those large guns. [toes.
વીઆઝી વીબીચી વીલે	પેલાં કાચાં રતાળુ, તે કાચાં	Those raw sweet pota-
કીઆઝી કીમોજા કીલે	તે એક રતાળુ [રતાળુ	That one sweet potato.
વાટોટો વાથાનો હાવા	આ પાંચ છોકરા	These five boys.
વાટુ સીતા વાલે	પેલા છ માણસો	Those six men.
મીટી સબા ઈલે	પેલાં સાત ઝાડ	Those seven trees.
મીકેકા કુમી હીઈ	આ દસ સાદડીઓ	These ten mats.
વીતાબુ વીનાને વીલે	પેલી આઠ ચોપડીઓ	Those eight books.

બોધપાઠ ૭ મો.

પુરૂષવાચક સર્વનામ.

Personal Pronouns.

૨૬. સ્વાહીલી ભાષામાં પુરૂષવાચક સર્વનામને વાસ્તે વપરાતા શબ્દોનાં પૂર્ણરૂપ નીચેપ્રમાણે હોયછે:—

	એકવચન.			બહુવચન.	
પેહેલો પુરૂષ—મીમી	હું	I.	સીસી	અમે	We.
બીજો પુરૂષ—વેવે	તું	Thou.	નીની	તમે	You.
ત્રીજો પુરૂષ—યેયે	તે, તેણી	He or she.	વાઓ	તેઓ	They.

૨૭. પુરૂષવાચક સર્વનામનાં એ સઘળાં રૂપ ફકત બીજા 'મ્ટુ' વર્ગના શબ્દોને માટે એટલેકે પ્રાણીવાચક શબ્દોને વાસ્તેજ વપરાયછે; પણ બીજી જાતની સઘળી ચીજોને વાસ્તે સ્વાહીલીમાં એવી રીતનું કોઈ પુરૂષવાચક સર્વનામ નહિ હોવાથી તેને બદલે તેની જગ્યાએ દર્શકસર્વનામ વપરાયછે; જેમકે:—

"કી" વર્ગ—હીકી (or) કીલે તે It. હીવી (or) વીલે તેઓ They.

"મ્ટી" વર્ગ—હુઉ (or) ઉલે તે It. હીઈ (or) ઈલે તેઓ They.

૨૮. પુરૂષવાચક સર્વનામ જ્યારે કોઈ વિશેષણની પૂર્વે આવે ત્યારે દર્શકસર્વનામની માફક તેનો અર્થ કરવામાં હમેશાં "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદો લાગુ પડેછે, એટલેકે ઇંગ્રેજીમાં ટુ બી (To be) જાતનાં ક્રિયાપદોમાંથી કોઈપણ ક્રિયાપદ પુરૂષ વચન પ્રમાણે વર્તમાનકાળને રૂપે વપરાયછે (જૂઓ કલમ ૨૪ મી); તેમજ નામોની સાથે આવનાર

વિશેષણને જેમ ઉપસર્ગો લાગેછે તેજ પ્રમાણે એ સર્વનામની સાથે આવનાર વિશેષ-ણને પણ લાગેછે; જૂઓ કલમ ૯ મી *a b c* જેમકેઃ—

એકવચન.

*પેહેલો પુરૂષ—મીમી મ્ખુબા	હું મોટો છું	I am great (big).
બીજો પુરૂષ—વેવે મ્ડોગો	તું નાનો છે	Thou art small (young).
ત્રીજો પુરૂષ—યેયે મ્ઝુરી	તે, તેણી ખૂબસુરત છે,	He or she is beautiful.
("કી" વર્ગ) હીકી કીઝુરી / કીલ કીઝુરી	તે સુંદર છે	It is fine.
("મ્ટી" વર્ગ) હુઉ મ્ટામુ / ઉલ મ્ટામુ	તે મીઠું છે	It is sweet.

બહુવચન.

પેહેલો પુરૂષ—સીસી વાખૂબા	અમે મોટા છીએ	We are great (big).
બીજો પુરૂષ—ઓઝી વાડોગો	તમે નાના છો	You are small (young).
ત્રીજો પુરૂષ—વાઓ વાઝુરી	તેઓ ખૂબસુરત છે	They are beautiful.
("કી" વર્ગ) હીવી વીઝુરી / વીલે વીઝુરી	તેઓ સુંદર છે	They are fine.
("મ્ટી" વર્ગ) હીઈ મીટામુ / ઈલે મીટામુ	તેઓ મીઠાં છે	They are sweet.

૨૯. બીજા તથા ત્રીજા પુરૂષનાં એકવચનરૂપ વેવે તથા યેયે જેઓ ફકત "મ્ટુ" વર્ગ બતાવેછે, તેઓ વારંવાર બોલવામાં ટુંકા થઈ જાયછે; જેમકેઃ—

વેવે ને બદલે વે [તું=Thou, or you (*sing.*)] અને યેયે ને બદલે યે (તે, તેણી=He or she) બોલાયછે; પણ એ ટુંકા રૂપના અર્થ જેવી રીતે ગુજરાતીમાં કોઈ તું તથા તેને કહીને બોલેછે તેવા માન વગરના થાયછે.

૩૦. ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજી ભાષામાં બીજા પુરૂષનું એકવચન ફકત માનની ખાતર બદ-લીને બહુવચન રૂપે વાપરી શકાયછે પણ સ્વાહીલી ભાષામાં તેમ થતું નથી; જો એકજ માણસ હોય તો એકવચન વાપરવું, અને જો એક કરતાં વધારે માણસો હોય તોજ બહુવચન વાપરવું તોપણ એકવચન રૂપનો અર્થ માનાર્થે બહુવચન જેવો થાય ખરો; જેમકે :—

વેવે મ્ખૂબ્વા =તું મોટો છે=(Thou art great), અથવા માનાર્થે તેનો અર્થ "તમે મોટા છો" (You are great) થાયછે; ગુજરાતી ભાષામાં બીજો પુરૂષ એકવચન તું બોલવાનો ઘણોજ, ચાલ છે, ઘણુંકરીને નાનાં બાળકોને, હલકા ચાકરને, હલકા માણસને અથવા જે-મની વચ્ચે બાળપણથી ઘણો સહવાસ કે સ્નેહ થયલો હોય તેવા કોઈ એક એકને તું કહેછે; છોકરાં પોતાની માતાને, બેન બેનને, મોટા ભાઈ નાના ભાઈને, બાપ દીકરાને તથા વર વહુને તું કહીને બોલાવેછે; તેમજ ખુદાને ઘણુંકરી બધા લોકો તું કહેછે એ વાજબી છે, કારણકે **તમે** શબ્દ બે અર્થી છે માટે બે અર્થી શબ્દ ખુદાને લગાડવો નહિ જોઈયે; એવી રીતે ગુજરાતીમાં તું બોલવાની રૂઢી છે અને માનાર્થે વારંવાર **તમે** પણ બોલાયછે; ઈંગ્રેજી ભાષામાં સાધારણ રીતે ખુદા શિવાય કોઈપણ શખ્સને તું (Thou) શબ્દ લગાડવામાં આવતો નથી, વખતોવખત કવિતામાં તું (Thou) શબ્દ વાપરવામાં આવેછે, પણ સ્વાહીલી

---

*પેહેલા, બીજા, તથા ત્રીજા પુરૂષ માટે વાપરેલાં સર્વનામનાં ઉપર કહેલાં સઘળાં રૂપ કર્તા તથા **કર્મને** માટે એક એકસરખી રીતે વપરાયછે.

બોધપાઠ ૮ મો.

પુરૂષવાચક સર્વનામોને માટે વપરાતા ઉપસર્ગો.

Prefixes used for the Personal Pronouns.

૩૧. **પુરૂષવાચક સર્વનામ** જ્યારે કોઈ સ્વાહીલી ક્રિયાપદની સાથે વાપરવામાં આવે ત્યારે તેને માટે ફક્ત નીચે જણાવેલા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે લાગેછે, જેવાકેઃ—

	એકવચન.				બહુવચન.		
		ની	હું	I	**ટુ**	અમે	We.
	ઉ (અથવા)	**ઊ**	તું (માનાર્થે 'તમે')	You (*sing.*)	**મ**	તમે	You.
('મ્ટુ' વર્ગ)	**આ** (અથવા)	**યુ**	તે, તેણી	He or she	**વા**	તેઓ	They.
('કી' વર્ગ)		**કી**	તે	It	**વી**	તેઓ	They.
('મ્ટી' વર્ગ)	**ઉ** (અથવા)	**ઊ**	તે	It	**ઇ** (અથવા) **ઈ**	તેઓ	They.

એમાં પેહેલા તથા બીજો પુરૂષ હમેશાં 'મ્ટુ' વર્ગનાં નામો એટલે કે પ્રાણીવાચકનામોને માટેજ વપરાયછે, એ સાફ દેખીતું છે માટે તેના વિષે અત્રે વધારે લખવાની જરૂર જણાતી નથી.

૩૨. ઉપલા **સર્વનામો**માં ત્રીજા પુરૂષ એકવચન માટે વપરાતા **આ** તથા **યુ** પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોમાંથી છેલ્લો **યુ** ઉપસર્ગ ફક્ત **દર્શકસર્વનામ**ને માટે તથા **કો**, **મો**, **પો**, તથા **પી** પાર્ટિકલ્સની સાથે ત્રીજો પુરૂષ એકવચન બતાવવા અર્થે વપરાયછે (જૂઓ કલમ ૧૬, ૯૪ તથા ૨૫૦); એશિવાય **યુ** પુરૂષવાચક અક્ષર (Personal syllable) સ્વાહીલીમાં કોઇકજ વખત વપરાયછે, અને સાધારણ રીતે તેને ઠેકાણે હમેશાં **આ** ઉપસર્ગ આવેછે; જેમકેઃ—

આના અન્ગુકા=તે પડેછે=He is falling.

૩૩. એ પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ જ્યારે ક્રિયાપદ શિવાય એકલા છુટક આવે ત્યારે તેઓના અર્થ "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદ, છે, છું, છો (is, am, are) ઇત્યાદિ જેવા થાયછે; જેમકેઃ—

(મીમી) ની મ્ઝુરી	હું ખૂબસુરત છું	I am beautiful.
(વેવે) ઉ મ્વીવુ	તું આળસુ છો	You (*sing.*) are idle.
(વીતાબુ) વી વીપ્યા	તેઓ (ચોપડીઓ) નવી છે.	They (the books) are new.

અભ્યાસપાઠ ૧૦ મો.

પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોને લગતાં વાક્યો.

Phrases illustrating the Personal Prefixes.

મ્ટી હુઉ ઉ મ્ડોગો	આ ઝાડ નાનું છે.	This tree is small.
મ્ટેન્ડે ઉલે ઉ મ્ફુપી	પેલી ખજૂરી ટુંકી છે.	That date tree is short.

ભાષામાં ઉપર કહી ગયા પ્રમાણે જો એકજ શખ્સ વિષે બોલતા હોઈએ તો એકજ વચન વાપરવું અને માનાર્થે કદી બહુવચન વાપરવું નહિ, તોપણ પ્રસંગ પ્રમાણે તેવો અર્થ થઈ શકે છે માટે નીચેના અભ્યાસપાઠમાં આપેલાં વાક્યોમાં જે ઠેકાણે બીજો પુરૂષ એકવચન "વેવે" આવશે તે ઠેકાણે તેનો ગુજરાતીમાં અર્થ કોઈ બાબત એકસરખી રીતે તું કરેલ હશે અને કોઈ ઠેકાણે માનાર્થે **તમે** લખેલ હોય તો તેથી બહુવચન સમજવું નહિ અને તેના ઇંગ્રેજી અર્થમાં બીજા પુરૂષ એકવચનને માટે "thou" ને બદલે હમેશાં "you (*sing.*)" વાપરવામાં આવશે.

અભ્યાસપાઠ ૯ મો.

પુરૂષવાચક સર્વનામને લગતાં વાક્યો.

Phrases illustrative of the Personal Pronouns.

મીમી મ્ખાલી	હું વિક્રાળ છું, હું ખારીલો છું	I am fierce.
વેવે મ્ફુપી	તું ઠીંગણો છે (માનાર્થે, તમે ઠીંગણા છો)	You (*sing.*) are short.
યેયે મ્ખૂબા	તે મોટો છે	He is big.
વાઓ વાડોગો	તેઓ નાના છે	They are young.
સીસી વાઝીટો	અમે ભારે છીએ (વજનમાં)	We are heavy.
ઞીઞી વાખૂબા	તમે મોટા છો	You are big.
(વીઆટુ) હીવી વીપીઆ (વીઆટુ) વીલે વીપીઆ	તેઓ (જોડા) નવા છે	They (shoes) are new.
(કીટુ) હીકી કીનેને (કીટુ) કીલે કીનેને	તે (ચીજ) જાડી છે	It (thing) is thick.
હીવી વીકુકુઉ વીલે વીકુકુઉ ("કી" વર્ગ)	તેઓ જૂનાં છે (ઝુંપડીયો,ઇ૦).	They are old (huts, &c.)
હુઉ મ્નેને ઉલે મ્નેને ("મ્રી" વર્ગ)	તે જાડું છે (ઝાડ, ઇત્યાદિ)	It is thick. (tree, &c.)
વાઓ વાવીવુ	તેઓ આળસુ છે	They are idle.
હીવી વીબીવુ વીલે વીબીવુ ("કી" વર્ગ)	તેઓ પાકેલ છે	They are ripe.
યેયે મ્ડોગો	તે નાનો છે, તેણી નાની છે	He or she is young.
યેયે મ્ખાલી	તે વિક્રાળ છે, તે ખારીલો છે	He is fierce.
મીમી મ્વીવુ	હું આળસુ છું	I am idle.
ઞીઞી વાઉવીવુ	તમે અદેખા છો	You are jealous.
વાઓ વાઝુરી	તેઓ ખૂબસુરત છે	They are beautiful.
હુઉ મ્ટુપુ ઉલે મ્ટુપુ ("મ્ટી" વર્ગ)	તે ખાલી છે	It is empty.
યેયે મ્ફુપી	તે ઠીંગણો છે, (અથવા) તે ઠીંગણી છે	He or she is short.
વેવે મ્ખૂબા	તું મોટો છે (માનાર્થે "તમે મોટા છો")	You (*sing.*) are great.
ઞીઞી વાડોગો	તમે નાના છો	You are young.
મીમી મ્ઝુરી	હું ખૂબસુરત છું	I am beautiful.
વેવે મ્બાયા	તમે (તું) ખરાબ છો	You (*sing.*) are bad.

બોધપાઠ ૮ મો.

પુરૂષવાચક સર્વનામોને માટે વપરાતા ઉપસર્ગો.

Prefixes used for the Personal Pronouns.

૩૧. **પુરૂષવાચક સર્વનામ** જ્યારે કોઈ સ્વાહીલી ક્રિયાપદની સાથે વાપરવામાં આવે ત્યારે તેને માટે ફક્ત નીચે જણાવેલા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે લાગેછે, જેવાકેઃ—

		એકવચન.			બહુવચન.		
		ની	હું	I	ટુ	અમે	We.
	ઉ (અથવા)	ઊ	તું (માનાર્થે 'તમે')	You (*sing.*)	મ	તમે	You.
('મ્તુ' વર્ગ)	આ (અથવા)	યુ	તે, તેણી	He or she	વા	તેઓ	They.
('કી' વર્ગ)		કી	તે	It	વી	તેઓ	They.
('મ્તી' વર્ગ)	ઉ (અથવા)	ઊ	તે	It	ઇ (અથવા) ઈ	તેઓ	They.

એમાં પેહેલા તથા બીજો પુરૂષ હમેશાં 'મ્તુ' વર્ગનાં નામો એટલે કે પ્રાણીવાચકનામોને માટેજ વપરાયછે એ સાફ દેખીતું છે માટે તેના વિષે અત્રે વધારે લખવાની જરૂર જણાતી નથી.

૩૨. ઉપલા **સર્વનામો**માં ત્રીજા પુરૂષ એકવચન માટે વપરાતા આ તથા યુ પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોમાંથી છેલ્લો યુ ઉપસર્ગ ફક્ત **દર્શકસર્વનામ**ને માટે તથા કો, મો, પો, તથા પી પાર્ટિકલ્સની સાથે ત્રીજો પુરૂષ એકવચન બતાવવા અર્થે વપરાયછે (જુઓ કલમ ૧૬, ૭૪ તથા ૨૫૦); એશિવાય યુ પુરૂષવાચક અક્ષર (Personal syllable) સ્વાહીલીમાં કોઈકજ વખત વપરાયછે, અને સાધારણ રીતે તેને ઠેકાણે હમેશાં આ ઉપસર્ગ આવેછે; જેમકેઃ—

આના અન્ગુકા=તે પડેછે=He is falling.

૩૩. એ પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ જ્યારે ક્રિયાપદ શિવાય એકલા છુટક આવે ત્યારે તેઓના અર્થ "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદ, છે, છું, છો (is, am, are) ઇત્યાદિ જેવા થાયછે; જેમકેઃ—

(મીમી) ની મ્ઝુરી	હું ખૂબસુરત છું	I am beautiful.
(વેવે) ઉ મ્વીવુ	તું આળસુ છો	You (*sing.*) are idle.
(વીતાબુ) વી વીપીઆ	તેઓ (ચોપડીઓ) નવી છે.	They (the books) are new.

અભ્યાસપાઠ ૧૦ મો.

પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોને લગતાં વાક્યો.

Phrases illustrating the Personal Prefixes.

મ્તી હુઉ ઉ મ્ડોગો	આ ઝાડ નાનું છે.	This tree is small.
મ્ટેન્ડે ઉલે ઉ મ્ફુપી	પેલી ખજૂરી ટુંકી છે.	That date tree is short.

10. The thick chains are broken. 11. The chain has fallen. 12. The great chiefs are dead (or have died). 13. The little boy is dead. 14. That tall cocoanut tree has fallen. 15. The little comb is broken (or has been broken). 16. The cook has fallen down. 17. The (small) cup is broken. 18. These new cups are broken. 19. Two date trees are fallen (or have fallen). 20. Four doors are broken. 21. That drunkard has fallen. 22. Seven Europeans are dead. 23. Two fingers are broken.

બોધપાઠ ૧૦ મો.

પ્રશ્નાર્થક શબ્દો.

Interrogative words.

૩૬. સ્વાહીલી ભાષામાં પ્રશ્નાર્થક શબ્દો જેઓમાં પાછળથી કાંઈ પણ ફેરફાર થતો નથી એટલે કે જેઓને કોઈ ઉપસર્ગ કે પ્રત્યય લાગતો નથી એવા પાંચ છે;—

નાની?	કોણ?	Who?
લીની?	ક્યારે?	When?
નીની?	શું?	What?
ગાની?	કયો? કેવો? કેવી જાતનો?	What? of what sort?
વાપી?	ક્યાં? ક્યાંથી?	Where? where from?

૩૭. એ પ્રશ્નાર્થક શબ્દોમાંથી **ગાની, લીની** અને **વાપી** હમેશાં પોતાની સાથે સંબંધ રાખનાર **નામ** અથવા **ક્રિયાપદની** પાછળ આવેછે; જેમકે;—

મ્તુ ગાની?	કયો માણસ? કેવો માણસ? કેવી જાતનો માણસ?	What man? What sort of a man?
કીટુ ગાની?	કઈ ચીજ? કેવી ચીજ? કેવી જાતની ચીજ?	What thing? What sort of a thing?
આલી કુફા લીની?	તે ક્યારે મરી ગયો?	When did he die?
આમે અન્ગુકા વાપી?	તે ક્યાં પડી ગયોછે?	Where has he fallen?

૩૮. સ્વાહીલી ભાષામાં **પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ** "શું" (What)ને માટે વારંવાર "**નીની**" અથવા ફક્ત "**ની**" પ્રત્યય પણ વપરાયછે; જેમકે;—

આના ફાંયાં નીની?	તે શું કરેછે?	What is he doing?
આમે પાટાની?	તેને શું મળ્યુંછે?	What has he got?
આમે ફાંયાંની?	તેણે શું કીધુંછે?	What has he done?

૩૯. પ્રશ્નાર્થક "શું" અથવા "કેમ" (What or how) શબ્દોના અર્થ દર્શાવવા અર્થે વળી ક્રિયાપદને જે પ્રત્યય નીચે પ્રમાણે લાગેછે;—

આમે પાટા જે?	તેને કેમ જડ્યું?	How did he get it?
આમે અન્ગુકા જે?	તે કેમ પડી ગયો?	How did he fall down?
આમે સેમા જે?	તેણે શું કહ્યું છે?	What has he said?

૪૦. **પ્રશ્નાર્થકસર્વનામ** "કયો", "કઈ", "કયું" (Which or what) ના અર્થ સ્વાહીલીભાષામાં વારંવાર પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોને પી પ્રત્યય લગાડવાથી થાયછે; જેમકે;—

મ્ટુ પુપી ?	કયો માણસ ?	Which man ?
વાટુ વાપી ?	કયા માણસો ?	Which men ?
મ્ટી ઉપી ?	કયું ઝાડ ?	Which tree ?
મીટી ઈપી ?	કયાં ઝાડો ?	Which trees ?
કીટુ કીપી ?	કઈ ચીજ ?	Which thing ?
વીટુ વીપી ?	કઈ ચીજો ?	Which things ?

૪૧. એ પ્રશ્નાર્થકસર્વનામ (કયો, કઈ, કયું) ની સાથે જ્યારે કોઈ નામ આવેલું નહિ હોય ત્યારે તે ઠેકાણે જે વર્ગનું નામ અધ્યાહાર્ય હોય તેનાં રૂપ પ્રમાણે વપરાતા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોને પી પ્રત્યય લાગેછે, જેમકે;—

ઉપી ?	કયું ? (ઝાડ ઇત્યાદિ)	Which? (tree, &c.)
પુપી ?	કયો ? (માણસ ઇત્યાદિ)	Which ? (man, &c.)
વીપી ?	કઈ ! (ચીજો ઇત્યાદિ)	Which ? (things, &c.)

૪૨. ઉપર સમજાવેલા સઘળા પ્રશ્નાર્થક શબ્દોની પાછળ જ્યારે કોઈ દર્શકસર્વનામ આવે ત્યારે તેઓના અર્થમાં "છ ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદ જે ઇંગ્રજીમાં ટુ બી (to be) જાતનાં ક્રિયાપદના વતમાનકાળનાં રૂપ કહેવાયછે તેઓ લાગુ પડેછે; જેમકે;—

કીટુ ગાની હીકી ?	આ કેવી ચીજ છે ?	What sort of thing is this?
વીટુ ગાની હીવી ?	આ કેવી ચીજો છે ?	What sort of things are these ?
નાની હુયુ ?	આ કોણ છે ? એ કોણ છે ?	Who is this?
નાની હાવા ?	એઓ કોણ છે ?	Who are these ?
નાની મ્ઝે હુયુ ?	આ ઘરડો માણસ કોણ છે ?	Who is this old man ?
નાની વાઝે હાવા ?	આ ઘરડા માણસો કોણ છે ?	Who are these old men ?

૪૩. સ્વાહીલીમાં **પ્રશ્નાર્થકસર્વનામ** અથવા કોઈપણ **સર્વનામ** જ્યારે કોઈ **નામ** કે **વિશેષણ**ની પૂર્વે આવે ત્યારે પણ તેના અર્થમાં વળી "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદનો સમાવેશ થઈશકેછે (જુઓ કલમ ૨૪ મી); જેમકેઃ—

નીની કીઆપો ?	સોગન એ શું છે ?	What is an oath ?
કીટી કીપી બાયા ?	કઈ ખુરસી ખરાબ છે ?	Which is the bad chair ?

ઇત્યાદિ.

અભ્યાસપાઠ ૧૨ મો.

સ્વાહીલી વાકયો.

Swahili Phrases.

૧. મ્ટુ ગાની હુયુ? ૨. નાની મ્ટુ હુયુ? ૩. પુપી મ્ટુ હુયુ? ૪. મીશાલે ઈપી? ૫. નાની મ્ઝે હુયુ? ૬. મ્ફુપા ગાની હુઉ? ૭. વીગ્રાબુ વીપી? ૮. વીફુન્ગો ગાની? ૯. મ્ટુમ્બી ઉપી? ૧૦. કીટી કીપી? ૧૧. વીટી વીપી? ૧૨. મ્બોટો પુપી? ૧૩. મીનાઝી ઈપી?

૧૪. મ્ઝેન્ડે ઉપી? ૧૫. નાની મ્લેવી હુયુ? ૧૬. મીટી ગાની ઈલિ? ૧૭. મીટી ઈપી ઈલિ? ૧૮. મ્કોનો ઉપી? ૧૯. મ્ચેઝો ગાની હુઉ? ૨૦. કિલીમાં ક્રીપી? ૨૧. વીસીવા વીપી વીલિ? ૨૨. મ્સીબા ગાની? ૨૩. મીલીમાં ગાની ઈલિ? ૨૪. મ્ઝે સુપી મ્ઝુરી? ૨૫. સુપી મ્ગાન્ગા? ૨૬. મ્ગાન્ગા સુપી? ૨૭. નાની મ્ગાન્ગા?

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. આ કયો માણસ છે (કેવી જાતનો છે)? ૨. આ માણસ કોણ છે? ૩. આ કયો માણસ છે? ૪. કયાં તીરો? ૫. આ ઘરડો માણસ કોણ છે? ૬. આ કેવું હાડકું છે? (અથવા, આ હાડકું કેવું છે?) ૭. કઈ ચોપડીઓ? ૮. કેવાં બુતાનો? ૯. કઈ હોડી? ૧૦. કઈ ખુરસી? ૧૧. કઈ ખુરસીઓ? ૧૨. કયો છોકરો? ૧૩. કઈ નાળિયેરીઓ? (કયાં નાળિયેરનાં ઝાડો?) ૧૪. કઈ ખજૂરી? ૧૫. આ પીધેલો કોણ છે? ૧૬. પેલાં શું ઝાડ છે? ૧૭. પેલાં કયાં ઝાડ છે? ૧૮. કયો હાથ? ૧૯. આ કેવી રમત છે? ૨૦. કઈ ટેકરી? ૨૧. પેલા કયા ટાપુઓ છે? ૨૨. કેવું કમનસીબ? ૨૩. પેલા કયા પર્વતો છે? ૨૪. કયો ઘરડો માણસ ખૂબસુરત છે? ૨૫. દાક્તર કયો છે? ૨૬. કયો દાક્તર? ૨૭. દાક્તર કોણ છે?

ENGLISH TRANSLATION.

1. What man is this? 2. Who is this man? 3. Which man is this? 4. Which arrows? 5. Who is this old man? 6. What sort of a bone is this? 7. Which books? 8. What sort of buttons? 9. Which canoe? 10. Which chair? 11. Which chairs? 12. Which boy? 13. Which cocoanut trees? 14. Which date tree? 15. Who is this drunkard? 16. What trees are those? 17. Which trees are those? 18. Which hand? 19. What play is this? 20. Which hill? 21. What islands are those? 22. What misfortune? (what sort of a misfortune?) 23. What mountains are those? 24. Which old man is beautiful? 25. Which is the doctor? 26. Which doctor? 27. Who is the doctor?

અભ્યાસપાઠ ૧૯ મો.

ક્રિયાપદોનાં સામાન્યરૂપની ટીપ.

List of Infinitives of Verbs.

સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદનાં સામાન્યરૂપની નિશાની હમેશાં "કુ" હોયછે, (જુઓ કલમ ૩૪ મી.) વળી નીચે આપેલાં ઘણાં ખરાં બધાં સામાન્યરૂપ ઇંગ્રેજી અક્ષરમાળા પ્રમાણે ગોઠવેલાં છે.

કુ કુબાલી	કબુલ કરવું, કબુલ રાખવું	(ટુ ઍક્સેપ્ટ્)	To accept.
,, શટાકી	તોહોમત મૂકવું	(ટુ ઍક્યુઝ્)	To accuse.
,, પટાના	એકમત થવું	(ટુ ઍગ્રી)	To agree.
,, બડીલી (બદીલી)	બદલાવવું. બદલી નાખવું	(ટુ ઑલ્ટર્)	To alter, to change.
,, સુમ્બુઆ	હરકત કરવી, હેરાન કરવું	(ટુ ઍનૉય્)	To annoy.
,, જીબુ	જવાબ આપવો	(ટુ ઍન્સર્)	To answer.

કુ ફીકા	આવી પહોંચવું, પહોંચી જવું	(ટુ ઍરાઇવ્)	To arrive.
,, ઉલીઝા	પૂછવું	(ટુ આસ્ક્)	To ask.
,, અમકા	જાગવું, જાગી ઊઠવું	(ટુ અવેક્)	To awake.
,, ઓગા	નાહવું, સ્નાન કરવું	(ટુ બેધ્)	To bathe.
,, ઝાઆ (ઝા)	ફળવંત હોવું, ફળવંત થવું	(ટુ બેઅર ફ્રુટ્)	To bear fruit.
,, પીગા	મારવું, ઠોકવું	(ટુ બીટ્)	To beat.
,, ઓમ્બા	માંગવું, વિનંતિ કરવી	(ટુ બેગ્)	To beg.
,, આન્ઝા	શિરૂ કરવું, મંડવું, લાગવું	(ટુ બીગિન્)	To begin.
,, સડીકી	માનવું, ઇતબાર કરવો	(ટુ બિલીવ્)	To believe.
,, ઊમાં	કરડવું, ઇજા કરવી, ઇજા થવી, દંખવું	(ટુ બાઇટ)	To bite, sting.
,, વુમાં	ફુંકવું, પવન લાગવો	(ટુ બ્લો)	To blow.
,, જીસીફુ	મગરૂરી કરવી	(ટુ બોસ્ટ્)	To boast.
,, ચેમકા (ચેમ્કા)	ઊકળવું, ઊકાળવું	(ટુ બૉઇલ)	To boil.
,, ઝાલીવા	જન્મવું, પેદા થવું	(ટુ બી બૉર્ન્)	To be born.
,, વેઝા	શકવું, શક્તિવાન હોવું	(ટુ બી એબલ્)	To be able.
,, વુન્જા	ભાંગી નાખવું	(ટુ બ્રેક)	To break.
,, લેટા	લાવવું, આણવું	(ટુ બ્રિન્ગ)	To bring.
,, જેન્ગા	બાંધવું, ચણવું (ઇમારત વિગેરે)	(ટુ બિલ્ડ)	To build.
,, વાકા	બળવું	(ટુ બર્ન)	To burn (*neut.*)
,, ટેકેટ્ઝા	બાળવું	(ટુ બર્ન્)	To burn (*act.*)
,, ઝીકા	દાટવું	(ટુ બેરી)	To bury.
,, નુનુઆ	ખરીદવું	(ટુ બાઇ)	To buy, to purchase
,, ઇટા	બોલાવવું	(ટુ કૉલ)	To call.
,, અન્ગાલીઆ	સંભાળ લેવી	(ટુ ટેક્ કેર)	To take care.
,, ટુન્ઝા	કોઇની સંભાળ લેવી	(ટુ ટેક કેર ઑફ)	To take care of.
,, ચુકુઆ	લઇ જવું, ઉપાડી લઇ જવું	(ટુ કૅરી)	To carry.
,, પકીઆ	વહાણમાં માલ ચઢાવવો, માલ લઇજવો	(ટુ લોડ આ શિપ્, ટુ કૅરી ઍઝ કાર્ગો)	To load a ship, to carry as cargo.
,, કમાટા	પકડવું, ઝાલવું	(ટુ કેચ હોલ્ડ ઑફ)	To catch hold of.
,, ગેઉકા	બદલી જવું, બદલાઇ જવું	(ટુ બી ચેન્જ્ડ)	To be changed.
,, ડન્ગાંયાં	ઠગવું, છેતરવું, ઠગી લેવું	(ટુ ચીટ)	To cheat.
,, ટફુના	ચાવવું (પાન,સોપારી વગેરે)	(ટુ ચ્યુ)	To chew.
,, ચગુઆ	પસંદ કરવું	(ટુ ચૂઝ્)	To choose.
,, પીગા માકોફી	તાળિઓ પાડવી	(ટુ ક્લૅપ ધિ હૅન્ડ્સ્)	To clap the hands.
,, સાફીશા	સાફ કરવું.	(ટુ ક્લીન)	To clean.
,, પાન્ડા (પાન્ઢા)	ચઢવું, ઉપર ચઢવું	(ટુ ક્લાઇમ્બ અપ્)	To climb up.
,, કુસાંયાં (કુસાન્યા)	એકઠું કરવું	(ટુ કલેક્ટ)	To collect, to gather
,, રૂડી	પાછા ફરવું, પાછા વળવું, પાછા આવવું, પાછા જવું	(ટુ કમ બૅક, ટુ ગો બૅક, ટુ રિટર્ન્)	To come back, to go back, to return.

કુ કરીબુ	નજદીક આવવું	(ટુ કમ નીઅર)	To come near.
,, કરીબીઆ	(કાના) નજદીક આવવું	(ટુ કમ નીઅર ટુ)	To come near to.
,, ટોકા	નીકળવું	(ટુ કમ આઉટ)	To come out, to go out.
,, શીન્ડા(શીન્ધા)	જીતી લેવું	(ટુ કૉન્કર)	To conquer.
,, પીકા	રાંધવું	(ટુ કુક)	To cook.
,, કોહોઆ	ઉધરસવું, ઉધરસ થવી	(ટુ કફ)	To cough.
,, ફુનીકા	ઢાંકવું	(ટુ કવર)	To cover.
,, વુકા	ઓળંગી જવું, પારઉતરવું	(ટુ ક્રૉસ ઓવર)	To cross over.
,, સેટા	ચગદીનાખવું, કચરીનાખવું	(ટુ ક્રશ)	To crush.
,, લીઆ	રડવું, રોવું	(ટુ ક્રાઇ, ટુ વીપ)	To cry, to weep.
,, લીમા	ખેડવું	(ટુ કલ્ટિવેટ)	To cultivate.
,, પોયાં(પોંઇઆં)	સાફ કરવું, (માંદગીમાંથી)	(ટુ ક્યુર)	To cure.
,, કાટા	કાપવું, કાપી નાખવું	(ટુ કટ, ટુ કટ ડાઉન)	To cut, to cut down.
,, ચેઝા	રમવું, રમત કરવી, નાચવું	(ટુ પ્લે, ટુ ડૅન્સ)	To play, to dance.
,, પુન્ગુઆ(ફુન્ગુઆ)	ઓછું હોવું, કમી થવું	(ટુ ડીક્રીઝ)	To decrease.
,, લીન્ડા(લીન્ધા)	બચાવવું, બચાવ કરવો	(ટુ ડીફેન્ડ)	To defend.
,, કવીઆ	ઢીલ કરવી, વખત લગાડવો	(ટુ ડીલે)	To delay.
,, કાના	ના કહેવું, નાકબુલ રાખવું	(ટુ ડીનાઇ)	To deny.
,, હરીબુ	બિગાડવું, ખરાબ કરવું	(ટુ સ્પૉઇલ)	To spoil.
,, હરીબુ	નાશ કરવો બગાડવું	(ટુ ડિસ્ટ્રોય)	To destroy.
,, છીમ્બા (છીમ્ના)	ખોદવું	(ટુ ડિગ)	To dig.
,, ગવાંયાં(ગવાન્યા)	વેહેંચી નાંખવું, વેહેંચી લેવું	(ટુ ડિવાઇડ)	To divide.
,, ફાંયાં (ફાન્યા)	કરવું, બનાવવું	(ટુ ડુ, ટુ મેક)	To do, to make.
,, કોકોટા	ઘસેડવું, ઘસડી લઇ જવું	(ટુ ડ્રૅગ)	To drag.
,, વુટા	ખેંચવું, તાણવું	(ટુ ડ્રૉ)	To draw.
,, પીગા મસ્ટારી	લીટી દોરવી, લીટી આંકવી	(ટુ ડ્રૉ આ લાઇન)	To draw a line.
,, ટેકા માજી	પાણી ભરવું, પાણી સીંચવું	(ટુ ડ્રૉ વૉટર)	To draw water.
,, ઓટા	સ્વપ્નું આવવું, ખોઆબઆવવો	(ટુ ડ્રીમ)	To dream.
,, ફુકુઝા	હાંકી કાઢવું, ધક્કા મારી કાઢવું	(ટુ ડ્રાઇવ અવે)	To drive away.
,, કઉકા	સુકાવવું, સુકાઇ જવું	(ટુ ડ્રાઇ, ટુ ગેટ ડ્રાઇ)	To dry, to get dry.
,, અનીકા	સુકાવવાને મુકવું	(ટુ પુટ આઉટ ટુ ડ્રાઇ)	To put out to dry.
,, માગા	ખાલી કરવું, ઢોળી નાંખવું	(ટુ એમ્પ્ટિ આઉટ) (ટુ સ્પિલ)	To empty out. To spill.
,, ઇશા (ક્વીશા)	છેડો આવવો, પુરું થવું	(ટુ એન્ડ)	To end, to be finished.
,, ઇન્ગીઆ	દાખલ થવું, અંદર આવવું	(ટુ એન્ટર)	To enter.
,, ઓકોકા	નાહાસીજવું, બચીજવું બચવું	(ટુ એસ્કેપ)	To escape, to be saved.
,, એલેઝા	સમજાવવું	(ટુ એક્સ્પ્લેન)	To explain.
,, પુન્ગુકા	ઘટીજવું, ઓછું થઇ પડવું, કમી થવું	(ટુ ફૉલ શૉર્ટ) (ટુ બિકમ લેસ)	To fall short. To become less.

કુ અન્ગુકા	પડવું, પડીજવું	(ટુ ફૉલ્)	To fall, to fall down.
,, ફુન્ગા	બાંધવું, બંદકરવું	(ટુ ફૅસન્)	To fasten.
,, ફુન્ગા	બંદકરવું, ઢાંકવું (બારણાંવિગેરે)	(ટુ શટ્)	To shut.
,, ઓગોપા	બિહિવું, ધાસ્તી ખાવી	(ટુ ફીયર્)	To fear.
,, લીશા	ખવરાવવું	(ટુ ફીડ્)	To feed.
,, પીગાના	લડવું, મારામારી કરવી	(ટુ ફાઇટ્)	To fight.
,, ઓના	જોવું, જડવું, મળવું	(ટુ સી, ટુ ફાઇન્ડ્)	To see, to find.
,, માલીઝા	પુરૂં કરવું, અંતલાવવો	(ટુ ફિનિશ્)	To finish.
,, કાઝા	જોડી દેવું, બરાબર બેસ્તું કરવું	(ટુ ફિક્સ્)	To fix.
,, રૂખા	ઉડવું, ઉડીજવું	(ટુ ફ્લાઈ)	To fly.
,, કુન્જા	ઘડીવાળવી, બેવડું કરવું [જવું	(ટુ ફોલ્ડ્)	To fold.
,, ફુઆટા	પાછળ પાછળ ચાલવું, પછવાડે	(ટુ ફૉલો)	To follow.
,, ગોમ્બેઝા	મનાઈ કરવી	(ટુ ફરબિડ્)	To forbid.
,, સહાઉ (સહાઓ)	ભૂલીજવું, વીસરીજવું	(ટુ ફરગેટ્)	To forget.
,, સમેહે	માફ કરવું	(ટુ ફરગિવ્)	To forgive.
,, પાટા	જડવું, મળવું	(ટુ ગેટ્)	To get.
,, લેવા	પીધેલા હોવું, છાકટ થવું	(ટુ ગેટ ડ્રન્ક્)	To get drunk.
,, ટોકા	બહાર નીકળવું	(ટુ ગેટ્ આઉટ્)	To get out.
,, ઓન્ડોકા	ઊઠવું, ઊભાથવું	(ટુ ગેટ અપ્)	To get up.
,, રૂડી	પાછા જવું	(ટુ ગોબૅક, ટુ રિટર્ન્)	To go back, return.
,, ઓઝા	સડી જવું, ખરાબ થઈ જવું	(ટુ ગો બૅડ, ટુ રૉટ્)	To go bad, to rot.
,, એન્ડા, એને-ન્ડા (or કવેન્ઢા)	જવું This is one of the irregular verbs.	(ટુ ગો)	To go.
	[મુખે ચાલવું		[first.
,, ટન્ગુલીઆ	આગળ આગળ ચાલવું, પ્ર-	(ટુ ગો બીફોર્)	To go before, to go
,, પીટા	વટાઈ જવું, પાસેથઈને જવું {	(ટુ પાસ, ટુ ગો બાઇ,	To pass, to go by.
,, શુકા	નીચે આવવું, નીચે ઉતરવું	(ટુ ગો ડાઉન, ટુ કમ	To go down, to come
,, સાગા	દળવું, પીસવું	(ટુ ગ્રાઇન્ડ્)[ડાઉન)	To grind. [down.
,, લીન્ડા (લીન્ઢા)	ચોકી કરવી, બચાવકરવો	(ટુ ગાર્ડ, ટુ ડીફેન્ડ્)	To guard, to defend.
,, ધુરૂ	ઈજા કરવી, નુકસાની પહોંચા-	(ટુ હાર્મ્)	To harm.
,, ચુકીઆ	ધિક્કારવું, તિરસ્કારવું [ડવી	(ટુ હેટ્)	To hate.
,, સિકીઆ	સાંભળવું,	(ટુ હીયર,)	To hear.
,, (સીકીઆ)	સમજવું	(ટુ અન્ડરસ્ટૅન્ડ્)	To understand.
,, સઈડીઆ (સયીડીઆ)	મદદકરવી, ટેકો આપવો	(ટુ હેલ્પ્)	To help.
,, ફીઆ	સંતાડવું, છુપાવવું	(ટુ હાઇડ્)	To hide.
,, ઝિવીઆ (ઝવિઆ)	અટકાવ કરવો [પડાવવું	(ટુ હિંડર્)	To hinder.
,, ટ્વેકા	ઊપર ચઢાવવું, ઊપર ખેંચવું, ઊ-	(ટુ હૉઇસ્ટ્)	To hoist.
,, શીકા	પકડવું, ઝાલીરાખવું, ધરવું	(ટુ હોલ્ડ)	To hold.

કુ ઊમા — ઈજા કરવી, દુઃખ દેવું, ઈજા થવી (ટુ હર્ટ, ટુ પેન) To hurt, to pain.
,, ઊન્ગા — જોડી દેવું, સાંધી દેવું (ટુ જૉઇન્) To join.
,, અસુઆ (હુકુમ) — ઇન્સાફ કરવો (ટુ જજ્) To judge.
,, રૂખા — કુદવું, નાચવું, ઉડવું, ઠેકવું (ટુ જમ્પ્) To jump, to fly.
,, પીગા ઠેકે — લાત મારવી (ટુ કિક્) To kick.
,, ઊઆ — કતલ કરવું, મારી નાખવું (ટુ કિલ્) To kill.
,, છીન્જા (ચીન્જા) — હલાલ કરવું, (ખાવાસારૂ) કતલ કરવું (ટુ કિલ્ ફૉર ફૂડ્) To kill for food.
,, જુઆ — જાણવું, ખબર હોવી (ટુ નો) To know.
,, ચેકા — હસવું (ટુ લાફ્) To laugh.
,, જીફુન્ઝા — શીખવું, જ્ઞાન મેળવવું (ટુ લર્ન્) To learn.
,, આચા — છોડી દેવું, મૂકી દેવું (ટુ લીવ) To leave.
,, આગા — રજા માગવી, (કોઈની) રજા લેવી (ટુ ટેક્ લીવ્ ઑફ્) To take leave of.
,, ઇનુઆ — ઊપાડવું (ટુ લિફ્ટ્ અપ્) To lift up.
,, સિકીલીઝા — સાંભળવું, ધ્યાન આપવું (ટુ લિસન્) To listen.
,, તઝામાં — જોવું, નિહાળવું (ટુ લુક્) To look.
,, ટફુટા — શોધવું, શોધી કાઢવું (ટુ લુક ફૉર્, ટુ સર્ચ ફૉર્) To look for, to search for.
,, લેગેઝા — ઢીલું કરવું, મોકળું કરવું (ટુ લૂઝન) To loosen.
,, પોટેઆ — ખોવાઈ જવું, ગુમ થવું (ટુ બી લૉસ્ટ્) To be lost.
,, પેન્દા — ઇચ્છવું, ચાહાવું, પસંદ કરવું (ટુ લવ્) To love, to like, to prefer.
,, શુશા — નીચે ઉતારવું (ટુ લોવર્) To lower, to lower down.
,, ફાંયાં (ફાંઆ, અથવા ફાઇઝા) — કરવું, બનાવવું (ટુ મેક, ટુ ડુ) To make, to do.
,, ઓઆ — પરણવું, વિવાહ કરવો (ટુ મૅરી) To marry (a wife).
,, પીમા — માપવું, ભરવું, માપણુ કરવી (ટુ મેઝર્) To measure.
,, ઓનાના — મળવું, ભેગા થવું (ટુ મીટ્) To meet.
,, કુટા — સાથે મળવું, (કોઇની સાથે) ભેગા થવું (ટુ મીટ ઉવિથ) To meet with.
,, ચેયુકા — પીગળવું, પીગળી જવું (ટુ મેલ્ટ્) To melt.
,, કોસા — ભૂલ કરવી, ખતા કરવી, ચૂકી જવું (ટુ મિસ્ટેક, ટુ બ્લંડર્) To mistake, to blunder, to miss.
,, ચન્ગાયાં — ભેળવું, મેલવણી કરવી (ટુ મિક્સ્) To mix.
,, અમુરૂ — હુકમ કરવો, ફરમાસ કરવી (ટુ ઑર્ડર્) To order.
,, અ[illegible]ડવા, (પિન્ઢવા) — ઊથલાવવું, ઊંધુ વાળવું (ટુ ઓવર ટર્ન) To overturn.
,, માગા[illegible]વા (વીવા) — દેણદાર હોવું, કરજવાન હોવું (ટુ ઓ) To owe, to be indebted.
[illegible]ઇશા (કુ[illegible] — આપવું (પગાર, કરજ વિગેરે) (ટુ પે) To pay.
[illegible]લીનુગી આ — ચુંટવું, ચુંટીલેવું, વીણી લેવું (ટુ પિક અપ્) To pick up.
[illegible] મિકોકા
[illegible]મેલઝા — સચૂંટી કાઢવું, પસંદ કરવું (ટુ પિક આઉટ્), (ટુ સિલેક્ટ્) To pick out. To select.
[illegible] — મૂકવું, ધરી રાખવું (ટુ પ્લેસ્, ટુ કીપ્) To place, to keep.

કુ પેન્દેઝા	ખુશી કરવું	(ટુ પ્લીઝ)	To please.
,, મિમીના	રેડવું, ઓતવું	(ટુ પોર્)	To pour.
,, સીફુ	વખાણ કરવા, વખાણવું	(ટુ પ્રેઝ્)	To praise.
,, ઓમ્બા	વિનંતિ કરવી, પ્રાર્થના કરવી	(ટુ પ્રે)	To pray.
,, ફાનીકીવા	આબાદ થવું	(ટુ પ્રૉસ્પર્)	To prosper.
,, વુટા	ખેંચવું, તાણવું	(ટુ પુલ્)	To pull.
,, સુકુમા	ધક્કો મારવો, હેલવું, હડસેલવું	(ટુ પુશ)	To push.
,, ટીઆ	નાખવું, મેલવું	(ટુ પુટ ઇનટુ)	To put into.
,, વાઆ	પેહેરવું	(ટુ પુટ ઑન્)	To put on (clothes, &c.)
,, ઝીમાં	ઓલવી નાખવું, બુજાવી નાખવું	(ટુ પુટ આઉટ)	To put out (a light).
,, ગોમ્બાના (ગોમ્બાના)	કજીઓ કરવો	(ટુ ક્વૉરલ)	To quarrel.
,, સોમા	વાંચવું	(ટુ રીડ્)	To read.
,, પોકેઆ	લેવું, મેળવવું,	(ટુ રીસીવ્)	To receive.
,, કટાઆ	ના પાડવી, ના કહેવું	(ટુ રેફ્યુઝ)	To refuse.
,, જુટા	દિલગીર થવું, દિલગીરી કરવી	(ટુ રીગ્રેટ્)	To regret.
,, ફુરાહી	ખુશી થવું	(ટુ રીજૉઇસ્)	To rejoice.
,, સલીઆ	બાકી રેહેવું, વધી પડવું	(ટુ રીમેન ઓવર્)	To remain over.
,, કુમ્બુકા	યાદ રાખવું, સંભારવું	(ટુ રિમેમ્બર), (ટુ રીકલેક્ટ)	To remember. To recollect.
,, કુમ્બુશા	યાદ આપવું, યાદ દેવરાવવું	(ટુ રીમાઇન્ડ)	To remind.
,, પુમ્ઝીકા	આરામ લેવો, વિસામો લેવો	(ટુ રેસ્ટ)	To rest.
,, રૂડી	પાછા આવવું, પાછા જવું	(ટુ રિટર્ન્)	To return (*neut.*)
,, રૂડીશા	પાછું આપવું, પાછું વાળવું	(ટુ રિટર્ન, ટુ ગિવ્ બૅક્)	To return, to give back.
,, ઓકા	સેકવું, ભૂંજવું, તળવું	(ટુ રોસ્ટ્)	To roast, to fry.
,, ઓઝા	સડી જવું, બગડી જવું	(ટુ રૉટ્)	To rot, to go bad.
,, વીરીન્ગા	ગોળ થવું, ગોળ હોવું	(ટુ બી રાઉન્ડ્)	To be round.
,, સુગુઆ	ઘસવું, માંજવું, સાફ કરવું	(ટુ રબ, ટુ ક્લીન્ઝ્)	To rub, to cleanse.
,, પીગા મ્બીઓ	દોડવું	(ટુ રન્)	To run.
,, કિમ્બીઆ	નાહાસી જવું, ભાગી જવું	(ટુ રન અવે, ટુ ફ્લી)	To run away, to flee.
,, સેમા	કહેવું, વાતચીત કરવી	(ટુ સે, ટુ ટૉક્)	To say, to talk.
,, ટવાંયાં	વિખેરી નાખવું, ચુંથી નાખવું	(ટુ સ્કૅટર)	To scatter.
,, કુના	નખડિયાં પાડવાં, વિખોડવું	(ટુ સ્ક્રૅચ્)	To scratch.
,, પેલેકા	મોકલવું, મોકલી દેવું	(ટુ સેન્ડ્)	To send.
,, શોના	સીવવું	(ટુ સો)	To sew.
,, ટિકીસા	હલાવવું, ધુણાવવું	(ટુ શેક્)	To shake.
,, ઓઆ	હજામત કરવી, મુંડવું	(ટુ શેવ્)	To shave.

કુ ઑંએશા	બતાવવું. દેખાડવું	(ટુ શો)	To show.
,, ઇમ્બા(ઇમ્ભા)	ગાવું, ગાયન કરવું	(ટુ સિન્ગ્)	To sing.
,, ઝામા	ડુબવું, ડુબીજવું	(ટુ સિન્ક્,ટુ ડ્રાઉન)	To sink, to drown.
,, કા (કાઆ)	બેસવું, રેહેવું	(ટુ સિટ, ટુ રિમેન્)	To sit, to remain.
,, કાકી ટકો	બેસી રેહેવું, બેસી જવું	(ટુ સિટ્ ડાઉન્)	To sit down.
,, પીગા કોફી	થપ્પડ મારવી, લપડાક મારવી	(ટુ સ્લૅપ)	To slap, to box the ear.
,, લાલા	સૂવું, સૂઈ રહેવું	(ટુ સ્લીપ્)	To sleep.
,, નુખા	વાસ નીકળવો, વાસમારવો	(ટુ સ્મેલ્)	To smell (*neut.*)
,, સિકીટીકા	દિલગીર થવું, દિલગીર હોવું	(ટુ બી સૉરી)	To be sorry.
,, નેના	બોલવું	(ટુ સ્પીક્)	To speak.
,, ટુમીઆં	ખરચવુ, વાપરવું	(ટુ સ્પેન્ડ્, ટુ યુઝ્)	To spend, to use.
,, માગા	ઢોળવું, ઢોળી નાખવું	(ટુ સ્પિલ્)	To spill.
,, પસુઆ	ચીરવું, ચીરી નાખવું	(ટુ સ્પ્લિટ)	To split.
,, એનેઆ	ફેલાવું, પસરાવું, પથરાઈ જવું	(ટુ સ્પ્રેડ્)	To spread.
,, સિમામાં	ઉભવું, ઉભારેહેવું	(ટુ સ્ટૅન્ડ્)	To stand.
,, ટોશા	પૂરૂં પડવું, પૂરૂં હોવું	(ટુ સફિસ્)	To suffice.
,, ટોશેઆ	આશ્ચર્ય ઉપજાવવું	(ટુ સરપ્રાઇઝ્)	To surprise.
,, ઝુન્ગુકા	ઘેરી લેવું, ચોતરફ આવી રેહેવું	(ટુ સરાઉન્ડ્)	To surround.
,, ફગીઆ	વાસીદુ કાઢવું, ઝાડવું	(ટુ સ્વીપ્)	To sweep.
,, વીમ્બા	સૂજી આવવું	(ટુ સ્વેલ્)	To swell.
,, ટવા(ટવાઆ)	લેવું	(ટુ ટેક્)	To take.
,, ટોઆ	લઈ જવું, લઈ લેવું	(ટુ ટેક અવે)	To take away.
,, વુઆ	લૂગડાં ઉતારવાં	(ટુ ટેક ઑફ્ ક્લોધ્ઝ)	To take off clothes.
,, ઓન્જા	ચાખવું, સ્વાદ લેવો	(ટુ ટેસ્ટ્)	To taste.
,, ફુન્ડીશા(ફુન્દીશા)	શિખવવું	(ટુ ટીચ)	To teach.
,, ટાટુઆ	ફાડવું, ફાડી નાખવું	(ટુ ટેર્)	To tear.
,, ટાટુકા	ફાટી જવું	(ટુ બી ટૉર્ન્)	To be torn.
,, રારૂઆ	ટુકડે ટુકડાકરવા, ફાડીનાખવું	(ટુ ટેર ઇન પીસીસ્)	To tear in pieces.
,, અમ્બીઆ or (અમ્બીઆ)	કેહેવું	(ટુ ટેલ્)	To tell.
,, ધાની	વિચારવું, ખ્યાલ કરવો	(ટુ થિન્ક્, ટુ સપોઝ્)	To think, to suppose.
,, ટુપા	ફેંકવું, ફેંકી નાખવું	(ટુ થ્રો)	To throw.
,, ફુન્ગા	બાંધવું	(ટુ ટાઈ, ટુ બાઇન્ડ્)	To tie, to bind.
,, ચોકા	થાકીજવું, કંટાળી જવું	(ટુ બીકમ ટાયર્ડ્)	To become tired.
,, ગુસા	અડવું, સ્પર્શ કરવો	(ટુ ટચ્)	To touch.
,, સફીરી	સફર કરવી, મુસાફરી કરવી	(ટુ ટ્રૅવેલ)	To travel.
,, જરીબુ	અજમાવવું, તજવીજ કરવી	(ટુ ટ્રાઇ)	To try.

કુ ગેઉઝા	બદલાવવું, ફેરવી નાંખવું	(ટુ ટર્ન)	To turn (*act.*)
,, ગેઉકા	બદલવું, બદલીજવું, ફરવું	(ટુ ટર્ન)	To turn (*neut.*)
,, ફુનુઆ	{ ઊઘાડવું, ખોલવું ઢાકણું, ચોપડી, પાના વિગેરે }	(ટુ ઓપન)	To open, to uncover
,, ફુન્ગુઆ } ,, ફુન્ગવા }	{ ઊઘાડવું, ખોલવું, છોડવું (બારણું), બાંધેલા બાચકાને વિગેરે }	(ટુ ઓપન)	To open, to unfasten
,, સિકીઆ	સમજવું, સાંભળવું	{ (ટુ અન્ડરસ્ટૅન્ડ, ટુ હીયર્.)	To understand. To hear.
,, ટુમીઆ	વાપરવું, ઉપયોગમાં લેવું	(ટુ યુઝ્)	To use.
,, ન્ગોજા (સંગોજા)	રાહજોવી, થોભવું	(ટુ ઉવેટ્)	To wait.
,,ટેમ્બેઆ(ટંમ્બેઆ)	{ ચાલવું ફરવા જવું, સેહેલ કરવા જવું }	(ટુ ઉવૉક્) (ટુ ટેક આ ઉવૉક્)	To walk. To take a walk.
,, ટાકા	{ ખપ હોવો, જરૂર હોવી, માંગવું }	(ટુ ઉવૉન્ટ્)	To want.,
,, ઓશા (કોશા)	ધોવું, ધોઈ નાખવું	(ટુ ઉવાશ્)	To wash.
,, ફુટા	લૂછી નાખવું, લૂછવું	(ટુ ઉવાઇપ્)	To wipe.
,, તાજાબુ (તાઆજાબુ)	તાજુબ થવું, અજબ થવું	(ટુ ઉવન્ડર્)	To wonder
,, અબુડુ (અબુદુ)	ભક્તિ કરવી, ભજવું	(ટુ ઉવરશિપ્)	To worship.
,, અન્ઢીકા	લખવું	(ટુ રાઇટ્)	To write.

બોધપાઠ ૧૧ મો.

ક્રિયાપદનાં કાળ.

The Tenses of Verbs.

૪૪. સ્વાહીલીભાષામાં જેમ પુરૂષવાચક સર્વનામને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે ઉપસર્ગો લગાડવામાં આવેછે, તેમજ સઘળા કાળને વાસ્તે પણ ઉપસર્ગો વપરાયછે, જે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચક કર્તરિ ઉપસર્ગોની પાછળ મુકાયછે. (જુઓ કલમ ૫૦ મી).

૪૫. **સાદોવર્તમાનકાળ** (Indefinite present tense) દર્શાવવા માટે સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની પૂર્વે આ ઉપસર્ગ લાગેછે, પણ આ ઉપસર્ગ જાતે સ્વર હોવાથી વાક્યના પુરૂષ વાચક ઉપસર્ગોમાં થોડા ફેરફાર થાયછે માટે એ કાળને વિષે પાછળથી એટલેકે સ્વરાક્ષરોથી થતા ફેરફાર બતાવી ગયા પછી પૂરતી રીતે સમજાવવામાં આવશે (જુઓ કલમ ૬૪ મી).

એ **સાદાવર્તમાનકાળને** બદલે જંગબાર બંદરના ઘણા લોકો વારંવાર **ચાલુવર્તમાન** કાળ વાપરેછે, અને તે બન્નેના અર્થ એકસરખા ગણેછે.

૪૬. **ચાલુવર્તમાનકાળ** (The present imperfect or the continuous present tense) સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચક કર્તરિ ઉપસર્ગોની પાછળ **ના** ઉપસર્ગ ઉમેરવાથી થાયછે, જેમકે;—

નીનાપેન્ઢા	હું ચાહુંછું	I am loving.
ટુના પેન્ઢા	અમે ચાહિયે છિયે	We are loving.

૪૭. ભુતકાળને વાસ્તે ક્રિયાપદની પૂર્વે **લી** અથવા **આલી** ઉપસર્ગ વપરાય-

છે, પણ તેઓમાંના આલી ઉપસર્ગનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી વાક્યમાં થોડો ફેરફાર થાયછે, માટે આલી ઉપસર્ગ વિષે પાછળથી સ્વરાક્ષરોને લગતી હકીકત આવી ગયા પછી કેહેવામાં આવશે (જૂઓ કલમ ૬૪). આ પાઠમાં ફક્ત લી ઉપસર્ગ ઉમેરવાથી થતો ભૂતકાળ બતાવેલછે જેમકે;—

નીલીપેન્ઢા મેં ચાહ્યું 'I loved.

ટુલીપેન્ઢા અમે ચાહ્યું We loved.

૪૮. ભવિષ્યકાળને વાસ્તે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચક કર્તરિ ઉપસર્ગોની પાછળ હમેશાં ટા ઉપસર્ગ વપરાયછે, જેમકે;—

નીટાપેન્ઢા હું ચાહીશ I shall love (or like).

ટુટાપેન્ઢા અમે ચાહીશું We shall love.

૪૯. ભૂતવર્તમાનકાળ દર્શાવવાઅર્થે સ્વાહીલીમાં મે ઉપસર્ગ વપરાયછે, એવિષે સર્વે હકીકત કલમ ૩૪ તથા ૩૫ માં કહી ગયા છિયે માટે અત્રે તેનાં વિષે કાંઈ વધારે કહેવાની જરૂર નથી, એવી જાતના બીજા મિશ્રિતકાળ (The compound tenses) સ્વાહીલી ભાષામાં ઇંગ્રેજી ભાષાની માફક કેટલાક સહાયકારક ક્રિયાપદોની મદદથી બનેછે. જેઓના વિષે આગળ ચાલતાં કહેવામાં આવશે.

૫૦. હજીસુધી ફક્ત ઉપર જણાવેલા ચાર કાળ વિષે બોલી ગયા છિયે, તેઓની પૂરતી સમજ નીચેના ઉદાહરણોથી પડશે;—

પહેલો પુરૂષ એકવચન.

ચાલુવર્તમાનકાળ	*નીનાપેન્ઢા	હું ચાહુંછું	I am loving.
ભૂતકાળ	નીલીપેન્ઢા	મેં ચાહ્યું	I loved.
ભવિષ્યકાળ	નીટાપેન્ઢા	હું ચાહીશ	I shall love.
ભૂતવર્તમાનકાળ	નીમેપેન્ઢા	મેં ચાહ્યુંછે	I have loved.

બીજો પુરૂષ એકવચન.

ચાલુવર્તમાનકાળ	ઉનાપેન્ઢા	તું ચાહેછે	You (*sing.*) are loving.
ભૂતકાળ	ઉલીપેન્ઢા	તેં ચાહ્યુ	You (*sing.*) loved.
ભવિષ્યકાળ	ઉટાપેન્ઢા	તુ ચહાશે	You (*sing.*) will love.
ભૂતવર્તમાનકાળ	ઉમેપેન્ઢા	તેં ચાહ્યુંછે	You (*sing.*) have loved.

ત્રીજો પુરૂષ એકવચન.

ચાલુવર્તમાનકાળ	આનાપેન્ઢા	તે ચાહેછે	He (or she) is loving.
ભૂતકાળ	આલીપેન્ઢા	તેણે ચાહ્યું	He (or she) loved.
ભવિષ્યકાળ	આટાપેન્ઢા	તે ચાહાશે	He (or she) will love.
ભૂતવર્તમાનકાળ	આમેપેન્ઢા	તેણે ચાહ્યુંછે	He (or she) has loved.

---

*નીનાપેન્ઢા એમાં "ની" પેહેલા પુરૂષ એકવચન કર્તરિ ઉપસર્ગ છે; "ના" ચાલુ વર્તમાન કાળ બતાવેછે; અને "પેન્ઢા" ક્રિયાપદ છે. એવાં વાક્યોનો અર્થ વારંવાર સાદાવર્તમાનકાળ જેવો પણ ઘણા લોકો કરેછે, જેમકે;— નીનાપેન્ઢા = હું ચાહુંછું = I love.

ત્રીજો પુરૂષ એકવચન.

"કી" વર્ગ.

ચાલુવર્તમાનકાળ	કીના અન્ગુકા	તે (ચીજ, વગેરે) પડેછે	It is falling.
ભુતકાળ	કીલી અન્ગુકા	તે ,, પડી	It fell, it fell down.
ભવિષ્યકાળ	કીટા અન્ગુકા	તે ,, પડશે	It will fall.
ભુતવર્તમાનકાળ	કીમે અન્ગુકા	તે ,, પડીછે	It has fallen.

ત્રીજો પુરૂષ એકવચન.

"મ્ટી" વર્ગ.

ચાલુવર્તમાનકાળ	ઉના અન્ગુકા	તે (ઝાડ, વગેરે) પડેછે	It is falling.
ભુતકાળ	ઉલી અન્ગુકા	તે ,, પડયું	It fell.
ભવિષ્યકાળ	ઉટા અન્ગુકા	તે ,, પડશે	It will fall.
ભુતવર્તમાનકાળ	ઉમે અન્ગુકા	તે ,, પડયુંછે	It has fallen.

સુચના—એ સઘળા ઉદાહરણોમાં એકવચન રૂપ વાપરેલાંછે તેઓને બહુવચનનાં રૂપ આપવાં હોય ત્યારે ફક્ત પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો બદલાવીને બહુવચન માટે વપરાતા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વાપરવા (જુઓ કલમ ૩૧ મી); જેમકેઃ—

ટુના પેન્ડા	અમે ચાહિયે છિયે	We are loving.
વાના પેન્ડા	તેઓ ચાહેછે	They are loving.

ઇત્યાદિ.

અભ્યાસપાઠ ૧૪ મો.

ક્રિયાપદના કાળને લગતાં સ્વાહીલી વાકયો.

Phrases illustrating the use of Tenses.

૧. નીમેકુબાલી. ૨. ઉટારાટાકી. ૩. ટુમેપટાના. ૪. વીટાબડીલી. ૫. વાટાસુમ્બુઆ. ૬. નીલીજીબુ. ૭. ઇનાઅન્ગુકા. ૮. કિપોકુ આનાઓમ્બા. ૯. વાજીન્ગા વાના ઉલીઝા. ૧૦. કિબોકો આનાઅમ્કા. ૧૧. ટુટાઓગા. ૧૨. વીરોબોટો વાટાઉમાં. ૧૩. વાટોટો વાના જી સીકુ. ૧૪. વાટોટો વાઇન્ને વામેઝાલીવા. ૧૫. વાઝુન્ગુ વામેનુનુઆ. ૧૬. ગલીનુનુઆ. ૧૭. વાઝે વાલીચેઝા. ૧૮. વાચુન્ગા વાનાપીગા માકોશી. ૧૯. ગ્ટોટો આટાપાન્દા. ૨૦. ગ્ઝુન્ગુ આટા શીન્દા. ૨૧. ગ્પીશી આમેપીકા. ૨૨. ગ્સકુરા ઉલે ઉમેવુકા. ૨૩. વાટોટો હાવા વાટાલીઆ. ૨૪. વાટુમાં વાટાલીમા. ૨૫. વાજાકાઝી વાના ચેઝા. ૨૬. વાટુમાં વાબાયા વાલે વાના કવીઆ. ૨૭. વાટગ્રાના વાલી છીમ્બા. ૨૮. આમે ફુંગ્યાં (આમે ફુંઇઆં). ૨૯. નીમેપીગા મીસ્ટારી. ૩૦. કિટુન્ગુ કીમેકઉકા. ૩૧. વાલેવી વાનાપીગાના. ૩૨. મીટી મીરેફુ, ઇલીઅન્ગુકા. ૩૩. ગ્કાટી ઉમે ઓઝા. ૩૪. વાજાકાઝી વાના સાગા. ૩૫. ઉટાપીકા. ૩૬. નીના ટફુટા. ૩૭. ગ્ઝે આમેઓગા. ૩૮. વાટાલીપા. ૩૯. ટુલી ઓકોટા. ૪૦. ઉનાસુકુમાં. ૪૧. નીનાસોમાં. ૪૨. ગ્કાલમે આલીકટા (ગ્શાઉમે આલીકટાઆ). ૪૩. ગ્ટુમાં આલીજુટા. ૪૪. વાપગાઝી વાના પુગ્ઝીકા. ૪૫. વાટુમાં વાલે વામેટેકા માજી. ૪૬. વાઝુન્ગુ સીતા વામે લેવા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં કબુલ કીધુંછે. ૨. તું તોહોમત મૂકશે (માનાર્થે તમે તોહોમત મૂકશો). ૩. અમે એકમત થયા છિયે. ૪. તેઓ બદલી જશે (ચીજો, ખુરસીઓ, વગેરે "કી" વર્ગના શબ્દો). ૫. તેઓ દુઃખ દેશે (તેઓ કંટાળો આપશે). ૬. મેં જવાબ આપ્યો. ૭. તેઓ પડેછે (ઝાડ ઇત્યાદિ "મ્ટી" વર્ગના શબ્દો). ૮. આંધળો માણસ ભીખ માંગેછે. ૯. જંગલી માણસો પૂછેછે. ૧૦. દરિયાઈ ઘોડો જાગેછે. ૧૧. અમે નાહાશું. ૧૨. ચાંચડા કરડશે. ૧૩. છોકરાંઓ મગરૂરી કરેછે (અથવા છોકરાંઓ પોતાને વખાણેછે.) ૧૪. ચાર છોકરાં જન્મ્યાં છે. ૧૫. સાહેબલોકોએ ખરીદ કીધુંછે. ૧૬. તમે ખરીદ કીધું. ૧૭. ઘરડા માણસો રમ્યા. ૧૮. ગોવાળિઆઓ તાળીઓ પાડેછે. ૧૯. છોકરો (ઉપર) ચઢશે. ૨૦. સાહેબલોક જીતી લેશે. ૨૧. રસોઇઆએ રાંધ્યુંછે. ૨૨. પેલો કાફલો પાર ઉતરી ગયો છે. ૨૩. આ છોકરાંઓ રડશે. ૨૪. ગુલામો ખેડશે (ખેતર, વાડી, ઇત્યાદિ). ૨૫. ગોલીઓ રમેછે. ૨૬. પેલા ખરાબ ગુલામો ઢીલ કરેછે. ૨૭. ગુલામોએ ખોદ્યું. ૨૮. તેણે કીધુંછે. ૨૯. મેં લીટીઓ દોરીછે. ૩૦. કુંગળી (પ્યાજ) સૂકાઈ ગઈ છે. ૩૧. છાકટા લડેછે. ૩૨. ઊંચાં ઝાડો પડી ગયાં. ૩૩. રોટલી ખરાબ થઈ ગઈ છે (સડી ગઈ છે). ૩૪. ગોલીઓ દળેછે. ૩૫. તું રાંધશે (માનાર્થે 'તમે' રાંધશો.) ૩૬. હું શોધુંછું. ૩૭. ઘરડો માણસ પરણ્યોછે. ૩૮. તેઓ આપશે (પૈસા, પગાર, વગેરે). ૩૯. અમે ચુંટયું (અમે વીણ્યું). ૪૦. તું ધક્કો મારેછે. ૪૧. હું વાચુંછું. ૪૨. સરદારે નાપાડી. ૪૩. ગુલામે પસ્તાવો કીધો (ગુલામ દિલગીર થયો). ૪૪. સફરી હમાલો આરામ લેછે. ૪૫. પેલા ગુલામોએ પાણી ભર્યુંછે (સીંચ્યુંછે). ૪૬. છ સાહેબલોકો પીવેલાછે (પીવેલા થયાછે).

ENGLISH TRANSLATION.

1. I have accepted. 2. You (*sing.*) will accuse. 3. We have agreed. 4. They (the things, &c.) will alter. 5. They will annoy. 6. I answered. 7. They (the trees, &c.) are falling. 8. The blind man is begging. 9. The simpletons are asking. 10. The hyppopotamus is awaking. 11. We shall bathe. 12. The fleas will bite. 13. The children are boasting (or are praising themselves). 14. Four children have been born. 15. The Europeans have bought. 16. You bought. 17. The old people played. 18. The herdsmen are clapping (their) hands. 19. The boy will climb up. 20. The European will conquer. 21. The cook has cooked. 22. That caravan has crossed over. 23. These children will cry. 24. The slaves will cultivate. 25. The slave women are playing. 26. Those bad slaves are delaying. 27. The slaves dug. 28. He has done. 29. I have drawn lines. 30. The onion has got dry. 31. The drunkards are fighting. 32. The tall trees fell down. 33. The loaf has gone bad. 34. The female slaves are grinding. 35. You (*sing.*) will cook. 36. I am looking for. 37. The old man has married (a wife). 38. They will pay. 39. We picked up. 40. You (*sing.*) are pushing. 41. I am reading. 42. The chief refused. 43. The slave regretted. 44. The caravan porters are resting. 45. Those slaves have drawn water. 46. The six Europeans have got drunk.

બોધપાઠ ૧૨ મો.

કર્મણિવિભક્તિ તથા પુરૂષવાચક કર્મણિઉપસર્ગો.

The objective case and its personal prefixes.

૫૧. સ્વાહીલીમાં ગુજરાતીની માફક સાત વિભક્તિઓ છે, જેમાંની મુખ્ય ત્રણ છે. ૧. પ્રથમા અથવા કર્તરી ૨. દ્વિતીયા અથવા **કર્મણિ** અને ૩. ષષ્ઠી અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિ; એ ત્રણ શિવાય બીજી સઘળી વિભક્તિ ઇંગ્રેજી ભાષાની માફક કોઈ **નામયોગીઅવ્યયથી** અથવા ક્રિયાપદનાં કોઈ રૂપથી દર્શાવાયછે. આ બોધપાઠમાં બીજી એટલે **કર્મણિ** વિભક્તિ જે ક્રિયાપદનું કર્મ બતાવેછે તેના વિષે બોલિયે છિયે.

૫૨. જ્યારે ક્રિયાપદનું **કર્મ** કોઈ **નામ** હોય ત્યારે તેને કર્તાની માફક કોઈપણ ઉપસર્ગ કે પ્રત્યય લાગતો નથી એટલે કે તેનાં અસલ રૂપમાં કશો ફેરફાર થતો નથી, જેમકે;—

મ્તુ આનાપીગા મ્તુ=માણસ માણસને મારેછે. A man is beating a man.

મ્ટુમાં આલીપીગા મ્ટોટો=ગુલામે છોકરાને માર્યો A slave beat a boy.

પણ જ્યારે ક્રિયાપદનું **કર્મ** કોઈ **પુરૂષવાચક સર્વનામ** હોય ત્યારે તેને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે નીચે આપેલા **કર્મણિ** ઉપસર્ગોમાંથી કોઈ પણ લાગેછે, જે હમેશાં ક્રિયાપદ તથા કાળના ઉપસર્ગની વચ્ચે આવેછે;—

		એકવચન.			બહુવચન.	
પેહેલો પુરૂષ	ની	મને, હુંને	Me.	ટુ	અમને, આપણને	Us.
બીજો પુરૂષ	કુ	તને, તુને	Thee.*	વા	તમને	You.
ત્રીજો પુરૂષ ("મ્તુ" વર્ગ)	મ	તેને, તેણીને	Him or her.	વા	તેઓને, તેમને	Them.
,, ("કી" વર્ગ)	કી	તેને	It.	વી	તેઓને	Them.
,, ("ન્દી" વર્ગ)	ઉ (અથવા) ઈ	તેને	It.	ઈ (અથવા) ઈ	તેઓને	Them.

૫૩. એ કર્મણિ ઉપસર્ગો કર્તાના પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોને ઘણે દરજ્જે મળતા આવેછે અને જે થોડો ફેર છે તે માત્ર બીજા તથા ત્રીજા પુરૂષના "મ્તુ" વર્ગમાં છે (જુઓ કલમ ૩૧ મી), અને તે બન્ને પુરૂષોનાં બહુવચન રૂપમાં ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કર્મણિ ઉપસર્ગો એક સરખા છે તોપણ તેઓ બોલવાની ઢબ ઉપરથી તથા સમયઉપરથી પારખી કઢાયછે; એ સઘળા ઉપસર્ગ કર્મતરીકે વાક્યમાં કેવી રીતે વપરાયછે તે નીચેના ઉદાહરણોથી પૂરતી રીતે સમજાશે;—

એકવચન.

† આનાની પેન્ઢા તે મને ચાહેછે He is loving me (or he loves me).

---

* Thee એ શબ્દ ઇંગ્રેજીમાં માન વગરનો હોવાથી તેને ઠેકાણે હમેશાં માનાર્થે "યુ" (You) વપરાયછે તેથી જે ઠેકાણે "તું અથવા તને" (Thou or thee) જેવો અર્થ બતાવવો હશે તે ઠેકાણે ઇંગ્રેજીમાં અમે You (*sing.*) આ પ્રમાણે લખશું.

† "આનાની પેન્ઢા" એ વાક્યનું નીચે પ્રમાણે પૃથક્કરણ કરી બતાવ્યાથી વધારે ખુલ્લી રીતે સમજ પડશે;

"આ" ત્રીજો પુરૂષ એકવચન કર્તરિ ઉપસર્ગ છે, (તે, તેણી He or she).

"ના" ચાલુ વર્તમાનકાળ બતાવેછે, એ રૂપ વખતોવખત સાદા વર્તમાનકાળને ઠેકાણે ઘણા લોકો વાપરેછે.

"ની" પેહેલા પુરૂષ એકવચન તથા કર્મણી ઉપસર્ગ છે (મને, હુંને me).

"પેન્ઢા" ક્રિયાપદ છે, એનું સામાન્યરૂપ કુપેન્ઢા (ચાહવું To love).

એકવચન (ચાલુ).

આનાકુ પેન્દા	તે તને ચાહેછે	He is loving you (*sing*).
આનામ પેન્દા	તે તેને (તેણીને) ચાહેછે	He is loving him (or her).
(કી વર્ગ) આનાકી પેન્દા	તે તેને ચાહેછે (ચીજને ઈ૦.)	He is loving it (a thing, &c.)
(મ્ટી વર્ગ) આનાઉ પેન્દા	તે તેને ચાહેછે (ઝાડને ઈ૦.)	He is loving it (a tree, &c.)

બહુવચન.

આનાટુ પેન્દા	તે અમને ચાહેછે	He is loving us.
આનાવા પેન્દા	તે તમને ચાહેછે.	He is loving you.
આનાવા પેન્દા	તે તેઓને ચાહેછે	He is loving them.
(કી વર્ગ) આનાવી પેન્દા	તે તેઓને ચાહેછે (ચીજોને ઈ.)	He is loving them (things, &c).
(મ્ટી વર્ગ) આનાઈ પેન્દા	તે તેઓને ચાહેછે (ઝાડોને ઈ.)	He is loving them (trees, &c.)

સૂચના—એ પુરૂષવાચક કર્મણિ ઉપસર્ગો તથા કલમ ૩૧ માં બતાવેલા કર્તરિ ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તેઓમાં થોડો ફેરફાર કરવો પડેછે તે વિષે હવે પછી કહેવામાં આવશે (જુઓ કલમ ૬૪).

૫૪. એ ભાષાનાં કોઈ વાક્યમાં ક્રિયાપદનું કર્મ આપેલું હોય તે છતાં પણ જો કર્મણિ ઉપસર્ગ વાપરવામાં આવે તો તે કર્મ તરીકે વાપરેલા શબ્દનો ગુજરાતીમાં અર્થ કોઈ ચોક્કસ પ્રાણી પદાર્થ હોય તેવો થાયછે; એટલે કે ઇંગ્રેજીમાં એ ચોક્કસપણાનો અર્થ બતાવવા સારૂ કર્મની પૂર્વે નિયમિત આર્ટિકલ અથવા ડેફિનિટ આર્ટિકલ ધિ (The) મૂકેછે, અને તેનો અર્થ તે જેવો થાયછે, પરંતુ તે એટલો બધો રૂઢ નહિ હોવાથી તેને ગુજરાતીમાં વખતોવખત કાંઉસમાં મૂકવામાં આવશે; જેમકે;—

આનાપીગા મ્ટુ	તે માણસને મારેછે	He is beating a man.
આનામ્પીગા મ્ટુ	તે (તે) માણસને મારેછે	He is beating the man.
આનાકાટા મ્ટી	તે ઝાડ કાપેછે	He is cutting down a tree.
આનાઉકાટા મ્ટી	તે (તે) ઝાડ કાપેછે	He is cutting down the tree.

૫૫. જ્યારે કોઈ દર્શકસર્વનામકે પુરૂષવાચક સર્વનામ ક્રિયાપદનું કર્મ હોય અથવા જ્યારે કર્મ કોઈ નામ હોય અને તેની સાથે દર્શકસર્વનામ આવેલું હોય ત્યારે સ્વાહીલીમાં ઘણું કરી કર્મણિ ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે હમેશાં લાગેછે ; જેમકે;—

આનામ્પીગા	તે તેને મારેછે	He is beating him.
આનાઉકાટા (મ્ટી)	તે તેને (ઝાડને) કાપેછે	He is cutting it (the tree).
નીનામ્પીગા યુલે	હું તેને (પેલાને) મારૂંછું	I am beating him (that person).
નીનામ્પીગા મ્ટુ યુલે	હું તે માણસને મારૂંછું	I am beating that man.
આનાઉકાટા મ્ટી હુઉ	તે આ ઝાડને કાપેછે	He is cutting down this tree.

એ પ્રમાણે "ડેફિનિટ" તથા "ઇનડેફિનિટ" આર્ટિકલ્સ વિષે જે ઉપર સમજાવ્યુંછે તે શિવાય સ્વાહીલી ભાષામાં હજી સુધી કાંઈ વધારે હકીકત જાણવામાં આવી નથી.

અભ્યાસપાઠ ૧૫ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. મ્શાલે ઉલીમ્પીગા. ૨. આનાચુકુઆ વીકાપો સીતા. ૩. ઉટાઈઆચા મીફુપા ૪. નીમેઓના કિટાબુ. ૫. નીમેકીઓના કિટાબુ. ૬. વાતુ સીતા વાલીઉ સુકુમા મ્ટુમ્બી. ૭. મ્કુ-લ્મે આમેલેટા કીટી. ૮. મ્કુલ્મે આમેકીલેટા કીટી. ૯. નીટાકીપાટા કીટી કીલે. ૧૦. નીમે કાટા કીઝીબો. ૧૧. નીમેકી કાટા કીઝીબો. ૧૨. નીમે ઉઆ વીરોબોટો સબા. ૧૩. વાલીવા-ઓના વાગેની. ૧૪. ટુલીઓના મકોનો. ૧૫. ટુલીઈઓના મકોનો. ૧૬. ટુલીઈઓના મકોનો હીલે. ૧૭. આલીનીઓએશા મ્ઝ્ટાગી. ૧૮. મ્લાન્ગો ઉમેઓઝા. ૧૯. વાગેની વાલી-જેન્ગા વીબાન્ડા વીવીલી. ૨૦. મ્કાલીમાની મ્ડોગો આલીજીસીફુ. ૨૧. વામેલેટા વીહાન્ડા વીવીલી. ૨૨. વાતુ કુમી વાનકિકોટા મીઝીન્ગા મીપ્પૂબા મીવીલી. ૨૩. નીલીકુટા વાટોટો વાઇન્ને. ૨૪. નીલીવાકુટા વાટોટો વાઇન્ને. ૨૫. વાટોટો વાઇન્ને વામેઝાલીવા. ૨૬. વાઝુન્ગુ વામે-કાટા મીનાઝી. ૨૭. મ્પીશી આમેઉવુન્જા મ્ટુન્ગી હુઉ. ૨૮. કીજાકાઝી આમેપાટા કિટાના કીઝુરી. ૨૯. વાઝુન્ગુ વામેમૂઆ (મ + ઊઆ) મ્પીશી મ્વીવુ યુલે. ૩૦. વાટુમાં વાબાયા કુમી વાનારૂડી.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તીર તેને વાગ્યું. ૨. તે છ છલ્લીઓ લઈ જાયછે. ૩. તું (તે) હાડકાં મુકીદેશે. ૪. મેં ચોપડી જોઈછે. ૫. મેં (તે) ચોપડી જોઈછે. ૬. છ માણસોએ (તે) હોડીને હડેલી. ૭. સરદાર ખુરસી લાવ્યોછે. ૮. સરદાર (તે) ખુરસી લાવ્યોછે. ૯. મને તે ખુરસી જડશે. ૧૦. મેં બૂચ (બાટલીનો) કાપી નાખ્યોછે. ૧૧. મેં (તે) બૂચ કાપી નાખ્યોછે. ૧૨. મેં સાત ચાંચડને મારી નાખ્યાં છે. ૧૩. તેઓએ (તે) પરદેશીઓને જોયા. ૧૪. અમે હાથ (*pl*) જોયા. ૧૫. અમે (તે) હાથ જોયા. ૧૬. અમે તે (પેલા) હાથ જોયા. ૧૭. તેણે મને લીટી બતાવી. ૧૮. બારણું સડી ગયુંછે. ૧૯. પરદેશીઓએ બે ઝુંપડાં બાંધ્યાં. ૨૦. તે નાના દ્વિભાષિએ મગરૂરી કીધી (અથવા, પોતાનાં વખાણ કીધા). ૨૧. તેઓએ બે ખાટલા આણ્યાછે. ૨૨. દશ માણસો બે મોટી તોપોને ઘસડી લઈ જાયછે. ૨૩. હુ ચાર છોકરાંને મળ્યો. ૨૪. હુ (તે) ચાર છોકરાંને મળ્યો. ૨૫. ચાર છોકરાં જન્મ્યાં છે. ૨૬. સાહેબલોકોએ નાળિયેરીઓ કાપી નાખીછે. ૨૭. રસોઈઆએ આ (પાણીની) માટલી ભાંગી નાખીછે. ૨૮. ગુલામ છોકરીને સુંદર કાંસકી જડીછે. ૨૯. સાહેબલોકોએ પેલા આળસુ રસોઈઆને મારી નાખ્યોછે. ૩૦. દશ ખરાબ ગુલામો પાછા આવેછે.

English Translation.

1. The arrow hit him. 2. He is carrying six matting bags. 3. You (*sing.*) will leave the bones. 4. I have seen a book. 5. I have seen the book. 6. Six men pushed the canoe (off). 7. The chief has brought a chair. 8. The chief has brought the chair. 9. I shall get that chair. 10. I have cut down a cork. 11. I have cut down the cork. 12. I have killed seven fleas. 13. They saw the foreigners. 14. We saw hands. 15. We saw the hands.

16. We saw those hands. 17. He showed me a line. 18. The door is rotten. 19. The strangers built two huts. 20. The young interpreter boasted (or praised himself). 21. They have brought two bedsteads. 22. Ten men are dragging two large cannons. 23. I met with four children. 24. I met with the four children. 25. Four children have been born. 26. The Europeans have cut down (the) cocoanut trees. 27. The cook has broken this water-jar. 28. The slave-girl has got a beautiful comb. 29. The Europeans have killed that idle cook. 30. Ten bad slaves are coming back.

બોધપાઠ ૧૩ મો.

બીજા તથા ત્રીજા વર્ગના અનિયમિત શબ્દો.

Irregular words of the 2nd and 3rd classes.

૫૯. કલમ છઠ્ઠી તથા સાતમીમાં કહી ગયા છિયે કે જે શબ્દો મ્હુ તથા મ્ટી વર્ગનાં **નામ** હોય તેઓનું બહુવચન કરવા સારૂ ફક્ત **મ** પ્રથમાક્ષર બદલીને વા તથા **મી** કરવો પડેછે, પણ જ્યારે તેવાં **નામો**નાં એકવચન રૂપમાં **મ** પ્રથમાક્ષરની તરતજ પાછળ અથવા તેની સાથે જોડાયેલો કોઈ સ્વર આવે ત્યારે તેઓનું બહુવચન કરવામાં નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે કેટલાક શબ્દોમાં તે સ્વર કાયમ રહેછે અને કેટલાકમાં તદન ઉડી જાયછે, માટે તેઓ થોડા કે ઘણા અનિયમિત કહેવાયછે, પણ સભાગ્ય એવા શબ્દો સ્વાહીલીમાં બહુજ થોડા છે. જેમાંના ઘણા ખરા અત્રે આપ્યાછે:—

એકવચન.	ગુજરાતીઅર્થ.	ઈંગ્રેજીઅર્થ.	બહુવચન.
માનાઉમેં (માનામુમેં)	મરદ, માણસ	A man.	વાનાવાઉમેં.
માલીમુ	શિખવનાર, શિક્ષક, માલમ	A teacher.	વાલીમુ.
માના	છોકરૂં, બચ્ચું, બાળક	A child.	વાના (વાઆના).
માનાકે	બાયડી, ઓરત, સ્ત્રી	A woman.	વાનાવાકે.
માસુઝી (કાધી,કાઝી)	ઈન્સાફકરનાર, જજ	A judge.	વાસુઝી.
મુઅન્દીશી	લખનાર, મુત્સદી	A writer.	વાઅન્દીશી.
મુઆશી	કડિઓ, ચૂના કામ કરનાર	A mason.	વાઆશી (વાશી).
મુએંએવે (મુએવે)	પોતે, ધણી, ખુદ	The owner.	વેંએવે.
મુએન્ઝી (મ્વેન્ઝી)	સાથી, સંગાતી, સોબતી	A companion.	વેન્ઝી.
મુઈવી	ચોર, ચોરી કરનાર	A thief.	વેવી.
મોગા	બીકણ, હિચકારો	A coward.	વાઓગા.
મુમેં	નર, મરદ	A male.	વાઉમેં
મુઓકોઝી	બચાવનાર, તારણ કરનાર	Saviour.	વાઓકોઝી.
માકા (મકા)	વર્ષ, વરસ (૧૨ મહિના)	A year.	મીઆકા.
માન્ઝો	શરૂઆત, આરંભ, મંડાણ	A beginning.	મીઆન્ઝો.
માવુલી (મવુલી)	છત્રી, છત્તર	An umbrella.	મીઆવુલી.

મ્એમ્બે (મ્એમ્ભે)	આંબાનું ઝાડ	A mango-tree.	મીએમ્બે.
મ્એઝી	મહિનો, ચંદ્રમાં	A month or the moon.	મીએઝી.
મુઈબા	કાંટો [કપકીર	A thorn.	મીઈબા (મીંભા).
મુઈકો	કણછો, ડોઈ, મોટો ચમચો,	A spoon, &c.	મીઈકો (મીકો).
મુઈલી (મ્વીલી)	શરીર, અંગ	A body.	મીલી.
મુઈશો	છેડો, અંત, આખરી	An end.	મીશો.
મ્ઓશી	ધૂમાડો	Smoke.	મીઓશી.
મ્ઓટો	આગ, દેવતા	Fire.	મીઓટો.
મ્ઓયો	દિલ, જિગર.	The heart.	મીઓયો.
મામ્બા (મામ્ભા)	ખડક, પત્થરની ટેકરી	A rock.	મીઆમ્બા.

બોધપાઠ ૧૪ મો.

સ્વરાક્ષરથી શરૂ થતાં વિશેષણ.

Adjectives beginning with a Vowel.

૫૭. સ્વાહીલીમાં વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર (initial letter) **વ્યંજન** હોય અને તે બીજા એટલે "મ્ડુ" વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે તો તેને સંબંધાર્થે એકવચનમાં "મ" તથા બહુવચનમાં "વા" ઉપસર્ગ લાગેછે (જુઓ કલમ ૯ મી. b.); પણ જ્યારે વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર **સ્વર** હોય અને તેજ "મ્ડુ" વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને એકવચનમાં "મ" ને બદલે "મ્વ" અથવા "મુ" તથા બહુવચનમાં "વા" ને બદલે "વ" ઉપસર્ગ લાગેછે, જેમકે;—

એમાં સારૂં Good.

મ્ડુ મ્વેમાં	સારો માણસ	A good man.	} વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર.
વાટુ વેમાં	સારા માણસો	Good men.	
મ્ડુ મ્બાયા	ખરાબ માણસ	A bad man.	} વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર **વ્યંજન.**
વાટુ વાબાયા	ખરાબ માણસો	Bad men.	

૫૮. વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર જ્યારે **વ્યંજન** હોય અને તે ત્રીજા વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને સંબંધાર્થે એકવચનમાં "મ" તથા બહુવચનમાં "મી" ઉપસર્ગો લાગેછે (જુઓ કલમ ૯ મી c); પણ જો વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર **સ્વર** હોય તો એકવચનમાં "મ" ને બદલે "મ્વ" અથવા "મુ" તથા બહુવચનમાં "મી" ને બદલે "મ" લાગેછે; જેમકે;—

મ્ટી મ્વેમાં	સારૂં ઝાડ	A good tree.	} વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર.
મીટી મેમાં	સારાં ઝાડો	Good trees.	
મ્ટી મ્બાયા	ખરાબ ઝાડ	A bad tree.	} વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર **વ્યંજન.**
મીટી મીબાયા	ખરાબ ઝાડો	Bad trees.	

૫૯. સ્વરાક્ષરથી શિરૂ થતાં વિશેષણ જ્યારે "કી" નામના પેહેલા વર્ગના શબ્દોનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને એકવચનમાં ચ તથા બહુવચનમાં વ્ય ઉપસર્ગો લાગેછે; તેમજ વળી કેટલાક "કી" વર્ગના શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર ચ' હોવાથી તેઓનું બહુવચન પણ એવીજ રીતિ

ચ બદલીને ત્ય કરવાથી થાયછે, માટે તેવા શબ્દો તથા તેઓને લગતી થોડી હકીકત એવાં વિશેષણથી પ્રથમ આવવી જોઈએ [જૂઓ કલમ ૬૧-૬૨ મી]; એ કારણથી આ પાઠમાં પેહેલા વર્ગના નામો પડતા મૂકી ફક્ત બીજા તથા ત્રીજા વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવનારાં સ્વરાક્ષરથી શિરૂથતાં વિશેષણ કેવીરીતે વાપરવા તે બતાવ્યું છે.

૬૦. એ ભાષામાં વિશેષણ ઘણું કરી પોતાની સાથે સંબંધ રાખનાર નામની પાછળ આવેછે, અને તે નામ જે વર્ગનું હોય તે ઉપરથી વિચાર કરી જે ઉપસર્ગ લાગુ પડે તે પેલાં વિશેષણની પૂર્વે ઉમેરી દેવો; એવી રીતે ઉપસર્ગ લગાડ્યા શિવાય વિશેષણનું ફક્ત મૂળ રૂપ કદી વપરાતું નથી [જૂઓ પાને ૩૭ માં સૂચના] જેમકે;—

મ્‌ટુ એમા	ને બદલે	મ્‌ટુ મ્વેમા	સારો માણસ	A good man.
વાટુ એમા	ને બદલે	વાટુ વેમા	સારા માણસો.	Good men.

એવી રીતે સ્વરાક્ષરથી શિરૂથતાં વિશેષણ સ્વાહીલીમાં બહુ થોડાં છે, જેમાંના ઘણાં ખરાં નીચેની ટીપમાં આપ્યાંછે.

સ્વરાક્ષરથી શિરૂ થતાં વિશેષણની ટીપ.

A list of Adjectives beginning with a Vowel.

એઉસી	કાળું, કાળારંગનું, અંધારા વાળું	Black, dark.
એરેવુ	બદો, લુચ્ચો, પક્કો	Cunning, subtle, shrewd.
ઇન્ગીને	બીજું, જૂદું	Different, other.
એપેસી	સેહેલું	Easy.
એપેસી	હલકું (વજનમાં)	Light (not heavy).
અનાના	નમ્ર, નરમ, માયાળુ	Gentle, soft.
એમાં	સારો, સારૂં	Good.
એંજે	વાળો, ધરાવતો	Having, possessing, with.
એઊપે	સફેદ, સફેદરંગનું, ઊજળું	White, of a white colour, clear.
ઉમ્મે (or ઊમેં)	નર જાતિનું	Male.
ઇન્ગી (or ઇંગી)	ઘણું, પુષ્કળ	Much, many.
એમ્બામ્બા	સાંકડું, નાજુક	Narrow, slender.
આરોરો	નરમ, લીસું	Soft, smooth.

અભ્યાસપાઠ ૧૬ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. મ્ટો હુઉ મ્વેમ્બામ્બા [મેમ્બાંબા]. ૨. નીલીપીગા મીસ્ટારી એઊસી. ૩. મોટો ઉનાવાકા. ૪. મીઝીગો હીઈ મેપેસી. ૫. મીઆકા ઈલિ મીકુપી. ૬. મીઆકા મીકુપી ઈલિ. ૭. મીઆન્ઝો મેમાં મીવીલી. ૮. વેવી વાલીકિમ્બીઆ. ૯. નીલીઓના વાટુ વેમ્બુન્ડુ વાથાનો. ૧૦. વાટુ વેઊસી વાવીલી વાલી ઓના મ્ટુ મ્વેઊપે(એ વાક્યમાં "મ્વેઊપે" શબ્દનો

ઉચ્ચાર હમેશાં "મ્બપે" સંભળાયછે.) ૧૧. ટુટાઓના મોશી મ્વેઉસી. ૧૨. વાલીમુ વાવીલી વાલીની ફુન્ઢીશા. ૧૩. ઉટા મુઇટા મુઅન્ઢીશી. ૧૪. નીલીઉ સિકીઆ માન્ઝો મ્બાયા. ૧૫. વાઆશી વાવીલી વાલીજેન્ગા વીબાન્ડા વીવીલી. ૧૬. વાઝુન્ગુ વાલી નુનુઆ મીઅવુલી મીખુબા મીન્ગી (એ વાક્યમાં "મીઅવુલી" શબ્દ જે બહુવચનમાં છે તેને બદલે ઘણા લોકો ભૂલથી વારંવાર તેનું એકવચન "મવુલી" વાપરેછે). ૧૭. વાનાઇકાટા મીએમ્બે મેમાં ઇલિ. ૧૮. મીએઝી હીઇ મેમાં, ઇલિ મીબાયા. ૧૯. વેઈ વેરેવુ વાવીલી વાલીઉ ટવા મ્ટુમ્બી.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. આ નદી સાંકડી છે. ૨. મેં કાળી લીટીઓ આંકી. ૩. દેવતા બળેછે. ૪. આ બોજા હલકા છે. ૫. પેલાં વર્ષો ટુંકાં છે. ૬. પેલાં ટુંકાં વર્ષો. ૭. બે સારી શિરૂઆતો. ૮. ચોરો નહાસી ગયા. ૯. મેં પાંચ રાતા માણસો જોયા. ૧૦. બે કાળા માણસોએ (એક) ગોરા શખ્સને જોયો. ૧૧. અમે કાળો ધૂમાડો જોશું. ૧૨. બે શિક્ષકોએ મને શિખવ્યું (બે માલમોએ મને શિખવ્યું). ૧૩. તું લખનારને બોલાવશે. ૧૪. મેં ખરાબ શિરૂઆત સાંભળી. ૧૫. બે કડિયાઓએ બે ઝુંપડાં બાંધ્યાં. ૧૬. સાહેબ લોકોએ મોટી છત્રીઓ ઘણી ખરીદ કીધી. ૧૭. તેઓ પેલા આંબાનાં સારાં ઝાડ કાપી નાખેછે. ૧૮. આ મહિના સારા છે, પેલા ખરાબ છે. ૧૯. બે લુચ્ચા ચોરોએ (તે) હોડી લઇ લીધી.

English Translation.

1. This river is narrow. 2. I drew black lines. 3. The fire is burning. 4. These burdens are light. 5. Those years are short. 6. Those short years. 7. Two good beginnings. 8. The thieves ran away. 9. I saw five red men. 10. Two black men saw a white person. 11. We shall see (the) black smoke. 12. Two teachers taught me. 13. You (*sing.*) will call the writer. 14. I heard the bad beginning. 15. The two masons built two huts. 16. The Europeans bought many large umbrellas. 17. They are cutting down those good mango-trees. 18. These months are good, those are bad. 19. Two cunning thieves took the canoe.

બોધપાઠ ૧૫ મો.

"ચ" પ્રથમાક્ષરવાળા "કી" વર્ગના શબ્દો.

Words of the "KI" class beginning with "Ch."

૬૧. સ્વાહીલીમાં જે શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર વળી ચ હોય તેઓ બધા પેહેલા એટલે "કી" વર્ગમાં ગણાયછે, કારણકે કી ઉપસર્ગ સ્વરાક્ષરની પૂર્વે બદલાઇને વારંવાર ચ બોલાયછે. (જુઓ કલમ ૬૨), પણ એવા શબ્દો એ ભાષામાં બહુ થોડા છે, જેઓનું બહુવચન ચ બદલીને વ્ય કરવાથી થાયછે, જેમકે;—

એકવચન.	ગુજરાતી અર્થ.	ઇંગ્રેજી અર્થ.	બહુવચન.
ચાકુલા	ખોરાક, ખાવાની ચીજ	Food.	વ્યાકુલા.
ચાન્ગો	ખીલી, ખીટી	A peg.	વ્યાન્ગો.
ચાનુ	લાકડાંની કથરોટ, થાળી, પાતળ	A wooden plate.	વ્યાનુ.

ચેમ્પો	માપ, ભરપ	A measurement.	વ્યેમ્પો.
ચેઠી	ચિઠ્ઠી, પરવાનો, પાસ	A note, a passport, a pass.	વેઠી.
ચોમ્બો	વહાણ, વાસણ, ઠામણું	A vessel, a utensil.	વ્યોમ્બો.
ચો, ચોની, ચિરોની	શંડાસ, જાજરૂ	A water closet, a privy.	વ્યો, વ્યોની, વ્યિરોની.
ચુરા (ચૂલા)	દેડકો	A frog.	વ્યુરા.
ચુમાં	લોઢું, લોખંડ, લોહ	Iron, a piece of iron.	વ્યુમાં.
ચુન્ગુ	કુલ્લું, રાંધવાનું વાસણ	An earthen cooking pot.	વ્યુન્ગુ.
ચુમ્પો	ચોપડી, બુક	A book.	વ્યુમ્પો.
ચુમ્પોની (અથવા) છુમ્પોની	સ્કૂલ, નિશાળ[હથિયાર	A school.	વ્યુમ્પોની.
ચુસા	એક જાતનું ભાલા જેવું	A harpoon.	વ્યુસા.
ચુમ્બા (ચુમ્ભા)	ઓરડો	A chamber, a room.	વ્યુમ્બા.

૬૨. પ્રથમાક્ષર વ્યંજન વાળાં વિશેષણ જે અમે અભ્યાસપાઠ ૩ જામાં આપી ગયા છિયે તેઓ જ્યારે કોઈ "કી" વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને (કલમ ૯ મી માં કહ્યાપ્રમાણે) સંબંધાર્થે એકવચનમાં કી તથા બહુવચનમાં વી ઉપસર્ગો લાગેછે, પણ જ્યારે વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોય અને તે એજ "કી" વર્ગનાં નામનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેને કી ને બદલે ચ તથા વી ને બદલે વ્ય લાગેછે, જેમકે ;—

વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર વ્યંજન.	કીટુ કીખૂબા	મોટી ચીજ	A large thing.
	વીટુ વીખૂબા	મોટી ચીજો	Large things.
	ચોમ્બો કીખૂબા	મોટું વહાણ	A large vessel.
	વ્યોમ્બો વીખૂબા	મોટાં વહાણો	Large vessels.
વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર.	કીટુ ચેખુન્ડુ	રાતી ચીજ	A red thing.
	વીટુ * વ્યેખુન્ડુ	રાતી ચીજો	Red things.
	ચાકુલા ચેમાં	સારો ખોરાક	Good food (*sing.*).
	વ્યાકુલા * વ્યેમાં	સારા ખોરાકો	Good food (*pl.*).

અભ્યાસપાઠ ૧૭ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. ચાકુલા ચેમાં. ૨. વ્યુરા વ્યેરેવુ કુમી. ૩. ચુમા કીઝીટો. ૪. વ્યાન્ગો *વ્યેઉસી વીથાનો હીવી. ૫. વ્યાન્ગો વ્યેઉસી હીવી વીથાનો. ૬. ચેમ્પો હીકી કીફુપી. ૭. નીમેપાટા વ્યેઠી વીવીલી. ૮. આલી ઓના ચોમ્બો ચેખુન્ડુ કીમોજા. ૯. સુવી આમેકીટવા ચોમ્બો. ૧૦. નીમેનુનુઆ વ્યાનું વીખૂબા કુમી. ૧૧. ઉમેલેટા ચુન્ગુ ચેખુન્ડુ કીમોજા. ૧૨. નીનાટાકા વ્યુન્ગુ વ્યેઉસી વીડોગો વીટાટુ. ૧૩. ઉટાકી ચુકવા કિટાબુ કીખૂબા કીલે?

---

* વ્યેખુન્ડુ, વ્યેમા, વ્યેઉસી, વ્યેરેવુ—એ શબ્દોના ઉચ્ચાર બોલવામાં વેખુન્ડુ, વેમા, વેઉસી તથા વેરેવુ ઇત્યાદિ જેવા સંભળાયછે.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. સારો ખોરાક (સારી ખાવાની ચીજ). ૨. દશ લુચ્ચાં દેડકાં. ૩. લોઢું ભારે છે. ૪. આ પાંચ કાળી ખીલીઓ. ૫. આ કાળી ખીલીઓ પાંચ છે. ૬. આ માપ ટુંકી છે. ૭. મને બે ચિઠ્ઠીઓ જડી છે. ૮. તેણે એક રાતું વહાણ જોયું. ૯. મચ્છીમારે (તે) વહાણ લીધું છે. ૧૦. મેં દશ મોટી કથરોટો ખરીદ કીધીછે. ૧૧. તું એક રાતો કુંજો (માટીનું રાંધવાનું વાસણ) લાવ્યોછો. ૧૨. મને ત્રણ નાના કાળા કુંજા (રાંધવાના માટીનાં વાસણો) જોઈએ છે. ૧૩. તું પેલી મોટી ચોપડી લઈ જશે કે? (માનાર્થે "તમે લઈ જશો કે"?).

ENGLISH TRANSLATION.

1. Good food. 2. Ten cunning frogs. 3. Iron is heavy. 4. These five black pegs. 5. These black pegs are five. 6. This measurement is short. 7. I have got two notes. 8. He saw one red vessel. 9. The fisherman has taken the vessel. 10. I have bought ten large wooden plates. 11. You (*sing.*) have brought one red (earthen) cooking pot. 12. I want (or am wanting) three small black (earthen) cooking pots. 13. Will you (*sing.*) carry away that large book?

બોધપાઠ ૧૬ મો.

આદ્યાક્ષર સ્વરવાળા કાળનાં રૂપ; તથા તેઓની સાથે વપરાતા પુરૂષવાચક કર્તરિ તથા કર્મણિ ઉપસર્ગો.

Forms of Vowel Tenses with Active and Passive personal prefixes.

૯૩. સ્વાહીલી ભાષામાં કોઈ કાળના ઉપસર્ગનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોય તો પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોમાં થોડો ફેરફાર કરવો પડેછે, કારણ કે તેઓ હમેશાં એક બીજાની પાસે પાસે વપરાયછે; પણ કયા કયા કાળના ઉપસર્ગોનો આદ્યાક્ષર સ્વર હોયછે તેઓનાં નામ મારે પ્રથમ જણાવવાં જોઈએ;—

(૧) **સાદોવર્તમાનકાળ** (Indefinite present tense) **આ** સ્વર લગાડવાથી થાયછે (જુઓ કલમ ૪૫ મી).

(૨) **ભૂતકાળ** (Past tense) નેવાસ્તે **લી** તથા **આલી** બન્ને ઉપસર્ગો વપરાયછે, તેમાં **લી** ઉપસર્ગનો પ્રથમાક્ષર **વ્યંજન** હોવાથી તેને લગતી સર્વે હકીકત આગળ આપી ગયા છિયે (જુઓ કલમ ૪૭ મી); પણ **આલી** ઉપસર્ગનો પ્રથમાક્ષર સ્વર છે, તેથી વાક્યના પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોમાં જે ફેરફાર થાયછે તે આ પાઠમાં પૂરતી રીતે સમજાવેલછે.

૯૪. ક્રિયાપદના કાળના ઉપસર્ગોનો પ્રથમાક્ષર વ્યંજન હોય ત્યારે પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો કલમ ૩૧ માં બતાવ્યા પ્રમાણે વપરાયછે, પણ જો તેઓનો પ્રથમાક્ષર કોઈ સ્વર હોય તો પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોમાં નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે ફેરફાર થાયછે, કારણ કે કાળના ઉપસર્ગો પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોની તરતજ પાછળ આવેછે, અને તેઓના બે સ્વર સાથે ભળી જવાથી ગુજરાતી ભાષાની પેઠે તેઓના ઉચ્ચાર ઘણે દરજ્જે બદલાઈ જાયછે;—

વાઇને. ૨૪. મ્ફાઇમે આપેન્ડા વાઝે. ૨૫. કીતુ ચામ્પેન્ડેઝા. ૨૬. વાટુ માંવાલીની ચુકીઆ. ૨૭. વાગેની વાલીટુ ઓગોપા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. હું (તે) ઘરડા માણસને ચાહુંછું. ૨. હું ઘરડા માણસને ચાહુંછું. ૩. અમે ધિક્કારિયે છિયે. ૪. અમે તેઓને ધિક્કારિયે છિયે ૫. ઝુંપડું મને ખુશ કરેછે. ૬. આ ખોરાક ખુશ કરેછે. ૭. આ ખોરાક મને ખુશ કરેછે. ૮. આ ખોરાક તને ખુશ કરેછે. ૯. ચોપડીઓ પહોંચી. ૧૦. પેલી ચોપડીઓ પડી ગઇ. ૧૧. તું જન્મ્યો હતો (માનાર્થે "તમે જન્મ્યા હતા"). ૧૨. તેઓ જન્મ્યા હતા. ૧૩. તે મગરૂર થયો (તેણે પોતાના વખાણ કીધા). ૧૪. હું જાગ્યો, હું જાગી ઉઠ્યો. ૧૫. તું જાગ્યો (માનાર્થે, "તમે જાગ્યા"). ૧૬. ઊંચાં ઝાડો પડીગયાં. ૧૭. તેણે બારણું બંધ કીધું. ૧૮. તેણે (તે) બારણું બંધ કીધું. ૧૯. મોટું આંબાનું ઝાડ પડી ગયું. ૨૦. કડિયાઓ (એટલે ચુનાનું કામ કરનારાઓ)ને રાતી છત્રીઓ જોઈયે છે. ૨૧. ઢાંકણું બે રાંધવાના વાસણને ઢાંકેછે(બે કુન્નાને ઢાંકેછે.) ૨૨. ચાર કાળા ગુલામોએ તેઓને જોયા. ૨૩. તેઓએ ચાર કાળા ગુલામોને જોયા. ૨૪. સરદાર ઘરડા માણસોને ચાહેછે. ૨૫. વસ્તુ તેને ખુશી કરેછે. ૨૬. ગુલામોએ મને ધિક્કાર્યો. ૨૭. પરદેશીઓ અમારાથી બીધા.

ENGLISH TRANSLATION.

1. I love the old man. 2. I love an old man. 3. We hate. 4. We hate them. 5. The hut pleases me. 6. This food pleases. 7. This food pleases me. 8. This food pleases you (*sing.*) 9. The books arrived. 10. Those books fell down. 11. You (*sing.*) were born. 12. They were born. 13. He boasted (he praised himself). 14. I woke. 15. You (*sing.*) awoke. 16. The tall trees fell down. 17. He shut a door. 18. He shut the door. 19. The large mango-tree fell down. 20. The masons want red umbrellas. 21. The lid covers two cooking pots. 22. The four black slaves saw them. 23. They saw the four black slaves. 24. The chief loves old men. 25. The thing pleases him. 26. The slaves hated me. 27. The foreigners feared us.

બોધપાઠ ૧૭ મો.

છઠ્ઠી વિભક્તિ.

The Possessive Case.

૬૭. સ્વાહીલી ભાષામાં છઠ્ઠી વિભક્તિને સારૂ (ઇંગ્રેજીમાં ઑફ of ની માફક) હમેશાં આ અવ્યય (particle) વપરાયછે, પણ આ અક્ષર જાતે સ્વર હોવાથી તેની સાથે તેની પૂર્વે લાગુ પડતો વ્યંજન લગાડ્યા શિવાય તે કદી એકલો વપરાતો નથી (જૂઓ કલમ ૬૯મી).

૬૮. છઠ્ઠી વિભક્તિ ઘણું કરી બે શબ્દોની વચ્ચે તેઓનો અરસપરસ સંબંધ બતાવવા અર્થે વપરાયછે જેમાંનો એક શબ્દ 'કબજે રાખનાર' અને બીજો 'કબજે હોનાર' તરીકે આવેછે. ગુજરાતી ભાષામાં ઘણું કરી 'કબજે રાખનાર' શબ્દ છઠ્ઠી વિભક્તિના પ્રત્યય **નો, ની, નું, નાં,** ઇત્યાદિથી આગળ અને 'કબજે હોનાર' શબ્દ તેની પાછળ આવેછે, જેમકે;—

કાળીદાસ "**ની**" ચોપડી, માણસ "**નું**" માથું, વિગેરે.

એ વિભક્તિ ઇંગ્રેજીમાં નીચે જણાવ્યાપ્રમાણે બે રીતે વપરાયછે;

(૧.) જ્યારે **નામને** છેડે વિરામ ચિન્હ સાથે "એસ" અક્ષર આપ્રમાણે "S" આવે ત્યારે વાક્યની શબ્દરચના ઘણું કરી ગુજરાતી ઢબને મળતી આવેછે, જેમકે;—

Kalidass's book; the man's head, &c.

(૨.) પણ જ્યારે **છઠ્ઠી વિભક્તિ** શબ્દયોગી અવ્યય ઑફ (of)થી દર્શાવવામાં આવે ત્યારે શબ્દરચના તેથી ઉલટી થઈ જાયછે. એટલે કે કબજે હોનાર ચીજ છઠ્ઠી વિભક્તિના અવ્યયથી આગળ અને કબજે રાખનાર તેની પાછળ આવેછે, જેમકે;—

The book of Kalidass; the head of a man, &c.

પણ સ્વાહીલી ભાષામાં **છઠ્ઠી વિભક્તિને** માટે શબ્દયોગી વાપરતાં વાક્યરચના ગુજરાતી ઢબથી તદ્દન ઉલટીં થઈ જાયછે અને ઇંગ્રેજીમાં "ઑફ" શબ્દયોગી અવ્યય વાપરવાથી થતી વાક્યરચનાને તદ્દન મળતી આવેછે, જેમકે;—

કિતાબુચ્યા **કાલીદાસ**	કાલીદાસની ચોપડી	The book of Kalidass.
કિચવા ચા મ્તુ	માણસનું માથું	The head of a man.

૬૯. એ વિભક્તિને માટે વપરાતા આ અવ્યયની પૂર્વે (આગળ આવી ગયેલા ત્રણ વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખતાં) જૂદે જૂદે પ્રસંગે કયા કયા વ્યંજનો પ્રથમાક્ષર તરીકે ઉમેરાય છે તે નીચે આપેલા મુખ્ય પાંચ નિયમોથી જણાશે; જે નિયમો છઠ્ઠી વિભક્તિ માટે વપરાતા અવ્યયની પૂર્વેના શબ્દને એટલે કે કબજે હોનાર ચીજ (The thing possessed) ને લાગુ પડેછે, અને કબજે રાખનાર (The possessor) અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિના અવ્યયની પાછળ આવેલા શબ્દને બિલકુલ લાગુ પડતા નથી.

(૧.) જ્યારે છઠ્ઠી વિભક્તિ માટે વપરાતા **નામયોગીની** પૂર્વેનો શબ્દ એકવચનમાં હોય અને તેનો પ્રથમાક્ષર **મ** હોય (એટલે કે, બીજા તથા ત્રીજા વર્ગના શબ્દોમાંથી કોઈપણ શબ્દ એકવચનરૂપે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વે આવેલા હોય) તો **આ** સ્વરાક્ષરની પૂર્વે હમેશાં **વ** વ્યંજન લાગેછે, જેથી પૂર્ણ નામયોગી **વા** બનેછે, જેમકે;—

મ્કોનો વા મ્ઝે	ઘરડા માણસનો હાથ	The old man's hand, or The hand of the old man.
મ્ટી વા મ્ઝુન્ગુ	સાહેબલોકનું ઝાડ	The European's tree.
વાટુમાં વા આલી	આલીના ગુલામો	Ally's slaves.

(૨.) છઠ્ઠી વિભક્તિને માટે વપરાતા **નામયોગીની** પૂર્વેનો શબ્દ બહુવચનમાં હોય અને તેનો પ્રથમાક્ષર **વા** હોય (અથવા બીજા વર્ગના શબ્દોમાંથી કોઈપણ શબ્દ બહુવચન રૂપે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વે આવેલા હોય) તોપણ **આ** સ્વરની પૂર્વે **વ** વ્યંજન લાગેછે, જેથી પૂર્ણ નામયોગી **વા** બનેછે, જેમકે;—

વાટુમાં વા આલી	આલીના ગુલામો	Ally's slaves or the slaves of Ally.
વાટુમાં વા વાઝુન્ગુ	સાહેબલોકોના ગુલામો	The Europeans' slaves or the slaves of the Europeans.

(૩.) જ્યારે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વેનો શબ્દ બહુવચનમાં હોય અને તેનો પ્રથમાક્ષર **મી** હોય (એટલેકે ત્રીજા વર્ગના શબ્દોમાંથી કોઈપણ શબ્દ બહુવચનરૂપે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વે આવેલા હોય) ત્યારે તે **આ** સ્વરને હમેશાં **ય** ઉપસર્ગ લાગેછે, જેમકે;—

મીટી યા મ્ઝુન્ગુ	સાહેબલોકના ઝાડ	The European's trees or the trees of the European.
મીકોનો યા મ્ટોટો	છોકરાના હાથ	The boy's hands or the hands of the boy.

(૪.) જ્યારે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વેના શબ્દના પ્રથમાક્ષર કી અથવા ચ હોય (એટલે કે પેહેલા વર્ગના શબ્દોમાંથી કોઈપણ શબ્દ એકવચન રૂપે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વે આવેલો હોય) ત્યારે આ સ્વરની પૂર્વે હમેશાં ચ ઉપસર્ગ ઉમેરાયછે, જેથી પૂર્ણ નામયોગી ચા બનેછે, જેમકે;—

કીટી ચા મ્ઝે	ઘરડા માણસની ખુરસી	An old man's chair.
કીસુ ચા મ્ટુમાં	ગુલામની છરી	A slave's knife.

(૫.) એ છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વેના શબ્દ બહુવચનમાં હોય અને તેના પ્રથમાક્ષર વી અથવા વ્ય હોય (એટલે કે પેહેલા વર્ગના શબ્દોમાંથી કોઈપણ શબ્દ બહુવચન રૂપે છઠ્ઠી વિભક્તિની પૂર્વે આવે) ત્યારે આ સ્વરની આગળ વ્ય ઉપસર્ગ લાગેછે, જેથી પૂર્ણ નામયોગી વ્યા થાયછે, જેમકે;—

વીટુ વ્યા વાટુમાં	ગુલામોની ચીજો	The slave's things.
વીસુ વ્યા વાટુ	માણસોના ચાકુઓ	The men's knives.
	ઈત્યાદિ.	

અભ્યાસપાઠ ૧૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. કિકાપો ચા મ્ટુમાં. ૨. કીઆપો ચા મ્ઝે. ૩. મીકુકે યા મ્ટુમાં મ્વીવુ. ૪. મીકોનો યા મ્વેઝી. ૫. મીડોમો યા મ્વેવી. ૬. મીશાલે યા વાટોટો. ૭. કિબાન્ડા ચા કિપોફુ. ૮. મ્કીઆ વા મ્જુસી. ૯. મ્કેકા વા મ્જાકાઝી. ૧૦. વીઆટુ વ્યા મ્ઝુન્ગુ. ૧૧. નાલીકીટવા કીસુ ચા મ્ઝુન્ગુ. ૧૨. નીટાઉ ઓના મ્જી વા મ્ફાલ્મે. ૧૩. નીમે ઓના કીઝીબાઓ ચા મ્વેવી. ૧૪. ટુમેકી પીટા કિસીમા ચા મ્ઝુન્ગુ. ૧૫. નીનાઉ ઓના મોશી મેઉસી વા મોટો મ્બુબા. ૧૬. વાનાવી-ટેકેટ્ઝા વીટાબુ વ્યા કિઝીવી. ૧૭. કીસુ ચા મ્ટુમાં ચાલીઉપીગા મ્કોનો વા મ્ગેની. ૧૮. વામેશીચા મ્સીન્ગોટે વા મ્ટુમ્બી. ૧૯. મ્જુસી આમેઉમાં મ્કોનો વા મ્ટોટો.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. ગુલામની છલ્લી. ૨. ઘરડા માણસનો સોગન. ૩. આળસુ ગુલામના ભાલા. ૪. વાઘના હાથ. ૫. પીવેલાના હોઠ. ૬. છોકરાંઓનાં તીર. ૭. આંધળા માણસનું ઝૂંપડું. ૮. ગરોળી (ચિરચી)ની પૂંછડી. ૯. ગોલીની સાદડી (ગુલામ ઓરતની સાદડી). ૧૦. સાહેબ લોકના જોડા. ૧૧. મેં સાહેબ લોકનો ચાકુ લીધો. ૧૨. હું સરદારનું (તે) શેહેર જોઈશ. ૧૩. મેં છોકરાની બંડી જોઈછે. ૧૪. અમે સાહેબ લોકનો (તે) કૂઓ વટાઈ ગયાછિયે. ૧૫. મોટી આગનો કાળો ધુમાડો હું જોઉછું. ૧૬. તેઓ બેહેરા માણસની ચોપડીઓ બાળી નાખેછે. ૧૭. ગુલામની છરી પરદેશીના હાથમાં લાગી. ૧૮. તેઓએ હોડીનો ખૂઓ સંતાડ્યોછે. ૧૯. બીલાડીએ છોકરાના હાથને કરડ્યો છે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. The slave's matting bag. 2. The old man's oath. 3. The idle slave's spears. 4. The nurse's hands. 5. The drunkard's lips. 6. The children's arrows. 7. The blind man's hut. 8. The lizard's tail. 9. The slave woman's mat. 10. The European's shoes. 11. I took the European's knife. 12. I shall see the chief's town. 13. I have seen the drunkard's waistcoat. 14. We have passed the European's well. 15. I see the black smoke of the great fire. 16. They are burning the deaf man's books. 17. The slave's knife struck the stranger's arm. 18. They have hidden the mast of the canoe. 19. The lizard has bitten the boy's hand.

બોધપાઠ ૧૮ મો.

* ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ.

Possessive Pronouns.

૭૦. સ્વાહીલીભાષામાં ષષ્ઠ્યંત સર્વનામને માટે નીચે આપેલા ચોક્કસ શબ્દો વપરાયછે, જેઓમાં ફક્ત લાગુ પડતા વ્યંજનો ઉપસર્ગ તરીકે ઉમેરવા શિવાય બીજો કશો ફેરફાર થતો નથી;—

એકવચન.			બહુવચન.		
આન્ગુ	મારૂં	My, Mine.	એતુ	અમારૂં	Our, Ours.
આકો	તારૂં	*Thy, Thine.	એનું (એનો)	તમારૂં	Your, Yours.
આકે	તેનું, તેણીનું,	His, Her, Its.	આઓ	તેઓનું	Their, Theirs.

૭૧. એ **સર્વનામોના** પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી તેઓની પૂર્વે જુદે જુદે પ્રસંગે જુદા જુદા વ્યંજનો ઉપસર્ગ તરીકે લાગેછે, જે વ્યંજનો કલમ ૬૯ મીમાં આપેલા પાંચ નિયમોથી તરત જણાઈ આવશે કારણકે **છઠ્ઠી વિભક્તિ**ને સારૂ આપેલા સઘળા નિયમો **ષષ્ઠ્યંત સર્વનામને** પણ લાગુપડી શકેછે.

૭૨. એ સર્વનામ, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી ભાષાની માફક નહિ પણ ફારસી ભાષાની માફક, જે નામનો સંબંધ બતાવે તે નામની હમેશાં પાછળ આવેછે, અને તેજ નામનાં રૂપ ઉપરથી તેના ઉપસર્ગો સાબિત થાયછે (જૂઓ કલમ ૬૯ મી); જેમકે;—

મ્તુ વાકે	તેનો માણસ	His (or her) man.
વાતુ વાકે	તેના માણસો	His (or her) men.
મ્તુ વાન્ગુ	મારો માણસ	My man.
મ્તુ વેતુ	અમારો માણસ	Our man.
વાતુ વાકો	તારા માણસો	Your (*sing.*) men.
મ્ટી વાકે	તેનું ઝાડ	His (or her) tree.
મીટી યાકે	તેનાં ઝાડો	His (or her) trees.

---

* Thy or thine એ શબ્દો માન વગરના હોવાથી ઇંગ્રેજીમાં સાધારણ ઉપયોગમાં આવતા નથી માટે તેઓને બદલે અમે હમેશાં આ પરમાણે તેઓનું બહુવચનરૂપ વાપરશું;— your (*sing.*) or yours (*sing.*).

મ્ટી વાન્યુ	મારૂં ઝાડ	My tree.
મીટી યાન્યુ	મારાં ઝાડો	My trees.
મીટી યાકો	તારાં ઝાડો	Your (*sing.*) trees.
મ્ટી ચેનું	તમારૂં ઝાડ	Your tree.
કીસુ ચાકે	તેનો ચપ્પુ	His knife.
વીસુ વ્યાકે	તેના ચપ્પુઓ	His knives.
કીસુ ચેનું	તમારો ચપ્પુ	Your knife.
વીસુ વ્યેનું	તમારા ચપ્પુઓ	Your knives.
મીટી યેતુ	અમારાં ઝાડો	Our trees.
વીસુ વ્યાઓ	તેઓના ચપ્પુઓ	Their knives.

અભ્યાસપાઠ ૨૦ મો.

ઉપલા પાઠમાં આપેલા નિયમોને લગતાં સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases illustrative of the Rules in the foregoing Lesson.

૧. કીસુ ચાકે કીખાલી. ૨. મ્શાલે વાકે ઉલીની પીગા. ૩. ચોમ્બો કીખૂબા ચાઓ કીમે ઝામાં. ૪. વાલીપેન્ઢા ચાકુલા ચાઓ. ૫. કિબાન્ડા ચેતુ કીમે અન્ગુકા. ૬. મીટી યાકો યાની પેન્દેઝા. ૭. કિચવા ચાન્ગુ કીનાની ઊમાં. ૮. નાઓના કિપીની ચાકે. ૯. નાલીસુકુઆ મ્કુફુ વાકે. ૧૦. મીકુફુ યાકો મીઝીટો. ૧૧. ઉટાવા ટવા વાતુમાં વેતુ. ૧૨. નીટાઈ આચા મીશાલે યાકો (અથવા, નીટાવાચા મીશાલે યાકો). ૧૩. મ્નાઝી વાન્ગુ ઉના-અન્ગુકા. ૧૪. આમેકી ફીચા કીસુ ચાન્ગુ. ૧૫. મીકુકે યાઓ મીરેફુ. ૧૬. મ્ટોટો વા મ્તુમાં મ્ઝુરી. ૧૭. મોશી વા મોટો વાઓ મીન્ગી.* ૧૮. મ્ઝે આટાકા કિઝીબાઓ ચાન્ગુ. ૧૯. મ્કુબ્મે વેતુ આમે ઊઆ મ્તુમાં વાકો. ૨૦. વાઝુન્ગુ વામે કાટા મીઠેન્ડે યાઓ. ૨૧. મ્તુ વાન્ગુ આના ટવા કિઝીબાઓ ચાકો. ૨૨. મ્ટોટો વાકો મ્વેમાં સાના (માના વાકો મ્વેમા સાના). ૨૩. વાટોટો વાકે વાબાયા સાના.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તેનો ચપ્પુ તેજ છે. ૨. તેનું તીર મને વાગ્યું. ૩. તેઓનું મોટું વહાણ ડૂબી ગયુંછે. ૪. તેઓએ તેઓના ખોરાકને પસંદ કીધો. ૫. અમારૂં ઝૂંપડું પડી ગયું છે. ૬. તારાં ઝાડો મને ખુશ કરેછે. ૭. મારૂં માથું મને દરદ કરેછે. ૮. હું તેની મૂઠ જોઉછું. ૯. હું તેની સાંકળ ઊંચકી લઈ ગયો. ૧૦. તારી સાંકળો ભારે છે. ૧૧. તું અમારા ગુલામો લેશે. ૧૨. હું તારાં તીરો રેહેવા દઈશ. ૧૩. મારી નાળિયેરી પડેછે (મારૂં નાળિયેરનું ઝાડ પડેછે). ૧૪. તેણે મારો ચાકુ સંતાડયોછે. ૧૫. તેઓના બાલા લાંબા છે. ૧૬. ગુલામનો છોકરો ખૂબસુરત છે. ૧૭. તેઓની આગનો ધૂમાડો ઘણો છે. ૧૮. ઘરડા માણસને મારી બંડી (બદન) જોઈએછે. ૧૯. અમારા સરદારે તારા ગુલામને મારી

---

* મીન્ગી=એ શબ્દનો અત્રે ખરેખરો ઉચ્ચાર "મ્યાન્ગી" થાયછે પણ બોલવામાં હમેશાં "મીન્ગી" સંભળાયછે તેથી એમ લખ્યુંછે.

નાખ્યો છે. ૨૦. સાહેબ લોકોએ તેઓની ખજુરીઓ કાપી નાખીછે. ૨૧. મારો માણસ તારી બંડી લેછે. ૨૨. તારો છોકરો ઘણો સારો છે. ૨૩. તેનાં છોકરાં બહુ ખરાબ છે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. His knife is sharp. 2. His arrow struck me. 3. Their large vessel has sunk. 4. They liked their food. 5. Our hut has fallen down. 6. Your (*sing.*) trees please me. 7. My head is paining me. 8. I see its handle. 9. I carried his chain. 10. Your (*sing.*) chains are heavy. 11. You (*sing.*) will take our slaves. 12. I shall leave your (*sing.*) arrows. 13. My cocoanut tree is falling. 14. He has hidden my knife. 15. Their spears are long. 16. The slave's son is beautiful. 17. The smoke of their fire is much. 18. The old man wants my waistcoat. 19. Our chief has killed your (*sing.*) slave. 20. The Europeans have cut down their date-trees. 21. My man is taking your (*sing.*) waistcoat. 22. Your (*sing.*) son is very good. 23. His children are very bad.

બોધપાઠ ૧૯ મો.

ષષ્ઠયંત સર્વનામ તથા છઠ્ઠી વિભક્તિ (ચાલુ).

The Possessive Pronouns and the Possessive Case—*continued.*

૭૩. ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ક્રિયાપદનાં કર્મની સાથે જ્યાં ષષ્ઠયંત સર્વનામ અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિ આવે ત્યાં સ્વાહીલીમાં તેવોજ અર્થ બતાવવા સારૂ, વારંવાર વાક્યમાં બે કર્મ અથવા એક કર્મ અને બીજા કર્મનો ઉપસર્ગ વાપરેછે, જે છઠ્ઠી વિભક્તિ અથવા ષષ્ઠયંત સર્વનામનું કામ બરાબર રીતે સારેછે ; જેમકે;—

આલીનીપીગા જીચો { (તેણે+મને+માર્યું+આંખ)=તેણે મારી આંખને માર્યું.
(He+me+struck+eye)=He struck my eye.

આલીનીફુન્ગા મીકોનો { (તેણે+મને+બાંધ્યો+હાથ)=તેણે મારા હાથ બાંધ્યા.
(He+me+tied+hands)=He tied my hands.

આલીમફુન્ગા અબદલા મીકોનો { (તેણે+તેને+બાંધ્યો+અબદલા+હાથ)=તેણે અબદલાના હાથ બાંધ્યા.
(He+him+tied+Abdulla+hands)=He tied Abdulla's hands.

એવી રીતે જ્યારે એક શખ્સ બીજા શખ્સને મારે, બાંધે, કાપે, વગેરે ક્રિયા કરવામાં આવે ત્યારે તે બીજા શખ્સના શરીરના જે ભાગ ઉપર કાંઇ અસર થયેલી હોય તે ભાગનું નામ વાક્યમાં કર્મ તરીકે વાંપરતાં પેહેલાં તે શખ્સ બતાવવા અર્થે તેની પૂર્વે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં હમેશાં ષષ્ઠયંત સર્વનામ અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિ આવેછે, પણ સ્વાહીલીમાં બે રીત ચાલેછે, જેમાંની એક એ છે, કે જે અસર થયેલા ભાગનું નામ કર્મ તરીકે વાપર્યા પેહેલાં જે શખ્સ ઉપર ક્રિયા ગુજરી હોય તે શખ્સ બતાવવા સારૂ કર્મણિ ઉપસર્ગ વાપરેછે; અને

બીજી રીતે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીની માફક કર્મની સાથે ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિ વાપરેછે, જેના વિષે અમે આગળ સમજાવી ગયા છિયે;(જુઓ બોધપાઠ ૧૭-૧૮)જેમકે;-

મ્ટોટો આલીમ ફુન્ગા મ્ટુમાં મીકોનો, અથવા } છોકરાએ (તે) ગુલામના હાથ બાંધ્યા.
મ્ટોટો આલીઈફુન્ગા મીકોનો યા મ્ટુમાં } The boy tied the slave's hands.
* આલીમકાટા કિચ્વા અથવા } તેણે તેનું માથું કાપી નાખ્યું.
આલીકીકાટા કિચ્વા ચાકે } He cut off his head.

અભ્યાસપાઠ ૨૧ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.
Swahili Phrases.

૧. નાલીમપીગા મ્ગૂ. ૨. આલીની પીગા કિચ્વા. ૩. નાલીમ ફુન્ગા મ્ગૂ. ૪. નાલીમફુન્ગા મીગૂ. ૫. વાલીની ઊમા મીકોનો. ૬. મ્જુસી આલીસુમા (મ+ઊમા) કિડોલે. ૭. કીસુ ચાલીનીગુસા મ્કોનો. ૮. આલીનીકાટા મ્કોનો. ૯. વાજાકાઝી વાલીમસુગુઆ મીગુ. ૧૦. મ્ફાલ્મે આલીમ્ફુન્ગુઆ મ્ટુમાં મીકોનો.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં તેના પગને ઠોક્યો. ૨. તેણે મારા માથાને માર્યું. ૩. મેં તેનો પગ બાંધ્યો. ૪. મેં તેના પગ બાંધ્યા. ૫. તેઓએ મારા હાથ દુખાવ્યા. ૬. ઘીલોડીએ તેની આંગળી કરડી. ૭. ચપ્પુ મારા હાથને અડચો. ૮. તેણે મારો હાથ કાપ્યો. ૯. ગોલીઓએ તેના પગ ઘસ્યા. ૧૦. સરદારે ગુલામના હાથ છોડચા.

English Translation.

1. I struck his leg. 2. He hit my head. 3. I tied his leg. 4. I tied his legs. 5. They hurt my hands. 6. The lizard bit his finger. 7. The knife touched my hand. 8. He (or she) cut my hand. 9. The slave women rubbed his feet. 10. The chief unfastened the slave's hands.

બોધપાઠ ૨૦ મો.

સ્વાર્થ કે સ્વવાચક સર્વનામ તથા "ઑટે" અને "ઍન્યે" શબ્દો.
Reflexive Pronouns and the words "ote" and "enye."

૭૪. સ્વાર્થ કે સ્વવાચક સર્વનામ સ્વાહીલીમાં બે રીતે દર્શાવાયછે, જેઓનો ઉપયોગ પણ જુદી જુદી બે રીતે થાયછે: ક્રિયાપદની પૂર્વે જી ઉપસર્ગ વાપરવાથી એ સર્વનામનો અર્થ નીકળેછે, પણ તે એવાં રૂપથી વારંવાર ક્રિયાપદના કર્મ તરીકે આવેછે, જેમકે;—

---

* આલીમકાટા કિચ્વા (આ+લી+મ+કાટા+કિચ્વા) "આ" ત્રીજો પુરૂષ એકવચન તથા કર્તરિ ઉપસર્ગ છે, "લી" ભૂતકાળની નિશાની છે; "મ" ત્રીજો પુરૂષ એકવચન તથા કર્મણિ ઉપસર્ગ બતાવેછે, "કાટા" એ ક્રિયાપદ છે એનું સામાન્યરૂપ "કુકાટા" (કાપવું To cut) થાયછે; અને "કિચ્વા" (માથું head.) એ "કી" નામના પેહેલા વર્ગનું એક નામ છે.

નાઙ્ગ પેન્દ્રા	હું પોતાને ચાહુંછું	I love myself.
કુટાઙ્ગ પેન્દ્રા	અમે પોતાને ચાહીશું	We shall love ourselves.
આમિઙ્ગ શ્રાચા	તેણે પોતાને સંતાડ્યોછે	He has hidden himself.

૭૫. **સ્વાર્થવાચક સર્વનામ** જ્યારે કોઈ નામ અથવા સર્વનામની સાથે આવે ત્યારે તેને માટે "ઍંજેવે" (ધણી, ખુદ, પોતે = Owner, himself.) શબ્દ વપરાયછે, પણ એ શબ્દનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી તેની પૂર્વે લાગુ પડતો ઉપસર્ગ ઉમેર્યાશિવાય કદી એકલો વપરાતો નથી; જેમકે;—

ગ્હુ *મુજેવે	માણસ પોતે (ધણી)	The man himself.
વાહુ વેંજેવે	માણસો પોતે	The men themselves.

૭૬. ઍંજેવે શબ્દની સાથે જ્યારે બીજા તથા ત્રીજા વર્ગ ("મ્હુ" તથા "મ્ટી" વર્ગ) નાં નામોનાં એકવચન રૂપ વાપરવામાં આવે ત્યારે તેની પૂર્વે મુ અથવા મ્વ ઉપસર્ગ લાગેછે, પણ એશિવાય બીજાં કોઈપણ નામનીસાથે એ શબ્દ આવે ત્યારે જે ઉપસર્ગો **ષષ્ઠ્યંતસર્વનામ** અથવા છઠ્ઠી વિભક્તિને પ્રથમાક્ષર તરીકે લાગેછે, તેજ ઉપસર્ગો તેની પૂર્વે આવેછે. (જૂઓ કલમ ૬૯-૭૧) જેમકે;—

મ્હુ *મુજેવે	માણસ પોતે	The man himself.
મ્ટી મુજેવે	ઝાડ પોતે	The tree itself.
વાહુ વેંજેવે	માણસ પોતે	The people themselves.
મીટી યેંજેવે	ઝાડો પોતે	The trees themselves.
કીસુ ચેંજેવે	ચપ્પુ પોતે, છરી પોતે	A knife (or the knife) itself.
વીસુ વ્યેંજેવે	ચપ્પુઓ પોતે, છરીઓ પોતે	Knives (or the knives) themselves.
કીંટુ ચેંજેવે	ચીજ પોતે	A thing (or the thing) itself.
વીંટુ વ્યેંજેવે	ચીજો પોતે	Things (or the things) themselves.
મીમી મુજેવે	હું પોતે [("તમે પોતે")	I myself.
વેવે મુજેવે	તું પોતે (માનાર્થે	You (*sing.*) yourself.
યેયે મુજેવે	તે પોતે, તેણી પોતે	He himself or she herself.
સીસી વેંજેવે	અમે પોતે	We ourselves.
નીની વેંજેવે	તમે પોતે	You yourselves.
વાઓ વેંજેવે	તેઓ પોતે	They themselves.

૭૭. **પોતાની મેળે** (by myself, by himself, by herself, by themselves, &c.,) એ શબ્દ મૂળ સ્વાર્થવાચક સર્વનામ છે પણ ઘણું કરી હમેશાં પોતાનો પ્રધાનાધિકાર મૂકીને ક્રિયાપદ વિષે કાંઈ ન્યુનાધિક દર્શાવેછે; તેથી ક્રિયાવિશેષણ ગણાયછે. પણ એ શબ્દ અત્રે લખી બતાવવાની જરૂર છે, કારણ કે તે ઉપર કહેલા સર્વનામને તદન એક

---

* "મુજેવે" એ શબ્દનો ખરેખરો ઉચ્ચાર નિયમપ્રમાણે "મુએજેવે" અથવા "મ્વેંજેવે" થાયછે, પણ એ શબ્દને જંગબારનાં રહેવાશીઓ અપભ્રંશ કરીને ટુંકામાં "મુજેવે" બોલેછે માટે અત્રે તેમજ લખેલછે.

સરખી રીતે મળતો આવેછે, એને માટે સ્વાહીલીમાં "પેકે" (પોતાની મેળે By self or selves) શબ્દ વપરાયછે, અને જેવી રીતે ઇંગ્રેજી ભાષામાં સેલ્ફ તથા સેલ્વ્ઝ (self or selves) શબ્દો કોઈ સર્વનામ સિવાય એકલા આવતા નથી, તેવીજ રીતે સ્વાહીલીમાં "પેકે" શબ્દ પણ એકલો આવતો નથી, અને તેની તરતજ પાછળ પુરૂષવચન પ્રમાણે લાગુ પડતું ષષ્ઠયંત સર્વનામ વપરાયછે (જૂઓ કલમ ૭૦); એવી રીતે જ્યારે ષષ્ઠયંત સર્વનામ "પેકે" શબ્દની પાછળ આવે ત્યારે તેની પૂર્વે હમેશાં "ય" ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

મ્તુ પેકેયાકે	માણસ પોતાની મેળે	The man by himself.
વાતુ પેકેયાઓ	માણસો પોતાની મેળે	The men by themselves.
મ્ટી પેકેયાકે	ઝાડ પોતાની મેળે	The tree by itself.
મીટી પેકેયાઓ	ઝાડો પોતાની મેળે	The trees by themselves.
કીસુ પેકેયાકે	ચપ્પુ પોતાની મેળે	The knife by itself.
વીસુ પેકેયાઓ	ચપ્પુઓ પોતાની મેળે	The knives by themselves.
મીમી પેકેયાન્ગુ	હું (મારી) પોતાની મેળે	I by myself.
વેવે પેકેયાકો	તું (તારી) પોતાની મેળે	You (*sing.*) by yourself.
યેયે પેકેયાકે	તે (તેની) પોતાની મેળે	He by himself (or she by herself).
સીસી પેકેયેતુ	અમે (અમારી) પોતાની મેળે	We by ourselves.
નીની પેકેયેનું	તમે (તમારી) પોતાની મેળે	You by yourselves.
વાઓ પેકેયાઓ	તેઓ (તેમની) પોતાની મેળે	They by themselves.

૭૮. ઉપર કહ્યા પ્રમાણે "પેકે" શબ્દની પાછળ ષષ્ઠયંત સર્વનામ આવે ત્યારે તેનો અર્થ કોઈ કોઈ વખત ફક્ત, માત્ર, એકલો, એકલા, ઇત્યાદિ જેવા પણ થાયછે, જેમકે;—

પેકેયાન્ગુ	માત્ર હું, એકલો હું	Only I or I alone.
પેકેયાકે	ફક્ત તે, એકલો તે	Only he or he alone.
કીસુ પેકેયાકે	ફક્ત ચાકુ	Only the knife or the knife only.

ઓટે તથા એંએ શબ્દો.

The words "*ote*" and "*enye.*"

૭૯. ઓટે (સઘળું, સઘળાં, આખું All, the whole) શબ્દનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી જે વ્યંજન ષષ્ઠયંત સર્વનામ અથવા છઠી વિભક્તિના આ અવ્યયની પૂર્વે ઉપસર્ગ તરીકે વપરાયછે તેજ વ્યંજન તેની પૂર્વે લાગેછે, (જૂઓ કલમ ૬૯—૭૧); જેમકે;—

વાતુ વોટે	સઘળા માણસો	All men or all the people.
મ્ટી વોટે	સઘળું ઝાડ, આખું ઝાડ	All the tree or the whole tree.
મીટી યોટે	સઘળાં ઝાડો	All trees or all the trees.
કીસુ ચોટે	આખો ચપ્પુ, આખી છરી	The entire knife.
વીસુ વ્યોટે	સઘળા ચપ્પુઓ, સઘળી છરીઓ	All knives or all the knives.

૮૦. એંએ (વાળો, વાળા = having, possessing, with) એ શબ્દનો પણ પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી જે ઉપસર્ગો એંએવે શબ્દને લાગેછે તેજ ઉપસર્ગો તેની પૂર્વે લાગેછે, (જૂઓ કલમ ૭૯ મી) જેમકે;—

મ્તુ મુગે માલી	મિલકત વાળો માણસ	A man having property.
વાતુ વેગે માલી	મિલકત વાળા માણસો	Men having property.
મ્ટી મુગે મૈજાની	પાંદડાં વાળું ઝાડ	A tree having leaves.
મીટી યેગે મજાની	પાંદડાં વાળાં ઝાડો	Trees having leaves.
કીસુ ચેંગે કિપીની	હાથાવાળો ચપ્પુ	A knife having (or with) a handle.
વીસુ વ્યેગે વીપીની	હાથા વાળા ચપ્પુઓ	Knives having (or with) handles.

૮૧. "ઓટે" તથા "એંગે" શબ્દો જ્યારે કોઈ સર્વનામનો ગુણ કે સંબંધ બતાવે ત્યારે તેઓનાં રૂપ નીચે પ્રમાણે હોયછે;—

મીમી *મુગે માલી { હું માલધણી છું, હું માલવાળો છું
I am the owner of the property or I possess the property. }

સીસી સોટે	અમે સઘળા, આપણે સાથે	We all or we together.
ઓઓ ઠોટે	તમે સઘળા, તમે સાથે	You all or you together.

ટવેન્ડે સોન્ટે { ચાલો આપણે બધા જઈએ, ચાલો આપણે સાથે જઈએ
Let us all go or let us go together. }

વાઓ વોટે વાવીલી { તેઓ બન્ને, તેઓ બે સાથે
Both of them or they two together. }

હુયુ મુગે કિતાબુ=આ ચોપડીનો માલક છે, આ ચોપડીવાળો છે.
This is the owner of the book, or this (man) is the possessor of the book.

૮૨. એંગે શબ્દ ક્રિયાપદની સાથે આવતાં તેનો અર્થ કોઈ કોઈ વખત નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ જે (Which) જેવો થાયછે, તોપણ તેનો ભાવાર્થ બદલાતો નથી. જેમકે;—

મ્તુ મુગે કુ પેન્ડા=માણસ જે ચાહેછે તે (ચાહાનાર માણસ) A man who loves

કિટાન્ડા ચેગે ગોડોરો=ખાટલો જે ગોદડી ધરાવેછે, (ગોદડીવાળો ખાટલો)
A bedstead which has a mattress (or a bedstead with a mattress).

અભ્યાસપાઠ ૨૨ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. વાતુમાં વાલીઓપેન્ડા. ૨. મ્તામે, આનાઓસીકુ. ૩. ઉમેઓકુન્ગા. ૪. વાતુમાં વાવીલી વાનાઓકુના. ૫. આમેઓણમા ઓચો મુગેવે. ૬. આટાઓકુન્ગા મકિનો. ૭. વાતુમાં વોટે. ૮. વીતુ વોટે. ૯. મીટી યોટે. ૧૦. વાતુમાં વોટે વેગે વીબાન્ડા. ૧૧. મીટી યોટે પેકેયાઓ. ૧૨. નાલીમુઓના પેકેયાકે. ૧૩. નાલીમુઓના મુગેવે. ૧૪. નાલીવાઓના વાતુ હાવા વોટે વાવીલી. ૧૫. વાટાકિણીઆ વોટે. ૧૬. વાટાઈટુપા મીકુકે યોટે. ૧૭. નાલી મુઓના કિપોકો મુગેવે. ૧૮. નાલીમુઓના કિબોકો ચેગેવે. ૧૯. નાલીઈઓના મીલીમા યેગેવે (અથવા

---

*"મુગે" એ શબ્દનો ખરેખરો ઉચ્ચાર "મુએંગે" થાયછે, પણ જંગબાર બંદરમાં ઘણાં લોકો તેનો ઉચ્ચાર "મુગે" કરેછે, માટે અત્રે તેમજ લખેલછે.

નાલીયોના મીલીમા યેંગવે). ૨૦. મ્જુસી મુગે મ્કીઆ. ૨૧. મ્ટી મુગે મીમ્બા (મીંબા) મીન્ગી. ૨૨. નાલીસિમામા પેકેયાન્ગુ. ૨૩. વાલીટફુટા વોટે. ૨૪. વ્યોમ્બો વ્યોટે વીટાઝામાં. ૨૫. વીટાબુ વીખ્બૂબા વ્યોટે. ૨૬. વીટાબુ વ્યોટે વીખ્બૂબા. ૨૭. વેવી વાલીયીરવા વીલેમ્બા વ્યેતુ વ્યોટે. ૨૮. ટુમેવીઓના વ્યોટે. ૨૯. નાલીઓના મીટી મીવીલી: ઉલીઇઓના યોટે.

ગુજરાતી તર્જુમો.

૧. ગુલામોએ પોતાને ચાહ્યું. ૨. સરદાર પોતાને વખાણેછે. ૩. તેં પોતાને બાંધ્યોછે. ૪. આળસુ ગુલામો પોતાને નખોડિયાં પાડેછે. ૫. તેણે તેની પોતાની આંખને ઇજા કીધીછે. ૬. તે પોતાના હાથ બાંધશે. ૭. સઘળા ગુલામો. ૮. સઘળી ચીજો. ૯. સઘળાં ઝાડ. ૧૦. ઝૂંપડાંવાળા સઘળા ગુલામો. ૧૧. સઘળાં ઝાડો પોતાની મેળે. ૧૨. મેં તેને એકલો જોયો. ૧૩. મેં તેને પોતાને જોયો (મેં ધણીને જોયો). ૧૪. મેં આ બન્ને માણસોને જોયા. ૧૫. તેઓ સઘળા નહાસી જશે. ૧૬. તેઓ સઘળા ભાલા ફેંકી નાખશે. ૧૭. મેં પોતે દરિયાઈ ઘોડો જોયો. ૧૮. મેં દરિયાઈ ઘોડાને પોતાને જોયો. ૧૯. મેં પર્વતો ખુદ જોયા. ૨૦. પૂંછડીવાળી ખીલાડી (ચિરચી). ૨૧. ઘણા કાંટાવાળું ઝાડ. ૨૨. હું પોતાની મેળે ઉભો રહ્યો. ૨૩. તેઓ સઘળાઓએ શોધ્યું. ૨૪. સઘળાં વહાણો ડુબી જશે. ૨૫. સઘળી મોટી ચોપડીઓ. ૨૬. સઘળી ચોપડીઓ મોટી છે. ૨૭. ચોરોએ અમારી સઘળી પાઘડીઓ લઈ લીધી ૨૮. અમે તે સઘળી જોઈછે (પાઘડીઓ). ૨૯. મેં બે ઝાડ જોયાં; તેં તે સઘળાં જોયાં.

English Translation.

1. The slaves loved themselves. 2. The chief is praising himself. 3. You (*sing.*) have tied yourself. 4. The idle slaves are scratching themselves. 5. He has hurt his own eye. 6. He will tie his own hands. 7. All slaves. 8. All things. 9. All trees. 10. All slaves having huts. 11. All trees by themselves. 12. I saw him alone. 13. I saw himself (or I saw the owner). 14. I saw both these men. 15. They will all run away. 16. They will throw all the spears. 17. I saw the hippopotamus myself. 18. I saw the hippopotamus itself. 19. I saw the mountains themselves. 20. A lizard having a tail (a lizard with a tail). 21. A tree having many thorns (or a tree with many thorns). 22. I stood by myself. 23. They all searched. 24. All the vessels will sink. 25. All the large books. 26. All the books are large. 27. The thieves took all our turbans. 28. We have seen them all (or all of them). 29. I saw two trees; you (*sing.*) saw them all.

બોધપાઠ ૨૧ મો.

તત્પદાપેક્ષક અથવા સંબંધક સર્વનામ.

The Relative Pronoun.

૮૩. સ્વાહીલી ભાષામાં તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ "જે" (Which) નેમાટે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને કાળના ઉપસર્ગની પાછળ નામોના આઠ વર્ગો પ્રમાણે જુદા જુદા ઉપસર્ગો

વપરાયછે, પણ હજી સુધી અમે ફક્ત પેહેલા ત્રણ વર્ગનાં નામો વિષે બોલી ગયા છિયે માટે **તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ** પણ એજ ત્રણ વર્ગનાં નામોના સંબંધ અર્થે કેવાં રૂપથી વપરાયછે તે આ બોધપાઠમાં બતાવ્યું છે. (જુઓ કલમ ૮૫-૮૬-૮૭.)

૮૪. **એ સર્વનામ** સ્વાહીલીમાં ઘણુંકરી ક્રિયાપદની સાથે વપરાયછે, પણ ત્યારે તે નીચે આપેલા ત્રણ કાળ શિવાય ક્રિયાપદનાં બીજાં કોઈ રૂપની સાથે જવલેજ આવેછે.

(૧) **ચાલુવર્તમાન કાળ**—જેને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે **ના** ઉપસર્ગ લાગેછે તે; પણ એ રૂપ જ્યારે તત્પદાપેક્ષક સર્વનામની સાથે આવે ત્યારે તેનો અર્થ વારંવાર **સાદાવર્તમાનકાળ** (Indefinite present tense) જેવો ઘણા લોકો કરેછે.

(૨) **ભૂતકાળ**—જેને માટે **લી** અથવા **આલી** ઉપસર્ગ વપરાયછે તે.

(૩) **ભવિષ્યકાળ**—જેને માટે **ટા** ઉપસર્ગ વપરાયછે તે જ્યારે ઉપર કહેલા **સર્વનામ**ની સાથે આવે ત્યારે તેનો **ટા** ઉપસર્ગ બદલાઈને હમેશાં **ટાકા** થાયછે (જુઓ ઉદાહરણો કલમ ૮૫-૮૬-૮૭ માં).

૮૫. **તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ** જ્યારે પેહેલા **કી** વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને માટે—એકવચનમાં **ચો** તથા બહુવચનમાં **વ્યો** ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે અને કાળના ઉપસર્ગની પાછળ લાગેછે. જેમકે;—

વર્ત૦	*કીટુ કીનાચોઅન્ગુકા	ચીજ જે પડેછે	The thing which is falling down.
	વીટુ વીનાવ્યોઅન્ગુકા	ચીજો જે પડેછે	The things which are falling down.
ભૂત૦	કીટુ કીલીચોઅન્ગુકા	ચીજ જે પડીગઈ	The thing which fell down.
	વીટુ વીલીવ્યોઅન્ગુકા	ચીજો જે પડીગઈ	The things which fell down.
ભવિ૦	કીટુ કીટાકાચોઅન્ગુકા	ચીજ જે પડશે	The thing which will fall down.
	વીટુ વીટાકાવ્યોઅન્ગુકા	ચીજો જે પડશે	The things which will fall down.

૮૬. **તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ** જ્યારે બીજા **મ્ટુ** વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને માટે એકવચનમાં **યે** તથા બહુવચનમાં **ઓ** ઉપસર્ગ વપરાયછે; જેમકે:—

વર્ત૦	મ્ટુ આનાયેકાટા	માણસ જે કાપેછે.	The man who is cutting.
	વાટુ વાનાઓકાટા	માણસો જેઓ કાપેછે	The men who are cutting.
ભૂત૦	મ્ટુ આલીયેકાટા	માણસ જેણે કાપ્યું	The man who cut.
	વાટુ વાલીઓકાટા	માણસો જેઓએ કાપ્યું	The men who cut.
ભવિ૦	મ્ટુ આટાકાયેકાટા	માણસ જે કાપશે	The man who will cut.
	વાટુ વાટાકાઓકાટા	માણસો જેઓ કાપશે	The men who will cut.

સુચના—"કાપેછે, કાપ્યું, કાપશે" ને બદલે "કાપી નાંખેછે, કાપીનાખ્યું, કાપી નાખશે" તથા "પડશે" ને બદલે પડીજશે ઇત્યાદિ બતાવવા સારૂ સ્વાહીલીમાં એજ રૂપો વપરાયછે.

૮૭. **તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ** જ્યારે ત્રીજા "**મ્ટી**" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને માટે એકવચનમાં **ઓ** તથા બહુવચનમાં **યો** ઉપસર્ગ વપરાયછે, જેમકે;—

---

* કીટુ કીનાચોઅન્ગુકા= "કીટુ" A thing; "કી" is the subjective prefix for the word "કીટુ"; "ના" shows the imperfect tense; "ચો" is the sign of the relative pronoun; "અન્ગુકા" is the verb "to fall."

who will run away. 19. The servants who preferred (liked) sweet potatoes. 20. The sweet potatoes which are going bad. 21. The good food which killed them all. 22. The chief who loves his wife. 23. The chief who loved his children. 24. The servant who brought my food. 25. The cook who cooked my food.

બોધપાઠ ૨૨ મો.

કર્મ તરીકે વપરાતું "તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ."

The Relative Pronoun used as an Object.

૯૧. જ્યારે તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ સકર્મક ક્રિયાપદનાં કર્મ તરીકે આવે ત્યારે તેને માટે જે ઉપસર્ગો કર્તા તરીકે વાપરેલાં છે તેજ ઉપસર્ગો વપરાયછે; અને વાક્યમાં વધારો માત્ર એટલાજ થાયછે કે તેઓની તરતજ પાછળ અને ક્રિયાપદની પૂર્વે કર્મણિ ઉપસર્ગો લાગેછે, જેમકે;—

મ્તુ નીલીયેમઓના	માણસ જે મેં જોયા	The man whom I saw.
મ્ટી નીલીઓઉકાટા	ઝાડ જે મેં કાપી નાખ્યું	The tree which I cut down.
મીકુકે નીલીયોઇનુનુઆ	ભાલા જે મેં ખરીદ કીધા	The spears which I bought.
કીસુ નીલીચોકીનુનુઆ	ચાકુ જે મેં ખરીદ કીધો	The knife which I bought.
વીસુ નીલીવ્યોવીલેટા	ચાકુઓ જે હું લાવ્યો	The knives which I brought.
વાટુ નીલીઓવાઓના	માણસો જેઓને મે જોયા	The men whom I saw.
મ્ટુ ટુલીયેમપેન્ડા	માણસ જેને અમે ચાહ્યું	The man whom we loved.
મીટી આલીયોઈકાટા	ઝાડો જે તેણે કાપી નાખ્યા	The trees which he cut down

---

અભ્યાસપાઠ ૨૪ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. કિઠાન્ડા ઉલીચોકી વુન્જા. ૨. કિતાબુ વાલીચોકી ટવા. ૩. કિડોલે આલીચોકીઊમાં. ૪. કિલીમા ઉલીચોકીઓના. ૫. કિબાન્ડા આલીચોકીજેન્ગા. ૬. વીબાન્ડા મ્નાવ્યોવીજેન્ગા. ૭. કિડોલે આનાચોકીઊમા. ૮. મ્પાકા ઉટાકાઓ પીટા. ૯. મ્કાહમે વાનાયેમ ઊઆ. ૧૦. વાટોટો આલીઓવા લેટા. ૧૧. મ્લાન્ગો નીનાઓઉફુન્ગા. ૧૨. વાજુન્ગુ ઉટાકાઓવાઓના. ૧૩. ઞોની વાનાયેમપીગા. ૧૪. મ્કે વાલીયેમ સુકુમા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. ખાટલો (પલંગ) જે તેં ભાંગી નાખ્યો. ૨. ચોપડી જે તેઓએ લીધી. ૩. આંગલી જે તેણે કરડી. ૪. ટેકરી જે તેં જોઈ (જે ટેકરી તેં જોઇ તે). ૫. ઝૂંપડું જે તેણે બાંધ્યું. ૬. ઝૂંપડાં જે તમે બાંધોછો. ૭. જે આંગલી તે કરડેછે. ૮. હદ જે તું વટાઈ જશે. ૯. સરદાર જેને તેઓ મારી નાખેછે. ૧૦. છોકરાં જેઓને તે લાવ્યો (અથવા, છોકરાં જેઓને તેણી લાવી). ૧૧. બારણું જે હું બંધ કરૂંછું. ૧૨. સાહેબલોકો જેઓને તું જોશે. ૧૩. પરદેશી (નવો માણસ) જેને તેઓ મારેછે. ૧૪. ઘરડો માણસ જેને તેઓએ ધક્કો માર્યો.

ENGLISH TRANSLATION.

1. The bedstead which you (*sing.*) broke. 2. The book which they took. 3. The finger which he bit. 4. The hill which you (*sing.*) saw. 5. The hut which he built. 6. The huts which you are building. 7. The finger which he is biting. 8. The boundary which you (*sing.*) will pass. 9. The chief whom they are killing. 10. The children whom he brought (or the children whom she brought). 11. The door which I am fastening. 12. The Europeans whom you (*sing.*) will see. 13. The foreigner (or the stranger) whom they are beating. 14. The old man whom they pushed.

બોધપાઠ ૨૭ મો.

પ્રશ્નાર્થક સર્વનામની સાથે વપરાતું તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ તથા "પો," "મો" અને "કો" ઉપસર્ગોનો ઉપયોગ.

The Relative used with the Interrogatives and the use of "Po," "Mo," and "Ko" prefixes.

૯૨. સ્વાહીલી ભાષામાં પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ જ્યારે ક્રિયાપદની સાથે આવે અને તેની પૂર્વે નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે તત્પદાપેક્ષક સર્વનામનું રૂપ આવેલું હોય ત્યારે તે બન્ને સર્વનામોના અર્થ ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં ફક્ત પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ વાપરવાથી સમજી શકાયછે; જેમકે;—

* આલી યેની પીગા નાની ? મને કોણે માર્યો ? Who struck me ?

નાની આલીયે ક્વીટા ? તને કોણે બોલાવ્યો ? Who called you ? (*sing.*)

૯૩. પો, મો, તથા કો ઉપસર્ગો સ્વાહીલીમાં તત્પદાપેક્ષક સર્વનામને ઠેકાણેજ વપરાયછે, પણ ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં તેઓના અર્થ ક્રિયાવિશેષણ કે શબ્દયોગી અવ્યયથી દર્શાવી શકાયછે.

"પો" (નજદીકપણું બતાવેછે)—જ્યારે, જ્યાં, જે તરફ—When, where, at which.

"મો" (અંદર, માંહે, એવો અર્થ બતાવેછે)—{ જેમાં, જે ઠેકાણે, જેની અંદર, જ્યાં—Within which, where, wherein.

"કો" (દૂરપણું બતાવેછે)—ક્યાં, જ્યાં, જે તરફ, જ્યાંથી — Where, whither, whence.

૯૪. એ ઉપસર્ગોના અર્થ વારંવાર એકસરખા હોયછે તોપણ પ્રસંગ પ્રમાણે બોલવાની ઢબ ઉપરથી તેઓનો ખરો ભાવાર્થ સમજી શકાયછે, જેમકેઃ—

(જેમ છે પહેલાથી નીકળતાં ક્રિયાપદ ... અર્થ માટે જુઓ, કલમ ૨૯ મી)

યુપો	તે ત્યાં છે. (નજદીક)	He (or she) is there (not far off).
યુકો	તે ત્યાં છે. (દૂર)	He (or she) is there (far off).
યુમો	તે ત્યાં છે. (અંદર)	He (or she) is there (inside).
આલીપો	જ્યાં તે છે. (નજદીક)	Where he is (if near).
અલીકો	જ્યાં તે છે. (દૂર)	Where he is (if far off).
આલીમો	જ્યાં તે છે. (અંદર)	Where he is (if within).

---

* આલીયેની પીગા નાની ?—એ વાક્યના શબ્દેશબ્દનો તરજુમો કરીએ તો આ પ્રમાણે થાયછે, "તે જેણે મને માર્યો તે કોણ?"

નીતકોટોકા	જ્યાંથી હું નીકળુંછું	Whence I come out (or go out).
આટાકાપો તઝામા	જ્યારે તે જોશે	When he will look.
ટુલીમો કા	જેમાં અમે બેઠા	Within which we sat.
આનકોઅન્ગુકા	જ્યાં તે પડેછે. (દૂર)	Where he is falling.
આલીમોઅન્ગુકા	જ્યાં(જેમાં)તે પડયો(અંદર)	Wherein he fell down.
આલીપોઅન્ગુકા	{ જ્યારે હું પડયો, અથવા જ્યાં હું પડયો (નજદીક) }	When or where I fell down.
આલીકોઅન્ગુકા	જ્યાં હું પડયો (દૂર)	Where I fell down.

અભ્યાસપાઠ ૨૫ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. આલીયેની એોના નાની? ૨. નાનીઆનાયેટોકા? ૩. નીટાકાપો મએોના. ૪. મ્ગેની આલીપોઅન્ગુકા. ૫. મ્ઝુન્ગુ આનાકો રૂડી. ૬. ટુનાપો સિમામા. ૭. મ્ફાલ્મે આલીપો પીટા. ૮. વાટુ વેઉસી વાલીકોકિમ્બીઆ. ૯. ચુમ્બા આલીમો કાકીટકો. ૧૦. વાવુવી વાલીપો પીન્ડવા મ્ટુમ્બી વેટુ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મને કોણે જોયો ? ૨. કોણ (બહાર) નીકળેછે ? ૩. જ્યારે હું તેને જોઈશ. ૪. પરદેશી જ્યારે પડી ગયો. ૫. જ્યાં સાહેબ લોક પાછો જાયછે. ૬. જ્યાં અમે ઊભા છિયે (અથવા, જ્યાં અમે ઊભીએ છિએ). ૭. જ્યારે સરદાર વટાઈ ગયો. ૮. જ્યાંથી કાળા (સીધી) લોકો નહાસી ગયા. ૯. ઓરડો જેમાં તે બેઠો. ૧૦ જ્યાં મચ્છીમારાએ અમારી હોડી ઊથલાવી નાખી.

English Translation.

1. Who saw me ? 2. Who is coming out ? 3. When I shall see him. 4. When the foreigner fell down. 5. Where the European is going back. 6. Where we are standing. 7. When the chief passed. 8. Whence the black people ran away. 9. The chamber in which he sat down. 10. Where the fishermen overturned our canoe.

બોધપાઠ ૨૪ મો.

આજ્ઞાર્થ તથા સંશયાર્થ રૂપ.

The Imperative and the Subjunctive forms.

૯૫. સ્વાહીલીભાષામાં આજ્ઞાર્થકરૂપ ગુજરાતીતથા ઈંગ્રેજી ભાષાની માફક ફક્ત બીજા પુરૂષનાં એકવચન તથા બહુવચનની સાથે ઘણુંકરી આજ્ઞા કરતીવખતે વપરાયછે; એ રૂપ જ્યારે બીજા પુરૂષ એકવચનમાં હોય ત્યારે તેને માટે (ઈંગ્રેજીની માફક) ક્રિયાપદનું સાદામાં સાદું રૂપ વપરાયછે એટલે કે ફક્ત ક્રિયાપદનાં સામાન્યરૂપની નિશાની "કુ" પડતી મૂકાયછે, અને એ રૂપને ની પ્રત્યય લગાડવાથી તેનું બહુવચન બનેછે જેમકેઃ—

એકવચન.			બહુવચન.			
પેન્ડા	ચાહ, ઇચ્છ	Love.	પેન્ડાની	ચાહો, ઇચ્છો	Love	(ye).
ફીકા	પહોંચ	Reach.	ફીકાની	પહોંચો	Reach	(ye).
ઉલીઝા	પૂછ	Ask.	ઉલીઝાની	પૂછો	Ask	(ye).
જીબુ	જવાબ દે	Answer.	જીબુની	જવાબ દો	Answer	(ye).
ફિકીરી	વિચાર કર	Consider.	ફિકીરીની	વિચારકરો	Consider	(ye).
સીફુ	વખાણ કર	Praise.	સીફુની	વખાણકરો	Praise	(ye).

૯૬. એ ભાષામાં જે કોઈ ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર આ હોય તેને **આજ્ઞાર્થક** રૂપે વાપરવા પેહેલાં તે આ અંત્યાક્ષર બદલાઈને વારંવાર એ બોલાયછે, અને જે ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર આ હોતો નથી તેનું **આજ્ઞાર્થક** રૂપ ઉપર પ્રમાણેજ થાયછે; જેમકે;—

એકવચન.			બહુવચન.			
પેન્ડે	ચાહ, ઇચ્છ	Love.	પેન્ડેની	ચાહો, ઇચ્છો	Love	(ye).
ફીકે	પહોંચ, પહોંચીજા	Reach.	ફીકેની	પહોંચીજાઓ	Reach	(ye).
ઉલીઝે	પૂછ	Ask.	ઉલીઝેની	પૂછો	Ask	(ye).
જીબુ	જવાબ દે	Answer.	જીબુની	જવાબ દો	Answer	(ye).
ફિકીરી	વિચારકર	Consider.	ફિકીરીની	વિચારકરો	Consider	(ye).
સીફુ	વખાણકર	Praise.	સીફુની	વખાણ કરો	Praise	(ye).

૯૭. જે ક્રિયાપદોનો છેલ્લો અક્ષર એ, ઈ, અથવા ઉ હોય તેઓનાં **આજ્ઞાર્થક** રૂપમાં ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ક્રિયાપદને છેડે કાંઈ પણ ફેરફાર થતો નથી, અને તે રૂપ સકર્મક ક્રિયાપદનું હોવાથી તેને કોઈ કર્મણિ ઉપસર્ગ લગાડવાની જરૂર પડે તો તે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને બીજા સર્વે ઉપસર્ગોની પાછળ ઉમેરવો; જેમકે;—

*ઉની†સમેહે	મને માફ કર	Pardon me.
ઉનીસદીકી	મને માન (ખરૂ કેહેવું કબુલકર)	Believe me.
ઉનીજીબુ	મને જવાબદે	Answer me.

૯૮. સ્વાહીલી ભાષામાં બીજી કેટલીક ભાષાઓની માફક **આજ્ઞાર્થક** રૂપમાં **કર્તરિ ઉપસર્ગ** વારંવાર અધ્યાહાર્ય રહેછે, પણ **કર્મણિ ઉપસર્ગ** ક્રિયાપદની પૂર્વે કાયમ રહેછે;જેમકે;—

નીસમેહે	મને માફ કર	Pardon me.
નીસદીકી	મને માન (ખરૂ કેહેવું માન)	Believe me.
નીજીબુ	મને જવાબ દે	Answer me.

સંશયાર્થક રૂપ.
Subjunctive form.

૯૯. એ ભાષામાં **સંશયાર્થક** રૂપ વારંવાર ક્રિયાપદની પૂર્વે કી ઉપસર્ગ લગાડવાથી તથા **સંકેતકાળના** કોઈ રૂપથી બનેછે (જુઓ કલમ ૧૧૧-૧૧૪) જેમકે;—

અબદલા આકીજા મરબીએ { જો અબદલા આવે તો તેને કેહેજો
If Abdulla come tell him.

મ્ટુમા આન્ગાલીઓના ગુલામે જોયું હત The slave would have seen.

૧૦૦. સાદામાં સાદું **સંશયાર્થક** રૂપ સ્વાહીલીમાં ઘણું કરીને **આજ્ઞાર્થક** રૂપને

* ઉ shows the subject "you" (*sing.*), which often remains understc

† ની shows the object "me."

મળતું આવેછે, અને જેવી રીતે આજ્ઞાર્થક રૂપમાં ક્રિયાપદનો છેલ્લો અક્ષર આ હોય તો તે બદલાઈને એ થાયછે તેવીજ રીતે સંશયાર્થક રૂપમાં પણ થાયછે, અને તે રૂપ જે પુરૂષવચનમાં હોય તે પ્રમાણે તેની પૂર્વે કર્તરિ ઉપસર્ગો લાગેછે; જેમકે;

નીપેન્ડે	હું ચાહું	I may love.
નીમપેન્ડે	હું તેને ચાહું	I may love him.
આપેન્ડે	તે ચાહે	He may love.
આમપેન્ડે	તે તેને ચાહે	He may love him.
નીસીફુ	હું વખાણ કરૂં	I may praise.
આસીફુ	તે વખાણ કરે	He may praise.

૧૦૧. ગુજરાતી ભાષામાં ઉપર કહેલા સાદા સંશયાર્થક રૂપની સાથે જ્યારે બીજા કોઈ વાક્યનો સંબંધ હોય ત્યારે તેની પૂર્વે ઘણુંકરીને હમેશાં વાક્યયોગી કે, જો અથવા તો ઇત્યાદિ આવેછે, અને ઇંગ્રેજીમાં વારંવાર ધેટ, ઇફ (That, if) વપરાયછે; પણ સ્વાહીલી ભાષામાં ફક્ત સંશયાર્થક રૂપ વાપરવાથી તેમાં ઉપર કહેલા વાક્યયોગી અવ્યયોના અર્થનો સમાવેશ થઈ શકેછે; જેમકે;—

મપીગે આઅન્ગુકે	તેને મારો કે તે પડે	Beat him that he may fall [down.
લેટે નીવુન્જે	લાવો કે હું ભાંગું	Bring (it) that I may break (it).
મરબીએ આકાએ	તેને કહો કે તે બેસે	Tell him that he may sit [down.
નીપેન્ડે	કે હું ચાહું, તો હું ચાહું	That I may love.
ઉપેન્ડે	કે તું ચાહે	That you (*sing.*) may love.
આપેન્ડે	કે તે ચાહે, કે તેણી ચાહે	That he (or she) may love.
ટુપેન્ડે	કે અમે ચાહિયે	That we may love.
મપેન્ડે	કે તમે ચાહો	That you may love.
વાપેન્ડે	કે તેઓ ચાહે	That they may love.
ઉઅન્ગુકે ("મ્ટી" વર્ગ)	કે તે (ઝાડ, ઇત્યાદિ) પડે	That it may fall down.
ઈઅન્ગુકે ,,	કે તેઓ (ઝાડો, ઇત્યાદિ) પડે	That they may fall down.
કીઅન્ગુકે ("કી" વર્ગ)	કે તે (ખીજ ઇત્યાદિ) પડે	That it may fall down.
વીઅન્ગુકે ,,	કે તેઓ (બીજો, ઇત્યાદિ) પડે	That they may fall down.

સૂચના—એમાં ઉભયાન્વયી અવ્યયનો પ્રયોગ કરવાનું કારણ એ છે, કે તેણેકરીને એ રૂપનો સંકેતાર્થ ખુલ્લી રીતે જણાએ.

૧૦૨. ઉપર કહેલું સંશયાર્થકરૂપ વારંવાર આજ્ઞાર્થકરૂપને માટે પણ વાપરી શકાયછે. પણ ત્યારે તેનો અર્થ નીચેપ્રમાણે આજ્ઞાની સાથે વિનંતી, આવકાર, તથા સભ્યતા દર્શાવેછે. જેમકે;—

ઉવુટે	ખેંચો (મેહેરબાનીથી)	(Please to) pull.
નીતઝામે	મને જોવાદો	Let me look.
આતઝામે	તેને જોવાદો	Let him (or her) look.
નીપેન્ડે	મને ચાહાવાદો	Let me love.
ટુપેન્ડે	અમને ચાહાવાદો	Let us love.
આપેન્ડે	તેને ચાહાવાદો	Let him love.

૧૦૩. એ સંશયાર્થક રૂપ જ્યારે પ્રશ્નાર્થે (Interrogatively) વાપરવામાં આવે ત્યારે તેના અર્થ નીચે પ્રમાણે થાયછે;—

નીપીટે ?	હું વટાઈ જાઉંકે? અથવા હું વટાઈ જવાનો છું કે?	May I pass? or Am I to pass?
આછીમ્બે?	તે ખોદે કે? અથવા તે ખોદવાનો છે કે?	May he (or she) dig? or Is he (or she) to dig?
નીઉકાટે મ્ટી?	હું (તે) ઝાડ કાપું કે? અથવા હું (તે) ઝાડ કાપવાનો છું કે?	May I cut the tree? or Am I to cut the tree?

૧૦૪. સ્વાહીલીમાં સંશયાર્થક રૂપ જ્યારે કોઈ કારણાર્થે કે કોઈ ધારણા પારપાડવાના સબબે વપરાય ત્યારે તેનો અર્થ ગુજરાતીમાં **સામાન્ય કૃદંત**થી અથવા ક્રિયાપદને વાક્યયોગી ને અને, કે, માટે, કાજે, કારણે, વિગેરે લગાડવાથી દર્શાવાયછે; અને ઇંગ્રેજીમાંતેવોજ અર્થ બતાવવા સારૂ ક્રિયાપદનું **સામાન્યરૂપ** વપરાયછે, અથવા ક્રિયાપદની પૂર્વે વાક્યયોગી **ધૅટ, ઍન્ડ, ઇન ઓર્ડર ધૅટ** (That, and, in order that) ઇત્યાદિ લાગેછે; જેમકે;—

વાઇટે વાટુમાં વાકુસઇડીએ	ગુલામોને બોલાવ કે તેઓ તને મદદ કરે, અથવા તને મદદ કરવાને ગુલામોને બોલાવ. Call the slaves that they may help you (*sing.*), or call the slaves to help you (*sing.*).
એનેન્ડા ઉમટફુટે	જા અને તેને શોધ; (તેને શોધવાને જા; તેને ગોતવા માટે જા.) Go and look for him (or go to look for him).
*મમ્બીએ આકુસઇડીએ	તને મદદ કરવાને તેને કહે અથવા, તેને કહે કે તે તને મદદ કરે Tell him to help you (*sing.*), or tell him that he may help you (*sing.*).
મમ્બીએ આકાએ	તેને બેસવાને કહો, અથવા તેને કહો કે તે બેસે. Tell him to sit down, or tell him that he may sit down.

૧૦૫. ગુજરાતીમાં **સામાન્ય કૃદંત** તથા ઇંગ્રેજીમાં ક્રિયાપદનું **સામાન્યરૂપ** કે કોઈ વખત **વર્તમાન કૃદંત** જ્યારે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે કોઈ કારણાર્થે વાપરેલાં હોતાં નથી અને ફક્ત સાદાં રૂપ તરીકે આવેલાં હોય તો તેઓને વાસ્તે સ્વાહીલી ભાષામાં પણ સાદું **સામાન્યરૂપ** વાપરવું અને તેને ઠેકાણે **સંશયાર્થકરૂપ** બિલકુલ વાપરવું નહિ, જેમકે;—

નાટાકા કુલાલા	હું સૂવા માંગુંછું	I want to sleep.
નાપેન્ડા કુસોમા	હું વાંચવાને ચાહુંછું	I love reading (to read).

---

* **મમ્બીએ**=(મ+અમ્બીએ) "મ" ત્રીજા પુરૂષ એકવચન અર્થે વપરાતો કર્મણિ ઉપસર્ગ છે; તથા "અમ્બીએ" એ આજ્ઞાર્થક રૂપ છે; અને એનું મૂળ ક્રિયાપદ "કુઅમ્બીઆ" (કહેવું = To tell) છે.

મળતું આવેછે, અને જેવી રીતે આજ્ઞાર્થક રૂપમાં ક્રિયાપદનો છેલ્લો અક્ષર આ હોય તો તે બદલાઈને એ થાયછે તેવીજ રીતે સંશયાર્થક રૂપમાં પણ થાયછે; અને તે રૂપ જે પુરૂષવચનમાં હોય તે પ્રમાણે તેની પૂર્વે કર્તરિ ઉપસર્ગો લાગેછે; જેમકે;

નીપેન્ડે	હું ચાહું	I may love.
નીમપેન્ડે	હું તેને ચાહું	I may love him.
આપેન્ડે	તે ચાહે	He may love.
આમપેન્ડે	તે તેને ચાહે	He may love him.
નીસીફુ	હું વખાણ કરૂં	I may praise.
આસીફુ	તે વખાણ કરે	He may praise.

૧૦૧. ગુજરાતી ભાષામાં ઉપર કહેલા સાદા સંશયાર્થક રૂપની સાથે જ્યારે બીજા કોઈ વાક્યનો સંબંધ હોય ત્યારે તેની પૂર્વે ઘણુંકરીને હમેશાં વાક્યયોગી કે, જો અથવા તો ઇત્યાદિ આવેછે, અને ઇંગ્રેજીમાં વારંવાર ધેટ, ઇફ (That, if) વપરાયછે; પણ સ્વાહીલી ભાષામાં ફક્ત સંશયાર્થક રૂપ વાપરવાથી તેમાં ઉપર કહેલા વાક્યયોગી અવ્યયોના અર્થનો સમાવેશ થઈ શકેછે; જેમકે;—

મપીગે આઅન્ગુકે	તેને મારો કે તે પડે	Beat him that he may fall [down.
લેટે નીવુન્જે	લાવો કે હું ભાંગું	Bring (it) that I may break (it).
મરબીએ આકાએ	તેને કહો કે તે બેસે	Tell him that he may sit [down.
નીપેન્ડે	કે હું ચાહું, તો હું ચાહું	That I may love.
ઉપેન્ડે	કે તું ચાહે	That you (*sing.*) may love.
આપેન્ડે	કે તે ચાહે, કે તેણી ચાહે	That he (or she) may love.
ટુપેન્ડે	કે અમે ચાહિયે	That we may love.
મપેન્ડે	કે તમે ચાહો	That you may love.
વાપેન્ડે	કે તેઓ ચાહે	That they may love.
ઉઅન્ગુકે ("મ્ટી" વર્ગ)	કે તે (ઝાડ, ઇત્યાદિ) પડે	That it may fall down.
ઈઅન્ગુકે ,,	કે તેઓ (ઝાડો, ઇત્યાદિ) પડે	That they may fall down.
કીઅન્ગુકે ("કી" વર્ગ)	કે તે (ચીજ ઇત્યાદિ) પડે	That it may fall down.
વીઅન્ગુકે ,,	કે તેઓ (ચીજો, ઇત્યાદિ) પડે	That they may fall down.

સૂચના—એમાં ઉભયાન્વયી અવ્યયનો પ્રયોગ કરવાનું કારણ એ છે કે તેણેકરીને એ રૂપનો સંકેતાર્થ ખુલ્લી રીતે જણાએ.

૧૦૨. ઉપર કહેલું **સંશયાર્થકરૂપ** વારંવાર **આજ્ઞાર્થકરૂપ**ને માટે પણ વાપરી શકાયછે. પણ ત્યારે તેનો અર્થ નીચેપ્રમાણે **આજ્ઞાની** સાથે **વિનંતી, આવકાર,** તથા **સભ્યતા** દર્શાવેછે. જેમકે;—

ઉવુટે	ખેંચો (મેહરબાનીથી)	(Please to) pull.
નીતઝામે	મને જોવાદો	Let me look.
આતઝામે	તેને જોવાદો	Let him (or her) look.
નીપેન્ડે	મને ચાહાવાદો	Let me love.
ટુપેન્ડે	અમને ચાહાવાદો	Let us love.
આપેન્ડે	તેને ચાહાવાદો	Let him love.

૧૦૩. એ **સંશયાર્થક રૂપ** જ્યારે પ્રશ્નાર્થે (Interrogatively) વાપરવામાં આવે ત્યારે તેના અર્થ નીચે પ્રમાણે થાયછે;—

નીપીટે ?	હું વટાઈ જાઉંકે? અથવા હું વટાઈ જવાનો છું કે?	May I pass? or Am I to pass?
આછીમ્બે?	તે ખોદે કે? અથવા તે ખોદવાનો છે કે?	May he (or she) dig? or Is he (or she) to dig?
નીઉકાટે મ્ટી ?	હું (તે) ઝાડ કાપું કે? અથવા હું (તે) ઝાડ કાપવાનો છું કે?	May I cut the tree? or Am I to cut the tree?

૧૦૪. સ્વાહીલીમાં સંશયાર્થક રૂપ જ્યારે કોઈ કારણાર્થે કે કોઈ ધારણા પારપાડવાના સબબે વપરાય ત્યારે તેનો અર્થ ગુજરાતીમાં સામાન્ય કૃદંતથી અથવા ક્રિયાપદને વાક્યયોગી **ને અને, કે, માટે, કાજે, કારણે,** વિગેરે લગાડવાથી દર્શાવાયછે; અને ઇંગ્રેજીમાં તેવોજ અર્થ બતાવવા સારૂ ક્રિયાપદનું **સામાન્યરૂપ** વપરાયછે, અથવા ક્રિયાપદની પૂર્વે વાક્યયોગી **ધૅટ, ઍન્ડ, ઇન આર્ડર ધૅટ** (That, and, in order that) ઇત્યાદિ લાગેછે; જેમકે;—

વાઇટે વાટુમાં વાકુસઇડીએ { ગુલામોને બોલાવ કે તેઓ તને મદદ કરે, અથવા તને મદદ કરવાને ગુલામોને બોલાવ. Call the slaves that they may help you (*sing.*), or call the slaves to help you (*sing.*).

એનેન્ડા ઉમટફુટે { જા અને તેને શોધ; (તેને શોધવાને જા; તેને ગોતવા માટે જા.) Go and look for him (or go to look for him).

*મમ્બીએ આકુસઇડીએ { તને મદદ કરવાને તેને કહે અથવા, તેને કહે કે તે તને મદદ કરે Tell him to help you (*sing.*), or tell him that he may help you (*sing.*).

મમ્બીએ આકાએ { તેને બેસવાને કહો, અથવા તેને કહો કે તે બેસે. Tell him to sit down, or tell him that he may sit down.

૧૦૫. ગુજરાતીમાં **સામાન્ય કૃદંત** તથા ઇંગ્રેજીમાં ક્રિયાપદનું **સામાન્યરૂપ** કે કોઈ વખત **વર્તમાન કૃદંત** જ્યારે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે કોઈ કારણાર્થે વાપરેલાં હોતાં નથી અને ફક્ત સાદાં રૂપ તરીકે આવેલાં હોય તો તેઓને વાસ્તે સ્વાહીલી ભાષામાં પણ સાદું **સામાન્યરૂપ** વાપરવું અને તેને ઠેકાણે **સંશયાર્થકરૂપ** બિલકુલ વાપરવું નહિ, જેમકે;—

નાટાકા કુલાલા	હું સૂવા માંગુંછું	I want to sleep.
નાપેન્ડા કુસોમા	હું વાંચવાને ચાહુંછું	I love reading (to read).

---

* **મમ્બીએ** =(મ+અમ્બીએ) "**મ**" ત્રીજા પુરૂષ એકવચન અર્થે વપરાતો **કર્મણિ** ઉપસર્ગ છે; તથા "**અમ્બીએ**" એ આજ્ઞાર્થક રૂપ છે; અને એનું મૂળ ક્રિયાપદ "**કુઅમ્બીઆ**" (કહેવું = To tell) છે.

અભ્યાસપાઠ ૨૬ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. *મુઈટે મ્તુ આલીયેકુપીગા નીમવ્મોને. ૨. મપીગે આવ્મોગોપે. ૩. મ્તુ ઉલીયેમઊઆ. ૪. નીમઝીકે. ૫. મવ્મીએ આનીજીબુ. ૬. વીવુન્જે વીકુ વીલે (એ વાક્યમાં "વી" પ્રથમાક્ષર કર્મણિ ઉપસર્ગ છે તે વારંવાર જંગબારમાં ઘણા લોકો પડતો મુકેછે અને આપ્રમાણે બોલેછે—"વુન્જે વીકુ વીલે"). ૭. વુન્જેની વીકુ વીલે. ૮. ટુવુન્જે વીસુ હીવી? ૯. વુન્જેની વીસુ વ્યોટે. ૧૦. ઉચુકવે મ્ઝીગો હુઉ. ૧૧. ચગુએ મ્તુ મોજા આપાન્ડે. ૧૨. વીપીકે વીઆઝી હીવી. ૧૩. વીકુસાંઈએં વીઆઝી વીલે નીપીકે. ૧૪. મવ્મીએ આકીફુનીકે ચુન્ગુ. ૧૫. વીહરીબુની વીબાન્ડા વ્યોટે. ૧૬. ટુફાંઈએં નીની? ૧૭. મ્ટુમાં આકેકોટે મીઠી મીરેફુ. ૧૮. વાજાકાઝી વાટેકે માજી. ૧૯. મફુકુઝે કિપોફુ. ૨૦. વાફુકુઝે વીપોફુ. ૨૧. કિઝીવી આકાએ. ૨૨. મવ્મીએ આકાએ. ૨૩. આકુપેન્ધા ઉમસઈડીએ. ૨૪. નાલીજરીબુ કુમપીગા ટેકે. ૨૫. વાલીકરીબીઆ વાઉપાન્ધે મ્ટી. ૨૬. આલીવુઆ આવ્મોગે (or આલીવુઆ કવા કોગા.) ૨૭. મ્કુબ્મે આલીપેલેકા વાટુમાં વાવીલી વાનીટફુટે. ૨૮. સીસી વાઠાકુ ટુલીશુકા ટુકીલીન્ડે કિબાન્ડા કીલે.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. જે માણસે તને માર્યો તેને બોલાવ તો હું તેને જોઉં. ૨. તેને મારો કે તે બીહે (તેને મારો તો તે બીહે). ૩. જે માણસને તેં મારી નાખ્યો તે. ૪. શું હું તેને દાટું કે? (અથવા, શું હું તેને દાટવાનો છું કે?). ૫. મને જવાબ આપવાને તેને કહો (તેને કહો કે તે મને જવાબ આપે). ૬. પેલી ચીજો ભાંગી નાખ. ૭. પેલી ચીજો ભાંગી નાખો. ૮. આ છરીઓ અમે ભાંગી નાખીએકે? (આ છરીઓ અમે ભાંગવાના છીએકે?). ૯. સઘળા ચાકુઓ ભાંગી નાખો. ૧૦. આ બોજો (તું) ઊપાડી લઈજા. ૧૧. ઉપર ચઢવાને (માટે) એક માણસ પસંદ કરો (ચૂંઠી કાઢો). ૧૨. આ રતાળુઓ રાંધો. ૧૩. પેલાં રતાળુઓ એકઠાં કરો કે હું (તેમને) રાંધું. ૧૪. (તે) કુલ્લું (માટીનું રાંધવાનું વાસણ) ઢાંકવાને તેને કહો. ૧૫. સઘળાં ઝુંપડાંને પાયમાલ કરીનાખો. ૧૬. અમે શું કરીએ? (અથવા, અમે શું કરવાના છિયે?) ૧૭. ગુલામને લાંબાં ઝાડો ઘસેડવાદો. ૧૮. ગોલીઓને પાણી ભરવાદો. ૧૯. આંધળા માણસને હાંકી કહાડ. ૨૦. આંધળા માણસોને હાંકી કહાડ. ૨૧. બેહેરા માણસને બેસવાદો. ૨૨. તેને કહો કે તે બેસે (તેને બેસવાને કહો). ૨૩. તે તને ચાહેછે કે તું તેને મદદ કરે (તેને મદદ કરવાને તે તને ચાહેછે). ૨૪. મેં તેને લાત મારવાની કોશેશ કીધી. ૨૫. તેઓ (તે) ઝાડઉપર ચઢવાને નજદીક આવ્યા. ૨૬. તેણે નહાવાને (માટે) લુગડાં ઊતારી નાખ્યાં. ૨૭. સરદારે મને શોધી કાઢવાને બે ગુલામો મોકલ્યા (સરદારે બે ગુલામો મોકલ્યા કે તેઓ મને શોધી કાઢે). ૨૮. તે ઝુંપડાંની ચોકી કરવાને અમે ત્રણે નીચે ગયા.

English Translation.

1. Call the man who beat you (*sing.*) that I may see him. 2. Beat him that he may fear. 3. The man whom you (*sing.*) killed. 4. May I bury

---

*મુ = (મુ or મ્વ) is the objective prefix of the third person singular used before a vowel, which becomes "મ" before a consonant.

him? (or am I to bury him?) 5. Tell him to answer me (or tell him that he may answer me). 6. Break those things. 7. Break (*pl.*) those things. 8. May we break these knives? or (are we to break these knives?) 9. Break (*pl.*) all the knives. 10. Carry away this load. 11. Choose one man to climb up. 12. Cook these sweet potatoes. 13. Collect those sweet potatoes that I may cook (them). 14. Tell him to cover the cooking pot. 15. Destroy (*pl.*) all the huts. 16. What must we do? (or what are we to do?) 17. Let the slave drag long trees. 18. Let the slave women draw water. 19. Drive away the blind man. 20. Drive away the blind men. 21. Let the deaf man sit down. 22 Tell him that he may sit down (or tell him to sit down). 23. He likes you (*sing.*) that you may help him [or he likes you (*sing.*) to help him]. 24. I tried to kick him. 25. They came near to climb up the tree. 26. He took off (his) clothes to bathe. 27. The chief sent two slaves to search for me. 28. We three went down to guard that hut.

બોધપાઠ ૨૫ મો.

ક્રિયાપદની પૂર્વે "કા" ઉપસર્ગ લગાડવાથી થતાં રૂપ.

Forms of Verbs by prefixing "Ka."

૧૦૬. સ્વાહીલી ભાષામાં ક્રિયાપદની પૂર્વે જ્યારે કા ઉપસર્ગ લગાડવામાં આવે ત્યારે તે ઉપસર્ગનો અર્થ હમેશાં વાક્યયોગી અને (And) જેવો થાયછે; જેમકે;—

"કાસમેહે"	અને માફ કર	And pardon.
"કારુડી"	અને પાછો આવ	And come back.

૧૦૭. આજ્ઞાર્થકરૂપની પૂર્વે વાક્યયોગી અનેનો અર્થ દર્શાવવા અર્થે જ્યારે કા ઉપસર્ગ વાપરવામાં આવે ત્યારે તે હમેશાં પ્રથમાક્ષર તરીકે વપરાયછે અને સંશયાર્થક રૂપમાં તે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોની પાછળ આવેછે; જેમકે;—

Imperative form.	"કાટુપા, (અથવા) કાટુપે"	અને ફેંક, અને ફેંકી નાખ	And throw away.
	"કાપેન્ડા, (અથવા) કાપેન્ડે"	અને ચાહ	And love.
	"કાજીબુ"	અને જવાબદે	And answer.
Subjunctive form.	"નીકાટુપે"	અને હું ફેંકું	And I may throw away.
	"નીકાપેન્ડે"	અને હું ચાહું	And I may love.
	"નીકાજીબુ"	અને હું જવાબ આપું	And I may answer.
Subjunctive used for the Imperative.	"નીકાટુપે"	અને મને ફેંકવાદો	And let me throw away.
	"નીકાપેન્ડે"	અને મને ચાહાવાદો	And let me love.
	"નીકાજીબુ"	અને મને જવાબ આપવાદો	And let me answer.

૧૦૮. એ કા ઉપસર્ગ સાધારણરીતે સ્વાહીલીમાં ભુતકાળને અર્થે ઘણોજ વપરાય છે; એટલે કે તે જાણે ભૂતકાળને માટે વપરાતા લી તથા આલી ઉપસર્ગો (જુઓ કલમ ૪૭) ના જેવોજ ત્રીજો ઉપસર્ગ હોય તેવી રીતે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોની

પાછળ આવેછે, તોપણ તેનો અર્થ કરવામાં અવશ્ય કરીને વાક્યયોગી અને (And)નો સમાવેશ હમેશ થાયછે; જેમકે;—

એકવચન.

("મ્હુ" વર્ગ)	નીકાઅન્ગુકા	અને હું પડ્યો	And I fell down.
,,	ઉકાઅન્ગુકા	અને તું પડ્યો	And you (*sing.*) fell down.
,,	આકાઅન્ગુકા	અને તે પડ્યો	And he (or she) fell down.
("મ્ટી" વર્ગ)	ઉકાઅન્ગુકા	અને તે પડ્યું	And it fell down.
("કી" વર્ગ)	કીકાઅન્ગુકા	અને તે પડ્યું	And it fell down.

બહુવચન.

("મ્હુ" વર્ગ)	ટુકાઅન્ગુકા	અને અમે પડ્યા	And we fell down.
,,	મ્કાઅન્ગુકા	અને તમે પડ્યા	And you fell down.
,,	વાકાઅન્ગુકા	અને તેઓ પડ્યા	And they fell down.
("મ્ટી" વર્ગ)	ઇકાઅન્ગુકા	અને તેઓ પડ્યા	And they fell down.
("કી" વર્ગ)	વીકાઅન્ગુકા	અને તેઓ પડ્યા	And they fell down.

૧૦૯. ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં કોઈ વિષયનું વર્ણન કરવામાં કે તવારીખ લખવામાં કોઈ વાક્યમાં બે અથવા બે કરતાં વધારે ભૂતકાળનાં રૂપ સાથે આવે, અને તેઓના સંબંધાર્થે અને (And) વાક્યયોગી અવ્યય આવેલો હોય કે અધ્યાહાર્ય હોય તો સ્વાહીલીમાં પેહેલા ભુતકાળનાં રૂપને માટે લી અથવા આલી ઉપસર્ગ તથા તે પછીનાં દરેક ભૂતકાળનાં રૂપને માટે કા ઉપસર્ગ વપરાયછે; જેમકે;—

આલીજીબુ આકામમ્બીઆ { તેણે જવાબ આપ્યો અને તેને કહ્યું.
He answered and said to him.

આકીરૂડી આકાફીકા હાપા { તે પાછો વળ્યો અને તે અહિં આવી પહોંચ્યો.
He returned and arrived here.

૧૧૦. એ કા ઉપસર્ગને ઘણા લોકો કોઈ કોઈ વાર પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો સહિત બદલીને તેનું ટુંકું રૂપ હા બોલેછે; જે બધા પુરૂષમાં એકસરખી રીતે વપરાયછે; જેમકે:—

"નીકામઓના અથવા હામઓના" અને મેં તેને જોયો And I saw him.

પણ એ છેલ્લું રૂપ સાધારણ રીતે ઘણું ઉપયોગમાં નહિ આવવાથી તેને નીચેના વાક્યોમાં વાપર્યું નથી.

અભ્યાસપાઠ ૨૭ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. કાટાકે. ૨. કાટાકેની. ૩. કામુઇટે. ૪. કાનુનુએ મ્ટી. ૫. કાઉનુનુએ મ્ટી. ૬. કાઉનુનુએ મ્ટી ઉલે. ૭. કાઇનુનુએ (મીટી). ૮. કાવાકુકુઝે. ૯. આકા ટવાએ. ૧૦. આકોકી ટવાએ (કીસુ) ૧૧. એનેન્ડા કામસઇડીએ. ૧૨. આલીટન્ગુલીઆ આકાફીકા. ૧૩. આલીપીટા આકારૂડી. ૧૪. આલીનીઉલીઝા નીકામપ્બીઆ. ૧૫. સિકીએ કાનીજીબુ. ૧૬. સિકીએની કાનીજીબુની. ૧૭. મ્લીતઝામા મ્કાઓના મીટી. ૧૮. મ્ટોટો આલીઅન્ગુકા આકાલીઆ. ૧૯. વાલીલેવા વાકાગોમ્બાના. ૨૦. આલીઓન્ડોકા આકા ઇમ્બા.

૨૧. આલીકુઉલીઝા ઉકામ્અમ્બીઆ. ૨૨. વાગેની વાલીફીકા વાકાઉટેકેટેઝા મ્જી વેટુ. ૨૩. આલીવાઆ વીઆટુ વીપીઆ વ્યાકે, વીકામઉમા. ૨૪. નાલીચોકા, મીગૂ યાન્ગુ ઈકાવીમ્બા. ૨૫. મ્કુબ્વા આલીવાઈટા વાટુ વાકે, આકાવાઅમ્બીઆ "મ્ટુ હુયુ મ્ચાવી, મ્શીકેની કામ ફુન્ગેની" વાકામફુન્ગા. ૨૬. વાટુ વાલીઓમલીન્ડા વાકાલેવા, વાકાલાલા, નીકામફુન્ગુઆ આકાકિમ્બીઆ. ૨૭. વાટુ વાલે વાકાઅમ્કા વાકાઆન્ઝા કુમટફુટા આલીયે કિમ્બીઆ; વાકાનીકુટા મીઆની વાકાની ઉલીઝા "ઉમે ઓના મ્ટુ ટુલીયેમ ફુન્ગા" ૨૮. નીકાવાઅમ્બીઆ "મ્ટુ યુપી"? ૨૯. વાકાનીઅમ્બીઆ "મ્ચાવી યુલે ટુલીયેમફુન્ગા હાપા."

ગુજરાતી તરજુમો.

સૂચનાઃ—આ અભ્યાસપાઠમાં તથા આગળ આવી ગયેલા તેમજ હવે પછી આવતા અભ્યાસપાઠોમાં સ્વાહીલી વાક્યોના શબ્દેશબ્દનો તરજુમો વાંચનારને બતાવી આપવાના સબબથી વખતે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી ઢબમાં કાંઈ પણ કઢંગાપણું જોવામાં આવે તો તેમાં કર્તાની કસૂર સમજવી નહિ કારણ કે સ્વાહીલી ભાષા જાતે તેવી છે; આ વાક્યો માનવંતા સાહેબ એડવર્ડ સ્ટીઅર એલ. એલ. ડી. ની બનાવેલી સ્વાહીલી એક્સરસાઈઝ નામની ચોપડીમાંથી લીધેલાં છે, જેઓ મુખ્ય "કા" ઉપસર્ગનો ઉપયોગ બતાવેછે.

૧. અને બહાર જા (અને નીકળ). ૨. અને બહાર જાઓ (અને નીકળો). ૩. અને તેને બોલાવ (અને તેણીને બોલાવ). ૪. અને ઝાડ ખરીદ કર. ૫. અને (તે) ઝાડ ખરીદ કર. ૬. અને તે ઝાડ ખરીદ કર. ૭. અને તેઓને (ઝાડોને) ખરીદ કર. ૮. અને તેઓને હાંકી કહાડ (માનાર્થે "અને તેઓને હાંકી કહાડો"). ૯. અને તેને લેવાદો. ૧૦. અને તેને તે (ચાકુ) લેવાદો. ૧૧. જા અને તેને મદદ કર. ૧૨. તે પેહેલાં ચાલ્યો અને આવી પહોંચ્યો. ૧૩. તે વટાઈ ગયો અને પાછો વળ્યો. ૧૪. તેણે મને પૂછ્યું અને મેં તેને કહ્યું. ૧૫. (તું) સાંભળ અને મને જવાબ દે. ૧૬. (તમે) સાંભળો અને મને જવાબ દો. ૧૭. તમે જોયું અને ઝાડો દીઠાં. ૧૮. છોકરો પડી ગયો અને રડ્યો. ૧૯. તેઓ છાકટા થયા અને કજિયો કર્યો. ૨૦. તે ઊઠ્યો અને ગાયન કર્યું. ૨૧. તેણે તને પૂછ્યું અને તેં તેને કહ્યું (અથવા તેણીએ તને પૂછ્યું અને તેં તેણીને કહ્યું). ૨૨. પરદેશીઓ આવી પહોંચ્યા અને અમારૂં શેહેર બાળી નાખ્યું. ૨૩. તેણે પોતાના નવા જોડા પેહેર્યા અને તેઓએ (જોડાએ) તેને ઈજા દીધી. ૨૪. હું થાકી ગયો અને મારા પગ સૂજી આવ્યા. ૨૫. સરદારે પોતાના માણસોને બોલાવ્યા અને તેઓને કહ્યું (કે) "આ ધુરંડો માણસ જાદૂગર છે, તેને પકડો અને બાંધો" અને તેઓએ તેને બાંધ્યો. ૨૬. અને જે માણસો તેની ચોકી કરતા હતા તેઓ છાકટા થઈને સૂઈ ગયા અને મેં તેને છોડી મૂક્યો અને તે નાહાસી ગયો. ૨૭. પેલા માણસો જાગી ઉઠ્યા અને જે માણસ ભાગી ગયો (હતો) તેને શોધવા મંડ્યા, અને તેઓ મને રસ્તામાં મળ્યા અને ત્યારે મને પૂછ્યું "જે માણસને અમે બાંધ્યો (હતો) તેને તમે જોયો કે"? ૨૮. અને મેં તેઓને કહ્યું "કયો માણસ"? ૨૯. અને (ત્યારે) તેઓએ મને કહ્યું "પેલા જાદૂગર જેને અમે અહિ બાંધ્યો (હતો)."

English Translation.

1. And go out. 2. And (ye) go out. 3. And call him (or her). 4. And buy a tree. 5. And buy the tree. 6. And buy that tree. 7. And

buy them (trees). 8. And drive them away. 9. And let him take. 10. And let him take it (knife). 11. Go and help him. 12. He went first and arrived. 13. He passed and he returned. 14. He asked me and I told him. 15. Hear and answer me. 16. (Ye) hear and answer me. 17. You looked and saw trees. 18. The boy fell down and cried. 19. They got drunk and quarrelled. 20. He got up and sang. 21. He asked you (*sing.*) and you (*sing.*) told him [or she asked you (*sing.*) and you (*sing.*) told her]. 22. The foreigners arrived and burnt our town. 23. He put on his new shoes and they hurt him. 24. I became tired and my feet swelled. 25. The chief called his men and said to them, "this old man is a wizard, hold him, and bind him," and they bound him. 26. And the men who guarded him got drunk and slept, and I unfastened him and he ran away. 27. Those men awoke and began to search for the man who ran away, and they saw (met) me in the road and asked me, "Did you (*sing.*) see the man whom we (had) bound?" 28. And I said to them, "what man?" 29. And they said to me "that wizard whom we (had) bound here."

બોધપાઠ ૨૬ મો.

"કી" ઉપસર્ગનો ઉપયોગ.

The use of "Ki" prefix.

૧૧૧. ક્રિયાપદની પૂર્વે કી ઉપસર્ગ વાપરવાથી થતાં ઘણાં ખરાં સર્વે રૂપ સ્વાહીલીમાં વળી **સંશયાર્થક રૂપમાં** ગણાયછે અને તેના અર્થ જૂદે જૂદે પ્રસંગે જુદા જુદા થાયછે જે નીચેનાં દૃષ્ટાંતો ઉપરથી સારી પેઠે સમજાશે.

૧૧૨. કી ઉપસર્ગ હમેશાં કાળનાં ઉપસર્ગ તરીકે તથા કાળના ઉપસર્ગને ઠેકાણે આવેછે, એટલેકે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને પુરૂષવાચ્ક ઉપસર્ગની પાછળ વપરાયછે; અને તેની સાથે જો કોઈ કર્મણિ ઉપસર્ગ આવે તો તેને કી ઉપસર્ગની તરતજ પાછળ વાપરવો.

જેમકે;—ઉકીનીપીગા નીટાકુપીગા { જો તું મને મારશે તો હું તને મારીશ.
If you (*sing.*) beat me, I shall beat you (*sing.*).

૧૧૩. ક્રિયાપદની પૂર્વે કી ઉપસર્ગ આવવાથી તેના જુદા જુદા અર્થ નીચેપ્રમાણે થાયછે;

(A) વારંવાર **વર્તમાનકૃદંત** જેવો અર્થ થાયછે; જેમકે;—

નાલીમઓના આકીઓગા મેં તેને "નહાતાં" જોયો I saw him "bathing."

નીટાફુરાહી નીકીકુઓના { હું તને "જોતાં (જોઈને)" ખુશી થઈશ.
Seeing you (*sing.*) I shall rejoice.

(B) વારંવાર વાક્યયોગી અવ્યય જો, અગર, તો (If) જેવો અર્થ થાયછે; જેમકે;—

અબદલા આકીજા મમ્બીએ { જો અબદલા આવે તો તેને કેહેજો.
If Abdullah come, tell him.

આકીસેમા કવેલી   જો તે સાચું કહે તો. If he tell the truth.

(C) વારેવાર ક્રિયાવિશેષણ જ્યારે, જેવામાં (When, while, &c.) ઇત્યાદિ જેવા અર્થ થાયછે ; જેમકે;—

અબદલા આકીજા મમ્બીઅે { 'જ્યારે' અબદલા આવે ત્યારે તેને કેહેજો
'When' Abdullah comes tell him.

આકીરૂડી નીટામઅોના { 'જ્યારે' તે પાછો આવશે ત્યારે હું તેને જોઇશ
'When' he comes back I shall see him.

(D) કોઈકોઈ વખત અે કી ઉપસર્ગના અર્થ કારણકે, લીધે, તેથી, જોકે, જેવો, ધારોકે ઇત્યાદિ (Because, since, though, suppose, as, &c.) જેવાપણ થાયછે; અથવા જે શબ્દોથી એક વાક્યનો બીજા વાક્યની સાથે સંબંધ સચવાઈ રહે તેવા સર્વે કોઈ શબ્દે કી ઉપસર્ગના અર્થ થઈ શકેછે; જેમકે;—

આકીવા મ્કુબ્વ સીવેઝી નેનો { તે મોટો માણસ છે "તેથી" હું કાંઈકરી શકતો નથી
"Since" he is a great man, I can do nothing.

આકીસેમાં કવેલી { "જોકે" તે સાચું કહે (તોપણ)
"Though" he tells the truth.

નીકીરૂડી આલીઅેગોપા { "જેવો" હું પાછો ગયો તેવોજ તે બીહીનો
"As" I went back he feared.

અભ્યાસપાઠ ૨૮ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી, તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, & English Phrases.

મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા	જો ઝાડ પડે (તો)	If the tree falls.
મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા	જ્યારે ઝાડ પડે (ત્યારે)	When the tree falls.
મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા	ધારો કે ઝાડ પડેછે	Suppose the tree falls.
મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા	જોકે ઝાડ પડે (તોપણ)	Though the tree falls.
મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા	જેવારે ઝાડ પડેછે (ત્યારે)	While the tree is falling.
મ્ટી ઉકીઅન્ગુકા [અન્ગુકા	કારણ કે ઝાડ પડેછે	Because the tree falls.
નાલીઉઓના મ્ટી ઉકી-	મેં (તે) ઝાડને પડતાં જોયું	I saw the tree falling.
નીકીરૂડી આટાઅેગોપા	જો હું પાછો જઇશ તો તે બીહશે [બીહીનો	He will fear if I go back. [afraid.
નીકીરૂડી આલીઅેગોપા	જેવો હું પાછો ગયો તેવોજ તે	As I went back he was
આકીઅેગા આલીઝામા	તે નહાતાં ડૂબી ગયો [પૂછજો	He sank while bathing.
મ્કીફીકા મુલીઝેની	તમો આવી પહોંચતાં તેને	Ask him on your arrival.
મ્કીફીકા મુલીઝેની મારા	તમો આવી પહોંચો કે તરતજ તેને પૂછજો	Ask him as soon as you arrive.
મ્કીફીકા મુલીઝેની	જ્યારે તમે આવી પહોંચો ત્યારે તેને પૂછજો [પૂછજો	Ask him when you arrive.
મ્કીફીકા મુલીઝેની	જો તમે આવી પહોંચો તો તેને	Ask him if you arrive.

સૂચના:—એવી રીતે કી ઉપસર્ગના જુદા જુદા અર્થ થાયછે તે સર્વે બોલવાના પ્રસંગ ઉપરથી તરતજ વરતાઈ આવેછે.

અભ્યાસપાઠ ૨૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. આકીલેટા કિટાબુ, નીટાવેઝા કુસોમા. ૨. આકીલેટા કિટાબુ નીનાચોકીજુઆ. ૩. નીકી સિકીઆ ઉકીનેના, નીટાકુજીબુ. ૪. આકીકુઊઆ, નીટાવાઊઆ વાટોટો વાકે વોટે. ૫. નીકીમસિકીઆ આકીઈટા, નીટારૂડી. ૬. નાવાઓના વાપગાઝી વાકીકિમ્બીઆ. ૭. ટુકીરૂડી, રૂડીની નીએ (નીની) ઓટે. ૮. કિબાન્ડા કીનાઅન્ગુકા, ટુકીટોકા ટુટાઓકોકા. ૯. આકીપીગા *મ્બીઓ, નીટામપીટા. ૧૦. કામા કિબાન્ડા કીહરીબીકા, જેન્ગા ચિન્ગીને (અથવા-કિબાન્ડા કીકીહરીબીકા, જેન્ગા ચિન્ગીને). ૧૧. આકીલેટા મ્કુકે, ટુટાઉવુન્જા. ૧૨. મ્પીશી આકીપીકા ચાકુલા ચેમા ટુટામસીફુ. ૧૩. મ્ઝુન્ગુ આલીમઓના આકીઝામા આકાકિમ્બીઆ. ૧૪. આકી ઈનુઆ મ્કોનો, કીસુ ચાલીઅન્ગુકા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. જો તે ચોપડી લાવશે તો હું વાંચી શકીશ. ૨. જો તે જે ચોપડી હું જાણુંછું તે લાવશે તો. ૩. જો હું તને બોલતાં સાંભળીશ તો તને જવાબ આપીશ. ૪. જો તે તને મારી નાખશે તો હું તેનાં સઘળાં છોકરાંને મારી નાખીશ. ૫. જો હું તેને બોલાવતાં (હાંક મારતાં) સાંભળીશ તો હું પાછો વળીશ. ૬. હું સફરી હમાલોને નાહાસી જતાં જોઉં છું. ૭. જ્યારે અમે પાછા વળીએ ત્યારે તમે સઘળા પાછા વળજો. ૮. ઝૂંપડું પડેછે, જો આપણે બહાર નીકળીએ તો બચશું. ૯. જોકે તે દોડેછે તોપણ હું તેને (તેનાથી) વટાઈ જઈશ. ૧૦. જો ઝૂંપડું પાયમાલ થઈ ગયું હોય તો બીજું બાંધો. ૧૧. જો તે ભાલો લાવશે તો અમે તે ભાંગીનાખશું. ૧૨. જો રસોઈઓ સારૂં ખાણું રાંધશે તો અમે તેને વખાણશું. ૧૩. સાહેબલોકે તેને ડુબતાં જોયો અને તે નાહાસી ગયો. ૧૪. જેવો તેણે હાથ ઉંચો કીધો તેવોજ ચાકુ પડ્યો.

ENGLISH TRANSLATION.

1. If he brings a book, I will be able to read (it). 2. If he brings the book which I know. 3. I shall answer you (*sing.*) if I (shall) hear you (*sing.*) speaking. 4. I shall kill all his children if he kills you (*sing.*). 5. I shall return if I (shall) hear him calling. 6. I see the caravan porters running away. 7. Return all of you when we return. 8. The hut is falling, we shall escape if we go out. 9. I shall pass him though he runs. 10. If the hut is destroyed, build another. 11. If he brings a spear we shall break it. 12. If the cook cooks good food we shall praise him. 13. The European saw him sinking and ran away. 14. As he lifted up (his) hand the knife fell.

---

*મ્બીઓ એ શબ્દના ઉચ્ચારમાં "મ" પ્રથમાક્ષર જરા નાકમાંથી ફક્ત અનુસ્વારની પેઠે બોલાયછે, અને સાંભળવામાં "અમ્બીઓ" જેવો ઉચ્ચાર જણાયછે.

બોધપાઠ ૨૭ મો.

સંકેતકાળ.

Conditional Tenses.

૧૧૪. સંકેતકાળનાં સર્વે રૂપ સંશયાર્થકરૂપ (Subjunctive form) માં ગણાયછે. અને સાધારણ રીતે સ્વાહીલીમાં તેઓનો પ્રયોગ સંકેતાર્થ ભૂતકાળ તરીકે થાયછે: જેને ગુજરાતીમાં નિષ્પત્તિભૂત કરીને કહેછે. કારણ કે ક્રિયા બની ગઈ નહિ હોય તોપણ કેટલેક ઠેકાણે ભૂતરૂપ વપરાયછે. જેમકે:—

"જો કાંઈ બન્યું હત તો આમ થાત," "હું કરત," "હું ગયો હત," "મેં માર્યો હત," વિગેરે.

એવી રીતે સ્વાહીલીમાં સંકેતકાળ દર્શાવવા સારૂ ક્રિયાપદની પૂર્વે અને કાળના ઉપસર્ગને ઠેકાણે ન્ગાલી શબ્દ વપરાયછે. અને તેની પૂર્વે હમેશાં લાગુ પડતો પુરૂષવાચક કર્તરિ ઉપસર્ગ જેવી રીતે બીજા સર્વે કાળને લાગેછે. તેવીજ રીતે તેને પણ લાગેછે; જેમકે;—

મ્ટી ઉન્ગાલી અન્ગુકા	ઝાડ પડયું હત	The tree would have fallen.
મ્ટુમાં આન્ગાલીઓના	ગુલામે જોયું હત	The slave would have seen.
કીટુ કીન્ગાલી અન્ગુકા	ચીજ પડી હત	The thing would have fallen.

૧૧૫. એવી રીતનાં સંકેતકાળનાં વાક્યોમાં ઘણું કરી પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો ઉપર તથા જે મૂળ ક્રિયાપદ હોય તેના પ્રથમાક્ષર ઉપર જરા ભાર (Emphasis) મૂકીને બોલાયછે. ; જેમકે:—

ની'ન્ગાલી અ'ન્ગુકા	હું પડયો હત	I should have fallen.
ઉ'ન્ગાલી અ'ન્ગુકા	તું પડયો હત	You (*sing.*) would have fallen.
આ'ન્ગાલી અ'ન્ગુકા	તે પડયો હત	He (or she) would have fallen.
ટુ'ન્ગાલી અ'ન્ગુકા	અમે પડયા હત	We should have fallen.

એવી રીતનાં વાક્યો આવે ત્યારે વાંચનારે પૂરતા ધ્યાનથી તેઓના ઉચ્ચાર કરવા કારણ કે દરેક ઠેકાણે એકસેન્ટ મૂકીને ઉચ્ચાર કરી બતાવેલ નથી.

૧૧૬. સંયુક્ત વાક્યના પૂર્વ ભાગમાં તેમજ અપર ભાગમાં એ રૂપ વાપરી શકાયછે. પણ ત્યારે ગુજરાતીમાં જેમ વાક્યની પૂર્વે જો, અગર, તો, વિગેરે વાક્યયોગી આવેછે, તથા ઇંગ્રેજીમાં જેમ ઇફ્ (If) લાગેછે. તેમ સ્વાહીલીમાં વાક્યની પૂર્વે કામા (જો, અગર If) શબ્દ વપરાયછે; જેમકે;—

* કામા નીન્ગાલી કુઓના નીન્ગાલી કુપીગા=જો મેં તને જોયો હત તો હું તને મારત. If I had (should have) seen you (*sing.*) I should have beaten you (*sing.*)

---

* એ વાક્યનું પૃથક્કરણ નીચે પ્રમાણે સમજાવ્યાથી વાંચનારને દરેક શબ્દનો અર્થ તરતજ જણાઈ આવશે; અને તેઓને યાદ રાખવાથી વાક્યો ગોઠવવાનું કામ બહુ સેહેલું થઈ પડશે.

કામા	જો, અગર	If.	કુ	તને	You (*sing.*) or thee.
ની	હું, મેં	I.	ની	હું, મેં	I.
ન્ગાલી	હત	should have	ન્ગાલીપીગા	માર્યો હત	should have beaten.
ન્ગાલીઓના	જોયો હત, જોયું હત.	should have seen.	કુ	તને	You (*sing.*) or thee.

સુચના.—ન્ગાલી ઉપસર્ગમાંતેમજ અન્ગુકા શબ્દમાં ન અક્ષર જોડાયલોછે, તેનો ઉચ્ચાર બહુજ ટુંકો થાયછે, એટલે કે ફક્ત નાકમાંથી જરા આવાજ આવેછે, અથવા તેનાથી આગળના અક્ષર ઉપર અનુસ્વાર મૂકીને બોલવાથી તે ન અક્ષરના જેટલુંજ કામ સારેછે; જેમકે;—

નીંગાલીઅંગુકા	હું પડ્યો હત	I should have fallen.
આંગાલીઅંગુકા	તે પડ્યો હત	He would have fallen.

અભ્યાસપાઠ ૩૦ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. કામા નીન્ગાલીમસિકીઆ, નીન્ગાલીઓગોપા. ૨. કામા કીસુ કીન્ગાલી અન્ગુકા, કીન્ગાલીનીકાટા. ૩. ઉન્ગાલીકીટેકેટેઝા કિબાન્ડા ચાકે. ૪. મન્ગાલીવટિકેટેઝા વીબાન્ડા વ્યાઓ. ૫. કામા મીટુમ્બી યાઓ ઈન્ગાલીરૂડી, ટુન્ગાલીઓકોકા. ૬. મ્લેવી આન્ગાલીમઊઆ મ્ટોટો વાકે. ૭. નાલીમઓના આકીપીટા, ઉકાની અમ્બીઆ "આમે-ફાંઈઆં મ્ટુમ્બી". ૮ નીકામમ્બીઆ " હુયુ આસેમા ઉમેફાંઈઆં ગ્ટુમ્બી, નાટાકાકુઉ તઝામા." ૯. આકાનીઅમ્બીઆ " કામા ઉન્ગાલીવાઉલીઝા વાટુમાં વાન્ગુ વાન્ગાલી કુઓઝેશા મ્ટુમ્બી વાન્ગુ." ૧૦. નીકામમ્બીઆ "નીઓનેશે મુઝેવે"; નીકાઉઓના-નીકાતાજાબુ. ૧૧. કામા મન્ગાલીઉઓના મન્ગાલીતાજાબુ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. જો મે તેને સાંભળ્યો હત તો હું બીહત. ૨. જો ચાકુ પડ્યો હત તો તે મને કાપત. ૩. તે તેનું ઝુંપડું બાળ્યું હત. ૪. તમે તેઓનાં ઝુપડાં બાળ્યાં હત. ૫. જો તેઓની હોડીઓ પાછી આવી હતે તો અમે બચી જાત. ૬. પીધેલાએ (છાકટાએ) તેનાં બાળકને મારી નાખ્યો હત. ૭. મેં તેનેવટાતાં જોયો, અને તે મને કહ્યું (કે) તેણે હોડી બનાવીછે. ૮. અને મેં તેને કહ્યું "આ (માણસ) કહેછે (કે) તેં હોડી બનાવીછે, હું તે જોવા માગુંછું." ૯. અને તેણે મને કહ્યું (કે) "જો તમે (માનાર્થે બહુવચન વાપર્યુ છે) મારા ગુલામોને પૂછ્યું હતે તો તેઓએ તમને મારી હોડી બતાવી હત." ૧૦. અને મે તેને કહ્યું (કે) " મને તું પોતે દેખાડ" અને મેં તે જોઈ અને હું અજબ થયો. ૧૧. જો તમે તે જોઈ હતે તો તમે (પણ) અજબ થાત.

English Translation.

સુચના—આ વાક્યો માનવંતા સાહેબ એડવર્ડ સ્ટીઅર એલ. એલ. ડી. એ બનાવેલી સ્વાહીલી એક્ઝરસાઈઝ નામની કિતાબમાંથી લીધેલાંછે.

1. If I had heard him I should have feared. 2. If the knife had fallen it would have cut me. 3. You (*sing.*) would have burnt his hut. 4. You would have burnt their huts. 5. If their canoes had come back we should have escaped. 6. The drunkard would have killed his child. 7. I saw him passing, and you (*sing.*) said to me "he has made a canoe." 8. And I said to him "this (man) says you (*sing.*) have made a canoe, I want to look at it." 9. And he said to me, "if you (*sing.*) had asked my slaves, they

would have shown you (*sing.*) my canoe." 10. And I said to him, "show me yourself," and I saw it and wondered. 11. If you had seen it you would have wondered (too).

બોધપાઠ ૨૯ મો.

નિષેધાર્થક રૂપ.

Negative forms.

૧૧૭. સ્વાહીલી ભાષાનાં વાક્યોને **નિષેધાર્થક રૂપ** આપવા માટે મુખ્ય ફેરફાર પુરૂષ-વાચક ઉપસર્ગોમાં થાયછે.

પેહેલા પુરૂષ એકવચન શિવાય કલમ ૩૧ માં આપેલા બધા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોની પૂર્વે હ અક્ષર ઉમેરવાથી તેઓ નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો બનેછે, અને પેહેલા પુરૂષ એકવચનને માટે હમેશાં સી ઉપસર્ગ વપરાયછે; જેમકે:—

એકવચન.		બહુવચન.	
સી હું નહિ, નથી	I not.	હટુ અમે નહિ, નથી	We not.
હુ તું નહિ, નથી	You (*sing.*) not.	હમ તમે નહિ, નથી	You not.
હા અથવા હ તે નહિ, નથી	He (or she) not.	હવા તેઓ નહિ, નથી	They not.
("કી" વર્ગ) હકી તે નહિ, નથી	It not.	હવી તેઓ નહિ, નથી	They not.
("મ્રી" વર્ગ) હઉ તે નહિ, નથી	It not.	હઈ તેઓ નહિ, નથી	They not.

નિષેધાર્થક વર્તમાનકાળ.

Negative present tense.

૧૧૮. ક્રિયાપદની પૂર્વે સામાન્યરૂપની નિશાની કુ પડતી મુકી તેને ઠેકાણે ફક્ત ઉપર કહેલા નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો ઉમેરવાથી **નિષેધાર્થક વર્તમાનકાળ** બનેછે, પણ જે ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર આ હોય (જેવાકે-કુપેન્ડા કુમ્યન્ગુકા, કુપીગા, ઇત્યાદિ) તેઓને નિષેધાર્થક વર્તમાનકાળનું રૂપ આપવા પેહેલાં તેઓનો છેલ્લો આ અક્ષર બદલાઈને ઈ થાયછે અને જે જે ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર આ હોતો નથી તેઓમાં ઉપર કહેલા નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો ઉમેરવાશિવાય બીજો કશો ફેરફાર થતો નથી; જેમકે:—

એકવચન.

સી પેન્ડી	હું ચાહાતો નથી	I do not love.
હુ પેન્ડી	તું ચાહાતો નથી	You (*sing.*) do not love.
હ પેન્ડી	તે ચાહાતો નથી	He (or she) does not love.
હકીપેન્ડી	તે ચાહાતું નથી	It does not love.
હઉ પેન્ડી	તે ચાહાતું નથી	It does not love.
સીસીફુ	હું વખાણતો નથી	I do not praise.
સીજીબુ	હું જવાબ આપતો નથી	I do not answer.

અભ્યાસપાઠ ૭૨ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. સીકુકુભાલી. ૨. હટુકુપટાના. ૩. સીકુજીબુ. ૪. વાક્રાઉમે (વાક્રાઉંમે) હવાકુફીકા. ૫. વાઝુન્ગુ હવાકુનુનુઆ. ૬. મ્ઝીશી હકુજેન્ગા કિબાન્ડા. ૭. હમકુનુનુઆ (ઝીએ). ૮. મફ્રાઉમે (મ્ફ્રાઉમે) હકુ સિમાંમાં. ૯. મ્ઝે હકુકટાઆ. ૧૦. મ્શાલે હઉકુમપીગા. ૧૧. સીકુએોન્જા વીટુન્ગુ. ૧૨. સીકુવીએોન્જા વીટુન્ગુ. ૧૩. સીકુમમ્બીઆ મ્ઝે. ૧૪. વીટાબુ હવીકુફીકા. ૧૫. હકુજીસીફુ ૧૬. વાનાવાકે વાલે હવાકુટેકા માજી. ૧૭. વાઝુન્ગુ સીતા હવાકુલેવા. ૧૮. હવાકુલેટા વીટાન્ડા વીવીલી. ૧૯. હવાકુવીલેટા વીટાન્ડા વીવીલી. ૨૦. વાઝુન્ગુ હવા કુકાટા મીનાંઝી. ૨૧. વાઝુન્ગુ હવાકુઊઆ વાટુમાં સીતા. ૨૨. મ્કાલીમાની હકુની એોનેશા વીસીવા. ૨૩. વાગેની હવાકુજેન્ગા વીબાન્ડા. ૨૪. વાગેની હવાકુવીજેન્ગા વીબાન્ડા. ૨૫. વાગેની હવાકુવીજેન્ગા વીબાન્ડા વીલે. ૨૬. મ્ટુમાં હકુમચુકીઆ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં કબુલ કીધું નહિ. ૨. અમે એકમત થયા નહિ. ૩. મેં જવાબ આપ્યો નહિ. ૪. સરદારો આવી પહોચ્યા નહિ. ૫. સાહેબ લોકોએ ખરીદ કીધું નહિ. ૬. રસોઇઆએ ઝુંપડું બાંધ્યું નહિ. ૭. તમે ખરીદ કીધું નહિ. ૮. સરદાર ઉભો થયો નહિ. ૯. ઘરડા માણસે નાપાડી નહિ. ૧૦. તીર તેને વાગ્યું નહિ. ૧૧. મેં પ્યાજ (ડુંગલી) ચાખી નહિ. ૧૨. મેં (તે) પ્યાજ ચાખી નહિ. ૧૩. મેં ઘરડા માણસને કહ્યું નહિ. ૧૪. ચોપડીઓ આવી પહોંચી નહિ (અથવા ચોપડીઓ આવી પહોંચી નથી). ૧૫. તે મગરૂર થયો નહિ (અથવા તેણે પોતાના વખાણ કીધા નહિ). ૧૬. પેલી એોરતોએ પાણી ભર્યું નહિ. ૧૭. છ સાહેબ લોકો પીધેલા (છાકટા) થયા નહિ. ૧૮. તેઓ બે પલંગ (ખાટલા) લાવ્યા નહિ. ૧૯. તેઓ (તે) બે પલંગ લાવ્યા નહિ. ૨૦. સાહેબ લોકોએ નાળિયેરીઓ કાપી નહિ (અથવા કાપી નથી). ૨૧. સાહેબ લોકોએ છ ગુલામોને કતલ કીધા નહિ. ૨૨. દ્વિભાષિએ મને ટાપુઓ બતાવ્યા નહિ. ૨૩. પરદેશીઓએ (અથવા અજાણ્યાં માણસોએ) ઝુંપડાં બાંધ્યાં નહિ. ૨૪. પરદેશીઓએ (તે) ઝુંપડાં બાંધ્યાં નહિ. ૨૫. પરદેશીઓએ પેલાં ઝુંપડાં બાંધ્યાં નહિ. ૨૬. ગુલામે તેને ધિક્કાર્યો નહિ (અથવા તેણીને ધિક્કારી નહિ).

English Translation.

1. I did not accept (it). 2. We did not agree. 3. I did not answer. 4. The chiefs did not arrive. 5. The Europeans did not buy. 6. The cook did not build a hut. 7. You did not buy (it). 8. The chief did not stand. 9. The old man did not refuse. 10. The arrow did not hit him. 11. I did not taste onions. 12. I did not taste the onions. 13. I did not tell the old man. 14. The books did not arrive (or have not arrived). 15. He did not boast (or he did not praise himself). 16. Those women did not draw water. 17. The six Europeans did not get drunk (or have not got drunk). 18. They did not bring two bedsteads. 19. They did not bring the two bed-

steads. 20. The Europeans did not (or have not) cut down (the) cocoanut trees. 21. The Europeans did not kill six slaves. 22. The interpreter did not show me (the) islands. 23. The strangers did not build huts. 24. The strangers did not build the huts. 25. The strangers did not build those huts. 26. The slave did not hate him (or her).

બોધપાઠ ૩૦ મો.

"હજી નહિ" તથા "હજી સૂધી નહિ" નાં રૂપ.

The forms of "not yet" and "not as yet."

૧૨૪. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની સાથે **હજી નહિ કે હજી નથી** (Not yet) નો અર્થ બતાવવા સારૂ ક્રિયાપદની પૂર્વે અને નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગની પાછળ જા* ઉપસર્ગ વપરાયછે; જે હમેશા કાળના ઉપસર્ગને ઠેકાણે આવેછે, જેમકે:—

હજા ફીકા	તે હજી આવી પહોંચ્યો નથી	He has not yet arrived.
સીજામઓના	મેં હજી તેને જોયો નથી	I have not yet seen him.
કીટુ હકીજાઅન્ગુકા	ચીજ હજી પડી ગઈ નથી	The thing has not yet fallen.
વીટુ હવીજાઅન્ગુકા	ચીજો હજી પડી ગઈ નથી	The things have not yet fallen.

૧૨૫. જ્યારે કોઈ ક્રિયાપદનો પ્રથમાક્ષર ઈ અથવા એ હોય [જેવાકે—કુ ઈશા (to finish), કુ એન્ડા (to go)] ત્યારે તેની પૂર્વે જા ઉપસર્ગ બદલાઈને વારંવાર જે બોલાયછે, જેમકે:—

હજાઈશા (અથવા) હજેશા	તેણે હજી પૂરૂં કર્યું નથી	He has not yet finished.
હજાએન્ડા (અથવા) હજેન્ડા	તે હજી ગયો નથી	He has not yet gone.

૧૨૬. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની સાથે **હજી સુધી નહિ** (not as yet) જેવો અર્થ બતાવવા સારૂ ઉપર કહેલાં રૂપની તરતજ પાછળ **બાડો** (not yet, soon, in a short time) શબ્દ વપરાયછે; એ બાડો શબ્દ વાપરવાથી જે બાબત વિષે આપણે બોલતા હોઈએ તે બાબત હજી સુધી બની નથી પણ થોડી મુદતે બનવાનો સંભવ છે એવો અર્થ નીકળેછે; જેમકે:—

સીજામઓના બાડો { હજી સુધી તો મેં તેને જોયો નથી (પણ ધારૂંછું કે જોઈશ)
I have not seen him as yet (but I think I shall).

હજાસિકીઆ બાડો { તેણે હજી સુધી સાંભળ્યું નથી (પણ તે સાંભળશે)
He has not heard as yet (but he will).

હજાફીકા બાડો { તે હજી સુધી આવી પહોંચ્યો નથી (જોકે તે રસ્તામાં છે, તોપણ)
He has not arrived as yet (though he is on the way).

---

* જા=એ જા અક્ષરનો ઉચ્ચાર તાળવુંને જીભ અડાવીને કરવો જેમકે જાઉઆ (જાણો ઓળખવું) જાંટુ (જંગલી આદમ) ઈત્યાદિ, એ બે શબ્દોમાં જેવી રીતે જ અક્ષરનો ઉચ્ચાર તાળવુંમાંથી થાયછે, તેવી રીતે કરવો; અને અમારા પ્રિય વાંચનારા તેનો ખરો ઉચ્ચાર કરે માટે જ અક્ષરની નીચે અનુસ્વાર મૂક્યુંછે.

૧૨૩. "બાડો" શબ્દનો ખરેખરો અર્થ જંગબાર બંદરનાં ઘણા લોકો "હજીવાર છે, અથવા હજી થોડો વખત છે," એવો સમજેછે; જેમકે:—

બાડો કિડોગો   હજી થોડો વખત છે, હજીવાર છે. A little time is required.

અભ્યાસપાઠ ૩૩ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. મ્ગેની હજાકાટા મ્કાટી. ૨. મ્ગેની હજાઉકાટા મ્કાટી. ૩. સીજાઓના કિટાબુ. ૪. સીજાકીઓના કિટાબુ. ૫. મ્ગેની હજાવાલીશા વાટોટો. ૬. મ્લેઝી હજાવાલીશા વાટોટો. ૭. હવાજાલેટા વીટાન્ડા વીવીલી. ૮. હજાવુન્જા મ્કુકુ બાડો. ૯. હજાઉવુન્જા મ્કુકુ બાડો. ૧૦. વાકુબ્વે (વાકુઉબ્વે) હવાજાનીલીપા બાડો. ૧૧. વાઝુન્ગુ હવાજાકાટા મીનાઝી. ૧૨. વાઝુન્ગુ હવાજાઈકાટા મીનાઝી. ૧૩. વાઝુન્ગુ હવાજાઈકાટા મીનાઝી બાડો. ૧૪. મ્પીશી મ્વીવુ હજાકીસુગુઆ કીફુનીકો. ૧૫. વાવુવી હવાજાલેટા મ્ટુમ્બી બાડો. ૧૬. વાવુવી હવાજાઉલેટા મ્ટુમ્બી ઉલે બાડો.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. પરદેશીએ (અજાણ્યા માણસે) હજી રોટલી કાપી નથી. ૨. પરદેશીએ હજી (તે) રોટલી કાપી નથી. ૩. મેં હજી ચોપડી જોઈ નથી. ૪. મેં હજી (તે) ચોપડી જોઈ નથી. ૫. પરદેશીએ હજી (તે) છોકરાંઓને ખવડાવ્યાં નથી. ૬. દાઈએ (તે) છોકરાંને હજી ખવડાવ્યાં નથી. ૭. તેઓ હજી બે પલંગ લાવ્યા નથી. ૮. તેણે હજીસુધી સાંકળ ભાંગી નથી. ૯. તેણે હજી સુધી (તે) સાંકળ ભાંગી નથી. ૧૦. સરદારોએ હજી સુધી મને આપ્યા નથી (પૈસા, પગાર, વગેરે). ૧૧. સાહેબલોકોએ હજી નાળિયેરીઓ કાપી નાખી નથી. ૧૨. સાહેબલોકોએ હજી (તે) નાળિયેરીઓ કાપી નાખી નથી. ૧૩. સાહેબલોકોએ હજી સુધી (તે) નાળિયેરીઓ કાપી નાખી નથી. ૧૪. આળસુ રસુઈઆએ હજી (તે) ઢાંકણું માંજ્યું નથી. ૧૫ મચ્છીમારાઓ હજી સુધી હોડી લાવ્યા નથી. ૧૬. મચ્છીમારાઓ હજી સુધી તે (પેલી) હોડી લાવ્યા નથી.

English Translation.

1. The foreigner (or the stranger) has not yet cut a loaf. 2. The foreigner has not yet cut the loaf. 3. I have not yet seen a book. 4. I have not yet seen the book. 5. The foreigner has not yet fed the children. 6. The nurse has not yet fed the children. 7. They have not yet brought two bedsteads. 8. He has not broken a chain as yet. 9. He has not broken the chain as yet. 10. The chiefs have not paid me as yet. 11. The Europeans have not yet cut down cocoanut trees. 12. The Europeans have not yet cut down the cocoanut trees. 13. The Europeans have not cut down the cocoanut trees as yet. 14. The idle cook has not yet cleaned the lid. 15. The fishermen have not brought a canoe as yet. 16. The fishermen have not brought that canoe as yet.

બોધપાઠ ૩૧ મો.

નિષેધાર્થક ભવિષ્ય તથા સંકેત કાળ.

Negative future and conditional tenses.

૧૨૮. ભવિષ્યકાળનાં સઘળાં રૂપ જે અમે બોધપાઠ ૧૧ માં સમજાવી ગયા છિયે તેઓની પૂર્વે આવેલા પુરૂષવાચક કર્તરિ ઉપસર્ગોને બદલી નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વાપરવાથી નિષેધાર્થક ભવિષ્યકાળ બનેછે; જેમકે;—

નીટાપેન્ડા	હું ચાહીશ	I shall love.
સીટાપેન્ડા	હું ચાહીશ નહિ	I shall not love.
ઉટાપેન્ડા	તું ચાહાશે	You (*sing.*) will love.
હુટાપેન્ડા	તું ચાહાશે નહિ	You (*sing.*) will not love.
આટાપેન્ડા	તે ચાહાશે (તેણી ચાહાશે)	He (or she) will love.
હટાપેન્ડા	તે ચાહાશે નહિ	He (or she) will not love.
ટુટાપેન્ડા	અમે ચાહીશું	We shall love.
હટુટાપેન્ડા	અમે ચાહીશું નહિ	We shall not love.
મટાપેન્ડા	તમે ચાહાશો	You will love.
હમટાપેન્ડા	તમે ચાહાશો નહિ	You will not love.
વાટાપેન્ડા	તેઓ ચાહાશે	They will love.
હવાટાપેન્ડા	તેઓ ચાહાશે નહિ	They will not love.

૧૨૯. સંકેતકાળને નિષેધાર્થક કરવા માટે પણ એજ પ્રમાણે તેના પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો બદલીને નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વાપરવા; (જુઓ બોધપાઠ ૨૭ મો) જેમકે;—

નીન્ગાલીપેન્ડા	મેં ચાહ્યું હત	I should have loved.
સીન્ગાલીપેન્ડા	મેં ચાહ્યું હત નહિ	I should not have loved.
ઉન્ગાલીપેન્ડા	તેં ચાહ્યું હત	You (*sing.*) would have loved.
હુન્ગાલીપેન્ડા	તેં ચાહ્યું હત નહિ	You (*sing.*) would not have loved.
આન્ગાલીપેન્ડા	તેણે ચાહ્યું હત	He would have loved.
હન્ગાલીપેન્ડા	તેણે ચાહ્યું હત નહિ	He would not have loved.
ટુન્ગાલીપેન્ડા	અમે ચાહ્યું હત	We should have loved.
હટુન્ગાલીપેન્ડા	અમે ચાહ્યું હત નહિ	We should not have loved.
મન્ગાલીપેન્ડા	તમે ચાહ્યું હત	You would have loved.
હમન્ગાલીપેન્ડા	તમે ચાહ્યું હત નહિ	You would not have loved.
વાન્ગાલી પેન્ડા	તેઓએ ચાહ્યું હત	They would have loved.
હવાન્ગાલી પેન્ડા	તેઓએ ચાહ્યું હત નહિ	They would not have loved.

("કી" વર્ગ) કીન્ગાલી અન્ગુકા	તે પડ્યું હત	It would have fallen.
("કી" વર્ગ) હકીન્ગાલી અન્ગુકા	તે પડ્યું હત નહિ	It would not have fallen.
,, વીન્ગાલી અન્ગુકા	તેઓ પડ્યાં હત	They would have fallen.
,, હવીન્ગાલી અન્ગુકા	તેઓ પડ્યાં હત નહિ	They would not have fallen.
("મ્ટી" વર્ગ) ઉન્ગાલી અન્ગુકા	તે પડ્યું હત	It would have fallen.
,, હઉન્ગાલી અન્ગુકા	તે પડ્યું હત નહિ	It would not have fallen.
,, ઈન્ગાલી અન્ગુકા	તેઓ પડ્યાં હત	They would have fallen.
,, હઈન્ગાલી અન્ગુકા	તેઓ પડ્યાં હત નહિ	They would not have fallen.

અભ્યાસપાઠ ૭૪ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. હટારૂડી. ૨. હટુટામઓના. ૩. હટુન્ગાલીમઓના. ૪. હમટાવાઓના વાટુ વેટુ. ૫. હટુટાસફીરી. ૬. હટાનીસમેહે. ૭. મ્ઝે હટારૂડી. ૮. સીન્ગાલીમપેન્ડા. ૯. વાઝુન્ગુ હવાન્ગાલીલાલા. ૧૦. કામા હુન્ગાલી ફીકા હન્ગાલીટુઓના. ૧૧. મ્ફાલ્મે (મ્ફાઉમે) વેટુ હટાવાપેન્ડા વાઝુન્ગુ વાલે. ૧૨. વાઝુન્ગુ હવાન્ગાલીપેન્ડા વાગાન્ગા વેટુ. ૧૩. વાટુમાં વાવીવુ હવાન્ગાલીપેન્ડા વાસિમામીઝી વાખાલી. ૧૪. વાટુ વેઉસી હવાન્ગાલી કિમ્બીઆ. ૧૫. મીટુમ્બી હઈન્ગાલી વુન્જીકા. ૧૬. હવાન્ગાલીની અમુરૂ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તે પાછો જશે નહિ (તેણી પાછી જશે નહિ). ૨. અમે તેને (અથવા–તેણીને) જોઈશું નહિ. ૩. અમે તેને જોયો નહિ હત. ૪. તમે અમારા માણસોને જોશો નહિ. ૫. અમે મુસાફરી કરશું નહિ. ૬. તે મને માફ કરશે નહિ. ૭. ઘરડો માણસ પાછો જશે નહિ. ૮. મે તેને ચાહ્યો નહિ હત. ૯. સાહેબલોકો સૂતા નહિ હત. ૧૦. જો તું આવી પહોંચ્યો નહિ હત તો તેણે અમને જોયા હત નહિ. ૧૧. અમારો સરદાર પેહેલા સાહેબ લોકોને ચાહશે નહિ. ૧૨. સાહેબલોકોએ આપણા વૈદોને ચાહ્યા હત નહિ. ૧૩. આળસુ ગુલામોએ ચાલાક દેખરેખ રાખનારાઓને ચાહ્યા હત નહિ. ૧૪. કાળા માણસો નાહાસી ગયા નહિ હત. ૧૫. હોડીઓ ભાંગી ગઈ નહોત. ૧૬. તેઓએ મને હુકમ કીધો નહિ હત.

English Translation.

1. He (or she) will not go back. 2. We shall not see him (or her). 3. We should not have seen him. 4. You will not see our men. 5. We shall not travel. 6. He will not forgive me. 7. The old man will not go back. 8. I should not have loved him. 9. The Europeans would not have slept. 10. If you (*sing.*) had not arrived, he would not have seen us. 11. Our chief will not love those Europeans. 12. The Europeans would not have liked

our physicians. 13. The idle slaves would not have liked sharp overlookers. 14. The black men would not have fled. 15. The canoes would not have been broken. 16. They would not have ordered me.

બોધપાઠ ૩૨ મો.

નિષેધાર્થક "આજ્ઞાર્થ" તથા "સંશયાર્થ."

Imperative and Subjunctive Moods used negatively.

૧૩૦. નિષેધાર્થક આજ્ઞાર્થક રૂપ સ્વાહિલીમાં સાદા આજ્ઞાર્થક રૂપની પૂર્વે સી (નહિ, not) ઉપસર્ગ લગાડવાથી થાયછે; જેમકે;—

એકવચન.	સીપેન્ઢા or સીપેન્ઢે	નહિ ચાહ, નહિ ઈચ્છ	Love not or don't love.
	સીસીફુ	વખાણ નહિ કર	Praise not or don't praise.
	સીઉલીઝા or (સીઉલીઝે)	પૂછ નહિ	Ask not or don't ask.
	સીજીબુ	જવાબ નહિ દે	Answer not or don't answer.
બહુવચન.	સીપેન્ઢાની or સીપેન્ઢેની	નહિ ચાહો	Love (ye) not or do not love.
	સીસીફુની	વખાણ નહિ કરો	Praise (ye) not or do not praise.
	સીઉલીઝાની or સીઉલીઝેની	પૂછો નહિ	Ask (ye) not or do not ask.
	સીજીબુની	જવાબ નહિ દો	Answer (ye) not or do not answer.

૧૩૧. નિષેધાર્થક આજ્ઞાર્થક રૂપની સાથે જ્યારે કોઈ કર્મ આવે ત્યારે તેને માટે કર્મણિ ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે અને નિષેધાર્થક "સી" ઉપસર્ગની પાછળ વપરાયછે; જેમકે;—

સીનીપેન્ઢે	મને ચાહતો નહિ	Love me not or don't love me.
સીમપેન્ઢે	તેને ચાહતો નહિ	Love him not or don't love him.

૧૩૨. નિષેધાર્થક આજ્ઞાર્થક રૂપને માટે વળી નીચે આપેલું નિષેધાર્થક સંશયાર્થક રૂપ પણ વાપરી શકાયછે, પણ ત્યારે તે રૂપ કાંઈક નમ્રતા તથા આવકારથી પરવાનગી માગતા હોઈએ એવો અર્થ બતાવેછે, જે સર્વે નીચેની કલમમાં આપેલા ઉદાહરણથી જણાશે.

૧૩૩. નિષેધાર્થક સંશયાર્થક રૂપને માટે સાદા સંશયાર્થક રૂપ (જુઓ કલમ ૧૦૦—૧૦૩)ના પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો તથા ક્રિયાપદની વચ્ચે સી (નહિ=not) ઉપસર્ગ વપરાયછે, અને તેના અર્થ જુદે જુદે પ્રસંગે નીચે પ્રમાણે જુદા જુદા થાયછે, જેમકે;—

(સંશયાર્થ)	નીસીપેન્ઢે	હું નહિ ચાહું	I may not love.
(આજ્ઞાર્થ)	નીસીપેન્ઢે	મને ચાહવા નહિ દો	Let me not love.
(સંશયાર્થ)	ઉસીપેન્ઢે	તું નહિ ચાહે	You (*sing.*) may not love.
(આજ્ઞાર્થ)	ઉસીપેન્ઢે	નહિ ચાહો (મેહેરબાનીથી)	(Please) not to love.
(સંશયાર્થ)	આસીપેન્ઢે	તે નહિ ચાહે	He may not love.
(આજ્ઞાર્થ)	આસીપેન્ઢે	તેને ચાહવા નહિ દો	Let him not love.
(સંશયાર્થ)	ટુસીપેન્ઢે	અમે નહિ ચાહીએ	We may not love.
(આજ્ઞાર્થ)	ટુસીપેન્ઢે	અમને ચાહવા નહિ દો	Let us not love.
(સંશયાર્થ)	ટુસીઓને	અમે જોઈએ નહિ	We may not see.

(આજ્ઞાર્થ) ટુસીઓને અમને જોવા નહિ દો — Let us not see.
(સંશયાર્થ) આસીરૂડી તે પાછો જાય નહિ — He may not return.
(આજ્ઞાર્થ) આસીરૂડી તેને પાછો જવાદેતા નહિ — Let him not return.

સૂચના—ઉપર આપેલા ઉદાહરણોમાં સંશયાર્થક રૂપના ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી અર્થ કરવામાં વારંવાર ઉભયાન્વયી અવ્યય કે, જો (That, if) ઇત્યાદિ વપરાયછે (જુઓ કલમ ૧૦૧).

૧૩૮. એ નિષેધાર્થક સંશયાર્થક રૂપ વળી કોઈ પણ બાબત નહિ હોવા અથવા નહિ કરવાની ધારણા દર્શાવવા અર્થે પણ વાપરી શકાયછે, ત્યારે તેના અર્થ નીચેના ઉદાહરણોમાં સમજાવ્યા પ્રમાણે ગુજરાતીમાં સામાન્ય કૃદંત તથા ઇંગ્રેજીમાં સામાન્યરૂપ જેવા થાયછે (જુઓ કલમ ૧૦૪); જેમકે;—

વાઅમ્બીએ વાટુમાં વાસીમસઈડીએ { તેને મદદ નહિ કરવાને ગુલામોને કહે. Tell the slaves not to help him.

મમ્બીએ આસીકુસઈડીએ { તને મદદ નહિ કરવાને તેને કહે. Tell him not to help you (*sing.*)

" { તેને કહે કે તે તને મદદ કરે નહિ. Tell him that he may not help you (*sing.*)

અભ્યાસપાઠ ૭૫ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. ઉસીતઝામે. ૨. મસીતઝામે. ૩. ટુસીપીટે મ્ટી. ૪. ટુસીઉપીટે મ્ટી. ૫. ટુસીઉપીટે મ્ટી ઉલે. ૬. ટુસીઉપીટે મ્ટી હુઉ ૭. ઉસીમમ્બીએ. ૮. ઉસીટીકેટેઝે કિબાન્ડા ચાન્ગુ. ૯. ઉસીલિવે. ૧૦. ઉસીવાસીફુ વીજાકાઝી. ૧૧. મપીગે આસીફાંઈએં. ૧૨. વાઅમ્બીએ વાસીટફુટે કીટુ કીલે. ૧૩. વાઅમ્બીએ વાસીટફુટે કીટુ કીલે. ૧૪. મશીકે મ્ટોટો આસીઅન્ગુકે. ૧૫. વીફીચે વીટાબુ વાસીસોમે. ૧૬. વાઅમ્બીએ વાસીસિકીલીઝે. ૧૭. અન્ગાલીએ કીસીકુ કાટે કિડોલે કીમુ. ૧૮. અન્ગાલીએ ઉસીમપીગે મ્ઝુન્ગુ મુલે. ૧૯. ઉસીલિટે કિટાબુ, સીજુઈ કુસોમા. ૨૦. ઉકીમકૂત્રા ઉસીવાઉએ વાટોટો વાકે.

ગુજરાતી તરજુમો.

સૂચના—આ પાઠમાં ઘણા ખરાં વાક્યોમાં બીજા પુરૂષ એકવચનનો અર્થ બહુવચન રૂપે કરેલછે.

૧. (તું) જોતા નહિ. ૨. (તમે) જોતા નહિ. ૩. અમને ઝાડ વટાઈ જવાદેતા નહિ. ૪. અમને (તે) ઝાડ વટાઈ જવાદેતા નહિ. ૫. અમને તે (પેલું) ઝાડ વટાઈ જવાદેતા નહિ. ૬. અમને આ ઝાડ વટાઈ જવાદેતા નહિ. ૭. તેને કહેતા નહિ. ૮. મારૂં ઝુંપડું બાળતા નહિ. ૯. પીવેલા (છાકટા) થતા નહિ. ૧૦. (તે) ગુલામ છોડીઓને વખાણતાં નહિ. ૧૧. તેને મારો કે તે કરે નહિ. ૧૨. તેઓને કહો કે તેઓ તે ચીજને શોધે નહિ. ૧૩. તે ચીજ નહિ શોધવાને તેઓને કહો. ૧૪. છોકરાને પકડો કે તે પડી જાય નહિ. ૧૫. (તે) ચોપડીઓ સંતાડી મુકો કે તેઓ (તેમને) વાંચે નહિ. ૧૬. તેઓને કહો કે તેઓ સાંભળે નહિ (અથવા તેઓને નહિ સાંભળવાને કહો). ૧૭. સંભાળ રાખજો કે ચાકુ તમારી આંગળી કાપે નહિ. ૧૮. સંભાળ રાખજો કે પેલા સાહેબલોકને રોકો નહિ (અથવા પેલા

સાહેબલોકને નહિ ઠોકવાને સંભાળ રાખજો). ૧૯. ચોપડી લાવતા નહિ, (કારણકે) હું વાચતાં જાણતો નથી. ૨૦. અગર તું તેને મારી નાખે (તોપણ) તેના છોકરાંને મારી નાખતો નહિ.

ENGLISH TRANSLATION.

1. Do not look (*sing.*) 2. Do not look (*pl.*) 3. Let us not pass a tree. 4. Let us not pass the tree. 5. Let us not pass that tree. 6. Let us not pass this tree. 7. Do not tell him. 8. Do not burn my hut (or don't burn my hut). 9. Do not get drunk. 10. Do not praise the slave girls. 11. Beat him that he may not do (it). 12. Tell them that they may not look for that thing. 13. Tell them not to look for that thing. 14. Hold the child that he may not fall down. 15. Hide the books that they may not read (them). 16. Tell them that they may not listen (or tell them not to listen). 17. Take care that the knife may not cut your finger. 18. Take care that you (*sing.*) may not strike that European (or take care not to strike that European). 19. Do not bring a book (because) I do not know (how) to read. 20. If you (*sing.*) kill him do not kill his children.

બોધપાઠ ૭૭ મો.

તત્પદાપેક્ષક અથવા સંબંધક સર્વનામની સાથે નિષેધાર્થક રૂપનો ઉપયોગ.

The use of the negative forms with the Relative Pronoun.

૧૩૫. સાદા તત્પદાપેક્ષક અથવા સંબંધીસર્વનામનાં સઘળાં રૂપ (જુઓ બોધપાઠ ૨૧ મો) ને જ્યારે નિષેધાર્થકરૂપ આપવાં હોય ત્યારે પુરૂષવાચક કર્તરી ઉપસર્ગ તથા તત્પદાપેક્ષક સર્વનામના ઉપસર્ગની વચ્ચે "સી" અક્ષર લગાડવો, અથવા કાળના ઉપસર્ગને ઠેકાણે સી અક્ષર વાપરવો એટલે કે એવાં રૂપમાં બીજા કોઈ પણ કાળનો ઉપસર્ગ લાગતો નથી કારણકે એ રૂપ વર્તમાન, ભુત, ભવિષ્ય, તથા ભૂતવર્તમાનકાળને અર્થે એક સરખી રીતે વપરાયછે જેનો ખરો અર્થ પ્રસંગ ઉપરથી તરત વર્તાઈ આવેછે; જેમકે;—

નીસીયેપેન્દા { હું જે ચાહતો નથી, હું જેણે ચાહ્યું નહિ, હું જે ચાહીશ નહિ, અથવા હું જેણે ચાહ્યું નથી.
I who do not, did not, will not love or have not loved. }

ઉસીયેપેન્દા { તું જે ચાહતો નથી, ચાહ્યું નહિ, ચાહશે નહિ અથવા ચાહ્યું નથી.
You (*sing.*) who do not, did not, will not love, or have not loved. }

કીકુ કીસીચોઅન્ગુકા { ચીજ જે પડતી નથી, પડી નહિ અથવા પડશે નહિ ઇત્યાદિ.
The thing which does not, did not, or will not fall, &c. }

વીકુ વીસીઓયોઅન્ગુકા { ચીજો જે પડતી નથી, પડી નહિ અથવા પડશે નહિ ઇત્યાદિ.
The things which do not, did not, or will not fall, &c. }

૧૩૬. એ રૂપ જો કોઈ સકર્મક ક્રિયાપદનું હોય અને તેની સાથે કોઈ કર્મ વાપરવું હોય તો તેને માટે કર્મણિ ઉપસર્ગ ક્રિયાપદની પૂર્વે અને તત્પદાપેક્ષક સર્વનામની પાછળ ઉમેરી દેવો; પણ ત્યારે વિચારવાનું માત્ર એટલુંજ છે કે એ સર્વનામ જો કર્તાને અર્થે આવેલું હોય તો જે

પુરૂષ તથા વચનમાં કર્તા હોય તે પ્રમાણે તે સર્વનામનો ઉપસર્ગ શોધી કાઢવો અને તે જો કર્મને અર્થે આવેલું હોય તો કર્મ જે પુરૂષ વચનમાં હોય તે પ્રમાણે તેનો ઉપસર્ગ વાપરવો (જુઓ કલમ ૮૮ તથા ૯૧); એ સર્વનામ કર્તા અર્થે કે કર્મ અર્થે આવે તોપણ તેનાં અસલ રૂપોમાં કશો ફેરફાર થતો નથી એટલુંજ નહિ પણ તેને વાપરવાની જગ્યા હમેશાં એકજ હોયછે; જેમકે;—

કુસીઓકુપેન્દા { અમે જેઓ તને ચાહાતા નથી, ચાહ્યું નહિ, અથવા ચાહાશું નહિ ઇત્યાદિ.
We who do not, did not, or shall not love you (*sing.*), &c.

કુસીયિકુપેન્દા { તું જેને અમે ચાહાતા નથી, ચાહ્યું નહિ, અથવા ચાહાશું નહિ ઇત્યાદિ.
You (*sing.*) whom we do not, did not, or shall not love, &c.

નીસીયિઉઓના મ્ટી { હું જે તે ઝાડને જોતો નથી, જેણે જોયું નહિ, અથવા જોઇશ નહિ ઇત્યાદિ.
I who do not, did not, or shall not see the tree, &c.

નીસીઓઉ ઓના મ્ટી { તે ઝાડ જે હું જોતો નથી, જે મેં જોયું નહિ, અથવા જોઇશ નહિ.
The tree which I do not, did not, or shall not see.

ઉસીયિટુ અમ્બીઆ { તું જે અમને કેહેતો નથી, જેણે કહ્યું નહિ અથવા જે કેહેશે નહિ ઇ૦
You (*sing.*) who do not, did not, or will not tell us, &c.

ઉસીઓટુઅમ્બીઆ { અમે જેઓને તું કેહેતો નથી, તેં કહ્યું નહિ અથવા કહીશ નહિ ઇ૦.
We whom you (*sing.*) do not, did not, or will not tell, &c.

૧૩૭. એ રૂપના ઉપસર્ગો જ્યારે કોઇ સ્વાહીલી ક્રિયાપદ શિવાય એકલા આવે ત્યારે વળી તેઓના અર્થ નીચે પ્રમાણે થાયછે;—

નીસીયિ { હું જે નથી, જે નહિ હતો, જે નહિ હઇશ, ઇત્યાદિ.
I who am not, was not, or shall not be, &c.

ઉસીયિ { તું જે નથી, જે નહિ હતો, જે નહિ હઇશ, ઇત્યાદિ.
You (*sing.*) who are not, were not, or will not be, &c.

આસીયિ { તે જે નથી, જે નહિ હતો, જે નહિ હશે, ઇત્યાદિ.
He who is not, was not, or will not be, &c.

અભ્યાસપાઠ ૩૬ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, and English Phrases.

કિવુલી કીસીચોપીટા	પડછાયો જે વટાઇ જતો નથી	A shadow which does not pass.
	પડછાયો જે વટાઇ ગયો નહિ	A shadow which did not pass.
	પડછાયો જે વટાઇ જશે નહિ	A shadow which will not pass.
	પડછાયો જે (હમણા) વટાઇ જતો નથી	A shadon which is not passing.
	પડછાયો જે વટાઇ ગયો નથી	A shadow which has not passed.
વાસીઓમજુઆ	તેઓ જે તેને ઓળખતા નથી	They who do not know him.

વાસીઓમજુઆ	તેઓ જેમણે તેને ઓળખ્યો નહિ	They who did not know him.
	તેઓ જે તેને ઓળખશે નહિ	They who will not know him.
	તેઓ જેમણે તેને ઓળખ્યો નથી	They who have not known him.
વાસીયેમજુઆ	તે જેને તેઓ ઓળખતા નથી	He whom they do not know.
	તે જેને તેઓએ ઓળખ્યો નહિ	He whom they did not know.
	તે જેને તેઓ ઓળખશે નહિ	He whom they will not know.
	તે જેને તેઓએ ઓળખ્યો નથી	He whom they have not known.
મ્ટુ આસીયેટુપા મ્કુકે	માણસ જે ભાલો ફેંકતો નથી	A man who does not throw a spear.
	માણસ જેણે ભાલો ફેંક્યો નહિ	A man who did not throw a spear.
	માણસ જે ભાલો ફેંકશે નહિ	A man who will not throw a spear.
મ્ટુ આસીયેઉટુપા મ્કુકે	માણસ જે (તે) ભાલો ફેંકતો નથી	A man who does not throw the spear.
	માણસ જે (તે) ભાલો ફેંકશે નહિ	A man who will not throw the spear.
મ્ટુ આસીયેઉટુપા મ્કુકે હુલે	માણસ જે તે (પેલો) ભાલો ફેંકતો નથી ઇત્યાદિ.	A man who does not throw that spear, &c.

અભ્યાસપાઠ ૩૭ મો.

નીચેનાં વાક્યોનો સ્વાહીલીમાં તરજુમો કરો.

Translate the following Phrases into Swahili.

૧ હું જે તેને ઓળખતો નથી	I who do not know him.
૨ તે જેને હું ઓળખતો નથી	He whom I do not know.
૩ હું જે તેને ઓળખીશ નહિ	I who shall not know him.
૪ તે જેને મેં ઓળખ્યો નહિ	He whom I did not know.
૫ ખુરસી જે ભાંગી ગઈ નહોતી	The chair which was not broken.
૬ ભોળા (જંગલી) માણસો જેઓ ભાગી જશે નહિ	The simpletons who will not run away.
૭ સાહેબલોક જે નદી ઓળંગી ગયો નથી	The European who has not crossed (the) river.
૮ નોકરો જેઓ રતાળુઓને ચાહતા નથી	The servants who do not like sweet potatoes.
૯ વેદ જે તેઓ સઘળાંને સારાં કરશે નહિ	The physician who will not cure them all.
૧૦ રસોઈઓ જેણે મારૂં ખાણું પકાવ્યું નહિ	The cook who did not cook my food.
૧૧ સારો ખોરાક જે અમને મારી નાખશે નહિ	The good food which will not kill us.
૧૨ સારો ખોરાક જે અમને મારી નાખતો નથી	The good food which does not kill us.
૧૩ મેં ત્રણ માણસોને જોયા, જેઓને તું જોતો નથી	I saw three men whom you (*sing.*) do not see.
૧૪ મેં ત્રણ માણસોને જોયા, જેઓને તું જોશે નહિ	I saw three men whom you (*sing.*) will not see.

૧૪ તું જે તેઓને જોતો નથી	You (*sing.*) who do not see them.
૧૫ તું જેણે તેઓને જોયા નહિ	You (*sing.*) who did not see them.
૧૭ ગોલીઓ જેઓ (પાણીના) ઘડા લઈ જતી નથી	The slave women who do not carry water jars.
૧૮ તેઓ જે (પાણીના) ઘડા લઈ જશે નહિ	They who will not carry water jars.

સ્વાહીલી તરજુમો

૧. *નીસીયેમજુઆ. ૨. *નીસીયિમજુઆ. ૩. *નીસીયિમજુઆ. ૪. *નીસીયિ-મજુઆ. ૫. કાઠી કીસીચોવુન્જીકા. ૬. વાજીન્ગો વાસીઓકિમ્બીઆ. ૭. મ્તુન્ગુ અસીયિ પુકા ઓ. ૮. વાતુમીશી વાસીઓપેન્દા વીઆઝી. ૯. મ્બાન્ગા આસીયિવા પાયા પોકે. ૧૦. મ્બોશી આસીયિપીકા ચાકુલા ચાન્ગુ. ૧૧. ચાકુલા ચેમા કીસી ચોતું-ણીઆ. ૧૨. ચાકુલા ચેમા કીસીચોતુણીઆ. ૧૩. નાલીઓના વાતુ વાકાતુ, ઉસીઓ વાઓના. ૧૪. નાલીઓના વાતુ વાકાતુ ઉમીઓવાઓના. ૧૫. ઉસીયેવાઓના. ૧૬. ઉસીયિ-વાઓના. ૧૭. વાજાકાઝી વાસીઓચુકવા મીતુન્ગી. ૧૮. વાસીઓચુકવા મીતુન્ગી (વાઓ).

બોધપાઠ ૩૪ મો.

"કી" ઉપસર્ગ વાપરવાથી થતા કાળના નિષેધાર્થક રૂપ.

The negative forms of the "Ki" tense.

૧૩૮. "કી" ઉપસર્ગ વાપરવાથી થતા કાળનાં સઘળાં રૂપ (જુઓ અભ્યાસપાઠ ૨૮મો) ને નિષેધાર્થક કરવા માટે "કી" ને ઠેકાણે "સી" (*not*) ઉપસર્ગ ઊમેરીને તેની પાછળ તથા ક્રિયાપદની પૂર્વે સંબંધક સર્વનામ "પો" વપરાયછે (જુઓ કલમ ૯૪); અને તે એકજ રૂપ વર્તમાન, ભુત, તથા ભવિષ્ય કાળનું કામ એકસરખી રીતે સારેછે; જેમકે:—

આસીપોપેન્દા {

તે નહિ ચાહીને, નહિ ચાહતાં	He not having loved.
જો તે ચાહતો નથી તો	If he does not love.
જો તેણે ચાહ્યું નહિ તો	If he did not love.
જો તે નહિ ચાહશે તો	If he will not love.
જ્યારે તે ચાહતો નથી ત્યારે	When he does not love.

---

* આ પેહેલા ચાર વાક્યોમાં પેહેલા પુરૂપ તથા ત્રીજા પુરૂપનાં એકવચનને અર્થે વાપરેલા **તત્પદાપેક્ષક સર્વનામના** કર્તરિ તથા કર્મણિ ઉપસર્ગો એક હોવાથી તે **સર્વનામ** કર્તાને અર્થે વાપરેલુંછે કે કર્મને અર્થે વાપરેલું છે એ જાણવું બહુ મુશકીલ છે, પણ એ મુશકેલી દૂર કરવાને જંગબારના લોકો વારંવાર જે શબ્દને અર્થે તે **સર્વનામ** આવેલું હોય તે શબ્દનું પૂર્ણ રૂપ વાક્યની પૂર્વે મૂકેછે; જેમકે:—

"મીમી નીસીયિમજુઆ"	હું જે તેને જાણતો નથી	I who do not know him.
"યેયે નીસીયિમજુઆ"	તે જેને હું જાણતો નથી	He whom I do not know.

આસીપોપેન્દા	જ્યારે તેણે ચાહ્યું નહિ	When he did not love,
	જોકે તે ચાહતો નથી	Though he does not love.
	જોકે તેણે ચાહ્યું નહિ	Though he did not love.
	કારણ કે તે ચાહતો નથી	Because he does not love.
	કારણ કે તે ચાહશે નહિ	Because he will not love.
	તેણે ચાહ્યું નહિ તેથી	Since (or as) he did not love,
	ઇત્યાદિ	&c.

સૂચના—સ્વાહીલીમાં પો ઉપસર્ગ સંબંધક અથવા તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ તરીકે ગણાયછે. (જુઓ કલમ ૯૪) માટે એ સર્વનામનાં નિષેધાર્થક રૂપમાં આપેલા સર્વે નિયમો પો ઉપસર્ગને પણ લાગુ પડેછે.

અભ્યાસપાઠ ૩૮ મો.

નીચેનાં વાક્યોનો સ્વાહીલીમાં તરજુમો કરો.

Translate the following Phrases into Swahili.

૧. જો તે તને ચાહતો નથી તો હું તેને ચાહીશ નહિ	I will not love him if he does not love you (*sing.*).
૨. તે તને ચાહતો નથી તેથી હું તેને ચાહીશ નહિ	As he does not love you (*sing.*), I will not love him.
૩. જોકે તે મને ચાહતો નથી તોપણ હું તેને ચાહુછું	I love him though he does not love me.
૪. જો તેઓ બાહેર નહિ જાય તો સરદારો અંદર આવશે નહિ	The chiefs will not come in (enter) if they do not go out.
૫. જો હાડકું ભાંગી ગયું નહિ હોય તો હાથ સારો થશે	The arm will get well if the bone is not broken.
૬. જો હાડકું ભાંગ્યું નહિ હશે તો હાથ સારો થશે	The arm will get well if the bone will not be broken.
૭. હાડકું ભાંગી ગયું ન હોતું તેથી હાથ સારો થયોછે.	As the bone was not broken, the arm has got well.
૮. જો હું રાહ જોઇશ નહિ તો મને તેનો ચાકુ [જડશે નહિ	I shall not get his knife if I wait not,

સ્વાહીલી તરજુમો.

૧. આસીપોકુપેન્દા સીટામપેન્દા. ૨. આસીપોકુપેન્દા સીટામપેન્દા. ૩. આસીપોનીપેન્દા નામપેન્દા. ૪. વાસીપોટોકા વ્યાકુામે હવાટાઇન્ગીઆ. ૫. મ્કુપા ઉસીપોવુન્જીકા મ્કોનો ઉટાપોયાં. ૬. મ્કુપા ઉસીપોવુન્જીકા મ્કોનો ઉટાપોયાં. ૭. મ્કુપા ઉમીપોવુન્જીકા મ્કોનો ઉમેપોયાં. ૮. નીસીપોન્ગોજા સીટાપાટા કીસુ ચાકે.

બોધપાઠ ૩૫ મો.

સહભેદ (Passive Voice).

૧૩૬. આગળ કહી ગયેલાં સર્વે નિયમિત ક્રિયાપદોનાં સામાન્યરૂપમાં જેઓનો

અંત્યાક્ષર આ સ્વર હોય અને તે સ્વરની પૂર્વે બીજો કોઈ સ્વર આવેલો નહિ હોય તો તેવી જાતનાં બધાં ક્રિયાપદોને સહ્યભેદનું રૂપ આપવા માટે તેઓનાં સઘળાં રૂપમાં છેલ્લા સ્વરાક્ષરની પૂર્વે ફક્ત "વ" ઉમેરવામાં આવેછે; એ શિવાય બીજી સઘળી બાબતોમાં કર્મક ભેદ તથા સહ્યભેદ એક બીજાને મળતા રહેછે; જેમકે;—

વર્તમાન	નાપેન્દા	હું ચાહુંછું	I love.
	નાપેન્દવા	હું ચહવાઉંછું	I am loved.
ચાલુવર્તમાન	નીનાપેન્દા	હું ચાહુંછું (ચાલુ ક્રિયા)	I am loving.
	નીનાપેન્દવા	હું ચહવાઉંછું	I am being loved.
ભૂતવર્તમાન	નીમેપેન્દા	મેં ચાહ્યુંછે	I have loved.
	નીમેપેન્દવા	હું ચહવાયોછું	I have been loved.
ભૂતકાળ	નાલીપેન્દા નીલીપેન્દા	મેં ચાહ્યું, મેં ચાહ્યું હતું	I loved.
	નાલીપેન્દવા નીલીપેન્દવા	હું ચહવાયો હતો	I was loved.
ભવિષ્ય	નીટાપેન્દા	હું ચાહીશ	I shall love.
	નીટાપેન્દવા	હું ચહવાઈશ	I shall be loved.
નિષેધાર્થક વર્તમાન	સીપેન્દી	હું ચાહતો નથી	I do not love.
	સીપેન્દવી	હું ચહવાતો નથી	I am not loved.
નિષેધાર્થક ભૂત	સીકુપેન્દા	મેં ચાહ્યું નહિ યા ન હોતો	I did not love.
	સીકુપેન્દવા	હું ચહવાયો નહિ,હું ચહવા-	I was not loved.
નિષેધાર્થક ભવિષ્ય	સીટાપેન્દા	હું ચાહીશ નહિ	I shall not love.
	સીટાપેન્દવા	હું ચહવાઈશ નહિ ઇત્યાદિ.	I shall not be loved.

૧૪૦. સ્વાહીલી ભાષામાં બીજાં કેટલાંએક અનિયમિત ક્રિયાપદ તથા જે ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર એ, ઈ અથવા ઉ હોય તથા જે ક્રિયાપદને છેડે બે સ્વરાક્ષરો આવેલા હોય તેઓના સહ્યભેદ જુદી રીતે થાયછે, જે ઓના વિષે પાછળથી સમજાવવામાં આવશે, કારણકે એવાં ક્રિયાપદોને લગતી થોડી વધારે જરૂરની બાબતો પ્રથમ જાણવાનીછે. (જુઓ કલમ ૨૭૭).

૧૪૧. જે ક્રિયાપદનો અંત્યાક્ષર આ સ્વર નહિ હોય તેઓ ઘણું કરીને બધા અરબિ ભાષામાંથી લીધેલાંછે માટે તેઓને સ્વાહીલીભાષામાં વાપરતાં તેઓમાં થોડું કે ઘણું અનિયમિતપણું હમેશાં જોવામાં આવેછે.

૧૪૨. ગુજરાતી ભાષામાં સકર્મક ક્રિયાપદના કર્મકભેદને સહ્યભેદનું રૂપ આપતાં જેવી રીતે કર્તા પંચમી વિભક્તિમાં આવે અને કર્મ પ્રથમામાં ક્રિયાનાથ બનેછે તેવીજ રીતે અંગ્રેજીમાં કર્તાને By અને સ્વાહીલીમાં ના (By=થી) શબ્દયોગી અવ્યય લાગેછે અને જે કર્મ હોય તે કર્તા બનેછે; જેમકે—

સ્હાદમે આલીનીપીગા	તે સરદારે મને માર્યો	The chief beat me.
નાલીપીગવા ના સ્હાદમે	હું તે સરદારથી મરાયો	I was beaten by the chief.
મ્હુ આલીનીપેન્દા	તે માણસે મને ચાહ્યો	The man loved me.
નાલીપેન્દવા ના મ્હુ	હું તે માણસથી ચહવાયો હતો	I was loved by the man.

અભ્યાસપાઠ ૩૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નાલીપીગવા. ૨. હુકુપીગવાં (વેવે). ૩. આટાપીગવા ના મ્ટુમાં. ૪. વાપીગવે. ૫. વાપીગવે. ૬. મ્ઝે આટાપીગવા. ૭. મ્કુકે ઉલીલેટવા. ૮. વીબાન્ડા વીવીલી વીના જેન્ગવા. ૯. મ્ટુમાં હજાઝીકવા. ૧૦. વીજાકાઝી વાનાઈટવા. ૧૧. વાઝુન્ગુ હવાટાશીન્દા. ૧૨. વાઝુન્ગુ હવાટાશીન્દવા. ૧૩. સીઓગોપી. ૧૪. સીઓગોપવી. ૧૫. હુટાકુમ્બુકા. ૧૬. હુટાકુમ્બુકવા. ૧૭. મુઈવી આલીટુપા મ્કુકે. ૧૮. મ્કુકે ઉલીટુપવા ના મુઈવી. ૧૯. વાગેની વાઇન્ને વામેઇન્ગીઆ મ્જી. ૨૦. મ્જી ઉમેઇન્ગીવા ના વાગેની વાઇન્ને. ૨૧. કામા નીન્ગાલીમમ્બીઆ વાઝુન્ગુ હવાન્ગાલીની પેન્દા. ૨૨. કામા નીન્ગાલીમ-મ્બીઆ સીન્ગાલી પેન્દવા ના વાઝુન્ગુ. ૨૩. મ્ટુમાં વાકે આમેનીઅમ્બીઆ. ૨૪. નીમે, અમ્બીવા ના મ્ટુમાં વાકે. ૨૫. કીઓ હજીજા રૂડીશ્વા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. હું મરાયો હતો (મને માર પડી હતી.) ૨. તું મરાયો નહોતો (તને માર પડી ન હોતી). ૩. તે ગુલામથી મરાયો હતો (તેને ગુલામથી મારવામાં આવ્યો હતો). ૪. તેમને મરાવાદો (તેમને માર ખાવાદો). ૫. કે તેઓ મરાય (અથવા, જેથી તેઓ માર ખાઓ). ૬. ઘરડો માણસ મરાશે (ઘરડા માણસને મારવામાં આવશે). ૭. ભાલો લાવવાયો હતો (ભાલો લાવવામાં આવ્યો હતો). ૮. બે ઝુંપડાં બંધાયછે. ૯. ગુલામ હજી દટાયો નથી (ગુલામ હજી દાટવામાં આવ્યો નથી). ૧૦. ગુલામ છોડીઓ બોલાવાયછે (ગુલામ છોડીઓને બોલાવવામાં આવેછે). ૧૧. સાહેબ લોકો જીતશે નહિ. ૧૨. સાહેબ લોકો જીતાશે નહિ. ૧૩. હું બીહિતો નથી. ૧૪. હું બીહિવાતો નથી (મારાથી બીજા લોકો બીહિતા નથી). ૧૫. તું યાદ કરશે નહિ. ૧૬. તું યાદ કરાશે નહિ (તને યાદ કરવામાં આવશે નહિ). ૧૭. ચોરે (તે) ભાલો ફેંક્યો. ૧૮. ચોરથી (તે) ભાલો ફેંકાયો હતો. ૧૯. ચાર અજાણ્યા માણસો શેહેરમાં દાખલ થયાછે. ૨૦. શેહેર (માં) ચાર અજાણ્યા માણસોથી દાખલ થવાયું છે. ૨૧. જો મેં તેને કહ્યું હત તો સાહેબ લોકો મને ચાહ્યા નહિ હત. ૨૨. જો મેં તેને કહ્યું હત તો હું સાહેબ લોકથી ચહવાયો નહિ હત. ૨૩. તેના ગુલામે મને કહ્યું. ૨૪. હું તેના ગુલામથી કહેવાયો હતો (અથવા મને તેના ગુલામથી કહેવામાં આવ્યું હતું). ૨૫. આરસી હજી પાછી અપાઈ નથી (આરસી હજી પાછી આપવામાં આવી નથી).

English Translation.

1. I was beaten. 2. You (*sing.*) were not beaten. 3. He was beaten by a slave. 4. Let them be beaten. 5. That they may be beaten. 6. The old man will be beaten. 7. The spear was brought. 8. The two huts are being built. 9. The slave is not yet buried. 10. The slave girls are being called. 11. The Europeans will not conquer. 12. The Europeans will not be conquered. 13. I do not fear. 14. I am not feared. 15. You (*sing.*) will not remember. 16. You (*sing.*) will not be remembered. 17. The thief threw the spear. 18. The spear was thrown by the chief. 19. Four

strangers have entered the town. 20. The town has been entered by four strangers. 21. The Europeans would not have liked me if I had (= would have) told him. 22. I would not be (or would not have been) liked by the Europeans if I had told him. 23. His slave told me. 24. I was told by his slave. 25. The looking-glass has not yet been given back.

બોધપાઠ ૩૬ મો.

ક્રિયાવિશેષણ.

Adverbs.

૧૪૩. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાવિશેષણ ઘણું કરી જે શબ્દની સાથે સંબંધ રાખતું હોય તેની પાછળ વપરાયછે જેમકે;—

સેમા સાના	મોટેથી બોલો, સારી પેઠે બોલો	Speak loud or well.
ઝુરી સાના	ઘણો ખૂબસુરત	Very beautiful.

ઇત્યાદિ.

ક્રિયાવિશેષણોની ટીપ.

List of Adverbs.

જુ (જૂ)	ઊપર માથે	Up, on, upon, above, on the top [of.
* બાઅ્દ (બાધ)	પછી (કોઇની પછી)	After, afterwards.
બાઅ્દાયે (બાધયે)	તેની પછી, પાછળથી	Afterwards, after him (or it)
નુમા	પછવાડે, પાછળ	Behind.
તેના	ફરીથી, પછી, બીજું	Again, afterwards, further.
કબીસા	તદ્દન, તમામ, બિલકુલ	Entirely, altogether, utterly.
સીકુઝોટે	હમેશ	Always, ever, all days.
મ્બેલે (કમ્બેલે)	આગળ, પ્રમુખે, દૂર	Before, in front, further on.
ચીની	નીચે, હેઠળ, તળિયે	Below, at the bottom.
યકીની	ખરેખર, બેશક [પણ	Certainly, without any doubt.
હત્તા	એપણ, તોબી, એટલું છતાં	Even, at length.
કિલ્લા સીકુ (સીકુ કવા સીકુ)	રોજ, દરરોજ, રોજરોજ	Every day, daily.
હલીસી	બરાબર રીતે	Exactly.
મ્બાલી (બાલી)	દૂર, છેટે, જૂદું, છુટું	Far, far off, separate, different.
હપેસી	જલદીથી, ઝડપથી	Fast, quickly.
ઝમાની	અગાઉ, ઘણો વખત આગળ	Formerly, long ago, before.
પોલે પોલે (ક્રોલે ક્રોલે)	ધીમેથી, આહસ્તે, નરમાસથી	Slowly, gently, moderately.
બૂરે	મફત, પૈસા આપ્યા વગર, ફોકટ, એમજ	Gratis, for nothing, in vain, for no good.

---

* બાઅ્દ તથા બાઅ્દાયે — એ બે શબ્દોમાં અ્ અક્ષરનો ઉચ્ચાર અરબિ ૬ "અ્ઇન" અક્ષર જેવો થાયછે અથવા તેઓમાં અ્ અક્ષર હમેશ જરા ઓડો બોલાયછે.

		[(a time).
મારા	તરત, એકદમ જલદીથી; (વાર, વખત)	Immediately, at once
મારા ન્ગાપી	કેટલા વખત, કેટલાફેરા	How many times?
ન્દાની (ન્ધાની)	અંદર, માંહે	Inside, within.
મુઈશો	છેલ્લે, છેલ્લે સરવાળે, અન્તે	Lastly, at last. [but this.
તુ (તુઆ)	માત્ર, ફક્ત, માત્રએજ	Only, merely, nothing
ઝઈડી (ઝયીડી)	વધારે, અધિક	More.
ઝઈડીયા	કોઈના કરતાં વધારે	More than.
કરીબુ	પાસે, નજદીક, આગળ	Near.
સાસા	હમણા [તરતજ	Now. [at once.
સાસાહીવી	હમણાજ, પાધરા, આજ વખતે,	Now, directly, just now,
મારા ભીન્ગી	ઘણા વખત, વારંવાર, ફરીફરીને	Often, many times.
ન્જે (ઇન્જે)	બહાર, બહારની તરફ	Outside, without.
યામકીની	સંભવતી રીતે, બને એવી રીતે	Possibly.
લબુડા (લબદા)	કદાચિત, ક્વચિતજ	Perhaps. [sently.
હલાફુ	પછી, થોડા વખત રહીને, તરતજ	Then, afterwards, pre-
હીમા	જલદીથી, ઝડપથી	Quickly, hastily.
સલામાં	સહિસલામતરીતે	Safely.
ગાફલા	એકાએક, ઓચિંતું, ગફલતમાં	Suddenly, unexpectedly.
કવેલી	ખરેખર, સાચું, વકીનથી	Truly, in truth, certainly
સાના	ઘણો, સારીપેઠે, જોરથી, મોટેથી, અતી	Very well, hard, loudly.
લબુડા (લબ્દા)	કદાચિત, કવચિતજ, વખતે	Perhaps. [roughly.
વેમા	વારૂ, સારૂં, સારીપેઠે, પૂરતીરીતે	Well, properly, tho-
અજાબુ	અજબરીતે, તાજુબીથી	Wonderfully.

અભ્યાસપાઠ ૪૦.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. હઆાની વેમા. ૨. નાલીમઆના આકીરૂડી ઉપેસી. ૩. મફાલ્મે *યુકો જૂ, વાટુમાં *વાકો છીની. ૪. નીટાકિમ્બીઆ ઉપેસી. ૫. સીસેમી સાના. ૬. નીમેવાકુમ્બુકા મારા ભીન્ગી વાટુ વાવીલી વાલે. ૭. કામા વાન્ગાલીટુ જુઆ વાન્ગાલીટુ ઊઆ (સીસી) વોટે મારા. ૮. નીમે તુનુઆ મકુકે મઝુરી સાના. ૯. સીપેન્દી સાના વાટુમાં વાવીવુ. ૧૦. સીન્ગાલીજેન્ગા કિબાન્ડા કીખૂબા સાના. ૧૧. નાલીતઝામા ઝુમા, નીકાઆના વાગેની વાવીલી.

---

* યુકો તથા વાકો—એ શબ્દોના અર્થ છ ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદો થાયછે ને ઇગ્રેજીમાં કુબા જાતના ક્રિયાપદ કહેછે, (જૂઓ કલમ ૨૫૦ મી નંબર ૫ મો).

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તે બરાબર જોતો નથી. ૨. મેં તેને જલદીથી પાછો આવતાં જોયો. ૩. સરદાર ઉપર છે, (અને) ગુલામો નીચે છે. ૪. હું જલદીથી નાહાસી જઈશ. ૫. હું મોટેથી બોલતો નથી. ૬. મેં પેલા બે માણસોને ઘણી વખત (વારંવાર) યાદ કીધાછે. ૭. જો તેઓએ અમને ઓળખ્યા હત તો અમને બધાને તરતજ મારી નાખત. ૮. મેં ઘણો સુંદર ભાલો ખરીદ કીધોછે. ૯. હું આળસુ ગુલામોને ઘણો ચાહતો નથી. ૧૦. મેં ઘણું મોટું ઝૂંપડું બાંધ્યું નહિ હત. ૧૧. મેં પાછળ જોયું અને બે પરદેશીઓ (અજાણ્યા માણસો) ને દીઠા.

ENGLISH TRANSLATION.

1. He does not see well. 2. I saw him coming back fast. 3. The chief is above (and) the slaves below. 4. I shall run away fast. 5. I do not speak loudly. 6. I have often remembered those two men. 7. They would at once have killed us all if they had known us. 8. I have bought a very fine spear. 9. I do not like idle slaves much. 10. I should not have built a very large hut. 11. I looked behind and saw two foreigners (or strangers).

બોધપાઠ ૩૭ મો.

શબ્દયોગી અવ્યયો.

Prepositions.

૧૪૯. સ્વાહીલી ભાષામાં ખરેખરાં શબ્દયોગી અવ્યય જેઓ છુટક શબ્દો તરીકે વપરાયછે, એવા માત્ર ચાર જોવામાં આવેછે; જેવાકે;—**ના**, **ચા**, **કવા** તથા **કટીકા**.

એ ચાર શબ્દોના અર્થ શું થાયછે, તથા તેઓ કેવીરીતે વપરાયછે તે નીચેથી સમજાશે.

(૧) **ના**=સાથે, સહિત, સાથેસાથે, થી; With, along with, by.

એ શબ્દયોગી વળી જ્યારે સહાભેદમાં **કર્મ** ક્રિયાનાથ થાયછે તથા **કર્તા** હોય તે **કર્મ** બનેછે ત્યારે પંચમી વિભક્તિના ઉપસર્ગ તરીકે આવેછે, તેમજ તેનો અર્થ વાક્યયોગી અને (and) જેવો પણ થાયછે; (જુઓ કલમ ૧૫૦).

(૨) **ચા** (અથવા **યા**) નો; ની, નું, ના; of

એ "ચા" શબ્દયોગી છઠ્ઠી વિભક્તિ દર્શાવેછે, અને તે જાતે સ્વર હોવાથી તેની પૂર્વે નિયમ પ્રમાણે લાગુ પડતા જુદા જુદા વ્યંજનો ઉમેરવા શિવાય કદી એકલો વપરાતો નથી, જેના વિષે આગળ અમે પૂરતી રીતે સમજાવી ગયા છિયે; (જુઓ બોધપાઠ ૧૭ મો.) પણ એ ચા અવ્યય જ્યારે કોઈ ક્રિયાવિશેષણની સાથે મિશ્રિત રીતે વપરાય ત્યારે તેની પૂર્વે ય વ્યંજન શિવાય બીજો કોઈ વ્યંજન જવલેજ લાગેછે; જેમકે;—

જુયા=(કોઈની) ઉપર On; upon (any body or thing).

(૩) **કવા**= { એ, થી, થકી, માટે, વાસ્તે, ને, કને, રીત પ્રમાણે
{ With, by, for, on account of, to, or after the manner of

એ શબ્દયોગી ઘણું કરી બીજી, ત્રીજી, તથા ચોથી વિભક્તિ જેવો અર્થ દર્શાવે

(૪) કટીકા { માં, અંદર, માંથી, સુધી, તરફ, જેવામાં, જેવારે ઇત્યાદિ
In, into, to, from, out of, up to, at, during, while, &c.

એ શબ્દયોગી ઘણું કરી પાંચમી તથા સાતમી વિભક્તિના અર્થ દર્શાવેછે.

૧૪૫. સ્વાહીલીમાં વળી કેટલાંક ક્રિયાવિશેષણની સાથે ના અથવા યા શબ્દયોગી મળી જવાથી મિશ્રિત શબ્દયોગી બનેછે; અને તેઓનું આખું રૂપ એકજ શબ્દયોગી તરીકે ગણાયછે; જેમકે;—

ક્રિયાવિશેષણ	પામોજા	સાથે, ભેગા	Together.
	કરીબુ	નજદીક, પાસે	Near.
	નુમાં	પછવાડે, પાછળ	Behind.
શબ્દયોગી	પામોજા ના	(કોઈની) સાથે	Together with.
	કરીબુ ના	(કોઈની) નજદીક	Near to, near with.
	નુમા યા	(કોઈની) પછવાડે	Behind (at the back of).

૧૪૬. કોઈ નામ અથવા ક્રિયાપદની પૂર્વે કવા શબ્દયોગી આવવાથી તે વારંવાર ક્રિયાવિશેષણ બનેછે, અને તે મિશ્રિત ક્રિયાવિશેષણની પાછળ યા શબ્દયોગી ઉમેરવાથી તે આખું રૂપ મિશ્રિત શબ્દયોગી ગણાયછે; જેમકે;—

નામ	સબાબુ	કારણ	A cause.
ક્રિયાવિશેષણ	*કવા સબાબુ	કારણથી, કારણે	By cause, for cause.
શબ્દયોગી	કવા સબાબુ યા	(કોઈને) કારણે, કારણથી	By cause of, because of.
ક્રિયાપદ	કુજુઆ	જાણવું	To know.
ક્રિયાવિશેષણ	કવા કુજુઆ	જાણીને, જાણીજોઈને	Knowingly.
શબ્દયોગી	કવા કુજુઆ યા	(કોઈના) જાણવાથી	By knowing of.

૧૪૭. સ્વાહીલીમાં બીજા ઘણાં ખરા શબ્દયોગી અવ્યયોના અર્થ ક્રિયાપદને છેડે થોડો ફેરફાર કરવાથી દર્શાવાયછે. (જુઓ ભાગ ત્રીજો બોધપાઠ ૭૫ મો) જેમકે;—

કુલેટા	લાવવું	To bring.
કુલેટીઆ	(કોઈને) વાસ્તે, પાસે, કને લાવવું	To bring to, for, &c.
કુનુનુઆ	ખરીદવું	To purchase.
કુનુનુલીઆ	(કોઈને) માટે, વાસ્તે, ખરીદવું	To purchase for, &c.

૧૪૮. થોડા મિશ્રિત શબ્દયોગી અવ્યયો જે સાધારણ રીતે ઉપયોગમાં આવેછે તેઓ સર્વે નીચેની ટીપમાં આપ્યાછે;—

મિશ્રિત શબ્દયોગી અવ્યયો.

Compound Prepositions.

જુયા (જુઉયા) (કોઈની)	ઉપર, માથે, મથાડે, ઉપરથી	Above, on, upon, on the top of, over.
બાઆદાયા	પછી, પાછળ (વખત બતાવેછે)	After (of time).
નુમાયા	પછવાડે, પાછળ (જગ્યા બતાવેછે)	After, behind (at the back of).
કાટીકાટીયા	વચ્ચે, દરમીઆન	Amidst (in the middle of).

* "કવા સબાબુ" એ મિશ્રિત શબ્દનો અર્થ વારંવાર વાક્યયોગી "કારણ કે" (because) જેવો પણ થાયછે.

મ્બેલેયા (અમ્બેલે)	આગળ, પેલીમેર, મોહોરામાં	Before, in front of.
છીનીયા	નીચે, તળિયે, હેઠળ	Below, beneath.
માહાલીયા	વાસ્તે. બદલે, ઠેકાણે, જગોએ	For, instead of, in place of.
ધાનીયા	(કોઈની) અંદર, માંહે	In, into, inside, within.
કરીબુના (અથવા) કરીબુયા	(કોઈની) નજદીક, પાસે	Near to.
ન્જેયા (ઈન્જેયા)	(કોઈની) બાહેર	Out of, outside of.
ટાન્ગુ	જ્યારથી, થી, સુધી	Since, from, for.
હત્તા	સુધી, લગ, જ્યાંસુધી	Till, up to, so far as.

અભ્યાસપાઠ ૪૧ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નાલીમકુટા કટીકા મ્જી. ૨. આટારૂડી કટીકા મ્જી. ૩. આલીપાન્ડા જૂયા મ્ટી. ૪. આમેપાન્ડા કવા મીમી. ૫. આલીનુનુઆ કવા મીમી. ૬. નામ્બોના મ્ટુ આકીસિમામા જૂયા મ્ટી. ૭. આકાકીપોકેઆ કીટુ કવા મીકોનો મીવીલી. ૮. આલીશુકા કટીકા મ્ટુમ્બી વાન્ગુ. ૯. નીમેનુનુઆ કીટી ચા મ્ટુમાં ઉલે. ૧૦. નીમેનુનુઆ વીટી વ્યા વાટુમાં વાલે. ૧૧. નીમેમમ્બોના મ્ટુમાં વાકે. ૧૨. નીમેવામ્બોના વાટુમાં વાકે. ૧૩. નીમેમ્બોના મ્ટી વાકે. ૧૪. નીમેમ્બોના મીટી યાકે. ૧૫. વાકાફીકા છીનીયા કિલીમા. ૧૬. મ્ટુમાં હજાફીકા કટીકા મ્જી (મ્જી) હુઉ. ૧૭. આલીકુજા ઇન્જેયા જુમ્બા. ૧૮. આલીકવેન્ડા મ્બેલે હત્તા આકાવામ્બોના વાટુમાં વેટુ. ૧૯. આલી કવેન્ડા ધાનીયા જુમ્બા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. હું તેને શેહેરમાં મળ્યો. ૨. તે શેહેરમાં પાછો આવશે (અથવા તે શેહેરમાંથી પાછો આવશે). ૩. તે ઝાડ ઉપર ચઢી ગયો. ૪. તે મારા સારૂ ચઢ્યો છે. ૫. તેણે મારેવાસ્તે ખરીદ કીધું. ૬. હું ઝાડ ઉપર (એક) માણસને ઊભેલો જોઉંછું. ૭. અને તેણે (તે) ચીજ બે હાથથી લીધી. ૮. તે મારી હોડીમાંથી નીચે ઊતર્યો. ૯. મેં તે ગુલામની ખુરસી ખરીદ કીધીછે. ૧૦. મે પેલા ગુલામોની ખુરસીઓ ખરીદ કીધીછે. ૧૧. મે તેનો ગુલામ જોયોછે. ૧૨. મે તેના ગુલામો જોયાછે. ૧૩. મેં તેનું ઝાડ જોયુંછે. ૧૪. મેં તેનાં ઝાડ જોયાંછે. ૧૫. અને તેઓ ટેકરીની નીચે આવી પહોચ્યા. ૧૬. ગુલામ હજી આ શેહેરમાં આવી પહોંચ્યો નથી. ૧૭. તે ઘરથી બાહેર આવ્યો. ૧૮. તેણે જ્યાં સુધી અમારા ગુલામોને જોયા ત્યાં સુધી તે આગળ ચાલ્યો ગયો. ૧૯. તે ઘરની માંહે ગયો.

English Translation.

1. I met him in the town. 2. He will come back to the town (or he will come back from the town). 3. He climbed up the tree. 4. He has climbed up for me. 5. He bought (it) for me. 6. I see a man standing on the tree. 7. And he received the thing with (his) two hands.

8. He came down out of my canoe. 9. I have bought a chair of that slave. 10. I have bought chairs of those slaves. 11. I have seen his slave. 12. I have seen his slaves. 13. I have seen his tree. 14. I have seen his trees. 15. And they arrived at the bottom of the hill. 16. The slave has not yet arrived in this town. 17. He came out of the house. 18 He went further on until he saw our slaves. 19. He went into the house.

બોધપાઠ ૩૯ મો.

વાક્યયોગી અવ્યયો.

Conjunctions.

૧૪૯. વાક્યયોગી અવ્યયોને માટે જેવી રીતે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં **સંયુક્ત** અથવા **સાંકેતિક** વાક્યોના વિવિધસંબંધ દર્શાવવા અર્થે વારંવાર જૂદા જૂદા સંયોજક શબ્દો વપરાયછે, તેવી રીતે સ્વાહીલીમાં હમેશાં વપરાતા નથી, પણ મુખ્યત્વેકરીને તેઓમાંના ઘણાં ખરાઓના અર્થ આગળ આવી ગયેલાં ક્રિયાપદનાં કેટલાંક રૂપથી દર્શાવી શકાયછે, જે રૂપો વિષે અત્રે ટુંકામાં કહેવાની જરૂર જણાયછે;—

(A) વાક્યયોગી **અને, પણ** (And, but) ના અર્થ ક્રિયાપદની પૂર્વે "કા" ઉપસર્ગ લગાડવાથી બતાવાયછે (જુઓ બોધપાઠ ૨૫ મો). જેમકે:—

આલીઅન્ગુકા આકાનેના { તે પડી ગયો "અને" બોલ્યો
He fell down "and" spoke.

(B) વાક્યયોગી **જો, અગર, તો, જોકે,** ઇત્યાદિ (If, though, &c.) ને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે **કી** ઉપસર્ગ વપરાયછે (જુઓ બોધપાઠ ૨૯ મો) જેમકે;—

આકીનેના નીટામપીગા { "જો" તે બોલશે તો હું તેને મારીશ
I shall beat him "if" he will speak.

(C) વાક્યયોગી **કે, માટે, કારણે, કાજે** ઇત્યાદિ (That, in order that, &c.) તથા બીજા એવાજ શબ્દોના અર્થ સ્વાહીલીમાં વારંવાર **સંશયાર્થકરૂપથી** દર્શાવી શકાયછે. (જુઓ કલમ ૧૦૧-૧૦૪) જેમકે:— You (*sing.*)

વાઇટે વાટુમા વાકુસઈડીએ { તને મદદ કરવા "ને" ગુલામોને બોલાવ અથવા
ગુલામોને બોલાવ "કે" તેઓ તને મદદ કરે; અથવા
તને મદદ કરવા "માટે" ગુલામોને બોલાવ, ઇત્યાદિ.

૧૫૦. વાક્યયોગી અવ્યય **અને** (And) જ્યારે ક્રિયાપદની સાથે નહિ આવતાં કોઈ નામ કે બે સર્વનામની વચ્ચે આવે ત્યારે તેને માટે સ્વાહીલીમાં **ના** સંયોજક શબ્દ વપરાયછે. જેમકે:—

મીકોનો ના મીગૂ	હાથ અને પગ	Hands and feet.
મુઇવી ના મ્ટુમાં	ચોર અને ગુલામ	A thief and a slave.
વેવે ના મીમી	તું અને હું	You (*sing.*) and I.
યેયે ના મીમી	તે અને હું	He and I.
હુયુ ના હુલે	આ અને તે	This and that.

મ્બેલેયા (અમ્બેલે)	આગળ, પેલીમેર, મોહોરામાં	Before, in front of.
છીનીયા	નીચે, તળિયે, હેઠળ	Below, beneath.
માહાલીયા	વાસ્તે, બદલે, ઠેકાણે, જગોએ	For, instead of, in place of.
ધાનીયા	(કોઈની) અંદર, માંહે	In, into, inside, within.
કરીબુના (અથવા) કરીબુયા	(કોઈની) નજદીક, પાસે	Near to.
ન્જેયા (ઈન્જેયા)	(કોઈની) બાહેર	Out of, outside of.
ટાન્ગુ	જ્યારથી, થી, સુધી	Since, from, for.
હત્તા	સુધી, લગ, જ્યાંસુધી	Till, up to, so far as.

અભ્યાસપાઠ ૪૧ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.
Swahili Phrases.

૧. નાલીમકુટા કટીકા મ્જી. ૨. આટારૂડી કટીકા મ્જી. ૩. આલીપાન્ડા જુયા મ્ટી. ૪. આમેપાન્ડા કવા મીમી. ૫. આલીનુનુઆ કવા મીમી. ૬. નામ્બોના મ્ટુ આકીસિમામા જુયા મ્ટી. ૭. આકાકીપોકેઆ કીતુ કવા મીકોનો મીવીલી. ૮. આલીશુકા કટીકા મ્ગુભી વાન્ગુ. ૯. નીમેનુનુઆ કીટી ચા મ્ટુમાં ઉલે. ૧૦. નીમેનુનુઆ વીટી વ્યા વાટુમાં વાલે. ૧૧. નીમેમ્બોના મ્ટુમાં વાકે. ૧૨. નીમેવાબોના વાટુમાં વાકે. ૧૩. નીમેમ્બોના મ્ટી વાકે. ૧૪. નીમેમ્બોના મીટી યાકે. ૧૫. વાકાફીકા છીનીયા કિલીમા. ૧૬. મ્ટુમાં હજાફીકા કટીકા મ્જી (મ્જી) હુઉ. ૧૭. આલીકુજા ઇન્જેયા જુમ્બા. ૧૮. આલીકવેન્ડા મ્બેલે હત્તા આકાવાબોના વાટુમાં વેકુ. ૧૯. આલીકવેન્ડા ધાનીયા જુમ્બા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. હું તેને શેહેરમાં મળ્યો. ૨. તે શેહેરમાં પાછો આવશે (અથવા તે શેહેરમાંથી પાછો આવશે). ૩. તે ઝાડ ઉપર ચઢી ગયો. ૪. તે મારા સારૂ ચઢ્યો છે. ૫. તેણે મારે વાસ્તે ખરીદ કીધું. ૬. હું ઝાડ ઉપર (એક) માણસને ઊભેલો જોઉં છું. ૭. અને તેણે (તે) ચીજ બે હાથથી લીધી. ૮. તે મારી હોડીમાંથી નીચે ઊતર્યો. ૯. મેં તે ગુલામની ખુરસી ખરીદ કીધીછે. ૧૦. મેં પેલા ગુલામોની ખુરસીઓ ખરીદ કીધીછે. ૧૧. મેં તેનો ગુલામ જોયોછે. ૧૨. મેં તેના ગુલામો જોયાછે. ૧૩. મેં તેનું ઝાડ જોયુંછે. ૧૪. મેં તેનાં ઝાડ જોયાંછે. ૧૫. અને તેઓ ટેકરીની નીચે આવી પહોંચ્યા. ૧૬. ગુલામ હજી આ શેહેરમાં આવી પહોંચ્યો નથી. ૧૭. તે ઘરથી બાહેર આવ્યો. ૧૮. તેણે જ્ય સુધી અમારા ગુલામોને જોયા ત્યાં સુધી તે આગળ ચાલ્યો ગયો. ૧૯. તે ઘરની માંહે ગયો

English Translation.

1. I met him in the town. 2. He will come back to the tow (or he will come back from the town). 3. He climbed up the tre 4. He has climbed up for me. 5. He bought (it) for me. 6. I see a ma standing on the tree. 7. And he received the thing with (his) two hand

8. He came down out of my canoe. 9. I have bought a chair of that slave. 10. I have bought chairs of those slaves. 11. I have seen his slave. 12. I have seen his slaves. 13. I have seen his tree. 14. I have seen his trees. 15. And they arrived at the bottom of the hill. 16. The slave has not yet arrived in this town. 17. He came out of the house. 18 He went further on until he saw our slaves. 19. He went into the house.

બોધપાઠ ૩૮ મો.

વાક્યયોગી અવ્યયો.

Conjunctions.

૧૪૯. વાક્યયોગી અવ્યયોને માટે જેવી રીતે ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં સંયુક્ત અથવા સાંકેતિક વાક્યોના વિવિધસંબંધ દર્શાવવા અર્થે વારંવાર જુદા જુદા સંયોજક શબ્દો વપરાયછે, તેવી રીતે સ્વાહીલીમાં હમેશાં વપરાતા નથી, પણ મુખ્યત્વેકરીને તેઓમાંના ઘણાં ખરાઓના અર્થ આગળ આવી ગયેલાં ક્રિયાપદનાં કેટલાંક રૂપથી દર્શાવી શકાયછે, જે રૂપો વિષે અત્રે ટુંકામાં કહેવાની જરૂર જણાયછે;—

(A) વાક્યયોગી અને, પણ (And, but) ના અર્થ ક્રિયાપદની પૂર્વે "કા" ઉપસર્ગ લગાડવાથી બતાવાયછે (જુઓ બોધપાઠ ૨૫ મો). જેમકેઃ—

આલીઅન્ગુકા આકાનેના { તે પડી ગયો "અને" બોલ્યો
He fell down "and" spoke.

(B) વાક્યયોગી જો, અગર, તો, જોકે, ઇત્યાદિ (If, though, &c.) ને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે કી ઉપસર્ગ વપરાયછે (જુઓ બોધપાઠ ૨૬ મો) જેમકે;—

આકીનેના નીટામપીગા { "જો" તે બોલશે તો હું તેને મારીશ
I shall beat him "if" he will speak.

(C) વાક્યયોગી કે, માટે, કારણે, કાજે ઇત્યાદિ (That, in order that, &c.) તથા બીજા એવાજ શબ્દોના અર્થ સ્વાહીલીમાં વારંવાર સંશયાર્થકરૂપથી દર્શાવી શકાયછે. (જુઓ કલમ ૧૦૧-૧૦૪) જેમકે:— You (*sing.*)

વાઇટે વાટુમા વાકુસઇડીએ { તને મદદ કરવા"ને" ગુલામોને બોલાવ અથવા
ગુલામોને બોલાવ "કે" તેઓ તને મદદ કરે; અથવા
તને મદદ કરવા "માટે" ગુલામોને બોલાવ; ઇત્યાદિ.

૧૫૦. વાક્યયોગી અવ્યય અને (And), જ્યારે ક્રિયાપદની સાથે નહિ આવતાં કોઈ નામ કે બે સર્વનામની વચ્ચે આવે ત્યારે તેને માટે સ્વાહીલીમાં ના સંયોજક શબ્દ વપરાયછે. જેમકે:—

મીકોનો ના મીગુ	હાથ અને પગ	Hands and feet.
મુઇવી ના મ્ટુમાં	ચોર અને ગુલામ	A thief and a slave.
વેવે ના મીમી	તું અને હું	You (*sing.*) and I.
યેયે ના મીમી	તે અને હું	He and I.
હુયુ ના હુલે	આ અને તે	This and that.

પણ **ના** અવ્યય જ્યારે કલમ ૨૬ માં કહેલાં પુરૂષવાચક સર્વનામોની પૂર્વે આવે ત્યારે તેઓ વારંવાર ટુંકાં થઈ જાયછે, અને તેઓનું ફક્ત અડધું રૂપ વપરાયછે; જે રૂપ કર્તા તથા કર્મને માટે એકસરખી રીતે આવેછે; જેમકે:—

નામી અને હું; અને મને — And I; and me.
નાવે અને તું; અને તને — And you (*sing.*); and you (*sing.*)
નાયે અને તે (તેણી); અને તેને (તેણીને) — And he (or she); and him (or her).
નાસી અને અમે; અને અમને — And we; and us.
નાંબી અને તમે; અને તમને — And you; and you.
નાઓ * અને તેઓ; અને તેમને — And they; and them.

૧૫૧. **ના** સંયોજક શબ્દ જ્યારે ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પુરૂષવાચક ઉપસર્ગોની સાથે આવે ત્યારે તેનો અર્થ વળી શબ્દયોગી જેવોપણ થઈ શકેછે; જેમકે:—

નામી મારી સાથે — With me.
નાવે તારી સાથે (માનાર્થે, તમારી સાથે) — With you (*sing.*)
નાયે તેની સાથે (તેણીની સાથે) — With him (or her).
નાસી અમારી સાથે (આપણી સાથે) — With us.
નાંબી તમારી સાથે — With you.
નાઓ તેઓની સાથે (તેમની સાથે) — With them.

૧૫૨. પ્રાણિવાચક "**નામો**" ને માટે વપરાતા **પુરૂષવાચક સર્વનામોની** સાથે **ના** અવ્યય આવે ત્યારે તેઓનાં રૂપ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે થાયછે; પણ જ્યારે નિર્જીવ પદાર્થોનાં (એટલેકે "ક્રી" વર્ગમાં નિર્જીવ ચીજોનાં તથા "મ્ટી" વર્ગનાં) નામોને અર્થે વપરાતા **પુરૂષવાચક સર્વનામોની** સાથે **ના** અવ્યય વાપરવો હોય ત્યારે તે ઠેકાણે નિર્જીવ પદાર્થોને અર્થે વપરાતા તત્પદાપેક્ષક સર્વનામો (જુઓ કલમ ૮૫-૮૭) કામે લાગેછે, અને તેઓ **ના** અવ્યયની સાથે નીચે પ્રમાણે વપરાયછે; જેમકે:—

("ક્રી" વર્ગ) **નાયો** અને તે; તેની સાથે — And it; with it.
,, **નાવ્યો** અને તેઓ; તેમની સાથે — And they; with them.
("મ્ટી" વર્ગ) **નાઓ** અને તે; તેની સાથે — And it; with it.
,, **નાયો** અને તેઓ; તેમની સાથે — And they; with them.

૧૫૩. ઉપર કહી ગયા પ્રમાણે **ના** અવ્યયની સાથે **પુરૂષવાચક સર્વનામ** આવે ત્યારે તેનો અર્થ વળી કેવળ સંગસૂચક વાક્યયોગી જેવો નીચે પ્રમાણે થાયછે:—

નામી હું બી; હું પણ; હું યે — I too.
નાસી અમે બી, અમે પણ — We too.

થોડાં વાક્યયોગી અવ્યયોની ટીપ.

A list of some Conjunctions.

ના — અને, વળી — And, also.

---

* ત્રીજા પુરૂષ બહુવચન માટે વપરાતું સર્વનામ "વાઓ" જ્યારે **ના** અવ્યયની સાથે આવે ત્યારે જેવી રીતે બીજાં સર્વનામોનો ફક્ત પેહેલો અક્ષર વપરાયછે તેવીજ રીતે તેનો છેલ્લો અક્ષર "ઓ" વપરાયછે.

*વલા	અને, પણ, વળી	And, also, but.
તેના	ફરીથી, પછી, પણ	Again, then, also, moreover.
ક્વામ્બા / કામા	જો, અગર, જોકે, કે, જાણેકે, માફક	Though, if, although, that, as if, supposing, as, whether.
લેકીની	પણ, તોપણ	But, however.
ઇલ્લા (Force of prep)	પણમાત્ર, શિવાય, વિના, પણ	But only, except, unless, but.
ઇલ્લિકીની	પણ	But (except however).
વલેકીની	પણ	But (nor however).
આઓ	અથવા, યાતો	Or.
આઓ—આઓ / અમાં—અમાં	યાતો—અથવા તો	Either-or.
કવાની	કારણકે, સબબકે, શામાટે	For, because, why for.
ઇલી	લીધે, કાજે, માટે	In order that.
વલા—વલા	બેમાંનું એકે નહિ, આ પણ નહિ ને તે પણ નહિ	Neither-nor.
કીઈશા	પછી, તેની પછી, આ પૂરૂં થયાથી	Afterwards, next; this being finished.
ક્વા સબાબુ હીઈ	તેટલા માટે, તેથી, જે માટે	Therefore, wherefore.

અભ્યાસપાઠ ૪૨ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. કિજાના ના મ્ઝે વાલીનીફુઆટા કટીકા ન્જી (મ્છી). ૨. મ્ઝે આકાસિમામા કટીકા મ્લાન્ગો ના મ્કુકે. ૩. નીકામુલીઝા "ઉમેપાટા વાપી મ્કુકે ઉલે." ૪. હકુનીજીબુ. ૫. નીકામુલીઝા તેના, વલા હકુનીપા જવાબુ. ૬. મારા નીકામઓના કિજાના તેના. ૭. નીકામુલીઝા. "મ્ઝે હુયુ આમેપાટા વાપી મ્કુકે મ્ઝુરી ઉલે." ૮. આકાનીઅમ્બીઆ મુલીઝે મુએવે. ૯. નીમે મુલીઝા લેકીન હકુનીજીબુ. ૧૦. લબુડા હકુકુસિકીઆ સેમા સાના. ૧૧. કિજાના આકાની અમ્બીઆ આઓ આમેઉકવીબા આઓ આમેઉપાટા કટીકા મીલીમાં. ૧૨. વાટુ વા ન્જી (મ્છી) હુઉ વામઝુઆ સાના. ૧૩. હુયુ મુઈવી ટાન્ગુ ઝેટોટો.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. (એક) જવાન અને (એક) બુઢો માણસ મારી પછવાડે શેહેરમાં આવ્યા. ૨. પણ ઘરડો માણસ (એક) ભાલાસહિત દરવાજામાં ઊભો રહ્યો. ૩. મેં તેને પૂછ્યું કે પેલો ભાલો તને ક્યાંથી જડ્યો. ૪. તેણે મને (કાંઈ) જવાબ દીધો નહિ. ૫. અને મેં તેને ફરીથી પૂછ્યું પણ તેણે મને જવાબ આપ્યો નહિ. ૬. અને તરતજ મેં (તે) જવાનિયાને પણ જોયો. ૭. મેં તેને પૂછ્યું કે આ ઘરડાને પેલો સુંદર ભાલો ક્યાંથી જડ્યો છે? ૮. તેણે મને કહ્યું કે ધણીને પોતાને પૂછો. ૯. મેં તેને પૂછ્યું પણ તેણે મને જવાબ આપ્યો નહિ.

* હરકોઈ નિષેધાર્થક રૂપની સાથે ના અવ્યય વાપરવાની જરૂર પડે તે ઠેકાણે ના ને બદલે વલા વાક્યયોગી વાપરવો.

૧૦. કદાચ તેણે તમને સાંભળ્યા નહિ હોય, મોટેથી બોલો. ૧૧. જવાનિયાએ મને કહ્યું કે યાતો તેણે તે ચોરાવ્યો છે યાતો તેને પર્વતોમાંથી જડીઆવ્યો છે. ૧૨. આ શેહેરના લોકો તેને સારીપેઠે ઓળખેછે. ૧૩. એ બાળક હતો ત્યારથીજ ચોર છે (એ બચપણથીજ ચોર છે).

ENGLISH TRANSLATION.

1. A youth and an old man followed me into the town. 2. But the old man stood at the door with a spear. 3. I asked him, "where have you (*sing.*) got that spear from?" 4. He did not answer me. 5. And I asked him again, but he answered me not. 6. And immediately I saw also the youth. 7. I asked him "where has this old man got that fine spear from?" 8. He told me to ask the owner himself. 9. I asked him, but he did not answer me. 10. Perhaps he might not have heard you (*sing.*); speak loud. 11. The youth said to me "either he has stolen it, or (he) has found it in the mountains." 12. The people of this town know him very well. 3. He is a thief since (he was) a child.

બોધપાઠ ૩૯ મો.

નામોના બીજા વર્ગ.

Other classes of Nouns.

અત્યારસૂધી જે હકીકત **નામોને** વિષે કહેવામાં આવીછે તે સર્વે ખાસ ત્રણ (કી, મ્કુ તથામ્ટી) વર્ગનાં **નામો** જે આપણે આગળ શિખી ગયા છિયે તેઓને માટેજ સમજવી અને બાકી રહેલા પાંચ વર્ગોવિષે હવે પછી કહેવામાં આવશે.

વર્ગ ૪ થો (Class 4th).

"માહાલી" વર્ગ.

૧૫૪. **માહાલી** (જગ્યા, ઠેકાણું. A place or places) એ એકજ શબ્દને માટે સ્વાહીલીમાં આખો ચોથો વર્ગ કરેલછે; કારણકે એ શબ્દ જે રૂપથી વપરાયછે તે રૂપમાં બીજા કોઈ શબ્દો બિલકુલ વાપરવામાં આવતા નથી; એ શબ્દ એકવચને તથા બહુવચનમાં હમેશાં એકજ રૂપે રહેછે, જેમકે;—

માહાલી	જગ્યા, ઠેકાણું	A place.
માહાલી	જગ્યાઓ, ઠેકાણાં	Places.

૧૫૫. જેવી રીતે કોઈ વિશેષણ કે સર્વનામને, આગળ આવી ગયેલા ત્રણ વર્ગનાં **નામોની** સાથે આવતાં જુદા જુદા પ્રથમાક્ષર લાગેછે (જુઓ કલમ ૯ મી, a, b, c.) તેવીજ રીતે તેઓ **માહાલી** શબ્દની સાથે આવતાં તેઓને **પા** પ્રથમાક્ષર લાગેછે, જેમકે;—

માહાલી પાઝુરી	સુંદર જગ્યા	A fine place.
માહાલી પાબાયા	ખરાબ જગ્યા	A bad place.

માહાલી પાન્યુ	મારી જગ્યા	My place.
માહાલી પાપી ?	કઈ જગ્યા ?	Which place ?

૧૫૬. **માહાલી** શબ્દનો ગુણ કે સંબંધ બતાવનાર **વિશેષણ**નો પ્રથમાક્ષર **વ્યંજન** હોય તો તેને ઉપર કહ્યાપ્રમાણે પા પ્રથમાક્ષર લાગેછે, પણ જો તેનો પ્રથમાક્ષર "એ" અથવા "ઈ" સ્વર હોય તો તેને પાને બદલે પે પ્રથમાક્ષર લાગેછે; અથવા પા ઉપસર્ગમાં સમાવેલો આ સ્વર જ્યારે કોઈ એ અથવા ઈ સ્વરની પૂર્વે આવે ત્યારે તે બદલાઈને હમેશાં એ થાયછે; જેમકે;—

માહાલી પેઊસી	કાળી જગ્યા	A black place.
માહાલી પેમા	સારી જગ્યા	A good place.

૧૫૭. **માહાલી** શબ્દને અર્થે વપરાતા **પુરૂષવાચક કર્તરિ** તથા **કર્મણિ** ઉપસર્ગને માટે પણ પા અક્ષર વપરાયછે, જે તેના શિવાય બીજા કોઈને માટે બિલકુલ વપરાતો નથી માટે વારંવાર **માહાલી** શબ્દ પડતો મૂકી ફકત પા અક્ષર વાપરવાથી તે આખા શબ્દનો અર્થ સમજી શકાયછે; જેમકે;—

પાનીપેન્ઢેઆ	તે (જગ્યા) મને ખુશી કરેછે	It (the place) pleases me.
પાનીપેન્ઢેઆ	તેઓ (જગ્યાઓ) મને ખુશી કરેછે	They (the places) please me.
નાપાઓના	હું તે (જગ્યા) જોઊંછું	I see it (the place).
નાપાઓના	હું તેઓ (જગ્યાઓ) જોઊંછું	I see them (the places).

૧૫૮. **માહાલી** શબ્દનો સંબંધ દેખાડનાર **દર્શકસર્વનામ**ની સાથે પણ પા અક્ષર વપરાયછે; જેમકે;—

માહાલી હાપા	આ જગ્યા, આ જગ્યાઓ	This place or these places.
માહાલી પાલે	તે જગ્યા, પેલી જગ્યા, જગ્યાઓ	That place or those places.

એ બન્ને ઉદાહરણોમાં **માહાલી** શબ્દ આપેલોછે તે જ્યારે અધ્યાહાર્ય હોય ત્યારે બાકી રહેલા **દર્શકસર્વનામ**નો અર્થ **ક્રિયાવિશેષણ** જેવો થઈ જાયછે; જેમકે;—

હાપા	આ જગ્યાએ, અહિંઆ	At this place, here.
પાલે	તે જગ્યાએ, ત્યાં	At that place, there.

એ સર્વનામોનાં મૂળરૂપને લગતી તથા બીજી પૂર્ણ હકીકત બોધપાઠ ૫ મો વાંચવાથી જણાશે.

૧૫૯. **પ્રશ્નાર્થકસર્વનામ** જ્યારે **માહાલી** શબ્દનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને પણ પા ઉપસર્ગ લાગેછે, જુઓ કલમ ૪૦; જેમકે;—

માહાલી પાપી ?	કઈ જગ્યા ? કઈ જગ્યાઓ ?	Which place or places?
માહાલી પાન્ગાપી ?	કેટલી જગ્યાઓ ?	How many places ?

૧૬૦. **ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ** જ્યારે માહાલી શબ્દનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને એજ પા ઉપસર્ગ લાગેછે, પણ પા ઉપસર્ગની પાછળ કોઈ એ અથવા ઈ સ્વર આવે તો તે બદલાઈને હમેશા પે થાયછે; જેમકે;—

માહાલી પાન્યુ	મારી જગ્યા, મારી જગ્યાઓ	My place, or places.
માહાલી પાકો	તારી જગ્યા, તારી જગ્યાઓ	Your (*sing.*) place or places.
માહાલી પેહ્	અમારી જગ્યા, અમારી જગ્યાઓ	Our place or places.
માહાલી પેનુ	તમારી જગ્યા, તમારી જગ્યાઓ	Your place or places.

૧૬૧. માહાલી શબ્દનો સંબંધ દેખાડનાર છઠ્ઠી વિભક્તિના શબ્દયોગીનેમાટે પણ પા (નો, ની, નું, ના=of) અક્ષર વપરાયછે; જેમકે ;—

માહાલી પા અબ્દુલા=અબ્દુલાની જગ્યા Abdulla's place or place of Abdulla.

૧૬૨. એંએવે, એંગે તથા ઓટે શબ્દો (જુઓ બોધપાઠ ૨૦ મો) જ્યારે માહાલી શબ્દનો ગુણકે સંબંધ બતાવે ત્યારે તેઓને પણ પા ઉપસર્ગ લાગેછે, પણ યાદ રાખવું કે એ ઉપસર્ગ હમેશાં એ અથવા ઈ સ્વરની પૂર્વે બદલાઈને પે થાયછે (કલમ ૧૬૦) અને ઓ ની પૂર્વે બદલાઈને પો થાયછે; જેમકે :—

માહાલી પેંઍ મીટી	ઝાડોવાળી જગ્યા, ઝાડોથી ભરપૂર જગ્યા A place having trees, or with trees, or full of trees.
માહાલી પેંએવે	જગ્યા પોતે, અથવા જગ્યાઓ પોતે The place itself, or the places themselves.
માહાલી પોટે	સઘળી જગ્યા, અથવા સઘળી જગ્યાઓ All the place, the whole place, or all the places.

૧૬૩. માહાલી શબ્દને અર્થે આવતા તત્પદાપેક્ષકસર્વનામને સારૂ ક્રિયાપદની પૂર્વે પો ઉપસર્ગ વપરાયછે; જેમકે ;—

માહાલી પાલીપોની પેન્ડેઝા	જગ્યા જેણે મને ખુશી કીધો	The place which pleased
નીલીપોપાઓના	જે (જગ્યા) મેં જોઈ	Which (place) I saw. [m

એ પો ઉપસર્ગના બીજા અર્થ ક્યાં, જ્યાં (where) ઇત્યાદિ જેવા પણ થાય (જુઓ બોધપાઠ ૨૩ મો).

અભ્યાસપાઠ ૪૩ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નાલીપાપીટા માહાલી પેંએવે. ૨. નાલીપાપીટા માહાલી સુએવે. ૩. નાલીપીટા માહ પેકેયાન્ગુ. ૪. નાલીપાપીટા માહાલી પેકેયાન્ગુ. ૫. નાલીપાપીટા માહાલી પાલે પેકેયા ૬. નાલીઓના માહાલી પેંઍ વીબાન્ડા વીન્ગી. ૭. ઉમેઓના માહાલી પાન્ગુ ક શામ્બા લાકે? ૮. નીકાકુમ્બુકા માહાલી પાઝુરી કરીબુયા મ્ટો ઉલે. ૯. હુલીપાઓના માહાલી પાઝુરી. ૧૦. નાલીપાઓના માહાલી, વાલીપોસિમામા વાટુમાં. ૧૧. આ ઓમ્બીઆ, કુવેલી માહાલી પાઝુરી સાના. ૧૨. માહાલી પાપી ઉનાપેન્ડા? ૧૩. હાલી હુલીપોપાઓના જાના.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. હું તે જગ્યા ખુદને વટાઈ ગયો. ૨. હું પોતે તે જગ્યા વટાઈ ગયો. ૩. હું પોતે જ જગ્યા વટાઈ ગયો. ૪. હું પોતાની મેળે તે જગ્યા વટાઈ ગયો. ૫. હું પોતાની પેલી જગ્યા વટાઈ ગયો. ૬. મેં ઘણાં ઝુંપડાંવાળી જગ્યા જોઈ. ૭. તમે (તે બાગમાં મારી જગ્યા જોઈછે કે? ૮. અને પેલી નદીપાસેની તે સુંદર જગ્યા મને

આવી. ૯. અમે તે સઘળી સુંદર જગ્યાઓ જોઈ. ૧૦. જ્યાં ગુલામો ઊભા હતા તે જગ્યા મેં જોઈ. ૧૧. અને તેણે મને કહ્યું, કે "ખરેખર જગ્યા બહુ સુંદર છે." ૧૨. કઈ જગ્યા તમે પસંદ કરોછો? ૧૩. જે જગ્યા આપણે કાલે જોઈ તે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. I passed the place itself. 2, I passed the place myself. 3. I passed a place by myself. 4. I passed the place by myself. 5. I passed that place by myself. 6. I saw a place having (or where there were) many huts. 7. Have you (*sing.*) seen my place in his garden? 8. And I remembered the beautiful place near that river. 9. We saw all the beautiful places. 10. I saw the place where the slaves were standing. 11. And he said to me, "truly the place is very beautiful." 12. Which place do you prefer (= like)? 13. The place which we saw yesterday.

બોધપાઠ ૪૦ મો.

વર્ગ ૫ મો (Class 5th).

નામને રૂપે વપરાતાં ક્રિયાપદનાં સામાન્ય રૂપ.

Infinitives used as substantives.

૧૬૪. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદનાં **સામાન્ય રૂપ** જ્યારે **નામ** તરીકે આવે ત્યારે તેઓનાં અસલ રૂપમાં કશો ફેરફાર કર્યા શિવાય **નામ**ની પેઠે તેઓનું રૂપાખ્યાન થાયછે, અને તેઓના અર્થ ગુજરાતીમાં **નામ** તરીકે વપરાતા **સામાન્ય કૃદંત**થી તથા ઇંગ્રેજીમાં વારંવાર **નામ** તરીકે આવતા **વર્તમાનકૃદંત** અથવા **સામાન્યરૂપ**થી દર્શાવાયછે; જેમકે:—

કુફા	મરવું તે	Dying, becoming dead; to die.
કુપીગાના	લડવું તે	Fighting, to fight.

૧૬૫. પ્રથમાક્ષર **વ્યંજન** વાળાં વિશેષણ (જુઓ અભ્યાસપાઠ ૩ જો) જ્યારે નામને રૂપે વપરાતાં ક્રિયાપદનાં **સામાન્યરૂપ**નો ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને સંબંધાર્થે હમેશાં કુ ઉપસર્ગ લાગેછે, અને પ્રથમાક્ષર સ્વર વાળાં વિશેષણ જ્યારે તેઓનો ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને કુ ને બદલે કવ ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

પ્રથમાક્ષર વ્યંજન	કુફા કુઝુરી	સારૂં મોત, સારૂં મરવું તે	A noble death or dying.
	કુપીગાના કુખૂબા	મોટી મારામારી, મોટી લડાઈ કર- [વી તે	A great fighting.
પ્રથમાક્ષર સ્વર	કુપીગાના સીકવેમા	મારામારી કરવી, એ સારૂં નથી	Fighting (to fight) is not good.
	કુફા સીકવેમાં	મરવું એ સારૂં નથી	Dying (to die) is not good.

૧૬૬. એ રૂપની સાથે જ્યારે **દર્શક સર્વનામ** આવે ત્યારે તેને માટે પણ કુ પુરૂષ-વાચક અક્ષર ઉપસર્ગ અથવા પ્રત્યય તરીકે વપરાયછે (એ શિવાય દર્શકસર્વનામની બીજી હકીકત માટે જુઓ બોધપાઠ ૫ મો); જેમકે:—

કુજીબુ હુકુ	આ "જવાબ આપવો તે"	This answering.
કુજીબુ કુલે	પેલો "જબાબ આપવો તે"	That answering.

૧૫૭. એ રૂપને માટે કર્તરિ તથા કર્મણિ પુરૂષવાચક ઉપસર્ગ પણ હમેશાં કુ હોયછે જે સ્વરાક્ષરની પૂર્વે બદલાઈને ક્વ થાયછે; અને છઠ્ઠી વિભક્તિ તથા પૂરૂષવાચક સર્વનામને અર્થે વપરાતા સ્વાહીલી શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોવાથી તેઓને માટે પણ એવા રૂપમાં ક્વ ઉપસર્ગ વપરાયછે; જેમકે:—

કુજા ક્વાકે કુમેની પેન્દેઝા............ { તેના આવવાએ મને ખુશ કીધોછે.
His coming has pleased me.

હકુકુનીપેન્દેઝા કુકિમ્બીઆ ક્વાકો
અથવા
કુકિમ્બીઆ ક્વાકો હકુકુનીપેન્દેઝા } ... { તારા નાહાસી જવાએ મને ખુશ કીધો નહિ
Your (*sing.*) running away did not please me.

કુકિમ્બીઆ ક્વા અબ્દુલા
કુટાનીસુમ્બુઆ સાના } { અબદુલાનું નાહાસીજવું
મને બહુ હેરાન કરશે } { Abdulla's running away
will annoy me much.

અભ્યાસપાઠ ૪૪ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, and English phrases.

કુલીઆ કુટાકુધુરૂ	રડવું તને નુકસાન કરશે	Crying will harm you (*sing.*)
કુજીસીફુ સીક્વેમાં	બગરૂરીકરવી એ સારૂં નથી	Boasting is not good.
કુકુબાલી	કબુલ કરવું તે	Accepting.
કુપટાના	એકમત થવું તે	Agreeing.
કુજીબુ મારા બીન્ગી	વારંવાર જવાબ આપવા તે	Answering often.
કુનુનુ વાટુમાં સીક્વેમાં	ગુલામો ખરીદવા એ સારૂં નથી	To purchase slaves is not good.
ક્વા કુલીમાં	ખેડવાથી (વાડી, ખેતર)	By (means of) cultivating.
કટીકા કુચેઝા	રમવામાં, નાચવામાં [વાથી	In playing, while dancing.
ક્વા કુછીમ્બા સાના	ઊંડુ ખોદવાથી, ઘણું ખોદ-	By digging deep.
કુફાઈઆં કુબાયા સીક્વેમા	ખરાબ કરવું એ સારૂં નથી	To do bad is not good.
કુસમેહે મુઈવી સીક્વેમાં	ચોરને માફ કરવું એ સારૂં નથી	To forgive a thief is not good.
નાલીવાઓના કટીકા કુપીગાના	મેં તેઓને મારામારીમાં જોયા	I saw them in (or while) fighting.

બોધપાઠ ૪૧ મો.

વર્ગ ૬ ઠ્ઠો (Class 6th).

"મા" વર્ગ.

૧૫૮. સ્વાહીલીમાં જે શબ્દોનું બહુવચન મા ઉપસર્ગ લગાડવાથી થાયછે, તેવા સર્વે શબ્દો આ વર્ગમાં ગણાયછે, જેમકે;—

લોઝી બદામ An almond. માલોઝી બદામો Almonds.

૧૬૯. એ વર્ગના જે શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર અસલથીજ મા હોય તેઓ હમેશાં બહુવચન રૂપેજ વપરાયછે; જેમકે:—

માજી	પાણી	Water.
માકુટા (મકુટા)	તેલ	Oil.

૧૭૦. એ વર્ગના નામોના એકવચન રૂપમાં ઘણું કરી કોઈ ઉપસર્ગ હોતો નથી, પણ જ્યારે કોઈ નામ એકાક્ષરી શબ્દ (monosyllabic word) હોય અને તે વ્યંજનથી શરૂ થતો હોય તો જી અને સ્વરથી શરૂ થતો હોય તો જ ઉપસર્ગ એકવચનમાં લાગેછે; જેમકે;—

એકવચન.			બહુવચન.		
જીયો	આંખ	An eye.	માયો	આંખો	Eyes.
જીવે	પત્થર	A stone.	માવે	પત્થરો	Stones.
જામ્બો	કામ, બાબત	An affair.	મામ્બો	કામો, બાબતો	Affairs.

ટીકા—આ વર્ગના ઘણા ખરા શબ્દો તેઓનાં બહુવચન સહિત નીચેના અભ્યાસપાઠમાં આપેલાછે તેઓ વાંચી ખૂબ મોઢે રાખવાથી હવે પછીનાં વાક્યો સહેલાઈથી સમજાશે

અભ્યાસપાઠ ૪૫ મો.

"મા" વર્ગના શબ્દોની ટીપ.

List of Words of the "Ma" class.

એકવચન.	ગુજરાતી અર્થ.	ઈંગ્રેજી અર્થ.	બહુવચન.
શાઉરી (શાવરી)	શિખામણ, સલા	A counsel, an advice.	મારાઉરી.
જામ્બો	કામ, બાબત, ચીજ, વસ્તુ	An affair, a thing, a circumstance.	મામ્બો.
માચુકીઓ	ધિક્કાર, તિરસ્કાર	An abhorrence, a disgust.	(always in pl.)
માપેન્ઝી	પ્યાર, હેત, ચાહના	An affection, a love.	„
માગાનો (માગાનો)	બોલી, કરાર, લખત	An agreement.	„
માપટાનો	એકસંપ, મેળ	An agreement, a conspiracy.	„
લોઝી	બદામ	An almond.	માલોઝી.
તલાસીમુ	યંત્રીમાદળિયો, તાવિથ	An amulet.	માતલાસીમુ.
જીબુ	જવાબ, ઉત્તર	An answer.	માજીબુ.
તાઓ	મહેરાબ, કમાન, ગુમ્બજ.	An arch.	માતાઓ.
કવાપા	બગલ, કાખ	An armpit.	માકવાપા.
જીવુ	રાખ, રજ, વાની [જગ્યા	Ashes.	માજીવુ (always)
માકુસાંઈકો	સભા, મંડળી, મંડળીની	An assembly or a place of assembly.	(always in pl.)
શોકા	કુહાડો, વાંસલો	An axe.	માશોકા.
કાન્ડા (કાન્ડા)	લાંબો સાંકડો સાદડીનો કોથળો	A long narrow matting bag.	માકાન્ડા.
પેટા (પ્રેટા)	નાનો ચોરસ સાદડીનો [કોથળો	A small square matting bag.	માપેટા (માપે

યાઈ જેઉપે	સફેદ ઇંડું	A white egg.
મારાકા મેન્ગી	ઘણા શક, ઘણા વેહેમ	Many doubts.
કબુરી ડોગો જેમ્બામ્બા	નાની સાંકડી કબર	A small narrow tomb.
માછુપા મેખુન્ડુ મેંમાં	સારી રાતી બાટલીઓ	Good red bottles.
શોકા જેંમાં	સારો કુહાડો, સારો ચાયલો	A good axe.
મારોકા મેપેસી મેંમા	સારા હલકા કુહાડા	Good light axes.
માજીબુ મેરેવુ	લુચ્ચાઈ ભરેલા જવાબો	Cunning answers.

બોધપાઠ ૪૩ મો.

" મા " વર્ગનાં નામની સાથે સંબંધ રાખનાર દર્શકસર્વનામ.

Demonstrative Pronouns demonstrating the Nouns of " Ma " class.

૧૭૪. મા વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનારાં સઘળાં સર્વનામોનાં એકવચનમાં લી તથા બહુવચનમાં યા પુરૂષવાચ્ક અક્ષરો ઉપસર્ગ તરીકે (અથવા કોઈકજ ઠેકાણે પ્રત્યય તરીકે) વપરાયછે (જુઓ કલમ ૧૭૮.).

૧૭૫. દર્શકસર્વનામ "આ" (This or these) જે નજીકની ચીજો બતાવેછે તેઓને માટે સ્વાહીલીમાં જે શબ્દો વપરાયછે તેઓનો પ્રથમાક્ષર હમેશાં હ હોયછે, (જુઓ કલમ ૧૮) અને તેની તરતજ પાછળ " મૂળસ્વર " (The root vowel) એટલે કે જે સ્વર લાગુ પડતા પુરૂષવાચક અક્ષરમાં સમાવેલા હોય તે ઉમેરી દેવો અને તેની પછી તે પુરૂષવાચક અક્ષર પ્રત્યય તરીકે લગાડવો. (જુઓ કલમ ૨૧) જેમકે:—

કાશા હીલી	આ પેટી, આ પેટારો	This chest.
માકાશા હાયા	આ પેટીઓ, આ પેટારા	These chests.

૧૭૬. દર્શકસર્વનામ તે અથવા પેલો, તેઓ અથવા પેલા (That or those) ને માટે સ્વાહીલીમાં જે શબ્દો વપરાયછે તેઓનો છેલ્લો અક્ષર હમેશાં લે હોયછે (જુઓ કલમ ૨૨ મી) અને તે છેલ્લા અક્ષરની પૂર્વે (નામોના વર્ગ પ્રમાણે) જે પુરૂષવાચક અક્ષર લાગુ પડે તે ઉપસર્ગ તરીકે ઉમેરી દેવો ; જેમકે:—

કાશા લીલે	તે પેટી, પેલી પેટી	That chest.
માકાશા યાલે	તે પેટીઓ, પેલી પેટીઓ	Those chests.

અભ્યાસપાઠ ૪૭ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, and English Phrases.

કાશા ખુબા હીલી	આ મોટી પેટી	This large chest.
માસુફરીઆ માખૂબા યાલે	પેલાં મોટાં તપેલાં	Those large metal pots.

માસીકીઓ મારેફુ યાલિ	પેલા લાંબા કાન	Those long ears.
કોસાકોગો હીલી	આ નાની ભૂલ	This small mistake.
ટુન્ડુ લીલિ	પેલું છિદ્ર	That hole.
જીચો ખુબા હીલી	આ મોટી આંખ	This large eye.
મેનો માખુબા હાયા	આ મોટાં દાંત	These large teeth.
યાઈ બીચી ખુબા હીલી	આ મોટું કાચું ઈંડું	This large raw egg.
માયાઈ માબીચી માખુબા	આ મોટાં કાચાં ઈંડાં	These large raw eggs.
યાઈ બીચી લીલિ [હાયા	પેલું કાચું ઈંડું [સીસા	That raw egg.
માછુપા યાલિ	પેલી બાટલીઓ, પેલા	Those bottles.
માતાઓ માયાનો હાયા	આ પાંચ ગુમ્બજો	These five arches.
જીબુ લીલિ	તે જવાબ, પેલો જવાબ	That answer.
માલોઝી મેઉપે હાયા	આ સફેદ બદામો	These white almonds.
શાવરી જેમા હીલી	આ સારી શિખામણ	This good advice.
મામ્બો માપીઆ હાયા	આ નવી બાબતો	These new circumstances.
માજી માટામુ યાલિ	પેલું મીઠું પાણી	That sweet water.
પીપા લીલિ	તે પીપ	That barrel.
પીપા હીલી	આ પીપ	This barrel.
માપીપા હાયા	આ પીપો	These barrels.
*માજી યાલિ માટામુ	પેલું પાણી મીઠું છે.	That water is sweet.
માલોઝી હાયા મેઉપે	આ બદામો સફેદ છે.	These almonds are white.
મેનો હાયા માખુબા	આ દાંત મોટાં છે.	These teeth are large.
યાઈ ખુબા હીલી બીચી	આ મોટું ઈંડું કાચું છે	This large egg is raw.
માસીકીઓ યાલિ મારેફુ	પેલા કાન લાંબા છે.	Those ears are long.

બોધપાઠ ૪૪ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોની સાથે વપરાતાં પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ.

Interrogative Pronouns used with the Nouns of "Ma" Class.

૧૭૭. મા વર્ગનાં નામોને અર્થે આવતા પુરૂષવાચક સર્વનામ લી તથા યા ની પાછળ પી પ્રત્યય લગાડવાથી એજ મા વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ કયો, કઈ, કયું, કયાં, ઇત્યાદિ (Which, &c.,)બનેછે. (જુઓ કલમ ૮૦–૪૧). જેમકે;—

કાશા લીપી?	કઈ પેટી?	Which chest?
માકાશા યાપી?	કઈ પેટીઓ?	Which chests?
છુપા લીપી?	કઈ બાટલી?	Which bottle?
માછુપા યાપી?	કઈ બાટલીઓ?	Which bottles?

---

* ઊપલા અભ્યાસપાઠના છેલ્લા પાંચ વાક્યમાં છે, છું, છો ઇત્યાદિ નામનાં(to be નાં) ક્રિયાપદો લાગુ પડેછે. (જુઓ કલમ ૨૪ મી).

યાઈ જેઉપે	સફેદ ઈંડું	A white egg.
માશકા મેન્ગી	ઘણા શક, ઘણા વેહેમ	Many doubts.
કબુરી ડોગો જેમ્બામ્બા	નાની સાંકડી કબર	A small narrow tomb.
માક્ષુપા મેપ્ખુન્ડુ મેંમાં	સારી રાતી બાટલીઓ	Good red bottles.
શોકા જેંમાં	સારો કુહાડો, સારો પાયલો	A good axe.
મારોકા મેપેસી મેંમા	સારા હલકા કુહાડા	Good light axes.
માજીબુ મેરેવુ	લુચ્ચાઈ ભરેલા જવાબો	Cunning answers.

બોધપાઠ ૪૩ મો.

" મા " વર્ગનાં નામની સાથે સંબંધ રાખનાર દર્શકસર્વનામ.

Demonstrative Pronouns demonstrating the Nouns of " Ma " class.

૧૭૪. **મા** વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનારાં સઘળાં સર્વનામોનાં એકવચનમાં લી તથા બહુવચનમાં યા પુરૂષવાચક અક્ષરો ઉપસર્ગ તરીકે (અથવા કોઈકજ ઠેકાણે પ્રત્યય તરીકે) વપરાયછે (જુઓ કલમ ૧૭૮.).

૧૭૫. દર્શકસર્વનામ "આ" (This or these) જે નજીકની ચીજો બતાવેછે, તેઓને માટે સ્વાહીલીમાં જે શબ્દો વપરાયછે તેઓનો પ્રથમાક્ષર હમેશાં હ હોયછે (જુઓ કલમ ૧૮) અને તેની તરતજ પાછળ " મૂળસ્વર " (The root vowel) એટલે કે જે સ્વર લાગુ પડતા પુરૂષવાચક અક્ષરમાં સમાવેલા હોય તે ઉમેરી દેવો અને તેની પછી તે પુરૂષવાચક અક્ષર પ્રત્યય તરીકે લગાડવો. (જુઓ કલમ ૨૧) જેમકે:—

કાશા હીલી	આ પેટી, આ પેટારો	This chest.
માકાશા હાયા	આ પેટીઓ, આ પેટારા	These chests.

૧૭૬. દર્શકસર્વનામ તે અથવા પેલો, તેઓ અથવા પેલા (That or those) ને માટે સ્વાહીલીમાં જે શબ્દો વપરાયછે તેઓનો છેલ્લો અક્ષર હમેશાં લે હોયછે (જુઓ કલમ ૨૨ મી) અને તે છેલ્લા અક્ષરની પૂર્વે (નામોના વર્ગ પ્રમાણે) જે પુરૂષવાચક અક્ષર લાગુ પડે તે ઉપસર્ગ તરીકે ઉમેરી દેવો; જેમકે:—

કાશા લીલે	તે પેટી, પેલી પેટી	That chest.
માકાશા યાલે	તે પેટીઓ, પેલી પેટીઓ	Those chests.

અભ્યાસપાઠ ૪૭ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

wahili, Gujarati, and English Phrases.

કારા ખુબ્બા હીલી	આ મોટી પેટી	This large chest.
માકારા આ માખુબા યાલે	પેલાં મોટાં તપેલાં	Those large metal pots.

માસીકીઓ મારેકુ યાલે	પેલા લાંબા કાન	Those long ears.
કોસાડોગો હીલી	આ નાની ભૂલ	This small mistake.
કુન્કુ લીલે	પેલું છિદ્ર	That hole.
જીચો ખુબા હીલી	આ મોટી આંખ	This large eye.
મેનો માખુબા હાયા	આ મોટાં દાંત	These large teeth.
યાઈ બીચી ખુબા-હીલી	આ મોટું કાચું ઈંડું	This large raw egg.
માયાઈ માબીચી માખુબા	આ મોટાં કાચાં ઈંડાં	These large raw eggs.
યાઈ બીચી લીલે [હાયા	પેલું કાચું ઈંડું [સીસા	That raw egg.
માછુપા યાલે	પેલી બાટલીઓ, પેલા	Those bottles.
માતાઓ માથાનો હાયા	આ પાંચ ગુમ્બજો	These five arches.
જીબુ લીલે	તે જવાબ, પેલો જવાબ	That answer.
માલોઝી મેઊપે હાયા	આ સફેદ બદામો	These white almonds.
શાવરી જેમા હીલી	આ સારી શિખામણ	This good advice.
માઓ માપીઆ હાયા	આ નવી બાબતો	These new circumstances.
મ'જી માટામુ યાલે	પેલું મીઠું પાણી	That sweet water.
ι લીલે	તે પીપ	That barrel.
	આ પીપ	This barrel.
	આ પીપો	These barrels.
ટામુ	પેલું પાણી મીઠું છે	That water is sweet.
:ઊપે	આ બદામો સફેદ છે	These almonds are white.
˚ુબા	આ દાંત મોટાં છે.	These teeth are large.
ડી બીચી	આ મોટું ઈંડું કાચું છે.	This large egg is raw.
કારા ો મારેકુ	પેલા કાન લાંબા છે	Those ears are long.
માસુફરી		

બોધપાઠ ૪૪ મો.

વર્ગનાં નામોની સાથે વપરાતાં પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ.

...tive Pronouns used with the Nouns of "Ma" Class.

૧૭૭. મા વર્ગનાં નામોને અર્થે આવતા પુરૂષવાચક સર્વનામ લી તથા યા ની પાછળ પી પ્રત્યય લગાડવાથી એજ મા વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ કયો, કઈ, કયું, કયાં, ઇત્યાદિ (Which, &c.) બનેછે. (જુઓ કલમ ૮૦—૮૧); જેમકે;—

કાશા લીપી ?	કઈ પેટી ?	Which chest ?
માકાશા યાપી ?	કઈ પેટીઓ?	Which chests ?
છુપા લીપી ?	કઈ બાટલી ?	Which bottle ?
માછુપા યાપી ?	કઈ બાટલીઓ ?	Which bottles ?

* ઊપલા અભ્યાસપાઠના છેલ્લા પાંચ વાક્યમાં છે, છું, છો ઇત્યાદિ નામનાં (to be નાં) ક્રિયાપદો લાગુ પડેછે. (જુઓ કલમ ૨૪ મી).

અભ્યાસપાઠ ૪૮ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજી વાક્યો.
Swahili, Gujarati, and English Phrases.

માયાઈ યાપી?	કયાં ઈંડાં?	Which eggs?
જીચો લીપી?	કઈ આંખ?	Which eye?
માટુન્ડા યાપી?	કયાં ફળ?	Which fruits?
ટુન્ડુ લીપી?	કયું છિદ્ર?	Which hole?
શીમો લીપી?	કયો ખાડો?	Which pit?
શોકા લીપી?	કયો કુહાડો?	Which axe?
માશોકા યાપી?	કયા કુહાડા?	Which axes?
માકસીઆ યાપી?	કયાં હલેસાં?	Which oars?
માજી યાપી?	કયું પાણી?	Which water?
માફુટા (મફુટા) યાપી?	કયું તેલ?	Which oil?

બોધપાઠ ૪૫ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામ.
Personal Pronouns used for the Nouns of "Ma" Class.

૧૬૮. મા વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામોને માટે સ્વાહીલીમાં હમેશાં એકવચનમાં લી તથા બહુવચનમાં યા ઉપસર્ગો વપરાયછે, (જુઓ કલમ ૧૦૮) જેમકેઃ—

યાઈ લીમેઅન્ગુકા	ઈંડું પડી ગયુંછે	The egg has fallen down.
માયાઈ યામેઅન્ગુકા	ઈંડાં પડી ગયાંછે	The eggs have fallen down.
યાઈ લીનાઅન્ગુકા	ઈંડું પડેછે	The egg is falling.
માયાઈ યાનાઅન્ગુકા	ઈંડાં પડેછે	The eggs are falling.
યાઈ લીલીઅન્ગુકા	ઈંડું પડ્યું, ઈંડું પડી ગયું	The egg fell down.
માયાઈ યાલીઅન્ગુકા	ઈંડાં પડ્યાં, ઈંડાં પડી ગયાં	The eggs fell down.
યાઈ લીટાઅન્ગુકા	ઈંડું પડશે, ઈંડું પડી જશે	The egg will fall down.
માયાઈ યાટાઅન્ગુકા	ઈંડાં પડશે, ઈંડાં પડી જશે	The eggs will fall down.

૧૬૯. મા વર્ગનાં નામોને માટે વપરાતા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો જ્યારે ક્રિયાપદ શિવાય એકલા આવે ત્યારે તેઓના અર્થ છે, છું, છો, ઇત્યાદિ જેવા થાયછે; જેને ઈંગ્રેજીમાં ટુબી (To be) જાતનાં ક્રિયાપદો કહેછે. (જુઓ કલમ ૩૩ મી): જેમકેઃ—

કાશા લી ઝીટો	પેટી ભારે છે.	The chest is heavy.
માકાશા યા માઝીટો	પેટીઓ ભારે છે.	The chests are heavy.

૧૮૦. આ વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામ જ્યારે ક્રિયાપદનાં **કર્મ** તરીકે વાપરવાં હોય ત્યારે જે ઉપસર્ગો કર્તા તરીકે વપરાયછે તેજ ઉપસર્ગો તેને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને કાળના ઉપસર્ગની પાછળ ઉમેરવા; જેમકે:—

આટાલીપેન્ડા	તે તેને ચાહશે	He will love it.
આટાયાપેન્ડા	તે તેઓને ચાહશે	He will love them.
નીમેલીપેન્ડા	મેં તેને ચાહ્યુંછે	I have loved it.
નીમેયાપેન્ડા	મેં તેઓને ચાહ્યાં છે.	I have loved them.

૧૮૧. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની પૂર્વે **કર્મણિ** ઉપસર્ગ વાપરેલો હોય તેછતાં પણ જો **કર્મ** વાપરવામાં આવે તો તે **કર્મ** તરીકે આવેલો શબ્દ કોઈપણ ચોક્કસ ચીજનું નામ હોય એવો અર્થ થાયછે, એટલે કે ઇંગ્રેજીમાં કર્મને ડેફિનિટ આર્ટિકલ (ધિ (the) લાગેછે, જેમકે;—

વાપગાઝી હવાકુલીચુકુઆ કાશા	હમાલીઓ (તે) પેટી લઈ ગયા નહિ. The porters did not carry the chest.
વાપગાઝી હવાકુયાચુકુઆ માકાશા	હમાલીઓ (તે) પેટીઓ લઈ ગયા નહિ. The porters did not carry the chests.

૧૮૨. એ લી તથા યા ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તેઓમાં સમાવેલો સ્વર તદન પડતો મુકાયછે, અને જે સ્વર તેઓની પછવાડે વાપરવામાં આવે તે કાયમ રહેછે, જેમકે:—

છુપા લા અન્ગુકા	બાટલી પડેછે	A bottle falls down.
માછુપા યા અન્ગુકા	બાટલીઓ પડેછે	Bottles fall down.

અભ્યાસપાઠ ૪૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નીમેકાંઇઆં શાવરી. ૨. નીમેલીકાંઇઆં શાવરી. ૩. સીટાબદીલી માગાનો ૪. આમેવુન્જા બાકુલી. ૫. આમેલીવુન્જા બાકુલી. ૬. લેટે માપીપા સીતા. ૭. લેટેની માપીપા સીતા. ૮. આલીયેલીજેન્ગા કબુરી નાની? ૯. નુનુઆ માયાઈ કુમી. ૧૦. સીવુન્જે માયાઈ. ૧૧. નાપેન્ડા કુટકુના ગાન્ડા ટામુ હીલી. ૧૨. કામા વાન્ગાલીટવેકા હાન્ગા વાન્ગાલીઓકોકા. ૧૩. કામા હવાન્ગાલી ટવેકા હાન્ગા ખુબા હવાન્ગાલી ઝામા. ૧૪. ટવાલી કુસાંયાં માચુન્ગા. ૧૫. મીશી વેહુ આટાપીકા માનનાસી (માઅનનાસી). ૧૬. ફુનીકે સુફરીઆ. ૧૭. લીફુનીકેસુફરીઆ. ૧૮. માઝીવા (મઝીવા) યાનાપુન્ગુઆ. ૧૯ વાલી માગા મફુટા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં શિખામણ લીધીછે. ૨. મેં (તે) શિખામણ લીધીછે. ૩. હું કરાર ફેરવીશ નહિ. ૪. તેણે પ્યાલું ભાંગી નાખ્યુંછે. ૫. તેણે (તે) પ્યાલું ભાંગી નાખ્યું છે. ૬. છ પીપ લાવ. ૭. છ પીપ લાવો (*pl.*) ૮. (તે) કબર કોણે બાંધી? ૯. દશ ઈંડાં ખરીદ કર. ૧૦. ઈંડાં ભાંગી નાખતો નહિ. ૧૧. આ મીઠું છલટું આવવાને હું ઇચ્છુંછું. ૧૨. જો તેઓએ મદ ચઢાવ્યું હત તો તેઓ બચી જાત. ૧૩. જો તેઓએ મોટું

અભ્યાસપાઠ ૪૮ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, and English Phrases.

માયાઈ યાપી ?	કયાં ઈંડાં ?	Which eggs ?
જીચો લીપી ?	કઈ આંખ ?	Which eye ?
માહુન્ડા યાપી ?	કયાં ફળ ?	Which fruits ?
ટુન્ડુ લીપી ?	કયું છિદ્ર ?	Which hole ?
શીમો લીપી ?	કયો ખાડો ?	Which pit ?
શોકા લીપી ?	કયો કુહાડો ?	Which axe ?
મારોકા યાપી ?	કયા કુહાડા ?	Which axes ?
માકસીઆ યાપી ?	કયાં હલેસાં ?	Which oars ?
માજી યાપી ?	કયું પાણી ?	Which water ?
માફુટા (મફુટા) યાપી ?	કયું તેલ ?	Which oil ?

બોધપાઠ ૪૫ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામ.

Personal Pronouns used for the Nouns of "Ma" Class.

૧૩૮. મા વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામોને માટે સ્વાહીલીમાં હમેશાં એકવચનમાં લી તથા બહુવચનમાં યા ઉપસર્ગો વપરાયછે, (જૂઓ કલમ ૧૭૮) જેમકે:—

યાઈ લીમેઅન્ગુકા	ઈંડું પડી ગયુંછે	The egg has fallen down.
માયાઈ યામેઅન્ગુકા	ઈંડાં પડી ગયાંછે	The eggs have fallen down.
યાઈ લીનાઅન્ગુકા	ઈંડું પડેછે	The egg is falling.
માયાઈ યાનાઅન્ગુકા	ઈંડાં પડેછે	The eggs are falling.
યાઈ લીલીઅન્ગુકા	ઈંડું પડયું, ઈંડું પડી ગયું	The egg fell down.
માયાઈ યાલીઅન્ગુકા	ઈંડાં પડયાં, ઈંડાં પડી ગયાં	The eggs fell down.
યાઈ લીટાઅન્ગુકા	ઈંડું પડશે, ઈંડું પડી જશે	The egg will fall down.
માયાઈ યાટાઅન્ગુકા	ઈંડાં પડશે, ઈંડાં પડી જશે	The eggs will fall down.

૧૩૯. મા વર્ગનાં નામોને માટે વપરાતા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો જ્યારે ક્રિયાપદ શિવાય એકલા આવે ત્યારે તેઓના અર્થ છે, છું, છો, ઇત્યાદિ જેવા થાયછે; જેને ઇંગ્રેજીમાં હુબી (To be) જાતનાં ક્રિયાપદો કહેછે (જૂઓ કલમ ૩૩ મી); જેમકે:—

કાશા લી ઝીટો	પેટી ભારે છે	The chest is heavy.
માકાશા યા માઝીટો	પેટીઓ ભારે છે	The chests are heavy.

૧૮૦. આ વર્ગના નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામ જ્યારે ક્રિયાપદનાં કર્મ તરીકે વાપરવાં હોય ત્યારે જે ઉપસર્ગો કર્તા તરીકે વપરાયછે, તેજ ઉપસર્ગો તેને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે અને કાળના ઉપસર્ગની પાછળ ઉમેરવા; જેમકે:—

આટાલીપેન્ડા	તે તેને ચાહશે	He will love it.
આટાયાપેન્ડા	તે તેઓને ચાહશે	He will love them.
નીમેલીપેન્ડા	મેં તેને ચાહ્યુંછે	I have loved it.
નીમેયાપેન્ડા	મેં તેઓને ચાહ્યાં છે.	I have loved them.

૧૮૧. સ્વાહીલીમાં ક્રિયાપદની પૂર્વે કર્મણિ ઉપસર્ગ વાપરેલો હોય તે છતાં પણ જો કર્મ વાપરવામાં આવે તો તે કર્મ તરીકે આવેલો શબ્દ કોઈપણ ચોક્કસ ચીજનું નામ હોય એવો અર્થ થાયછે, એટલે કે ઇંગ્રેજીમાં કર્મને ડેફિનિટ આર્ટિકલ (ધ (the) લાગેછે, જેમકે:—

વાપગાઝી હવાકુલીચુકુઆ કાશા	હમાલીઓ (તે) પેટી લઈ ગયા નહિ. The porters did not carry the chest.
વાપગાઝી હવાકુયાચુકુઆ માકાશા	હમાલીઓ (તે) પેટીઓ લઈ ગયા નહિ. The porters did not carry the chests.

૧૮૨. એ લી તથા યા ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તેઓમાં સમાએલો સ્વર તદન પડતો મુકાયછે, અને જે સ્વર તેઓની પછવાડે વાપરવામાં આવે તે કાયમ રહેછે, જેમકે:—

છુપા લા અન્ગુકા	બાટલી પડેછે.	A bottle falls down.
માછુપા યા અન્ગુકા	બાટલીઓ પડેછે.	Bottles fall down.

અભ્યાસપાઠ ૪૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નીમેકાંઈઆં શાવરી. ૨. નીમેલીકાંઈઆં શાવરી. ૩. સીટાણદીલી માગોતો ૪. આમેવુન્જા બાકુલી. ૫. આમેલીવુન્જા બાકુલી. ૬. લેટે માબીપા સીતા. ૭. લેટેની માબીપા સીતા. ૮. આલેયિલીજેન્ગા કબુરી નાની? ૯. તુનુઆ માયાઈ કુમી. ૧૦. સીવુન્જે માયાઈ. ૧૧. નાપેન્ડા કુટકુના ગાન્ડા ટામુ હીલી. ૧૨. કામા વાન્ગાલીટવેકા હાન્ગા ઝાન્ગાલીએકીકા. ૧૩. કામા હવાન્ગાલી ટવેકા હાન્ગા ઝુબા હવાન્ગાલી ઝામા. ૧૪. ટવાલી કુસાંયાં માચુન્ગા. ૧૫. બોશી વેઉ આટાપીકા માનનાસી (માઅનનાસી). ૧૬. કુનાકિ શુકુરીઆ. ૧૭. લીકુનાકિસુકુરીઆ. ૧૮. માઝીવા (મઝીવા) યાલોપુન્ગુઆ. ૧૯. વાલી માગા મકુટા.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં શિખામણ લીધીછે. ૨. મેં (તે) શિખામણ લીધીછે. ૩. હું કબર ફરસીશ નહિ. ૪. તેણે બાવું ભાંગી નાખ્યુંછે. ૫. તેણે (તે) બાવું ભાંગી નાખ્યું છે. ૬. છ પીપ લાવ. ૭. છ પીપ લાવો (pl.) ૮. (તે) કબર કોણે બાંધી? ૯. દશ ઈંડાં [illegible] ૧૦. ઈંડાં ભાંગી નાખતો નહિ. ૧૧. આ મીઠું [illegible] આવવાને હું [illegible] તેઓએ શાદ [illegible] હત તો તેઓ [illegible] ૧૩. જો તેઓએ

ચઢાવ્યું નહિ હોતે તો તેઓ ડુબી જાત નહિ. ૧૪. અમે નારંગીઓ એકઠી કીધી. ૧૫. અમારો રસોઇઓ અનનાસો રાંધશે. ૧૬. તપેલાંને ઢાંકો (સુફરીઆને ઢાંકો), ૧૭. તો તપેલાંને ઢાંકો. ૧૮. દૂધ ઓછું થતું જાયછે. ૧૯. તેઓએ તેલ ઢોળી નાખ્યું.

ENGLISH TRANSLATION.

1. I have taken an advice. 2. I have taken the advice. 3. I shall not alter (the) agreement. 4. He has broken a basin. 5. He has broken the basin. 6. Bring six barrels. 7. Bring (*pl.*) six barrels. 8. Who built the tomb? 9. Buy ten eggs. 10. Don't break (the) eggs. 11. I like to chew this sweet bark. 12. If they had hoisted the sail, they would have escaped. 13. If they had not hoisted the large sail, they would not have sunk. 14. We collected (the) oranges. 15. Our cook will cook pine-apples. 16. Cover (the) metal pot. 17. Cover the metal pots. 18. The milk is decreasing. 19. They spilt (the) oil.

બોધપાઠ ૪૬ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર ષષ્ઠી વિભક્તિ તથા ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ.

The Possessive Case and the Pronoun possessing the Nouns of "Ma" class.

૧૮૩. સ્વાહીલીમાં છઠ્ઠી વિભક્તિને માટે હમેશાં આ (નો, ની, નું, નાં of) શબ્દયોગી અવ્યય વપરાયછે, પણ તે જાતે સ્વર હોવાથી તેની પૂર્વે લાગુ પડતા જૂદા જૂદા વ્યંજનો ઉમેર્યા શિવાય કદી એકલો વપરાતો નથી (જુઓ કલમ ૬૭).

૧૮૪. "મા" વર્ગનાં નામોનો સબંધ દેખાડનાર છઠ્ઠી વિભક્તિના આ અવ્યયની પૂર્વે એકવચને લ તથા બહુવચને ય વ્યંજનો ઉપસર્ગ તરીકે લાગેછે; (જુઓ બોધપાઠ ૧૭મો) જેમકે;—

કાશા લા આલી	આલીની પેટી	Aly's chest or the chest of Aly.
માકાશા યા આલી	આલીની પેટીઓ	Aly's chests or the chests of Aly.

૧૮૫. મા વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનાર ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ (જુઓ કલમ ૭૦મી) માટે પણ એકવચનમાં લ તથા બહુવચનમાં ય વ્યંજનો ઉપસર્ગ તરીકે વપરાયછે; જેમકે;—

એકવચન.

કાશા લાન્ગુ	મારી પેટી	My chest.
કાશા લેતુ	અમારી પેટી	Our chest.
કાશા લાકો	તારી પેટી	Your (*sing.*) chest.
કાશા લેનુ	તમારી પેટી	Your chest.
કાશા લાકે	તેની પેટી	His or her chest.
કાશા લાઓ	તેઓની પેટી	Their chest.

બહુવચન.

માકાશા યાન્ગુ	મારી પેટીઓ	My chests.
માકાશા યેતુ	અમારી પેટીઓ	Our chests.
માકાશા યકો	તારી પેટીઓ	Your (*sing.*) chests.
માકાશા યેનું	તમારી પેટીઓ	Your chests.
માકાશા યાકે	તેની પેટીઓ	His or her chests.
માકાશા યાઓ	તેઓની પેટીઓ	Their chests.

૧૮૬. સ્વાહીલીમાં ઓટે, એંજે, તથા એંએવે શબ્દો (જુઓ બોધપાઠ ૨૦ મો) જ્યારે મા વર્ગનાં નામોની સાથે આવે અથવા તેઓનો ગુણ કે સંબંધ બતાવે ત્યારે તેઓને પણ એકવચનમાં લ તથા બહુવચનમાં ય ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

કાશા લોટે	આખી પેટી	The whole box.
માકાશા યોટે	સઘળી પેટીઓ	All the boxes.
બાકુલી લેંજે માયાઈ	ઈંડાંવાળું પ્યાલું	The basin with eggs.
માબાકુલી યેંજે માયાઈ	ઈંડાંવાળાં પ્યાલાં	The basins with eggs.
કાશા લેંએવે	પેટી પોતે	The box itself.
માકાશા યેંએવે	પેટીઓ પોતે	The boxes themselves.
કાશા પેકેયાકે	પેટી પોતાની મેળે	The box by itself.
માકાશા પેકેયાઓ	પેટીઓ પોતાની મેળે	The boxes by themselves.
નાલીઓના માકાશા યેંએવે	મે પેટીઓ ખુદને જોઈ	I saw the boxes themselves.

અભ્યાસપાઠ ૫૦ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી, તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, & English Phrases.

(A) "છઠ્ઠી વિભક્તિ" ને લગતાં વાક્યો.

શીન્ગો લા ઝ્ઝે	ઘરડા માણસની ગરદન	The old man's neck.
માજુટો યા ગ્ગેની	પરદેશીની દિલગીરી	The stranger's regret.
માજી યા ઝ્ઝુમાં	ગુલામનું પાણી	The slave's water.
સુફુરીઆ લા મ્પીશી	રસોઈઆનું તપેલું	The cook's metal pot.
માપેન્ઝી લા ગ્લેઝી	ધાઈનો પ્યાર	The nurse's affection.
મેનો યા વાટોટો	છોકરાંઓના દાંત	The children's teeth.
મઝીવા યા કિપોફુ	આંધળા માણસનું દૂધ	The blind man's milk.
જીબુ લા મ્ઝુન્ગુ	સાહેબલોકનો જવાબ	The European's answer.

(B) "પૃચ્છાવાચક સર્વનામ" ને લગતાં વાક્યો.

હુન્ડા લાન્ગુ બીવુ	મારું ફળ પાકેલું છે.*	My fruit is ripe.
શોકા લાકે બાલી	તેનો કુહાડો તેજ છે.*	His axe is sharp.
આલીપેન્ડા માચુન્ગા યાગ્મો	તેણે તેઓની નારંગીઓ પસંદ કીધી	He liked their oranges.
નાગ્મોના હુંદ્ઝુ લાકે	હું તેનું છિદ્ર જોઉંછું	I see its hole.
નાલીચુકુઆ માચુન્ગા યાકે	હું તેની નારંગીઓ લઈ ગયો	I carried his oranges.
ઉટાટવા માચુન્ગા યેહુ	તું અમારી નારંગીઓ લેશે	You (*sing.*) will take our oranges.
મ્રાચુકીઆ મઊઆ યેહુ ?	તમે અમારાં ફૂલોને ધિક્કારશો કે ?	Will (*pl.*) you despise our flowers?
આમેશીચા માહુન્ડા યાન્ગુ	તેણે મારાં ફળ સંતાડ્યાંછે	He has hidden my fruits.

(C) "ઓતે" "એંએ" તથા "એંએવે" શબ્દોને લગતાં વાક્યો.

માઝુમઝુમઝો યોટે	સઘળી ગમતો, સઘળી રમુ- [જે	All amusements.
જીબુ લેંએવે	જવાબ પોતે	The answer itself.
માપીપા યેંએવે	પીપો પોતે	The barrels themselves.
માપીપા યેંએ માજી	પાણીવાળાં પીપ	The barrels with water.
પીપા લેંએ મફુટા	તેલવાળાં પીપ [દેછે	The barrel with oil.
માજીપુ યોટે યાનીઊમા	સઘળાં ગુંમડાં મને દુઃખ-	All the boils hurt me.
લેટે માબાકુલી યોટે	સઘળાં પ્યાલાં લાવ	Bring all the basins.
સીકીઓ લેંએવે	કાન પોતે	The ear itself.
માસીકીઓ યેંએવે	કાન (*pl.*) પોતે	The ears themselves.

બોધપાઠ ૪૭ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોનીસાથે તત્પદાપેક્ષકસર્વનામ.

The Relative Pronoun with the Nouns of "Ma" Class.

૧૮૭. સ્વાહીલીમાં તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ જ્યારે ક્રિયાપદની સાથે આવે ત્યારે તે ભૂત, ભવિષ્ય, તથા ચાલુવર્તમાન કાળ શિવાય બીજા કોઈ કાળનીસાથે જવલેજ વપરાયછે, (જુઓ કલમ ૮૪).

૧૮૮. મા વર્ગનાં નામોનીસાથે સંબંધ રાખનાર તત્પદાપેક્ષક સર્વનામને માટે એકવચનમાં લો તથા બહુવચનમાં યો ઉપસર્ગ વપરાયછે. તેઓ કર્તા તથા કર્મ તરફે એકસરખી રીતે આવેછે; જેમકે;—

---

* "છે"—જ્યારે સ્વાહીલીમાં કોઈ સર્વનામ વિશેષણથી આગળ આવે ત્યારે તેઓના અર્થ કરવામાં વારંવાર છે, છું, છો નામનાં હુ ની જાતનાં ક્રિયાપદ લાગુ પડેછે. (જુઓ કલમ ૨૪ મી).

જીનો લીનાલોઊમા	દાંત જે દરદ કરેછે; જે દાંત દરદ કરેછે તે	The tooth which is aching.
જીનો લીલીલોઊમા	દાંત જેણે દરદ કીધું; જે દાંત દુખ્યું તે	The tooth which ached.
જીનો લીટાકલોઊમા	દાંત જે દરદ કરશે: જે દાંત દુખશે તે	The tooth which will ache.
મેનો યાનયોઊમા	દાંતો જેઓ દરદ કરેછે	The teeth which are aching.
મેનો યાલીયોઊમા	દાંતો જેઓએ દરદ કીધું	The teeth which ached.
મેનો યોટાકયોઊમા	દાંતો જે દરદ કરશે	The teeth which will ache.
* સુફરીઆ નીલીલોનુનુઆ અથવા નીલીલોનુનુઆ સુફરીઆ	તપેલું જે મેં ખરીદ કીધું અથવા જે તપેલું મે ખરીદ કીધું તે	The pot which I bought, or The pot I bought.
માસુફરીઆ નીલીયોનુનુઆ	તપેલાં જે મેં ખરીદ કીધાં	The pots which I bought.
નીલીયલીનુનુઆ સુફરીઆ	હું જેણે તપેલું ખરીદ કીધું	I who bought the metal pot.
માસુફરીઆ નીલીયયાનુનુઆ	હું જેણે તપેલાંખરીદ કીધાં	I who bought the metal pots.
પીપા લો લોટે	કોઈપણ પીપ, જે કોઈપણ પીપ	Any bariel whatever.
માપીપા યો યોટે	કોઈ પણ પીપ, જે કોઈપ[ણ પીપો	Any barrels whatever.

અભ્યાસપાઠ ૫૧ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. માશાવરી નીલીયોયાપોકેઆ. ૨. બાકુલી નીલીલોલીવુન્જા. ૩. માફુટા ઉનાયોયા મીમીના. ૪. હાન્ગા વાનાલોલીટવેકા. ૫. હાન્ગા વાનાલોલીટવેકા સાસા. ૬. હાન્ગા લીનાલોટવેકવા. ૭. હાન્ગા લીટાકલોટવેકવા ૮. માગાનો ટુલીયોગાકાંઈઆં (વેવે ના મીમી). ૯. માલોઝી યાલીયો એોકોટવા. ૧૦. માલોઝી યાનાયો એોકોટવા. ૧૧. શોકા લીટાકલોઉકાટા મ્ટી હુલે. ૧૨. કનીસા ટુ નાલોલીજેન્ગા કટીકા મ્જી.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. જે શિખામણ (સલા) મને મળી તે. ૨. પ્યાલું જે મેં ભાગ્યું. ૩. તેલ જે તું રેડેછે (આતેછે). ૪. સઢ જે તેઓ ચઢાવેછે. ૫. સઢ જે તેઓ હમણા ચઢાવેછે (ચાલુ વર્તમાન). ૬. સઢ જે ચઢાવાયછે (ચઢાવવામાં આવેછે). ૭. સઢ જે ચઢાવાશે (ચઢાવવામાં આવશે). ૮. જે કરાર આપણે કીધા તે. ૯. બદામો જે ચુંટાઈ હતી (ચુંટવામાં આવી હતી). ૧૦. બદામો જે ચુંટવામાં આવેછે, (ચુંટાયછે). ૧૧. કુહાડો જે પેલું ઝાડ કાપી નાંખશે. ૧૨. દેવલ જે અમે શેહરમાં બાંધીએ છીએ.

* "સુફરીઆ નીલીલોનુનુઆ" એ વાક્યને ઝંગબારનાં ઘણાં લોકો આ પ્રમાણે બોલેછે: —"સુફરીઆ નીલીઓનુનુઆ" કારણકે ત્યાંનાં કેટલાક લોકો તત્પદાપેક્ષક સર્વનામને માટે અજાણપણે હમેશાં ઓ ઉપસર્ગ વાપરેછે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. The advices which I received. 2. The basin which I broke. 3. The oil which you (*sing.*) are pouring. 4. The sail which they hoist. 5. The sail which they are hoisting now. 6. The sail which is hoisted, or the sail which is being hoisted. 7. The sail which will be hoisted. 8. The agreement which we made. 9. The almonds which were picked up. 10. The almonds which are picked up (or which are being picked up). 11. The axe which will cut down that tree. 12. The church which we are building in the town.

બોધપાઠ ૪૮ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોની સાથે નિષેધાર્થક રૂપનો ઉપયોગ.

The use of negative forms with the Nouns of "Ma" class.

૧૮૯. આગળ આવી ગયેલાં સઘળાં નિષેધાર્થક રૂપ જ્યારે મા વર્ગનાં નામોની સાથે આવે ત્યારે તેઓમાંનાં ઘણાં ખરાંઓને માટે એકવચનમાં હલી તથા બહુવચનમાં હયા નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વપરાયછે, પણ નિષેધાર્થક આજ્ઞાર્થ, સંશયાર્થ તથા તત્પદાપેક્ષક સર્વનામનાં રૂપને માટે એકવચનમાં લીસી તથા બહુવચનમાં યાસી નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વપરાયછે; એ શિવાય બીજી સર્વે હકીકત આગળ આવી ગયેલાં નિષેધાર્થક રૂપો પ્રમાણેજ જાણવી (જુઓ બોધપાઠ ૨૮ થી ૩૫ સુધી) જેમકે;—

ટોને હલીઅન્ગુકી	ટીપું પડતું નથી	The drop does not fall (or the drop is not falling).
માટોને હયાઅન્ગુકી	ટીપાં પડતાં નથી	The drops do not fall (or the drops are not falling).
ટોને હલીકુઅન્ગુકા	ટીપું પડ્યું નહિ	The drop did not fall.
માટોને હયાકુઅન્ગુકા	ટીપાં પડ્યાં નહિ	The drops did not fall.
ડાન્ગા હલીકુશુસ્વા	સઢ ઊતારવામાં આવ્યું નહોતું	The sail was not lowered.
માડાન્ગા હયાકુશુસ્વા	સઢો ઉતારવામાં આવ્યાંનહોતાં	The sails were not lowered.
ટોને હલીટાઅન્ગુકા	ટીપું પડશે નહિ	The drop will not fall.
માટોને હયાટાઅન્ગુકા	ટીપાં પડશે નહિ	The drops will not fall.
ડાન્ગા હલીટાશુસ્વા	સઢ ઉતારવામાં આવશે નહિ	The sail will not be lowered.
માડાન્ગા હયાટાશુસ્વા	સઢો ઉતારવામાં આવશે નહિ	The sails will not be lowered.
જીનો હલીઊમી	દાંત દુખતું નથી	The tooth does not ache.
જીનો હલીકુઊમા	દાંત દુખ્યું નહિ (નથી)	The tooth did not ache.
જીનો હલીટાઊમા	દાંત દુખશે નહિ	The tooth will not ache.

મેનો હયાકુ ઉમા	દાંતો દુખ્યા નહિ અથવા દુખ્યા નથી	The teeth did not ache, or have not ached,
મેનો હયાટા ઉમા	દાંતો દુખશે નહિ	The teeth will not ache.
યાઈ લીસીઓઝે	ઈંડું ખરાબ થાય નહિ (સડીજાય નહિ) અથવા ઈંડાંને ખરાબ થવા દેતા નહિ	(That) the egg may not go bad, or Let not the egg go bad.
માયાઇ યાસીઓઝે	ઈંડાં ખરાબ થાય નહિ અથવા ઈંડાંને ખરાબ થવા દેતા નહિ	(That) the eggs may not go bad, or Let not the eggs go bad.
જીનોલીસીલી ઉમા	દાંત જે દુખતું નથી દાંત જે દુખ્યું નહિ દાંત જે દુખશે નહિ	The tooth which does not ache. The tooth which did not [ache. The tooth which will not [ache.
મેનો યસીયો ઉમા	દાંતો જેઓ દુખતાં નથી દાંતો જેઓ દુખ્યાં નહિ દાંતો જેઓ દુખશે નહિ ઇ- [ત્યાદિ.	The teeth which do not [ache. The teeth which did not ache. The teeth which will not [ache.

અભ્યાસપાઠ ૫૨ મો.

"મા" વર્ગનાં નામોની સાથે આવતાં નિષેધાર્થક રૂપને લગતાં વાક્યો.

Phrases showing the use of the negative forms with the Nouns of "Ma" class.

૧. માઝ્વો હાયા હયાનીસુમ્બુઈ. ૨. માઝુમઝુમ્ઝો હાયા હયાનીપેન્ડેઝી. ૩. પીપા હલીઝામી. ૪. માપીપા હયાઝામી. ૫. માસીકીઓ હયાઓની. ૬. માંચો હયૂસીકીઈ. ૭. બાકુલી હલીકુ ફીકા. ૮. શોકા હલીકુની ઉમા. ૯. તલાસીમુ હલીકુમધુરૂ. ૧૦. માડાવા ચુન્ગુ હયાકુનીપોંયાં. ૧૧. માનનાસી હયાટાઓઝા. ૧૨. માજુટો હાયા હયાટાની-ફાઆ. ૧૩. મારાઈઝી હાયા હયાટામપેન્ડેઝા સાના. ૧૪. મારાઈઝી યંકો હયાટા-મેપેન્ડેઝા સુલતાની. ૧૫. ટોને હલીજાઅન્ગુકા. ૧૬ માટોને હયાજાઅન્ગુકા. ૧૭. માયાઈ (મયાઈ) હયાજાપીકવા. ૧૮. માજાની (મજાની) હયાજાકઉકા. ૧૯. માજાની હયાજા-કઉકા બાડો. ૨૦. માજી હયાજા ચેમકા બાડો. ૨૧. માયાઈ યાસીઓઝે. ૨૨. મા-યાઈ યાસીઓઝે. ૨૩. માચુન્ગા યાસીઅન્ગુકે. ૨૪. માચુન્ગા યાસીઅન્ગુકે.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. આ બાબતો મને કંટાળો આપતી નથી. ૨. આ ગમતો મને ખુશ કરતી નથી. ૩. પીપ ડૂબી જતું નથી. ૪. પીપો ડૂબી જતા નથી. ૫. કાનો જોતા નથી. ૬. આંખો સાંભળતી નથી. ૭. પ્યાલું પહોંચ્યું નહિ. ૮. કુહાડાએ મને ઈજા દીધી નહિ. ૯. તાવિયે

(મંત્રેલા માંદળિયાએ) તેને હરકત કીધી નહિ (તેને કાંઈ નુકસાન કીધું નહિ). ૧૦. કડવી દવાઓએ મને સારો કીધો નહિ. ૧૧. અનનાસો સડી જશે નહિ. ૧૨. આ દિલગીરી મને ફાયદો આપશે નહિ. ૧૩. આ બયેતો તેને બહુ ખુશી કરશે નહિ. ૧૪. તારા બયેતો સુલતાનને ખુશ કરશે નહિ. ૧૫ ટીપું હજી પડ્યું નથી. ૧૬. ટીપાં હજી પડ્યાં નથી. ૧૭. ઈંડાં હજી રંધાયાં નથી. ૧૮. ઘાસ હજી સૂકઈ ગયું નથી. ૧૯. ઘાસ હજી સૂધી સૂકાઈ ગયું નથી. ૨૦. પાણી હજી સૂધી ઉકાળ્યું નથી (થોડી વાર છે). ૨૧. ઈંડાં સડી જાય નહિ. ૨૨. ઈંડાંને સડી જવા દેતા નહિ. ૨૩. નારંગીઓ પડે નહિ. ૨૪. નારંગીઓને પડવા દેતા નહિ.

ENGLISH TRANSLATION.

1. These circumstances do not annoy me. 2. These amusements do not please me. 3. The barrel does not sink. 4. The barrels do not sink. 5. The ears do not see. 6. The eyes do not hear. 7. The basin (or the cup) did not arrive. 8. The axe did not hurt me. 9. The amulet did not harm him. 10. The bitter medicines did not cure me. 11. The pine-apples will not go bad. 12. This regret will not avail me. 13. These verses will not please him much. 14. Your (*sing.*) verses will not please the Sultan. 15. The drop has not yet fallen. 16. The drops have not yet fallen. 17. The eggs are not yet cooked. 18. The grass has not yet got dry. 19. The grass has not got dry as yet. 20. The water has not boiled as yet. 21. The eggs may not go bad. 22. Let not the eggs go bad. 23. The oranges may not fall down. 24. Let not the oranges fall down.

બોધપાઠ ૪૯ મો.

વર્ગ ૭ મો (Class 7th).

"ન" વર્ગ.

૧૯૦. સ્વાહીલીમાં ઘણાં ખરાં બધાં **ભાવવાચકનામ** તથા જે **નામોનો** પ્રથમાક્ષર ઉ હોય તેઓ શિવાય જે શબ્દો એકવચન તથા બહુવચન બન્નેમાં એકજ રૂપે વપરાય તેઓ હમેશાં "ન" વર્ગમાં ગણાયછે; જેવાકે;—

એકવચન.			બહુવચન.		
નાઝી	નાળિયેર	A cocoanut.	નાઝી	નાળિયેરો	Cocoanuts.
ન્દો	બાલદી, ડોલ	A bucket.	ન્દો	બાલદીઓ	Buckets.
ન્ગોઝી	ચામડું, ચામડી	A hide.	ન્ગોઝી	ચામડાં	Hides.
ઞુમ્બા or ન્યુમ્બા	ઘર	A house.	ઞુમ્બા or ન્યુમ્બા	ઘરો	Houses.

૧૯૧. જે શબ્દો ઊપર કહ્યાપ્રમાણે બન્ને **વચનમાં** એકજ રૂપે વપરાયછે તેઓને **"ન" વર્ગનાં નામો** એવું અભિધાન આપવાનું કારણ એ છે કે તેઓમાંના કેટલાક શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર હમેશાં ન હોયછે, અને કેટલાક શબ્દોમાં એ ન અક્ષર સ્વરની પૂર્વે બદલાઈને ઞ થાયછે, અને કેટલાકમાં મ બોલાયછે, તો પણ તેઓ અનુનાસિક હોવાથી ઘણે દરજ્જે

ન અક્ષરના ઉચ્ચારને મળતા રહેછે; અને કેટલાક શબ્દોમાં ચોક્કસ વ્યંજનોની પૂર્વે એ ન આદ્યાક્ષર તદ્દન પડતો મુકાયછે (જુઓ નીચે આપેલા શબ્દોની ટીપ); એ સર્વે બાબતો ઉપરથી વિચાર કરતાં એવા શબ્દોને ન વર્ગ શિવાય બીજા કોઈ વર્ગનું નામ આપવું વધારે લિયાકત ભરેલું જણાતું નથી.

૧૯૨. એ વર્ગના શબ્દોનો પ્રથમાક્ષર ન જ્યારે કોઈ બ અથવા ભ તથા વ અક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તે બદલાઈને મ બોલાયછે; જેમકે:—

ન્બેગુ	ને બદલે	મ્બેગુ	બી, બીજ	Seed or seeds.
ન્ભુચ્યા	,,	મ્ભુચ્યા	વરસાદ	The rain.
ગુમ્બા ન્બાયા	,,	ગુમ્બા મ્બાયા	ખરાબ ઘર	A bad house.
ગુમ્બા ન્વીલી અથવા ગુમ્બા ન્બીલી	ને બદલે	ગુમ્બા મ્વીલી અથવા ગુમ્બા મ્બીલી	બે ઘર	Two houses.

૧૯૩. જ્યારે ન પ્રથમાક્ષર કોઈ લ અથવા ર અક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તે લ અથવા ર અક્ષરો પોતે બદલાઇને ઠ બોલાયછે; જેમકે:—

ન્લીમી	ને બદલે	ન્ઠિમી	જબાનો	Tongues.
ન્રેફુ	ને બદલે	ન્ઠેફુ	લાંબું, ઊંચું	Long, high.

૧૯૪. ન પ્રથમાક્ષર જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષર (vowel) ની પૂર્વે આવે ત્યાં તે વારંવાર બદલાઈને ઞ બોલાયછે; જેમકે;—

ન્ડીઝી "ઞેખુન્ડુ"	રાતું કેળું	A red banana.

અભ્યાસપાઠ ૫૭ મો.

વર્ગ ૭ મો (Class 7th).

"ન" વર્ગના શબ્દોની ટીપ.

List of Words of the "N" Class.

હિસાબુ	હિસાબ, લેખું, ખાતું	An account.
દફતારી (ધફતારી)	દફતર, ચોપડો, વહી	An account book.
હેવા	હવા, પવનની લહેર	Air.
સદાકા (સડાકા)	સધકો, ખેરિયાત, બળીદાન	Alms, offering.
અમેરીકાનો (મરીકાનો)	અમેરીકાથી આવેલું કાપડ	American sheeting.
નાંગા	(વહાણનું) લંગર, નંગર	An anchor.
હંસીરા	ગુસ્સો, ક્રોધ	Anger.
પેમ્બે (ફ્રેમ્બે)	ખૂણો	An angle, a corner.
ચુન્ગુ	કીડી, (કીડીઓ)	An ant.
સીઆફુ	ભૂરા રંગની કીડી	A brown ant.
મ્ચવા	સફેદ રંગની કીડી, ઉધઈ	A white ant.

આની	(એકજાતનો ચાલાક) વાંદરો	An ape.
ન્ગુવુ	જોર, બળ, સત્તા, અધીકાર	Authority, strength, power.
ટુફે (ટુફે)	દડો	A ball.
ફારૂમ	નીરંગ, ભાર	A ballast.
ન્દીઝી	કેળાં, કેળાફળી	A banana (or bananas).
ન્ગામ્બો (ન્ગામ્બુ)	સામે બાજુનો કિનારો	The opposite bank.
બોરીતી (બોરીથી)	મુડથી, બારોટિયું	A beam, a roof, a pole.
ન્ડેવુ (ન્ડેવુ)	દાઢી	A beard.
એન્ગેલે	ઘંટ, ઘંટી	A bell.
જેનેઝા (જેનાઝા)	જનાજો, મુડદાં ઊપાડવાની ખાટલી	A bier.
ડામુ	લોહી, રૂધિર, રક્ત	Blood.
ન્દો	બાલદી, ડોલ	A bucket, a pail.
ન્ગાબ્બો	ઢાલ, બચાવ કરવાનો હથિયાર	A buckler, a shield.
શુગુલી (શુગલી)	કામ, ધંધો, રોજગાર	A business, an engagement.
સીઆગી	માખણ, મસ્કો, મલાઈ	Butter, cream.
કનીકી	આસમાની રંગનું કપડું	Blue calico.
શીટી (છીટી)	છીટ, છાપેલી છીટ	Printed calico.
કોફીઆ	ટોપી	A cap.
શેહેના	માલ, (વહાણમાં ભરેલું માલ)	Cargo.
ઝુલિયા (ઝુલીઆ)	ગાલીચો, શેત્રંજ	A carpet.
નસીબ	નસીબ, ચાનસ, બખ્ત	A chance, a lucky hit.
નઘરી (નઝરી)	મરજી, ઇચ્છા, નજર	Choice.
સા (સાઆ)	ઘડિયાલ (નાનું અથવા મોટું), કલાક	A clock, a watch, an hour.
ન્ગુઓ	લુગડાં, કાપડ	Clothes, cotton cloth.
જોહ (જોખ)	જબ્બો, અરબિસ્તાનનો જામ્મો	An Arab coat, a woollen robe.
કરાફુ (કરોફુ, ગરોફુ)	લવિંગ	Cloves.
નાઝી	નાળિયેર	A cocoanut.
કાહાવા	કાવો, કાફી	Coffee.
રંગી	રંગ	Colour, dye, paint.
હાલી	હાલત, સ્થિતી	A condition, a state.
સંદરૂસી (સંધરૂસી)	ચંદરૂસ	Copal, gum anime.
શાબા	તાંબુ, પીતળ	Copper, brass.
પેમ્બે (પેમ્બે)	ખુણો, કોણ	A corner, an angle.
પામ્બા	કપાસ, રૂ	Cotton.
થીરા (ધીરા)	હાથ, ધરતગજ	A cubit, about half a yard.
ધસ્તુરી	ચાલ, રિવાજ, દસ્તુર	A custom.
ટેન્ડે	ખજુર	Dry dates.
ટેન્ડે કાવુ	ખારક, સુકી ખારક	Dates.

સીકુ	દિવસ, રાત્રીદિવસ	A day (of 24 hours).
મ્માના	દિવસ, સુરજ ઊગ્યાથી અસ્ત પામ્યાસુધી	A day (of 12 hours).
ડેની	કરજ, લેહેણું	Debt.
સિથાહા	તુતક	Deck.
તફાઊતી (તફાવતી)	તફાવત, ફેર	Difference.
શીડા (શીધા)	મુશકેલી, દુઃખ, મેહેનત	Difficulty, distress, trouble.
તલાકા	તલ્લાક, છુટાછેડા	Divorce.
ન્ડોટો	સ્વપ્નું, ખ્વાબ [તે	A dream. [dance.
ન્ગોમા	ઢોલ, ઢોલવગાડી રમવું, નાચવું	A drum, a drumming, a
ઈન્છી (ન્છી)	મુલ્ક, ગામ, જમીન	A country, an earth, a land.
રાહા (રાહ)	આરામ, ચેન, ખુશી	An ease, a comfort, a joy.
ન્જા, (ંજા)	ભુખ, દુકાળ	Hunger, a famine.
હોફુ (ઓફુ)	ધાસ્તી, ભય	Fear, dread.
ટુપા	કાનસ	A file.
બન્ડેરા	વાવટો	A flag.
ફાઈડા	ફાયદો, લાભ	A gain, a profit.
બુસ્તાની	બાગ, વાડી	A garden.
સમલી	ઘી, ગરમ કરેલું માખણ	Ghee, clarified butter.
ઝવાદી	બક્ષિસ, નજરાણું, ભેટ	A gift, a token of remem-
ધાહાબુ (ઝાહાબુ)	સોનું	Gold. [brance.
ન્જુગુ (જુગુ)	સિંગાફળી, ભોંયસિંગ	A groundnut.
બુન્દુકી (બંદુકી)	બંદુક	A gun.
બારૂટી (બારૂતી)	બંદુકનો દારૂ	Gunpowder.
નુસુ (નુસ)	અડધું, અડધ ભાગ	A half.
લેસો	રૂમાલ	A handkerchief.
આફિયા	તનદુરસ્તી, સારી તબિયેત	Health, good health.
ન્ગામાં (ગામાં)	વહાણનો ભંડાર	The hold of a ship.
અસાલી	ગોળનું રસ	Syrup.
અસાલીયા બુકી	મધ	Honey.
હેશીમાં (હશીમાં)	માન, હશીમત, આબરૂ, ઇજત	Honour, respect.
જુમ્બા (જુમ્બા)	ઘર	A house.
સનાંમુ	મૂર્તિ, પૂતળું, છબી	An image, an idol, a picture.
સફારી	મુસાફરી, સફર	Travel, a journey, a voyage
ફુરાહા	ખુશી, આનંદ	A joy, a pleasure.
હકી	ઇન્સાફ, હક	Justice, right.
નામના (નમુના)	નમુનો, જાત, કિસમ	A pattern, a sort, a kind.
ન્ગાઝી	દાદર, સીડી, નિસરણી	A ladder.
તા	દીવો, બત્તી	A lamp.

શરીયા (શેરીઆ)	કાયદો, ધારો, શરા	A law, a rule.
રિસાસી	સીસું, ગોળી	Lead, a bullet.
એલીમું (ઇલિમું)	ઇલમ, વિદ્યા, મત	Learning, a doctrine.
ખરૂઆ	કાગળ, ચીઠી, ખત	A letter, a note, a document.
નુરૂ	રોશની, તેજ, નુર	A light.
છોકા	ચુનો	Lime.
હસારા	નુકસાની, ગેરફાયદો	A loss, a damage.
એમ્બે	આંબો, કેરી	A mango.
અલામા	નિશાની, માર્કો	A mark.
માઆનાં (માયના)	અર્થ, માયના	A meaning.
ડાવા (દાવા)	દવા, ઔસડ	A medicine.
ફેધા	પૈસા, નાણું, રૂપું	Money, silver.
ઇમ્બુ (ઇગ્બુ)	મચ્છર	A mosquito.
સિન્ધાનો	સોય, સૂઈ	A needle.
હબારી	સમાચાર, ખબરઅંતર	News.
સાઊતી (સાવતી)	આવાજ, ઘોંઘાટ, ગડબડ	Noise, voice, sound.
પુઆ (ફુઆ)	નાક	The nose.
હિસાબુ	હિસાબ, સંખ્યા	A number, an account.
અસીલી	અસલ, મૂળ, મૂળતત્ત્વ	An origin, a nature, a substance.
કરતાસી	કાગળ (કોરો કાગળ)	A paper.
અમાની	સલાસંપ, શાંતિ	Peace.
લુલુ	મોતી	A pearl.
કલામુ	કલમ, લેખણ	A pen.
ન્ગુઝો	થાંભલો· થમ્બ	A pillar, a column, a post.
સાહાની	રિકાબી	A plate.
ન્છા (ઇન્છા)	છેડો, અણી	A point, a thin end.
સુમુ	ઝેહેર, વિખ	A poison.
સીફા	વખાણ, સિફત· ચાલચલણ,	A eulogy, character.
થમાની	કિંમત, મુલ, ભાવ	A price, a value.
આહાદી (આહધી)	વચન, સુકન	A promise.
રોબો (રૂબો)	પા· ચોથો ભાગ	A quarter, the fourth part.
ફાઇડા (ફાયીડા)	ફાયદો	A profit.
મ્બુઆ (મ્બુઆ)	વરસાદ	Rain.
ઉમ્બુઆ (ઉમ્બુઆ)	કુત્તો	A dog.
ડીની (દીની)	દીન, ધર્મ, ભક્તિ, પૂજા	A religion, worship.
હાજા	અરજ, વિનંતી, ઇચ્છા	A request, a desire.
માલી	માલ, પૈસો, કબજો	Property, riches, possession.
ડારી (દારી)	છાપરૂં, છાજ	A roof, an upper floor

નફાસી	જગ્યા, વખત	A room, a space, a time.
કામ્બા (કામ્ભા)	દોરડું, રસી	A rope.
કુટુ	કાટ, મેલ	Rust.
પરાફુજો	ઇસ્ક્રૂ	A screw.
બાહારી	દરિયા, સમુદ્ર	The sea, an ocean.
સીરી	છુપું ભેદ, ખાનગી બાબત	A secret, secrecy, mystery.
આકીલી	અક્કલ, બુદ્ધિ	A sense, an intellect, the wits.
હાયા (હયા)	શરમ, અદબ, લાજ	Shame, modesty.
મરિકેબુ(મર્કેબુ)	વહાણ	A ship.
દલીલી	નિશાની, પૂરાવો, દલીલ	A sign, a mark, an evidence.
ઇશારા	ઇશારો, નિશાન	A sign, a signal.
ન્ગોઝી	ચામડું, ચામડી	A hide, a skin of leather.
ન્ડુઇ (ન્ડુઇ)	શિતળા, માતા	Small-pox.
સાબુની	સાબુન	Soap.
રોહો	જીવ, દિલ, જીંદગી	A soul, life.
ન્યોટા	તારો	A star.
હાલી	હાલત, બાબત, તનદુરસ્તી	A state, health, a circumstance.
ફીમ્બો (ફીમ્બો)	લાકડી	A stick.
મેઝા	ટેબલ, મેજ	A table.
લામી	ડીલ, ડામર	Tar.
દુરબીની (દુરબીની)	દુરબીન	A telescope.
હેમા (હેમા)	તમ્બુ	A tent.
કીઉ	તરસ	Thirst.
હન્ડાકી (હન્ડાકી)	ખાઈ, ચર, ખંદક	A trench, a ditch.
હિલા (હીલા)	યુક્તિ, હિકમત, કાવતરું	A trick, a stratagem.
મ્બોગા	વનસ્પતિ, ભાજીપાલો	A vegetable.
સીકી	સુરકો, ખટાણનો તેજાબ	Vinegar.
ન્જીઆ	રસ્તો, માર્ગ, ઉપાય	A way, a road, means.
કાબારી (કબારી)	લોઢાની ફાચર, ધાતુની લગડી	A wedge.
ન્ગાનો	ઘઉં	Wheat.
આજાબુ	અજાયબી	A wonder.
કાઝી	કામ, ધંધો, રોજગાર	A work, an employment.
જેરાહા (જરાહા)	જખમ	A wound.
ડવાટી	લખવાની મેજ (પેતા રાખવાની નાની પેટી)	A writing desk.

બોધપાઠ ૫૦ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણ.

Adjectives qualifying the Nouns of "N" class.

૧૯૫. ન વર્ગના નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોય (જુઓ બોધપાઠ ૧૪ મો) તો તેઓને સંબંધાર્થે બન્ને વચનમાં અ ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

એકવચન —	અલામા એઉપે	સફેદ નિશાન	A white mark.
બહુવચન —	,, ,,	સફેદ નિશાનો	White marks.

૧૯૬. પ્રથમાક્ષર સ્વરવાળાં બધાં વિશેષણમાંથી ફક્ત એક વિશેષણ એમા (સારૂં=good) જ્યારે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ન વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવવા અર્થે આવે ત્યારે તે જાણે કોઈ અનિયમિત વિશેષણ હોય એવી રીતિ તેનાં રૂપ તદન ફેરવાઈ જાયછે; જેમકે;—

એકવચન—	ગુમ્બા ન્જેમા (અથવા) ગુમ્બા ન્ગેમા	સારૂં ઘર	A good house.
બહુવચન—	,, ,, ,, ,, ,,	સારાં ઘર	Good houses.

૧૯૭. પ્રથમાક્ષર વ્યંજન વાળાં વિશેષણ જ્યારે ન વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવે ત્યારે જે નિયમો ન વર્ગનાં નામોને અર્થે આપેલાછે તેજ નિયમો તેઓને બન્ને વચનમાં લાગુ પડેછે, એટલેકે તેઓમાંના કેટલાંકને ન ઉપસર્ગ લાગેછે, તથા કેટલાંકમાં ન ઉપસર્ગ બદલાઈને મ બોલાયછે, તથા કેટલાંકને બિલકુલ કોઈ ઉપસર્ગ લાગતો નથી તેમજ કેટલાક શબ્દોની પૂર્વે ન અક્ષર આવવાથી તેઓના ઉચ્ચાર ફેરવાઈ જાયછે. (જુઓ બોધપાઠ ૪૯ મો) જેમકે;—

ઝુરી	નેબદલે	ન્ઝુરી	સુંદર, ખૂબસુરત	Fine, beautiful.
ગેની	,,	ન્ગેની	પરદેશી, અજાણ્યો	Foreign, strange.
ગુમુ	,,	ન્ગુમુ	કઠણ, સખ્ત	Hard.
ઝીટો	,,	ન્ઝીટો	ભારે, તોલદાર	Heavy.
ડોગો	,,	ન્ડોગો	નાનું, થોડું	Little, small, young.
ઝીમા	,,	ન્ઝીમા	આખું, પૂર્ણ, નિરોગી	Whole, perfect, sound.
રેફુ	,,	ન્ડેફુ	(ક્રમ ૧૯૩) લાંબુ	Long.
બાયા	,,	મ્બાયા	ખરાબ	Bad.
વીવુ	,,	મ્વીવુ	આળસુ	Idle.
બીચી	,,	મ્બીચી	કાચું, કચકું	Raw, fresh.
બીવુ	,,	મ્બીવુ	પાકેલું, પુખ્ત	Ripe.
બોવુ	,,	મ્બોવુ	સડેલું	Rotten.
			ઉઘાડું, ખાલી, ફક્ત	Bare, empty, only.
કુપુ	,,	કુપુ	કડવું, તિખું	Bitter.
ચુન્ગુ	,,	ચુન્ગુ	પહોળું, ચોકસુ	Broad, flat.
પાના	,,	પાના		

કુઉ	નેબદલે કુઉ	મ્હોટું, મુખ્ય	Great, chief.
કાવુ	,, કાવુ	સુકું, સુકેલું	Dry.
છાછે	,, છાછે	થાડું, થાડાં	A little, few.
ખાલી	,, ખાલી	વિક્રાળ, તેજ, ગુસ્સેદાર	Fierce, sharp.
ખુબા	,, ખુબા	મ્હોટું, જબરૂં	Large, big.
ફુપી	,, ફુપી	ટુંકું, ઠીંગણું	Short.
ટામુ	,, ટામુ	મીઠું, મીઠાશવાળું	Sweet.
નેને	,, નેને	જાડું, ધાટું	Thick.
કુકૂ	,, કુકૂ	જૂનું, ઘસાઈ ગયેલું	Old, worn out.

પ્રથમાક્ષર વ્યંજનવાળાં બધાં વિશેષણમાંથી નીચે આપેલાં માત્ર બે વિશેષણ અત્રે અનિયમિત ગણાયછે, કારણ કે તેઓ જ્યારે **ન** વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને ઉપર કહેલા નિયમો લાગુ પડી શકતા નથી, જેમકે;—

પીઆ નેબદલે	ઉમ્પીઆ	નવું, કોરૂં	New.
વાઝી ,, (ક્રમ ૧૯૨)	વાઝી	ખુલ્લું, ઉઘાડું	Open.

૧૯૮. "**ન**" વર્ગનાં **નામોની** સાથે આવનારાં સંખ્યાવાચક વિશેષણને જે નિયમો આ બોધપાઠમાં ગુણવાચક વિશેષણને માટે ઉપર કહી ગયા છિયે તેજ નિયમો લાગુ પડેછે અને તેઓનાં રૂપ નીચે પ્રમાણે થાયછે;

મોજા	એક	One	સીતા	છ	Six
મ્બીલી	બે	Two	સબા	સાત	Seven
ટાટુ	ત્રણ	Three	નાને	આઠ	Eight
ન્ને (ઇન્ને)	ચાર	Four	કેન્ડા	નવ	Nine
થાનો (થાનું)	પાંચ	Five	કુમી	દશ	Ten.

અભ્યાસપાઠ ૫૪ મો.

નીચેનાં વાક્યોનો સ્વાહીલીમાં તરજુમો કરો.

Translate the following phrases into Swahili.

૧. એક મચ્છર	One mosquito.	૧૦. ઘણી જગ્યા	Much space.
૨. પાંચ મચ્છર	Five mosquitoes.	૧૧. લાંબા ઇસ્ક્રુ [વાડી	Long screws.
૩. સારાં સમાચાર	Good news.	૧૨. સુંદર બાગ, સુંદર	A fine garden.
૪. લાંબુ નાક	A long nose.	૧૩. મ્હોટાં ચામડાં	Large hides.
૫. આઠ કાગલ (લખેલાં)	Eight letters.	૧૪. મ્હોટું ચામડું	A large hide.
૬. રૂપાળાં મોતી	Beautiful pearls.	૧૫. નરમ સાબુન	Soft soap.
૭. સારી કલમ [ચુથાંશ	A good pen.	૧૬. નાના તારા	Small stars.
૮. પોણો (॥।) ત્રણચ-	Three-quarters($\frac{3}{4}$).	૧૭. ખરાબ હાલત	A bad state.
૯. સારાં છાપરાં	Good roofs.	૧૮. લાંબી લાકડી	A long stick.

બોધપાઠ ૫૦ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણ.

Adjectives qualifying the Nouns of "N" class.

૧૯૫. **ન** વર્ગના **નામોનો** ગુણ બતાવનારાં વિશેષણનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોય (જુઓ બોધપાઠ ૧૪ મો) તો તેઓને સંબંધાર્થે બન્ને વચનમાં ન ઉપસર્ગ લાગેછે: જેમકે;—

એકવચન —	અલામા એઉપે	સફેદ નિશાન	A white mark.
બહુવચન —	„ „	સફેદ નિશાનો	White marks.

૧૯૬. પ્રથમાક્ષર સ્વરવાળાં બધાં વિશેષણમાંથી ફક્ત એક વિશેષણ **એમા** (સારૂં=good) જ્યારે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે **ન** વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવવા અર્થે આવે ત્યારે તે જાણે કોઈ અનિયમિત વિશેષણ હોય એવી રીતે તેનાં રૂપ તદન ફેરવાઈ જાયછે: જેમકે;—

એકવચન—ગુમ્બા ન્જેમા (અથવા) ગુમ્બા ન્ગેમા	સારૂં ઘર	A good house.
બહુવચન— „ „ „ „ „	સારાં ઘર	Good houses.

૧૯૭. પ્રથમાક્ષર વ્યંજન વાળાં વિશેષણ જ્યારે **ન** વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવે ત્યારે જે નિયમો **ન** વર્ગનાં **નામોને** અર્થે આપેલાછે તેજ નિયમો તેઓને બન્ને વચનમાં લાગુ પડેછે, એટલેકે તેઓમાંના કેટલાંકને **ન** ઉપસર્ગ લાગેછે, તથા કેટલાંકમાં **ન** ઉપસર્ગ બદલાઈને **મ** બોલાયછે, તથા કેટલાંકને બિલકુલ કોઈ ઉપસર્ગ લાગતો નથી તેમજ કેટલાક શબ્દોની પૂર્વે **ન** અક્ષર આવવાથી તેઓના ઉચ્ચાર ફેરવાઈ જાયછે. (જુઓ બોધપાઠ ૪૯ મો) જેમકે;—

ઝુરી	નેબદલે	**ન્ઝુરી**	સુંદર, ખૂબસુરત	Fine, beautiful.
ગેની	„	**ન્ગેની**	પરદેશી, અજાણ્યો	Foreign, strange.
ગુમુ	„	**ન્ગુમુ**	કઠણ, સખ્ત	Hard.
ઝીટો	„	**ન્ઝીટો**	ભારે, તાલદાર	Heavy.
ડોગો	„	**ન્ડોગો**	નાનું, થોડું	Little, small, young.
ઝીમા	„	**ન્ઝીમા**	આખું, પૂર્ણ; નિરોગી	Whole, perfect, sound.
રેફુ	„	**ન્દેફુ**	(ક્રમ ૧૯૩) લાંબુ	Long.
બાયા	„	**મ્બાયા**	ખરાબ	Bad.
વીવુ	„	**મ્વીવુ**	આળસુ	Idle.
બીચી	„	**મ્બીચી**	કાચું, કચકું	Raw, fresh.
બીવુ	„	**મ્બીવુ**	પાકેલું, પુખ્ત	Ripe.
બોવુ	„	**મ્બોવુ**	સડેલું	Rotten.
હુપુ	„	**હુપુ**	ઊઘાડું, ખાલી; ફકત	Bare, empty, only.
ચુન્ગુ	„	**ચુન્ગુ**	કડવું, તિખ્ખું	Bitter.
પાના	„	**પાના**	પહોળું, ચોકળું	Broad, flat.

કુઉ નેબદલે કુઉ	મ્હોટું, મુખ્ય	Great, chief.
કાવુ „ કાવુ	સુકું, સુકેલું	Dry.
છાછે „ છાછે	થોડું, થોડાં	A little, few.
ખાલી „ ખાલી	વિક્રાળ, તેજ, ગુસ્સેદાર	Fierce, sharp.
ખૂબા „ ખુબા	મ્હોટું, જબરૂં	Large, big.
કુપી „ કુપી	ટુંકું, ઠીંગણું	Short.
ટામુ „ ટામુ	મીઠું, મીઠાશવાળું	Sweet.
નેને „ નેને	જાડું, ધાટું	Thick.
કુકૂ „ કુકૂ	જૂનું, ઘસાઈ ગયેલું	Old, worn out.

પ્રથમાક્ષર વ્યંજનવાળાં બધાં વિશેષણમાંથી નીચે આપેલાં માત્ર બે વિશેષણ અત્રે અનિયમિત ગણાયછે, કારણ કે તેઓ જ્યારે **ન** વર્ગનાં **નામો**નો ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓને ઉપર કહેલા નિયમો લાગુ પડી શકતા નથી, જેમકે;—

પીઆ નેબદલે	ઉમ્પીઆ	નવું, કોરૂં	New.
વાઝી „ (કલમ ૧૯૨)	વાઝી	ખુલ્લું, ઉઘાડું	Open.

૧૯૮. "**ન**" વર્ગનાં **નામો**ની સાથે આવનારાં સંખ્યાવાચક વિશેષણને જે નિયમો આ બોધપાઠમાં ગુણવાચક વિશેષણને માટે ઉપર કહી ગયા છિયે તેજ નિયમો લાગુ પડેછે અને તેઓનાં રૂપ નીચે પ્રમાણે થાયછે;

મોજા	એક	One	સીતા	છ	Six
મ્બીલી	બે	Two	સબા	સાત	Seven
ટાટુ	ત્રણ	Three	નાને	આઠ	Eight
ન્ને (ઇન્ને)	ચાર	Four	કેન્ઢા	નવ	Nine
થાનો (થાનું)	પાંચ	Five	કુમી	દશ	Ten.

અભ્યાસપાઠ ૫૪ મો.

નીચેનાં વાક્યોનો સ્વાહીલીમાં તરજુમો કરો.

Translate the following phrases into Swahili.

૧. એક મચ્છર	One mosquito.	૧૦. ઘણી જગ્યા	Much space.
૨. પાંચ મચ્છર	Five mosquitoes.	૧૧. લાંબા ઇસ્ક્રુ	Long screws.
૩. સારાં સમાચાર	Good news.	૧૨. સુંદર બાગ, સુંદર [વાડી	A fine garden.
૪. લાંબું નાક	A long nose.	૧૩. મ્હોટાં ચામડાં	Large hides.
૫. આઠ કાગલ (લખેલાં)	Eight letters.	૧૪. મ્હોટું ચામડું	A large hide.
૬. રૂપાળાં મોતી	Beautiful pearls.	૧૫. નરમ સાબુન	Soft soap.
૭. સારી કલમ	A good pen.	૧૬. નાના તારા	Small stars.
૮. પોણો (॥।.) ત્રણચ-[તુર્થાંશ	Three-quarters ($\frac{3}{4}$).	૧૭. ખરાબ હાલત	A bad state.
૯. સારાં છાપરાં	Good roofs.	૧૮. લાંબી લાકડી	A long stick.

૧૯. પહોળી મેજો	Broad tables.
૨૦. સફેદ તંબુઓ	White tents.
૨૧. ટુંકો રસ્તો	A short way.
૨૨. પાકેલા ઘઊં	Ripe wheat.
૨૩. ભારે લંગરો	Heavy anchors.
૨૪. મીઠાં કેળાં	Sweet bananas.
૨૫. લાંબી દાઢી	A long beard.
૨૬. કાળું લોહી	Black blood.
૨૭. નાની બાલદી	A small bucket.
૨૮. નાની બાલદીઓ	Small buckets.
૨૯. મોટો ગાલીચો	A large carpet.
૩૦. સફેદ રંગ	A white colour.
૩૧. છ સોય, છ સૂઆ	Six needles.
૩૨. દશ દિવસ	Ten days.
૩૩. ઘણાં સ્વપ્નાં	Many dreams.
૩૪. નવા વાવટા	New flags.
૩૫. કાળી નિશાની	A black mark.
૩૬. સફેદ રૂપું	White silver.
૩૭. અણીદાર સોય	A sharp needle.
૩૮. મોટી કિમ્મત	A large price.
૩૯. મોટી કિમ્મતો	Large prices.
૪૦. હુસ્યારી ભરેલી યુક્તિ	A cunning trick.
૪૧. રાતું કાટ	Red rust.
૪૨. ઘણું જોર (બળ)	Much strength.
૪૩. ઘણી મોટી નુકસાનીઓ	Very great losses.
૪૪. મોટી મોટી ઘણી નુકસાનીઓ	Many great losses.
૪૫. મોટું ઘર	A large house.

સ્વાહીલી તરજુમો.

૧. હેમ્બુ મેઝા. ૨. હેમ્બુ થાનો. ૩. હબારી ન્જેમા. ૪. ૫ુમ્બા *ન્દેફુ. ૫. બરૂઆં નાને. ૬. લુલુ ન્ઝુરી. ૭. કલામુ ન્જેમા. ૮. રોબો હાકુ (અથવા) કાસ રોબો. ૯. ડારી ન્જેમા. ૧૦. નશાસી બીન્ગી. ૧૧. પરાફુજો ન્દેફુ. ૧૨. છામ્બા મ્ઝુરી. ૧૩. *ન્ગોઝી ખૂબા. ૧૪. *ન્ગોઝી ખૂબા. ૧૫. સામ્બુની ઓરોરો. ૧૬. ઓટા *ન્ડોગો. ૧૭. હાલી મ્બાયા. ૧૮. ફીમ્બો *ન્દેફુ. ૧૯. મેઝા પાના. ૨૦. એમાં જેઉપે. ૨૧. *ન્જીયા ફુપી. ૨૨. *ન્ગાનો મ્બીવુ. ૨૩. નાંગા *ન્ઝીટો. ૨૪. *ન્દીઝી ટામુ. ૨૫. *ન્ડેવુ *ન્દેફુ. ૨૬. ડામું એઉસી. ૨૭. *ન્દો *ન્ડોગો. ૨૮. *ન્દો *ન્ડોગો. ૨૯. ઝુલીયા ખૂબા. ૩૦. રન્ગી એઉપે. ૩૧. સિન્ધાનો સીતા. ૩૨. સીકુ કુમી. ૩૩. *ન્ડોટો બીન્ગી. ૩૪. બંન્દેરા ઉમ્પીઆ. ૩૫. અલમાં એઉસી. ૩૬. ફેધા એઉપે. ૩૭. સિન્ધાનો કાલી. ૩૮. થમાની ખૂબા. ૩૯. થમાની ખૂબા. ૪૦. હિલ્લા એરેવુ. ૪૧. કુટુ એખુન્ડુ. ૪૨. ન્ગુવુ બીન્ગી. ૪૩. હસારા ખૂબા સાના. ૪૪. હસારા ખૂબા બીન્ગી. ૪૫. ઝુમ્બા ખૂબા.

બોધપાઠ ૫૧ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો.

Personal prefixes used for the Nouns of "N" class.

૧૯૯ "ન" વર્ગનાં નામોને અર્થે આવતા પુરૂષવાચક સર્વનામોને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે એકવચનમાં "ઈ" તથા બહુવચનમાં "ઝી" ઉપસર્ગો વપરાયછે, જેઓ કર્તા તથા કર્મ તરીકે એકસરખી રીતે આવેછે; જેમકે ;—

---

* ન્ગોઝી, ન્ડોગો, ન્દેફુ, ન્જીઆ, ન્ગાનો, ન્ઝીટો, ન્દીઝી, ન્ડેવુ, ન્દેફુ, ન્દો, ન્ડોટો, ઇત્યાદિમાં "ન" પ્રથમાક્ષર બહુજ ટુંકો બોલાયછે, એટલેકે એ શબ્દોના ઉચ્ચાર બોલવામાં અંગોઝી, અંડોગો, અંદેફુ, અંજીઆ, અંગાનો, અંઝીટો, અંદીઝી, અંડેવુ, અંદો, અંડોટો, ઇત્યાદિ જેવા સંભળાયછે.

ન્યુમ્બા ઈમેઅન્ગુકા	ઘર પડી ગયુંછે	The house has fallen down.
ન્યુમ્બા ઝીમેઅન્ગુકા	ઘરો પડી ગયાંછે	The houses have fallen down
ન્યુમ્બા ઈનાઅન્ગુકા	ઘર પડેછે	The house is falling down.
ન્યુમ્બા ઝીનાઅન્ગુકા	ઘરો પડેછે	The houses are falling down.
નીમેઈનુનુઆ ન્યુમ્બા	મેં (તે) ઘર ખરીદ કીધુંછે	I have bought the house.
નીમેઝીનુનુઆ ન્યુમ્બા	મેં (તે) ઘરો ખરીદ કીધાંછે	I have bought the houses.
નીનાઈનુનુઆ ન્યુમ્બા	હું (તે) ઘર ખરીદ કરૂંછું	I am buying the house.
નીનાઝીનુનુઆ ન્યુમ્બા	હું (તે) ઘરો ખરીદ કરૂંછું	I am buying the houses.
(કલામુ) ઈમેઅન્ગુકા	તે (કલમ) પડી ગઈછે	It (the pen) has fallen.
(કલામુ) ઝીમેઅન્ગુકા	તેઓ (કલમો) પડી ગઈછે	They (the pens) have fallen.
નીમેઈઓના (કલામુ)	મેંતે જોઈછે (કલમ)	I have seen it (the pen).
નીમેઝીઓના (કલામુ)	મેં તેઓ જોઈછે (કલમો)	I haveseen them(the pens)

૨૦૦. એ ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષર (Vowel) ની પૂર્વે આવે ત્યારે એકવચનમાં "ઈ" ને બદલે "ય" તથાં બહુવચનમાં "ઝી" ને બદલે "ઝ" થાયછે; જેમકે;—

ન્યુમ્બા યાલીઅન્ગુકા	ઘર પડી ગયું	The house fell down.
ન્યુમ્બા ઝાલીઅન્ગુકા	ઘરો પડી ગયાં	The houses fell down.
ન્યુમ્બા *યાઅન્ગુકા	ઘર પડેછે	The house falls down.
ન્યુમ્બા *ઝાઅન્ગુકા	ઘરો પડેછે.	The houses fall down.

૨૦૧. એ ઉપસર્ગો જ્યારે ક્રિયાપદ શિવાય એકલા છુટક વપરાય ત્યારે તેઓના અર્થ કરવામાં વળી "છ" ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદો લાગુ પડેછે, જેને ઇંગ્રેજીમાં ટુ બી (to be) જાતનાં ક્રિયાપદ કહેછે (જૂઓ કલમ ૩૩-૧૭૯) જેમકે;—

ન્યુમ્બા ઈ ખૂબા	ઘર મોટું છે	The house is large.
ન્યુમ્બા ઝી ખૂબા	ઘરો મોટાં છે	The houses are large.

૨૦૨. પુરૂષવાચક સર્વનામ તરીકે વપરાતા ઉપસર્ગો જો કર્તા તરીકે વાપરવા હોય તો તેઓ હમેશાં ક્રિયાપદના બીજા બધા ઉપસર્ગોની પૂર્વે આવે, પણ જો કર્મ તરીકે વાપરવા હોયતો તેઓ ક્રિયાપદની આગળ અને બીજા બધા ઉપસર્ગોની પાછળ મૂકાય છે (જૂઓ કલમ ૧૯૯ માં ઉદાહરણો).

* "ય" તથા "ઝ" are the personal pronouns for the nouns of "N" class used before the vowel "આ" which shows the Indefinite Present tense.

અભ્યાસપાઠ ૫૫ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, & English phrases.

સૂચના—નીચેનાં વાક્યોમાં જે શબ્દની પૂર્વે "ન" અક્ષરનો અડધો ભાગ જોડાયલો હોય તેનો ઉચ્ચાર કરતાં "ન" અક્ષરને માત્ર અનુસ્વાર જેવો જરા નાકના આવાજે બોલવો.

Swahili	Gujarati	English
હિસાબુ ઝાનીપેન્દેઝા	હિસાબો મને ખુશ કરેછે	The accounts please me.
હિસાબુ યાનીપેન્દેઝા	હિસાબ મને ખુશ કરેછે	The account pleases me.
ફાઈડા યાનીપેન્દેઝા	ફાયદો મને ખુશ કરેછે	The profit pleases me.
ફાઈડા ઝાનીપેન્દેઝા	ફાયદા મને ખુશ કરેછે	The profits please me.
નાન્ગા ઈ ન્ઝીટો	(વહાણનું) લંગર ભારે છે	The anchor is heavy.
નાન્ગા ઝી ન્ઝીટો	લંગરો ભારે છે	The anchors are heavy.
વાલી ઝીપોકેઆ સદાકા	તેઓએ (તે) ખેરિયાતો લીધી	They received the alms.
બોરીથી ઝી ન્દેફુ	ભારોટિઆં લાંબાં છે	The (roof) beams are long.
નીમેઈસિકીઆ એન્ગેલે	મેં (તે) ઘંટ સાંભળ્યું છે	I have heard the bell.
ના ઈકીપીગા	અને ઘડિયાલ વાગ્યું	And the clock struck.
નાલીઝીનુનુઆ કરાફુ	મેં લવિંગ ખરીદ કીધાં	I bought the cloves.
ન્જા ઈનાનીઉમાં	ભૂખ મને ઈજા દેછે	I feel the pangs of hunger.
વાટાઈ ટવેકા બેંદેરા	તેઓ વાવટો ચહાવશે	They will hoist up the flag.
સીકુપાટા ફાઇડા	મને ફાયદો મળ્યો નહિ	I did not get profit.
નીમેપાટા હસારા	મને ખોટ થઇછે	I have suffered loss.
ટવાલીઈસિકીઆ સાઉતી અથવા ટુલીઈસિકીઆ સાઉતી	અમે (તે) ઘોંઘાટ સાંભળ્યું	We heard the noise.
ટુટાઈસિકીઆ સાઉતી	અમે (તે) ઘોંઘાટ સાંભળશું	We shall hear the noise.
ટુલીઝીઓના બેંદેરા	અમે (તે) વાવટા જોયા	We saw the flags.
બેંદેરા ઝીલીઓનવા	વાવટા જોવાયાહતા વાવટા જોવામાં આવ્યા હતા	The flags were seen.
બેંદેરા ઈમેઓનવા	વાવટો જોવાયોછે, (જોવામાં આવ્યોછે)	The flag has been seen.
બેંદેરા ઝીટાઓનવા	વાવટા જોવાશે (જોવામાં આવશે)	The flags will be seen.
બેંદેરા ઝીમેઓનવા	વાવટા જોવાયાછે, અથવા વાવટા જોવામાં આવ્યાછે	The flags have been seen.
નીનાઈઓના બેંદેરા	હું (તે) વાવટો જોઉંછું	I see the flag.
નીનાઝીઓના બેંદેરા	હું (તે) વાવટા જોઉંછું	I see the flags.

બોધપાઠ ૫૨ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોનીસાથે વપરાતા દર્શક તથા પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ.

Demonstrative and Interrogative Pronouns used with the Nouns of "N" class.

૨૦૩. "ન" વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર દર્શકસર્વનામને માટે એકવચનમાં

"હીઈ" (આ This) તથા "ઈલે" (તે, પેલા That, yonder) અને બહુવચનમાં "હીઝી" (આ These) તથા "ઝીલે" (તેઓ, પેલા Those) શબ્દો વપરાયછે; જેમકે;—

એકવચન.			બહુવચન.		
ગુમ્બા હીઈ	આ ઘર	This house.	ગુમ્બા હીઝી	આ ઘરો	These houses.
ગુમ્બા ઈલે	પેલું ઘર	That house.	ગુમ્બા ઝીલે	પેલાં ઘરો	Those houses.

એ દર્શકસર્વનામની વધારે હકીકત માટે જૂઓ કલમ ૨૧ મી તથા બોધપાઠ ૪૩ મો.

૨૦૪. **પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ** (The Interrogative Pronoun) કયો, કયી, કયું ઇત્યાદિ જ્યારે "ન" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેને માટે એકવચનમાં "ઈપી" તથા બહુવચનમાં "ઝીપી" શબ્દો વપરાયછે. (જૂઓ કલમ ૪૦ મી) જેમકે ;—

એકવચન.			બહુવચન.		
ગુમ્બા ઈપી?	કયું ઘર ?	Which house?	ગુમ્બા ઝીપી?	કયાં ઘરો?	Which houses ?

અભ્યાસપાઠ ૫૬ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, & English phrases.

ગુમ્બા ખૂબા હીઈ	આ મોટું ઘર	This large house.
ગુમ્બા ખૂબા હીઝી	આ મોટાં ઘરો	These large houses.
અજાબુ ખૂબા હીઈ	આ મોટી અજાયબી	This great wonder.
ગુમ્બા હીઈ ખૂબા	આ ઘર મોટું છે	This house is large.
ગુમ્બા હીઝી ખૂબા	આ ઘરો મોટાં છે	These houses are large.
અજાબુ હીઈ ખૂબા	આ અજાયબી મોટી છે	This wonder is great.
ઇશારા ઈલે	પેલી ઇશારત, પેલી નિશાની	That signal, yonder signal.
ગુમ્બા ઈપી?	કયું ઘર ?	Which house ?
ગુમ્બા ઝીપી?	કયાં ઘરો ?	Which houses ?
ન્ગોઝી કાવુ ઝીલે	પેલાં સૂકેલાં ચામડાં	Those dry hides.
ન્ગોઝી ઝીલે કાવુ	પેલાં ચામડાં સૂકેલાં છે	Those hides are dry.
એમ્બે ટામુ હીઝી	આ મીઠી કેરીઓ (આંબા)	These sweet mangoes.
એમ્બે હીઝી ટામુ	આ કેરીઓ(આંબા) મીઠી છે.	These mangoes are sweet.
તા ઉમ્પીઆ હીઈ	આ નવો દીવો, આ નવી બત્તી	This new lamp.
સિન્ધાનો ઝીપી ?	કઈ સોયો ?	Which needles?
સિન્ધાનો હીઝી	આ સોયો	These needles.
તા હીઝી ?	આ બત્તીઓ, આ દીવા	These lamps.
તા ઝીપી ?	કઈ બત્તીઓ? કયા દીવા?	Which lamps ?
બારૂતી હીઈ	આ (બંદુકનો) દારૂ	This gunpowder.
હેમાં ઝીલે	પેલા તમ્બુઓ	Those tents.

ઝુલીયા ઈપી ?	કયો ગાલીચો?	Which carpet ?
ઝુલિયા હીઈ	આ ગાલીચો; આ શેતરંજ	This carpet.
ન્ગુઆ હીઝી	આ લૂગડાં	These clothes.

બોધપાઠ ૫૭ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ રાખનાર છઠ્ઠી વિભક્તિ તથા ષષ્ઠચંત સર્વનામ તેમજ ઓઠે, એંએ, તથા એંએવે શબ્દો.

૨૦૫. સ્વાહીલીમાં છઠ્ઠી વિભક્તિને માટે આગળ કહી ગયા પ્રમાણે હમેશાં આ અવ્યયની પૂર્વે નામોના વર્ગ પ્રમાણે લાગુ પડતો ઉપસર્ગ ઉમેરીને વાપરેછે (જૂઓ કલમ ૬૭-૧૮૩).

૨૦૬. એ છઠ્ઠી વિભક્તિનો આ અવ્યય જ્યારે "ન" વર્ગનાં **નામોનાં એકવચન**ની સાથે આવે ત્યારે તેની પૂર્વે ય તથા **બહુવચન**ની સાથે આવે ત્યારે તેની પૂર્વે ઝ ઉપસર્ગ લાગેછે જેમકે ;—

ગુમ્બા યા અબ્દુલા	અબ્દુલાનું ઘર	Abdulla's house or the house of Abdulla.
ગુમ્બા ઝા અબ્દુલા	અબ્દુલાનાં ઘર	Houses of Abdulla or Abdulla's houses.

૨૦૭. **ષષ્ઠચંત સર્વનામો** (કલમ ૭૦) જ્યારે "ન" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેઓને માટે પણ એજ પ્રથમાક્ષરો ઉપસર્ગ તરીકે વપરાયછે; જેમકે;—

એકવચન.			બહુવચન.
ગુમ્બા યાન્ગુ	મારૂં ઘર	My house.	ગુમ્બા ઝાન્ગુ
ગુમ્બા યાકો	તારૂં ઘર	Your (*sing.*) house.	ગુમ્બા ઝાકો
ગુમ્બા યાકે	તેનું, તેણીનું ઘર	His or her house.	ગુમ્બા ઝાકે
ગુમ્બા યેતુ	અમારૂં ઘર, આપણું ઘર	Our house.	ગુમ્બા ઝેતુ
ગુમ્બા યેનું	તમારૂં ઘર	Your house.	ગુમ્બા ઝેનું
ગુમ્બા યાઓ	તેઓનું ઘર	Their house.	ગુમ્બા ઝાઓ
નાઝી યાન્ગુ	મારૂં નાળિયેર	My cocoanut.	નાઝી ઝાન્ગુ
કોફીઆ યાકે	તેની ટોપી	His cap.	કોફીઆ ઝાકે
કોફીઆ યેતુ	અમારી ટોપી	Our cap.	કોફીઆ ઝેતુ

ઓઠે, એંએ, તથા એંએવે શબ્દો.

૨૦૮. એ શબ્દો જ્યારે ન વર્ગનાં **નામોનો** ગુણ બતાવે ત્યારે તેઓની પૂર્વે એજ આદ્યાક્ષરો એટલે કે એકવચનમાં ય તથા બહુવચનમાં ઝ ઉપસર્ગો લાગેછે, જેમકે;—

ગુમ્બા યોઠે	સઘળું ઘર, આખું ઘર	The whole house.
ગુમ્બા ઝોઠે	સઘળાં ઘર	All the houses.
ગુમ્બા યેંએ મલાન્ગો	બારણાવાળું ઘર	The house with a door.
ગુમ્બા ઝેંએ મીલાન્ગો	બારણાવાળાં ઘરો	The houses with doors.
ગુમ્બા યેંએવે	ઘર પોતે	The house itself.
ગુમ્બા ઝેંએવે	ઘરો પોતે	The houses themselves.

૨૦૮. "પોતાની મેળે" (By itself, by themselves.) એ શબ્દનો અર્થ સ્વાહીલીમાં દર્શાવવા અર્થે ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજીની પેઠે હમેશાં ષષ્ઠયંત સર્વનામોની પૂર્વે "પેકે" (મેળે, જાતે Self or, selves) શબ્દ વપરાયછે (જૂઓ કલમ ૭૭) જેમકે;—

ગુમ્બા યાલીઅન્ગુકા પેકેયાકે	ઘર પોતાની મેળે પડી ગયું The house fell down of itself.
ગુમ્બા ઝાલીઅન્ગુકા પેકેયાઓ	ઘરો પોતાની મેળે પડીગયાં The houses fell down of themselves.
ગુમ્બા ઈમેઅન્ગુકા પેકેયાકે	ઘરપોતાની મેળે પડીગયુંછે, The house has fallen down of itself.
ગુમ્બા ઝીમેઅન્ગુકા પેકેયાઓ	ઘર પોતાનીમેળેપડીગયાંછે The houses have fallen of themselves.

અભ્યાસપાઠ ૫૭ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.
Swahili phrases.

૧. નીમેઓના હિસાબુ ઝાકે. ૨. નીઓનેશે દફતારી યાકો. ૩. બોરીથી ઝા ગુમ્બા યાન્ગુ. ૪. આલીમકાટા મ્ઝે ન્દેવું. ૫. શુગુલી યેઠુ ઓન્ગી. ૬. ન્ડોટો ન્જેમાં ઝેઠુ. ૭. ઠુપા ઝેનુ. ૮. તા ઝેનું ઝીનાવાકા. ૯. ફાંઈઆં કાઝી યાકો. ૧૦. નાયુકીઆ ઝવાદી ઝોઢે. ૧૧. એમાં ઝેએ બેંદરા. ૧૨. સીઆગી યેઠે ઈમેયેયુકા. ૧૩. વાલીઓના એમાં ઝેનું. ૧૪. સીસિકીઈ સાઉતી ઝાઓ. ૧૫. હટાનીઅમ્બીઆ સીરી ઝાકે. ૧૬. નીમેનુનુઆ ન્દીઝી ઝાકે ઝોટે. ૧૭. વાટોટો વાનાઝીપીગા એન્ગોલે મ્બીલી ઝેઠુ. ૧૮. આલીશુશા ન્દો યેઠુ કટીકા કિસીમા ચાકો. ૧૯. મબુકી આમેવા* કોફીઆ એખુન્ડુ યાન્ગુ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં તેના હીસાબો જોયાછે. ૨. તારો ચોપડો (વહી) મને દેખાડ. ૩. મારા ઘરના આડસરો. ૪. તેણે ઘરડા માણસની દાઢી કાપી (કાતરી). ૫. અમારૂં કામ ઘણું છે. ૬. અમારાં સારાં સ્વપ્નાં. ૭. તમારી કાનસો. ૮. તમારી બત્તીઓ (દીવા) બળેછે. ૯. તારૂં કામ કર. ૧૦. હું સઘળી બક્ષિસોને ધિક્કારૂં છું. ૧૧. વાવટાવાળા તંબુઓ. ૧૨. સઘળું માખણ પીગળી ગયુંછે. ૧૩. તેઓએ તમારા તમ્બુઓ જોયા. ૧૪. હું તેઓના સ્વર (આવાજ) સાંભળતો નથી. ૧૫. તે પોતાની છુપી વાતો (છુપાં ભેદ) મને કહેશે નહિ. ૧૬. મેં તેનાં સઘળાં કેળાં ખરીદ કીધાંછે. ૧૭. છોકરાં આપણા બે ઘંટ વગાડેછે. ૧૮. તેણે અમારી બાલદી તારા કૂવામાં ઉતારી. ૧૯. મબુકીએ મારી રાતી ટોપી પેહેરીછે.

1. I have seen his accounts. 2. Show me your account book. 3. The beams of my house. 4. He cut the old man's beard. 5. Our business is much. 6. Our good dreams. 7. Your files. 8. Your lamps are

---

* "વા" તથા, "તા" અને "સા" શબ્દોના ઉચ્ચાર જરા લંબાવીને થાયછે; જેમકે "વાઆ", "તાઆ", "સાઆ" ઇત્યાદિ.

burning 9. Do your (*sing.*) business. 10. I hate all (the) presents. 11. The tents with flags. 12. All the butter has melted. 13. They saw your tents. 14. I do not hear their voices. 15. He will not tell me his secrets. 16. I have bought all his bananas. 17. The children are ringing (striking) our two bells. 18. He let down (lowered) our bucket into your (*sing.*) well. 19. Mabruki has put on my red cap.

બોધપાઠ ૫૪ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનારાં તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ.

The Relative Pronouns relating to the Nouns of "N" class.

૨૧૦ "ન"વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનારાં તત્પદાપેક્ષક સર્વનામને માટે એકવચનમાં "યો" તથા બહુવચનમાં "ઝો"ઉપસર્ગો વપરાયછે (જુઓ બોધપાઠ ૨૧ મો). જેમકે;—

ન્યુમ્બા *ઇલીયોઅન્ગુકા ન્યુમ્બા †યાલીયોઅન્ગુકા	ઘર જે પડી ગયું, અથવા જે ઘર પડી ગયું તે	The house which fell down.
ન્યુમ્બા ઝીલીઝોઅન્ગુકા ન્યુમ્બા ઝાલીઝોઅન્ગુકા	ઘરો જે પડી ગયાં	The houses which fell down.
ન્યુમ્બા નીલીયોઇનુનુઆ ન્યુમ્બા નાલીયોઇનુનુઆ	ઘર જે મેં ખરીદ કીધું	The house which I bought.
ન્યુમ્બા નીલીઝોઝીનુનુઆ ન્યુમ્બા નાલીઝોઝીનુનુઆ	ઘરો જે મેં ખરીદ કીધાં	The houses which I bought.
ન્યુમ્બા ઇનાયોઅન્ગુકા	ઘર જે પડેછે	The house which is falling down.
ન્યુમ્બા ઝીનાઝોઅન્ગુકા	ઘરો જેઓ પડેછે	The houses which are falling down.
ન્યુમ્બા ઇટાકાયોઅન્ગુકા	ઘર જે પડશે	The house which will fall down.
ન્યુમ્બા ઝીટાકાઝોઅન્ગુકા	ઘરો જેઓ પડશે	The houses which will fall down.
નીનાયેઇઓના ન્યુમ્બા અથવા (મીમી) નીનાયે ઇઓના ન્યુમ્બા	હું જે (તે) ઘર જોઉંછું ,,	I who see the house, or I who am seeing the house.
નીલીયેઇઓના ન્યુમ્બા	હું જેણે (તે) ઘર જોયું	I who saw the house.
નીટાકાયેઇઓના ન્યુમ્બા	હું જે (તે) ઘર જોઇશ	I who shall see the house.
નીલીયેઝીઓના ન્યુમ્બા	હું જેણે (તે) ઘરો જોયાં	I who saw the houses.

---

* ઇલીયોઅન્ગુકા (ઇ + લી + યો + અન્ગુકા) ઇ=ત્રીજો પુરૂષ એકવચન બતાવેછે.

† યાલીયોઅન્ગુકા (ઇ + આલીયોઅન્ગુકા) એમાં "ઇ" કર્તરી ઉપસર્ગ છે તે સ્વરાક્ષરની પૂર્વે બદલાઇને ય થયોછે (જુઓ કલમ ૨૦૨).

ગુમ્બા નીસીયોઈ નુનુઆ { ઘર જે હું ખરીદ કરતો નથી
The house which I do not buy.

" { ઘર જે મેં ખરીદ કીધું નહિ
The house which I did not buy.

" { ઘર જે હું ખરીદ, કરીશ નહિ
The house which I shall not buy, &c.

ગુમ્બા નીસીઝોઝી નુનુઆ { ઘરો જે હું ખરીદ કરતો નથી, કીધા નહિ, તથા કરીશ નહિ ઇત્યાદિ.
The houses which I do not, did not, or shall not buy, &c.

અભ્યાસપાઠ ૫૮ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. જરાહા નીલીયોઈ પોયાં. ૨. જરાહા નીસીઝોવેઝી કુપોયાં. ૩. ઉલીઈઓના કાઝી વાલીયોઈફાંઈઆ. ૪. ન્ગાનો ઈટાકયોસાગવા. ૫. કબારી ઈલિ, મ્તુ વેતુ આલીયોઈટીઆ છીનીયા મ્લાન્ગો, ઈલીલેગેઝવા. ૬. નાલીઝીઓના અલામા નીલીઝોઅમ્બીવા નીઝીઅન્ગાલીએ. ૭. ઝીટફુટે પારાફુજો ટુલીઝોઝીઓના જાના. ૮. ફીમ્બો ઈલીયોપીટા જુયા ડારી યેતુ ઈલી ઈન્ગીઆ કટીકા ગુમ્બા ઉમ્પીઆ વાનાયો ઈજેન્ગા. ૯. લુલુ આલીયોઈ લેટા મ્વુવી હટુકુઈઓના કબીસા.

૧. જખમ જે મેં સારૂં કીધું (મટાડી દીધું). ૨. જખમો જે હું સારાં કરી શકતો નથી, (સારાં કરી શક્યો નહિ, અથવા સારાં કરી શકીશ નહિ). ૩. જે કામ તેઓએ કીધું તે તેં જોયું. ૪. ઘઉં જે દળાશે (જે દળવામાં આવશે). ૫. તે ફાચર જે અમારા માણસે બારણા નીચે મૂકી તે ઢીલી પડી ગઈ હતી. ૬. જે નિશાનીઓની સંભાળ રાખવાને મને કહેવામાં આવ્યું હતું તેઓને મેં જોઈ. ૭. જે ઇસ્ક્રૂઓ અમે કાલે જોયાં તે ગોતી કહાડો. ૮. જે લાકડી અમારાં છાપરાં પરથી વટાઈ ગઈ તે નવું ઘર જે તેઓ બાંધેછે તેમાં દાખલ થઈ. ૯. મચ્છીમાર જે મોતી લાવ્યો (હતો) તે અમે બિલકુલ જોયો નથી.

1. The wound which I cured. 2. The wounds which I cannot (or could not or shall not be able to) cure. 3. You (*sing.*) saw the work which they did. 4. The wheat which will be ground. 5. The wedge which our man put under the door was loosened. 6. I saw the marks which I was told to take care of (to notice). 7. Look for the screws we saw yesterday. 8. The stick which passed over our roof, got into (entered) the new house which they are building. 9. We have never seen the pearl which the fisherman brought.

બોધપાઠ ૫૫ મો.

"ન" વર્ગનાં નામોની સાથે વપરાતા નિષેધાર્થક રૂપ.

The negative forms used with the Nouns of "N" class.

૨૧૧. "ન" વર્ગનાં નામોની સાથે જ્યારે નિષેધાર્થક રૂપ આવે ત્યારે તેઓને માટે એક વચનમાં "હઈ" તથા બહુવચનમાં "હઝી" પુરૂષવાચક નિષેધાર્થક ઉપસર્ગો વપરાયછે; એ શિવાય બીજી વધારે હકીકત માટે જૂઓ બોધપાઠ ૨૮ થી ૩૫ સૂધી; જેમકે:—

નુમ્બા યાન્ગુ હઈઅન્ગુકી	મારૂં ઘર પડતું નથી	My house does not fall.
નુમ્બા ઝાન્ગુ હઝીઅન્ગુકી	મારાં ઘરો પડતાં નથી	My houses do not fall.
નુમ્બા યાન્ગુ હઈકુઅન્ગુકા	મારૂં ઘર પડ્યું નહિ	My house did not fall.
નુમ્બા ઝાન્ગુ હઝીકુઅન્ગુકા	મારાં ઘરો પડ્યાં નહિ	My houses did not fall.
નુમ્બા યાન્ગુ હઈટાઅન્ગુકા	મારૂં ઘર પડશે નહિ	My house will not fall.
નુમ્બા ઝાન્ગુ હઝીટાઅન્ગુકા	મારાં ઘરો પડશે નહિ	My houses will not fall.
નુમ્બા ઝીલે હઝીજાઅન્ગુકા	પેહેલાં ઘર હજી પડી ગયાં નથી	Those houses have not yet fallen.
નુમ્બા ઝીલે હઝીજાઅન્ગુકા બાડો	પેહેલાં ઘરો હજી સૂધી પડી ગયાં નથી	Those houses have not fallen as yet.
સિન્ધાનો ઝેટુ હઝીન્ગાલી વુન્જીકા	આપણી સોયો ભાંગી ગઈ ન હોત	Our needles would not have been broken.
કાઝી યાકો હઈજાઈશ્વા અથવા કાઝી યાકો હઈજેશ્વા	તારૂં કામ હજી પુરૂં થયું નથી અથવા તારૂં કામ હજી પુરૂં કરવામાં આવ્યું નથી	Your (*sing.*) work is not yet finished.
કાઝી યાકો હઈપેન્ડવી	તારૂં કામ પસંદ કરવામાં આવતું નથી	Your (*sing.*) work is not liked.
કાઝી ઝાકો હઝીપેન્ડવી	તારાં કામો પસંદ કરવામાં આવતાં નથી	Your (*sing.*) works are not liked.
કાઝી ઝેનુ સી ન્જેમાં	તમારાં કામો સારાં નથી	Your works are not good.

અભ્યાસપાઠ ૫૯ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો

Swahili Phrases.

૧. હિસાબુ ઝાકે હઝીકુની પેન્ડેઝા. ૨. ફાઈદા હીઈ હઈટાકુટોશા. ૩. હવા હીઈ હઈટાકુપોંયા. ૪. સદાકા ઝાઓ હઝીન્ગાલીમપેન્ડેઝા મૂન્ગુ. ૫. હસીરા યા મ્ફાલ્મે હઈનીધુરૂ. ૬. સાઉતી યા એન્ગોલે હઈકુની સુર્ખુઆ. ૭. ગલાવા હઈજા ઝામા. ૮. સા હઈપીગી. ૯. સા હઝીજાપીગા. ૧૦. બરૂઆ હઈફીકી. ૧૧. બરૂઆ ઝેનુ હઝીકુ ફીકા

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તેના હિસાબોએ મને ખુશ કીધો નહિ. ૨. આ ફાયદો તમને (બીજા પુરૂષ એકવચનને આ પાઠમાં બહુવચન રૂપે વાપરેલછે) પૂરતો થશે નહિ. ૩. આ હવા તમને સારાં કરશે નહિ (મંદવાડમાંથી). ૪. તેઓની ખેરાતોએ ખુદાને ખુશ કીધો નહિ હત. ૫. સરદારનો ગુસ્સો મને (કાંઈ) નુકશાન કરતો નથી. ૬. ઘંટનાં આવાજે મને કંટાળો આપ્યો નહિ. ૭. (ઢાલીઆની સિવાય આસપાસ લાકડાં બાંધેલી) હોડી હજી ડૂબી ગઈ નથી. ૮. ઘડિયાલ વાગતો નથી. ૯. ઘડિયાલો હજી વાગ્યા નથી. ૧૦. કાગળ પહોંચ્યો નથી. ૧૧. તમારા કાગળો પહોંચ્યા નહિ.

ENGLISH TRANSLATION.

1. His accounts did not please me. 2. This profit will not suffice you (*sing.*). 3. This air will not cure you (*sing.*). 4. Their alms would not have pleased God. 5. The Chief's anger does not harm me. 6. The sound of the bell did not annoy me. 7. The canoe has not yet sunk. 8. The clock does not strike. 9. The clocks have not yet struck. 10. The letter has not arrived. 11. Your letters did not arrive.

બોધપાઠ ૫૬ મો.

વર્ગ ૮ મો (Class 8th).

" ઊ " વર્ગ.

૨૧૨. સ્વાહીલીમાં જે નામોનો પ્રથમાક્ષર ઉ અથવા ઊ હોય તેઓ બધા "ઊ" નામનાં આઠમા વર્ગમાં ગણાયછે, અને એ વર્ગનાં થોડા શબ્દોમાં ઊ પ્રથમાક્ષર સ્વરની પૂર્વે આવવાથી તે બદલાઈને વ બોલાયછે, પણ સભાગ્યે એવા શબ્દો બહુજ થોડા છે; જેમકે;—

ઊપોફુ	આંધળાપણું	Blindness.
ઊપાન્ગા	તલવાર	A sword.
વેમ્બે	અસ્તરો	A razor.

૨૧૩. એ વર્ગનાં નામોના પ્રથમાક્ષર ઊ ની તરતજ પાછળ (કલમ ૨૧૭ માં આપેલા પાંચ વ્યંજનો શિવાય) જ્યારે બીજો કોઈ વ્યંજન આવે ત્યારે સાધારણ રૂઢીપ્રમાણે તેઓનું બહુવચન ફક્ત ઊ પ્રથમાક્ષર પડતો મૂકવાથી થાયછે; જેમકે;—

એકવચન.			બહુવચન.		
ઊફૂગીઓ	સાવરણી, બુઆરી	A broom.	ફૂગીઓ	સાવરણીઓ	Brooms.
ઊફુન્ગુઓ	કૂંચી, કિલ્લી	A key.	ફુન્ગુઓ	કૂંચીઓ	Keys.

૨૧૪. એ વર્ગનાં નામોના પ્રથમાક્ષર ઊની તરતજ પાછળ જો કોઈ સ્વર આવેલો હોય તો તેઓનું બહુવચન પ્રથમાક્ષર ઊ બદલીને ન્ય કરવાથી થાયછે; જેમકે:—

એકવચન.			બહુવચન.		
ઉઈઓ (ઊઇમ્બો)	ગીત, ગાયન	A song.	ન્યીઓ (ન્યીમ્બો)	ગીતો	Songs.
ઉઆપો	સોગન, કસમ	An oath.	ન્યાપો	સોગનો	Oaths.

૨૧૫. એ આઠમા વર્ગમાં જે ભાવવાચક નામો આવેલાછે તેઓનું બહુવચન બિલકુલ થતું નથી; અને તેઓ હમેશાં એકવચનરૂપે વપરાયછે; જેમકે:—

ઊઝુરી	ખૂબસુરતી	The beauty.
ઊઝે	ઘડપણ, બુઢાપો	An old age.

૨૧૬. "ઊ" વર્ગનાં નામોમાં કેટલાંક બે સ્વરી (Dissyllabic.) શબ્દોનું બહુવચન કરવા સારૂ ઊ પ્રથમાક્ષર કાયમ રાખી તેની પૂર્વે ઞ ઉપસર્ગ ઉમેરાયછે; જેમકે;—

ઊસો	ચેહેરો, શિકલ	Face.	ઞુસો	ચેહેરા	Faces.
ઊફો	તડ, ફાટ, ચીરૂ	A crack.	ઞુફો	તડ, ચીરાં	Cracks.

૨૧૭. "ઊ" વર્ગનાં નામોના આદ્યાક્ષર ઊની તરતજ પાછળ જ્યારે ડ, ર, લ, બ, તથા વ વ્યંજનોમાંથી કોઈપણ આવે ત્યારે તેઓનું બહુવચન ઊ પ્રથમાક્ષર બદલીને ન કરવાથી થાયછે, પણ ડ, ર, તથા લ અક્ષરની પૂર્વે ન અક્ષર આવે ત્યારે તેઓ બદલાઈને ઠ થાયછે (જુઓ કલમ ૧૯૩); અને બ તથા વ અક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે તે ન અક્ષર પોતે બદલાઈને મ બોલાયછે (જુઓ કલમ ૧૯૨); જેમકે;—

એકવચન—	ઊડેવુ	દાઢીના બાલ	A hair of a beard.
બહુવચન—	ન્ઢેવુ	દાઢીના બાલ, દાઢી	Hairs of a beard; a beard.
એકવચન—	ઊલીમી	જબાન, જીભ	A tongue.
બહુવચન—	ન્ઢીમી	જબાનો	Tongues.
એકવચન—	ઊલીમી મ્રેફુ	લાંબી જબાન	A long tongue.
બહુવચન—	ન્ઢીમી ન્ઢેફુ	લાંબી જબાનો	Long tongues.
એકવચન—	ઊબામ્બો	પાટીઉં, તક્તો	A plank.
બહુવચન—	મ્બામ્બો	પાટિઆં, તક્તા	Planks.

૨૧૮. ઊપલી કલમમાં સમજાવ્યા પ્રમાણે "ઊ" વર્ગનાં નામોના પ્રથમાક્ષર "ઊ"ની તરતજ પાછળ જ્યારે કોઈ વ અક્ષર આવે ત્યારે તેઓનું બહુવચન ઊ પ્રથમાક્ષર બદલીને મ કરવાથી થાયછે, પણ મ અક્ષર જ્યારે વ અક્ષરની પૂર્વે આવે ત્યારે વારંવાર તે વ બદલાઈને બ બોલાયછે; જેમકે;—

ઊવીન્ગુ	આકાશ	A sky.	મ્બીન્ગુ	આકાશ	(pl.)	Skies.

સૂચના—આ બોધપાઠમાં કલમ ૨૧૩, ૨૧૪, તથા ૨૧૫ મીને લાગુ પડે એવા શબ્દો પુષ્કળ છે; અને બાકીના નિયમોને અનુસરતા શબ્દો બહુજ થોડા મળી આવશે.

અભ્યાસપાઠ ૬૦ મો.

વર્ગ ૮ મો (Class 8th).

"ઊ" વર્ગનાં નામોની ટીપ.

List of Substantives of the "U" class.

એકવચન.	ગુજરાતી અર્થ.	ઇંગ્રેજી અર્થ.	બહુવચન.
ઊકુબાલી	કબુલ કરવું તે	An acceptance.	......
ઊઝે	ઘડપણ, બુઢાપો	An old age.	......

ઊડેવુ	દાઢીનો ખાલ	A hair of the beard.	(ન્હેવુ)
ઊઝુરી	ખૂબસુરતી	Beauty.	......
ઊચુન્ત્રુ	કડવાપણું	Bitterness.	......
ઊપોડુ	આંધળાપણું, અંધાપો	Blindness.	......
ઊપીન્ડી (ઊપીન્ઢી)	તીર	A bow.	પીન્ડી (પીન્ઢી)
ઊપાના	પહોળાઈ	A breath.	......
ઊકીન્ગો	કિનારો, કાંઠો, પડદો	A brink, a screen.	......
ઊપ્રગીઅેા	સાવરણી, બુઆરી	A broom.	ફ્રગીઅેા
ઊટોટો	બચપણ, નાનપણ	Childhood.	......
ઊકુચા	નખ, નોહોર, પંજો	A nail, a claw.	કુચા
ઊશુજા	હિમ્મત, બહાદુરી [વાડો	Courage.	......
ઊઆ	ચોક, આંગણું, મેદાન,	A courtyard.	ગુઆ
વોકોવુ	છુટકારો, મુક્તિ, તારણ	Deliverance.	......
ઊમાન્ડે (ઊમાન્ઢે)	દવ, ઝાકળ	Dew, mist.	......
ઊઅેાવુ	બદી, બુરાઈ, ખરાબપણું	Evil, badness.	......
ઊસો	ચેહેરો, શિકલ	A face.	ગુસો
ઊવોન્ગો	ખોટાપણું, જુઠાઈ	Falsehood.	......
ઊઅેાગા (અેાકુ)	ધાસ્તી, ભય	Fear, dread.	......
ઊકાલી (ઊખાલી)	જંગલીપણું, ઘાતકીપણું, બેરેહેમી [તણ	Fierceness.	......
ઊકુની (ઊખુની)	બળતણનો કટકો, બલ-	A piece of firewood.	કુની (ખુની)
ઊન્ગા	આટો, ચુરો, લોટ	The flour.	......
ઊઆયો	પગલું, પગની છાપ	A foot-print.	આયો
ઊમા	સાહેબ લોકોનો ખાવાનો કાંટો, ઈજા, દુઃખ, દંખ	A fork, pain, a sting.	ગુમા
ઊપોલે (ઊપ્રોલે)	નરમાસ, ધીમાસ, નમ્રતા	Gentleness.	......
વેમા	સારાઈ, સારાપણું, મેહેરબાનગી	Goodness, kindness.	......
વાલી	રાંધેલું અનાજ, રાંધેલાં ચોખા, જમણ	The cooked grain.	......
ઊજી	રાબડી, રાબ	Gruel.	......
ઊફીઝી	દાંતનો પારો	Gums of the teeth.	ફીઝી
ઊઝેલ (ઊગુઅેલ)	બાલ, વાળ	A hair.	ઝેલ (ગુઅેલ)
ઊકોફી	મુઠી, મુઠ	A handful.	કોફી
ઊવીન્ગુ	આકાશ, આસમાન	A heaven, a sky.	મ્બીન્ગુ
ઊવીવુ	આળસ, આળસાઈ, સુસ્તિ	Idleness.	......
ઊરીથી	વારસો, વારસપણું	Inheritance.	......

વીનો	સાહી,(લખવાની) સાઈ	Ink.	......
ઊપેલે	મોટી ફુલ્લી, ગુમ્બડું	A large pimple, itches.	પેલે
ઊખીશી	મશકરી	A joke.	......
ઊફુન્ગુઓ	કુંચી, કિલ્લી [દારી	A key.	ફુન્ગુઓ
ઊફાલ્મે (ઊફાઊમે)	રાજ્ય, રાજાપણું, સર-	A kingdom, kingship.	......
ઊટામ્બી (ઊઠામ્બી)	દીવાની વાટ, દીવટ	A lamp wick.	ટામ્બી (ઠામ્બી)
ઊકુરાસા(ઉખુરાસા)	ચોપડીનું પાનું	A leaf of a book.	કુરાસા (ખુરાસા)
ઊરેફુ	લંબાઈ, લંબાણ	Length.	......
ઊમેમે	વીજલી, વીજ	The lightning.	......
ઊગોન્ગો	નીચપણું, હલકાઈ, પાજીપણું	Meanness.	......
વાવુ	શિકાર કરવાની જાળ	A net used in hunting.	આવુ
ઊસીકુ	રાત, રાત્રી	A night.	સીકુ
ઊપુઝી (ઊપૂઝી)	વગર અર્થનું બોલવું તે, બેવકુફી,અનાડીપણું	Nonsense, a silly talk.	......
ઊઆપો	સોગન, કસમ	An oath.	આપો
ઊબાઓ	પાટિયું, પાટિયાંનો કટકો	A plank.	બાઓ
વીન્ગી	પુષ્કળપણું,મોટોજથ્થો,	A great quantity, plenty.	......
ઊગાલી	ખીચડી [ધણુંજ	The porridge.	......
ઊમિસકીની	ગરીબાઈ, મિસ્કીનપણું	Poverty.	......
ઊવેઝો	શક્તિ, બળ, બુદ્ધિ	Ability, power. [ness.	......
ઊગોમ્ભી (ઊગોમ્ભે)	કજીઓ, કજીઆખોરી,	A quarrel, quarrelsome.	......
ઊટુલીવુ	શાંતપણું, ચુપતા, સ્વસ્થપણું	Quietness.	......
વેમ્બે	સજાઈઓ, અસ્તરો	A razor.	એમ્બે
ઊફુફુઓ	કયામત, મુએલાંનું ફરી પાછું ઊઠવું તે [નાજ	The resurrection.	......
વાલી	રાંધેલચોખા,રાંધેલું અ-	Rice (when cooked).	......
ઊટુમાં	ગુલામગીરી, નોકરી કાંઈકામ કરવાસારૂ જવુંતે	Slavery, service.	......
ઊશારીકા	ભાગીદારી, પાંતી રાખ-વી તે, પંત્યાણુ	A sharing, partnership.	......
ઊસાણી	લાકડાની છોલ	Shavings of wood.	......
વેરેવુ	લુચ્ચાઈ, દોંગાઈ, શાહ-ણપણું, પક્કાઈ	Shrewdness.	......
ઊગોન્જવા	મંદવાડ,બીમારી, રોગ	A sickness, a disease.	......
ઊટેપે (ઊડેપે)	પટા, પાટા, લીટી	A stripe, a line.	ટેપે (ડેપે)
ઊસુલતાની	સુલતાનપણું	The sultanate.	......

ઊપાન્ગા	તલવાર	A sword.	પાન્ગા
ઊકોગા	દાંતનું મેલ	Tartar on the teeth.	......
ઊપાન્ડે (ઊપાન્ઢે)	બાજુ, પડખું, તરફણી	A side.	પાન્ડે (પાન્ઢે)
ઊઈમ્બો	ગીત, ગાયન, રાગ,રાગ-	A song.	ચીમ્બો
ઊઝી	દોરી, દોરડી, દોરૂં, રૂસી	A *string, thread.*	ઝુઝી
ઊલીમી	જબાન, જીભ	The tongue.	ન્ઢીમી
ઉઈઝી	ચોરી, ચોરપણું, ચોટ્ટાઈ	Theft, thievishness.	......
વકતી (વકાતી, વખતી)	વખત, તક	A time, a season.	......
ઊધીઆ	માથાકુટ, કંટાળો, ઘોંઘાટ	Trouble, noise, confusion.	......
ઊવઝીરી	વઝીરપણું, પ્રધાનપણું	The viziership.	......
ઊકુટા	ભીંત, દિવાલ	A wall.	કુટા
ઊધાઈફુ (ઊઝઈફુ)	ઝઈફી, નબળાઈ	Weakness, feebleness.	......
ઊતાજીરી	તવંગરી, પૈસાદારપણું	Wealthiness.	......
વેઊપે	સફેતાઈ	Whiteness.	......
ઊપેપો	પવન	The wind.	પેપો (ફૂંકો)
ઊચાવી	જાદૂ, કામણ	Witchcraft.	......
ઊલીમુમ્બેન્ગુ	દુનિયા	The world.	......
ઊજાના	જવાની	A youth.	......

બોધપાઠ ૫૭ મો.

" ઊ " વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણ.

Adjectives qualifying the nouns of "U" class.

૨૧૯. ગુણવાચક કે સંખ્યાવાચક વિશેષણો જ્યારે "ઊ" વર્ગનાં નામોના સંબંધાર્થે આવે ત્યારે તેઓનાં રૂપ એકવચનમાં ત્રીજા મ્ટી વર્ગનાં નામોનો ગુણ દેખાડનારાં વિશેષણને તથા બહુવચનમાં સાતમા " ન " વર્ગનાં નામોનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણને એક સરખી રીતે મળતાં આવેછે (જૂઓ કલમ ૫૮ તથા બોધપાઠ ૫૦); તથા એનો પૂરતો ખુલાસો નીચેની બે કલમોથી તેમજ તેઓમાં આપેલા ઉદાહરણોથી મળશે.

• ૨૨૦. જ્યારે આગળ આવી ગયેલાં વિશેષણો "ઊ" વર્ગનાં નામોના એકવચન-રૂપનો ગુણ બતાવે ત્યારે જો તેઓનો પ્રથમાક્ષર વ્યંજન હોય તો તેઓને સંબંધાર્થે મ ઉપસર્ગ લાગે, પણ જો તેઓનો પ્રથમાક્ષર સ્વર હોય તો તેઓને મને બદલે મ્વ અથવા મુ ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે:—

પ્રથમાક્ષર વ્યંજન	વેમ્બે મ્બાલી	ધારદાર (તેજ) અસ્તરો	A sharp razor.
	ઊઇમ્બો મ્ઝુરી	સુંદર ગીત	A beautiful song.
	ઊકુટા મ્દોગો	નાની દિવાલ	A small wall.
પ્રથમાક્ષર સ્વર	વેમ્બે મ્વેમા	સારો અસ્તરો	A good razor.
	ઊકુટા મ્વેઊપે	સફેદ દિવાલ	A white wall.
	ઊફુન્ગુઓ મ્વેઊસી	કાળી કૂંચી	A black key.

૨૨૧. પણ જ્યારે એવીજ રીતે વિશેષણો "ઉ" વર્ગનાં નામોનાં બહુવચનરૂપનો ગુણ બતાવે ત્યારે જો તેઓનો પ્રથમાક્ષર કોઈ સ્વર હોય તો તેઓને ન્ય ઉપસર્ગ લાગેછે, અને જો તેઓનો પ્રથમાક્ષર વ્યંજન હોય તો તેઓમાનાં કેટલાંકને ન તથા કેટલાંકને મ ઉપસર્ગ લાગેછે, તથા કેટલાંકને કોઈ ઉપસર્ગ લાગતો નથી; એટલે કે ટુકામાં કહિયે તો તેઓ "ન" વર્ગનાં નામોનાં બહુવચનરૂપનો ગુણ બતાવનારાં વિશેષણને તદન એકસરખી રીતે મળતાં આવેછે (જૂઓ બોધપાઠ ૫૦) જેમકે;—

ફુન્ગુઓ ન્યેઉસી	કાળી કૂંચીઓ	Black keys.
ન્યેમ્બે ન્યેખુન્ડુ	રાતા અસ્તરા	Red razors.
ટામ્બી ન્યેઉપે	સફેત દીવટો	White wicks.
ફુન્ગુઓ ન્ઝીટો	ભારે કૂંચીઓ	Heavy keys.
ન્યેમ્બે ન્ઝુરી	સુંદર અસ્તરા	Beautiful razors.
ટામ્બી ન્દેફુ	લાંબી દીવટો	Long wicks.
ફુન્ગુઓ નેને	જાડી કૂંચીઓ	Thick keys.
ન્યેમ્બે પાના	પહોળા અસ્તરા	Broad razors.
ટામ્બી ફુપી	ટુંકી દીવટો	Short wicks.
ફુન્ગુઓ મ્બાયા	ખરાબ કૂંચીઓ	Bad keys.
ન્યીમ્બો ન્જેમા	સારાં ગીત, ગાયનો	Good songs.
ન્યેમ્બે મ્પીઆ	નવા અસ્તરા	New razors.

અભ્યાસપાઠ ૬૧ મો.

સ્વાહીલી, ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજી વાક્યો.

Swahili, Gujarati, and English Phrases.

ઉઝે મ્વીન્ગી	મોટી ઉમર, ઘણી ઉમર	A great age.
ન્ડેવુ ન્દેફુ	લાંબી દાઢી,	A long beard.
ઉડેવુ મ્રેફુ	લાંબું દાઢીનું બાલ (લાંબા દાઢીના બાલ)	A long hair of the beard.
ઉઝુરી મ્વીન્ગી*	ઘણી ખૂબસુરતી	Much beauty.
ઉપીન્ડી મ્રેફુ	લાંબી કમાન	A long bow.
પીન્ડી ન્દેફુ	લાંબી કમાનો	Long bows.
ફગીઓ ન્ડોગો	નાની સાવરણીઓ	Small brooms.
કુચા ફુપી	ટુંકા નખ	Short nails.
ઉકુચા મ્રેફુ	લાંબું નખ [માક)	A long nail.
ઉમાન્ડે મ્વીન્ગી	ઘણી ઝાકળ, ઘણું દવ (ઘણી	Much dew.
ઉસો મ્ઝુરી	સુંદર ચેહેરો	A fine face.
ન્યુસો ન્ઝુરી	સુંદર ચેહેરા	Fine faces.
ઉન્ગા મ્વેઉપે*	સફેત લોટ, સફેત આટો	White flour.
મ્બાઓ નેને	જાડાં પાટિયાં	Thick planks.
ઉબાઓ મ્વેપેસી*	હલકું પાટિયું	A light plank.

* મ્વીન્ગી, મ્વેઉપે, મ્વેપેસી એ શબ્દોના ઉચ્ચાર વારંવાર મીન્ગી, મેઉપે, મેપેસી, સંભળાયછે.

મ્બાઓ એખુન્ડુ મ્બીલી	બે રાતાં પાટિયાં	Two red planks.
નાલીઓના ઊન્ગા મીન્ગી	મેં ઘણું લોટ જોયું	I saw much flour.
નીમે નુનુઆ મ્બાઓ ન્જેમા થાનુ	મેં પાંચ સારાં પાટિયાં ખરીદ કીધાં છે	I have bought five good planks.
નાલી સિકીઆ નીમ્બો તાતુ	મેં ત્રણ ગીત સાંભળ્યાં	I heard three songs.
નાટાકા ફૂગીઓ ખુબા મ્બીલી	મને બે મોટી સાવરણીઓ જોઈએછે	I want two large brooms.
લેટે ઊફૂગીઓ ન્ઝૂરી	સુંદર સાવરણી લાવો	Bring a fine broom.
નુનુએ ઊપાન્ગા મોજા	એક તલવાર ખરીદ કરો	Purchase one sword.

બોધપાઠ ૫૮ મો.

"ઊ" વર્ગનાં નામોને અર્થે વપરાતા પુરૂષવાચક સર્વનામ.

Personal Pronouns used for the Nouns of "U" class.

૨૨૨. "ઊ" વર્ગનાં નામોને અર્થે પુરૂષવાચક સર્વનામો વાપરવાં હોય ત્યારે તેઓને માટે એકવચનમાં ઉ તથા બહુવચનમાં ઝી ઉપસર્ગો ક્રિયાપદની પૂર્વે લાગેછે, અને તેઓ કર્તા તથા કર્મ તરીકે એકજ રૂપથી વપરાયછે; જેમકે:— .

ઊપાન્ગા ઉમેપોટેઆ	તલવાર ખોવાઈ ગઈછે	A sword is lost (or has been lost). [been lost).
પાન્ગા ઝીમેપોટેઆ	તલવારો ખોવાઈ ગઈછે	Swords are lost (or have
નીમેઉપાટા ઊપાન્ગા	મને તલવાર જડીછે.	I have got the sword.
નીમેઝીપાટા પાન્ગા	મને તલવારો જડીછે	I have got the swords.
નીમેઝીટવા ફુન્ગુઓ	મેં કૂચીઓ લીધીછે.	I have taken the keys.

૨૨૩. એ ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ ક્રિયાપદ શિવાય એકલા છુટક વપરાય ત્યારે તેઓના અર્થ છ ધાતુમાંથી નીકળતાં ક્રિયાપદ છે, છુ, છો, ઇત્યાદિ જેવા થાયછે (જૂઓ કલમ ૩૩-૧૭૯) જેમકે;—

ઊપાન્ગા ઉ ફુપી	તલવાર ટુંકી છે.	The sword is short.
પાન્ગા ઝી ફુપી	તરવારો ટુંકી છે.	The swords are short.

૨૨૪. એ પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો જ્યારે કોઈ સ્વરાક્ષરની પૂર્વે વાપરવામાં આવે ત્યારે તેઓનાં રૂપ બદલાઈને એકવચનમાં "ઉ" ને બદલે "વ" તથા બહુવચનમાં "ઝી" ને બદલે "ઝ" થાયછે; જેમકે;—

ઉફુન્ગુઓ વાઅન્ગુકા	કૂંચી પડેછે.	A key falls down.
ફુન્ગુઓ ઝાઅન્ગુકા	કૂંચીઓ પડેછે.	Keys fall down.
ઉફુન્ગુઓ વાલીઅન્ગુકા	કૂંચી પડીગઈ	A key fell down.
ફુન્ગુઓ ઝાલીઅન્ગુકા	કૂંચીઓ પડીગઈ	Keys fell down.

"ઊ" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ રાખનાર છઠ્ઠી વિભક્તિ.

The possessive case possessing the Nouns of "U" class.

૨૨૫. "ઊ" વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર છઠ્ઠી વિભક્તિને માટે એકવચનમાં "વા" તથા બહુવચનમાં "ઝા" શબ્દયોગી અવ્યયો વપરાયછે; અથવા એ છઠ્ઠી વિભક્તિને

માટે મુકરર કરેલો "આ" શબ્દયોગીની પૂર્વે એકવચનમાં વ તથા બહુવચનમાં ઝ પ્રથમાક્ષરો ઉપસર્ગ તરીકે લાગેછે; જેમકે;—

વેમ્બે વા અબ્દુલા	અબ્દુલાનો અસ્તરો	Abdulla's razor.
ઝેમ્બે ઝા અબ્દુલા	અબ્દુલાનાં અસ્તરા	Abdulla's razors.

"ઊ" વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ.

The Possessive Pronouns possessing the Nouns of "U" class.

૨૨૬. **ષષ્ઠ્યંતસર્વનામો** જ્યારે "ઊ" વર્ગનાં નામોના સંબંધાર્થે આવે ત્યારે તેઓને પણ એકવચનમાં વ તથા બહુવચનમાં ઝ ઉપસર્ગો લાગેછે, કારણ કે સઘળાં **ષષ્ઠ્યંત સર્વનામના આદ્યાક્ષર સ્વર છે** (જૂઓ બોધપાઠ ૧૮ મો); જેમકે;—

ઊપાન્ગા વાન્ગુ	મારી તલવાર	My sword.
પાન્ગા ઝાન્ગુ	મારી તલવારો	My swords.
ઊપાન્ગા વાકો	તારી તલવાર	Your (*sing.*) sword.
પાન્ગા ઝાકો	તારી તલવારો	Your (*sing.*) swords.
ઊપાન્ગા વાકે	તેની તલવાર	His sword.
પાન્ગા ઝાકે	તેની તલવારો	His swords.
ઊપાન્ગા વેહુ	{ અમારી તલવાર, આપણી તલવાર }	Our sword.
પાન્ગા ઝેહુ	{ અમારી તલવારો, આપણી તલવારો }	Our swords.
ઊપાન્ગા વેનુ	તમારી તલવાર	Your sword.
પાન્ગા ઝેનુ	તમારી તલવારો	Your swords.
ઊપાન્ગા વાઓ	તેઓની તલવાર	Their sword.
પાન્ગા ઝાઓ	તેઓની તલવારો	Their swords.

"ઊ" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ દેખાડનારાં દર્શકસર્વનામ.

The Demonstrative Pronouns demonstrating the Nouns of "U" class.

૨૨૭. "ઊ" વર્ગનાં નામોના સંબંધ દેખાડનાર **દર્શકસર્વનામને** માટે એકવચનમાં "હુઉ" (આ=this) તથા "ઉલે" (તે, પેલો=that, yonder) અને બહુવચનમાં "હીઝી" (આ=these) તથા "ઝીલે" (તેઓ, પેલાં=those) શબ્દો વપરાયછે; એ શિવાય બીજી વધારે વિગતવાર હકીકત માટે જૂઓ કલમ ૨૧ મી તથા બોધપાઠ ૪૩ મો; જેમકે;—

ઊફુન્ગુઓ હુઉ	આ કૂંચી	This key.
ઊફુન્ગુઓ ઉલે	પેલી કૂંચી	That key.
ફુન્ગુઓ હીઝી	આ કૂંચીઓ	These keys.
ફુન્ગુઓ ઝીલે	પેલી કૂંચીઓ	Those keys.

"ઊ" વર્ગનાં નામોની સાથે પ્રશ્નાર્થક સર્વનામનો ઉપયોગ.

The use of the Interrogative Pronoun with the Nouns of "U" class.

૨૨૮. સ્વાહીલીમાં "ઊ" વર્ગનાં નામોના સંબંધાર્થે આવનાર **પ્રશ્નાર્થકસર્વનામ** કયો, કયી (કઈ), કયું, કયાં ઇત્યાદિ (which, what, &c.) ને માટે એકવચનમાં "ઉપી" તથા બહુવચનમાં "ઝીપી" શબ્દો વપરાયછે (જૂઓ, બોધપાઠ ૧૦ મો); જેમકે;—

ઊપાન્ગા ઉપી? કઈ તલવાર? Which sword?
પાન્ગા ઝીપી? કઈ તલવારો? Which swords?
વેમ્બે ઉપી? કયો અસ્તરો? Which razor?
એમ્બે ઝીપી? કયા અસ્તરા? Which razors?
ઊસીકુ ઉપી? કઈ રાત? Which night?
સીકુ ઝીપી? કઈ રાતો? Which nights?
ઊકુન્ગુઆ ઉપી? કઈ કૂચી? Which key?
કુન્ગુઆ ઝીપી? કઈ કૂચીઓ? Which keys?

"ઊ"વર્ગનાં નામોની સાથે સ્વાર્થ કે સ્વવાચક સર્વનામ તથા "ઓટે" અને "એન્યે" શબ્દોનો ઉપયોગ.

The use of the Reflexive Pronoun and the words Ote and Enye with the Nouns of "U" class.

૨૨૯. સ્વાર્થ કે સ્વવાચક સર્વનામ "એંએવે" તેમજ "ઓટે" તથા "એંએ" શબ્દો (જૂઓ બોધપાઠ ૨૦ મો) જ્યારે "ઊ" વર્ગનાં નામોનો સંબંધ બતાવે ત્યારે તેઓને એકવચનમાં "વ" તથા બહુવચનમાં "ઝ" ઉપસર્ગો લાગેછે, જેમકે;—

ઊબાઓ વોટે આખું પાટિયું, સઘળું પાટિયું The whole plank.
મ્બાઓ ઝોટે સઘળાં પાટિયાં All the planks.
ઊન્ગા વોટે સઘળું લોટ All the flour.
ઊકુટા વેંએ મ્બાઓ પાટિયાંવાળી દિવાલ A planked wall.
કુટા ઝેંએ મ્બાઓ પાટિયાંવાળી દિવાલો Planked walls.
વેમ્બે વેંએવે અસ્તરો પોતે (ખુદઅસ્તરો) A razor itself.
એમ્બે ઝેંએવે અસ્તરા પોતે (ખુદઅસ્તરા) Razors themselves.
નાલીઝીઓના પાન્ગા ઝોટે } મેં સઘળી તલવારો જોઈ I saw all the swords.

"ઊ"વર્ગનાં નામોની સાથે સંબંધ રાખનાર તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ.

Relative Pronouns relating to the Nouns of "U" class.

૨૩૦. "ઊ"વર્ગનાં નામોનીસાથે સંબંધ રાખનાર તત્પદાપેક્ષક સર્વનામને માટે એકવચનમાં "ઓ" તથા બહુવચનમાં "ઝો" ઉપસર્ગ વપરાયછે, (જૂઓ બોધપાઠ ૨૧ તથા ૨૨) જેમકે;—

ઊટામ્બી નીલીઓઉકાટા દીવટ જે મેં કાપી (કાતરી) Lamp wick which I cut.
ટામ્બી નીલીઝોઝીકાટા દીવટો જે મેં કાપી Lamp wicks which I cut.
ઊકુન્ગુઆ ઉલીઓપોટેઆ કૂચી જે ખોવાઈ ગઈ (હતી) The key which was lost.
કુન્ગુઆ ઝીલીઝોપોટેઆ કૂચીઓ જે ખોવાઈ ગઈ (હતી) Keys which were lost.
ઊખીશી વો વોટે જે કોઈપણ મશ્કરી Any joke whatever.
વેમ્બે વો વોટે જે કોઈપણ અસ્તરો Any razor whatever.
એમ્બે ઝો ઝોટે જે કોઈપણ અસ્તરા Any razors whatever.

"ઊ" વર્ગનાં નામોની સાથે નિષેધાર્થક રૂપનો ઉપયોગ.

The use of Negative forms with the Nouns of "U" class.

૨૩૧. "ઊ" વર્ગનાં **નામોની** સાથે વપરાતાં **નિષેધાર્થક** રૂપને માટે ક્રિયાપદની પૂર્વે એકવચનમાં "હુઉ" તથા બહુવચનમાં "હઝી" નિષેધાર્થક પુરૂષવાચક ઉપસર્ગો વપરાયછે, બીજી વધારે સર્વે હકીકત માટે જૂઓ બોધપાઠ ૨૮ થી ૩૫ સુધી; જેમકે;—

ઉબાઓ હુઉઅન્ગુકી	પાટિયું પડતું નથી	The plank does not fall.
મ્બાઓ હઝીઅન્ગુકી	પાટિયાં પડતાં નથી	The planks do not fall.

સૂચના—"ઊ" વર્ગનાં નામોને લાગતા વળગતા સઘળા નિયમો વિષે ટુંકામાં કહેવાનું એ છે કે તેઓ એકવચનમાં ત્રીજા "**મ્ટી**" વર્ગનાં તથા બહુવચનમાં સાતમા "**ન**" વર્ગનાં નામોને માટે વપરાતા નિયમોને એક સરખી રીતે મળતા આવેછે.

અભ્યાસપાઠ ૬૧ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. નાલીમાગા વીનો. ૨. ઊફાલ્મે ઉલીશીન્દવા. ૩. ઊલીમ્વેન્ગુ ઉ મ્બાયા. ૪. ઊરીથી હુઉ સી મ્કુબા. ૫. નાલીશીકા ઊપાન્ગા વાકો. ૬. ઊબાઓ હુઉ મ્ફુપી. ૭. ઊફાલ્મે મ્કુબા હુઉ. ૮. ઝીઓ હીઝી. ૯. વાલી ઉલે. ૧૦. ફ્ગીઓ ઝીલે. ૧૧. ફુન્ગુઓ ઝીલે ઝીલીપોટેઆ. ૧૨. ઊસો મ્ઝુરી ઉલે. ૧૩. ઊસો ઉલે મ્ઝુરી. ૧૪. ઊન્ગા મ્બાયા હુઉ. ૧૫. ઊઆયો હુઉ. ૧૬. ઊપાન્ગા મ્કાલી ઉલે. ૧૭. ઊપાન્ગા ઉલે મ્કાલી. ૧૮. મ્ટોટો આલીકાટા ખુની આકાજી ઊમા ઊસો. ૧૯. ઊકોશી વા ઊન્ગા ઉટાટોશા. ૨૦. ઊવીવુ વા મ્ટોટો વાનીટોશેઆ. ૨૧. પાન્ગા ઝીલે નીલીઝોઝીનુનુઆ. ૨૨. ઊસીકુ પોટે વાટુ વાલી ચેઝા વાકાફાંઇઆં સાઊતી ઝીન્ગી. ૨૩. આલીઓમ્બા ઊકોફી વા ટેન્દે, નીકા કટાઆ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મેં સાઈ ઢોળી નાંખી. ૨. રાજ્ય જીતાઈ ગયું હતું. ૩. દુનિયા ખરાબ છે. ૪. આ વારસો મોટો નથી. ૫. મેં તારી તલવાર ઝાલી. ૬. આ પાટિયું ટુંકું છે. ૭. આ મોટું રાજ્ય. ૮. આ ગીતો, આ ગાયનો. ૯. પેલું ખાણું, તે જમણ. ૧૦. પેલી સાવરણીઓ, તે બુઆરીઓ. ૧૧. પેલી કૂચીઓ ખોવાઈ ગઈ. ૧૨. તે ખૂબસુરત ચેહેરો. ૧૩. પેલો ચેહેરો ખૂબસુરત છે. ૧૪. આ ખરાબ લોટ. ૧૫. આ પગલું. ૧૬. પેલી ધારદાર તલવાર. ૧૭. પેલી તલવાર ધારદાર છે. ૧૮. છોકરાએ બળતણ કાપ્યું અને પોતાના ચેહેરાને ઇજા દીધી. ૧૯. લોટની મુઠી બસ થશે. ૨૦. છોકરાની આળસ મને અજબ કરેછે. ૨૧. પેલી તલવારો જે મેં ખરીદ કીધી. ૨૨. આખી રાત લોકોએ રમત કીધી અને બહુ ઘોંઘાટ કીધો. ૨૩. તેણે ખજૂરની મુઠી માંગી અને મેં નાપાડી.

English Translation.

1. I spilt the ink. 2. The kingdom was conquered. 3. The world is evil. 4. This inheritance is not large. 5. I held your (*sing.*) sword.

6. This plank is short. 7. This great kingdom. 8. These songs. 9. That cooked grain. 10. Those brooms. 11. Those keys were lost. 12. That beautiful face. 13. That face is beautiful. 14. This bad flour. 15. This footprint. 16. That sharp sword. 17. That sword is sharp. 18. The boy cut (some) firewood and hurt his face. 19. A handful of flour will suffice. 20. The idleness of the boy surprises me. 21. Those swords which I bought. 22. All night the people played and made a great noise. 23. He begged a handful of wet dates, and I refused.

બોધપાઠ ૫૯ મો.

સાતમી વિભક્તિ.

Locative case.

૨૩૨. સ્વાહીલીમાં પ્રાણીવાચક નામો શિવાય બીજાં સઘળાં નામોને "ની" પ્રત્યય લગાડવાથી **સાતમી વિભક્તિ** થાયછે, અને જે શબ્દને "ની" પ્રત્યય લગાડવામાં આવે તેના છેલ્લા અક્ષર ઉપર એટલે કે "ની" પ્રત્યયથી તરતજ આગળનાં અક્ષર ઉપર જરા ભાર મુકીને બોલાયછે; જેમકે;—

(પેહેલી વિભક્તિ)	ગુમ્બા	ઘર	A house.
(સાતમી વિભક્તિ)	ગુમ્બાની	ઘરમાં	In the house.

૨૩૩. એ **સાતમી વિભક્તિ** ઘણી વખત **પાંચમી** તથા **ત્રીજીને** અર્થે પણ આવેછે, તેમજ તેના અર્થ નીચે આપેલા બીજા **નામયોગી અવ્યયો** જે સ્થાન કે સ્થિતિ સૂચવેછે તેઓથી પણ દર્શાવી શકાયછે; જેવાકે;—

માં, અંદર, માંથી, તરફ, પાસે, પાસેથી, નજદીક, આગળ, ઇત્યાદિ.
(In, into, from, out of, at, to, by, before, near, &c.)

૨૩૪. એ ની પ્રત્યયનો અર્થ ઘણું કરી વારંવાર સ્વાહીલીમાં **નામયોગી અવ્યય** "કટીકા" (માં, અંદર, માંથી, In, into, from, &c.) જેવો થાયછે; જેમકે;—

ગુમ્બાની મ્વાન્ગુ, અથવા } મારા ઘરમાં In my house.
કટીકા ગુમ્બા યાન્ગુ }

૨૩૫. જો **નામની** પાછળ તરતજ કોઈ વિશેષણ આવેલું હોય તો તે **નામને** સાતમી વિભક્તિનો પ્રત્યય ની બિલકુલ લાગતો નથી પણ તેને બદલે નામયોગી "કટીકા" લાગેછે; જેમકે;—

કટીકા કિતાબુ કિઝુરી સારી ચોપડીમાં Into a good book.

૨૩૬. જો કોઈ **નામની** પાછળ **પુરૂષવાચક** કે **ષષ્ઠયંત સર્વનામ** આવેલું હોય તો તે **નામને** "ની" પ્રત્યય લાગુ પડી શકેછે, પણ ત્યારે તે **સર્વનામને** મ્વ, પા, તથા ક્વ એ ત્રણ ઉપસર્ગોમાંથી કોઈ પણ ઉપસર્ગ પ્રથમાક્ષર તરીકે લાગેછે, પણ તેઓમાંનો કયો ઉપસર્ગ કયે વખતે લગાડવો તેની પૂરતી સમજ આ પાઠમાં આપીછે (જૂઓ પાને ૧૮૨ માં A, B, C).

(A) "**ની**" પ્રત્યય જ્યારે અંદર, **માં** (In, into, within.) જેવો અર્થ બતાવવા
અર્થે આવે ત્યારે તેની સાથેનાં સર્વનામને મ્વ ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

ગુમ્બાની મ્વાન્ગુ મારા ઘરમાં — In (or within) my house.
ગુમ્બાની મ્વાકો તારા ઘરમાં — In (or within) your (*sing.*) house.
ગુમ્બાની મ્વાકે તેના ઘરમાં — In (or within) his or her house.
ગુમ્બાની મ્વેહુ અમારા ઘરમાં — In (or within) our house.

(B) "**ની**" પ્રત્યય જ્યારે નજદીકપણું બતાવે ત્યારે તેની સાથેનાં સર્વનામને પા
ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

ગુમ્બાની પાકો તારા ઘરનીપાસે, નજદીક, ઇ. At, by, near, your (*sing.*) house.
ગુમ્બાની પાકે તેનાં ઘર " " " " his house.
ગુમ્બાનીપાન્ગુ મારા ઘર " " " " my house.
ગુમ્બાની પેહુ અમારા ઘર " " " " our house.

(C) "**ની**" પ્રત્યય જ્યારે કાંઈ દૂરપણું અથવા કાંઈ ગતિ (motion) જેવું બતાવ-
વા અર્થે આવે ત્યારે તેની સાથેનાં સર્વનામને કવ ઉપસર્ગ લાગેછે; જેમકે;—

ગુમ્બાની કવાન્ગુ મારે ઘેર — To my house.
ગુમ્બાની કવાકો તારે ઘેર — To your (*sing.*) house.

૨૩૭. એ ઉપસર્ગોમાંથી "કવ" ઉપસર્ગ જંગબાર બંદરમાં સાધારણ રીતે ઘણોજ વપ-
રાયછે, અને જ્યારે કવાન્ગુ, કવાકો, કવાકે, કવેહુ, ઇત્યાદિ શબ્દો કોઈ **નામશિવાય**
એકલા આવે ત્યારે તેઓના અર્થ મારે ઘેર, તારે ઘેર, તેને ઘેર; તથા મારી સાથે, તારી
સાથે; મારા મુલકે, તારા મુલકે; મારા મને, તારા મને; તેને મને, અમારે મને; ઇત્યાદિ
જેવા પણ થાયછે.

સૂચના—એ સર્વે બાબતો જેમ જેમ વાંચનાર આગળ વધી સ્વાહીલી ભાષાનો
અનુભવ મેળવશે તેમ તેમ પૂરતી રીતે સમજાતી જશે; ઉપલા ઉદાહરણોમાં "**ગુમ્બા**"
શબ્દનો ઉચ્ચાર ઘણા લોકો જુમ્બા અથવા જુમ્ભા કરેછે.

અભ્યાસપાઠ ૬૨ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili phrases.

૧. મ્ટુ આલીઇન્ગીઆ મ્ટોની. ૨. વાકાનીકુંઆટા ગુમ્બાની મ્વાકે. ૩. વાલી-
ઓનો મીટી મીન્ગી શામ્બાની. ૪. આલાનીસુકુમાં હત્તા ટુકારીકા ગુમ્બાની કવેહુ.
૫. વાઉજુઆ મ્ઝેન્ડે મ્લાન્ગોની પાન્ગુ. ૬. આલીલાલા નો કિટાબુ ચાકે કવાપાની. ૭. સી-
જારૂડી મ્જીની કવાન્ગુ. ૮. નીટાન્ગોજા છીની યા મ્ટી ન્જીઆની. ૯. આલીટોકા કિસી-
માની આકાશીકા મ્જીની. ૧૦. આલીશીકા ઊપીન્ડી લાકે નો મીશાલે યાકે મ્કોનોની.
૧૧. વાલીપોશીકા મ્ટોની, વાહુ વાકાચેકા ન્જીઆની.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. માણસ નદીમાં દાખલ થયો. ૨. અને તેઓ મારી પાછળ તેનાં ઘરમાં ચાલ્યા.

૩. તેઓએ બાગમાં ઘણાં ઝાડ જોયાં. ૪. અમે જ્યાંસુધી અમારે ઘેર પહોંચ્યા ત્યાંસુધી તેણે મને ધક્કા આપ્યા. ૫. મારા બારણા આગળનાં ખજૂરીનાં ઝાડની તને ખબર છે. ૬. બગલમાં પોતાની ચોપડીસહિત તે સૂઈ ગયો. ૭. હું હજી મારા ગામમાં પાછો ગયો નથી. ૮. હું રસ્તામાં ઝાડ નીચે રાહ જોઈશ. ૯. તે કૂવામાંથી (બહાર) નિકળ્યો અને શેહેરમાં આવી પહોંચ્યો. ૧૦. તેણે પોતાની કમાન તથા પોતાનાં તીર (પોતાના) હાથમાં પકડ્યાં. ૧૧. જ્યારે તેઓ નદીમાં આવી પહોંચ્યા (ત્યારે) લોકો રસ્તામાં હસ્યા.

ENGLISH TRANSLATION.

1. A man went into the river (or entered the river). 2. And they followed me into his house. 3. They saw many trees in the garden. 4. He pushed me until we arrived at our house. 5. You (*sing.*) know the date tree near my door. 6. He slept with his book in the arm-pit. 7. I have not yet returned to my town. 8. I will wait under the tree in the road. 9. He got out of the well and arived at the town. 10. He held his bow and arrows in (his) hand. When they arrived at the river, the people laughed in the road.

બોધપાઠ ૯૦ મો.

અવિકારી વિશેષણો.

Indeclinable Adjectives.

૨૩૮. આગળ આવી ગયેલાં થોડાં વિશેષણ શિવાય સ્વાહીલીમાં બીજાં કેટલાંક અવિકારી વિશેષણ છે, જેઓમાં તુલના (comparison) કરવા શિવાય પાછળથી કાંઈ પણ ફેરફાર થતો નથી, એટલે કે તેઓને કોઈ ઉપસર્ગ કે પ્રત્યય લાગતો નથી કારણ કે તેઓમાંનાં ઘણાં ખરાં વિશેષણ મુખ્યત્વે કરીને અરબિ ભાષામાંથી લીધેલાં છે, જેથી તેઓ જૂદા જૂદા વર્ગનાં નામોની સાથે આવતાં તેઓનાં રૂપ બીજાં વિશેષણોની પેઠે ફેરવાઈ જતાં નથી; એવાં કેટલાંક વિશેષણોની ટીપ નીચે આપીછે.

બોરા	ઉત્તમ, સરસ, મોટું	Best, superior, great.
યકીની	ચોક્કસ, ખરેખર, નક્કી	Certain.
રાહીસી	સસ્તું, સેહેલું	Cheap, easy.
સાફી	સાફ, સ્વચ્છ	Clear, pure.
હોદારી (હોધારી)	હુશિયાર, ચાલાક, શક્તિવાન, [મજબૂત	Clever, strong, able.
કામીલી	પૂર્ણ, પૂરતું, બેકી (એકી નહીં)	Complete, perfect, even [(not odd).
રાધી (રાઝી)	ખુશી, સંતોષી, તૃપ્ત	Content.
સહીહી	બરાબર, ભૂલવગરનું, ખરૂં	Correct (free from error).
ઘાલી	મોંઘું, ખરચાળું, ખરચવાળું	Dear, expensive.
કિલ્લા	દરેક, હરેક	Every.
કિલ્લા સીકુ	દરરોજ, હરરોજ	Every day, daily.
આમીની	નીમકહલાલ, વિશ્વાસ લાયક, ઈમાનદાર	Faithful, trustworthy.
હબા (હાબા)	થોડું, થોડાં, બહુ થોડું	Little, few, too little.

ઈમારા	મજબૂત, દૃઢ	Firm.
હુરૂ	છૂટ, બંધાયલા નહિ, ગુલામગિરીથી છુટેલ	Free (not enslaved).
હાફીફુ (હફીફુ)	નજીવું, હલકું, તુચ્છ	Light, insignificant.
ઊટુપુ (ટુપુ)	ખુલ્લું, ઉઘાડું, ખાલી	Naked, empty.
હલાલી	હલાલ, વાજબી, કાયદાપ્રમાણે	Lawful.
ફરથી (ફરઝી)	ફરજ પાડતું, ફરજ પાડતેવુંતિવું	Obligatory, unavoidable.
કાનુની	જરૂરનું, જેનાવિના ચાલે નહિ	Indispensable.
કાનુની	કાનુંન, જરૂરી બાત, શર્ત, કાયદો	A necessary condition.
સુન્ને	સલાજોગ, ઘટતું, મુનાસિબ	Advisable, recommended.
લાઝીમુ	લાજમ, ફરજ પાડતું	Binding upon, compulsory.
હરામુ	હરામ, કાયદાથી વિરૂદ્ધ	Forbidden, unlawful.
ધાહીરી (ઝાહીરી)	જાહેર, દેખીતું, સાફ, ખુલ્લું	Manifest, evident, clear.
કદીરી (કધરી)	કદરપ્રમાણે, વાજબી, મધ્યમ	Moderate, middling.
ટેલે	ઘણુંજ, પુષ્કળ	Plenty, abundant.
મારીધાવા (મરીઝાવા)	પુષ્કળ, ઘણુંજ	Plenty, a great deal of.
મિસકીની	ગરીબ, મિસ્કીન	Poor.
તાયારી (તયારી)	તૈયાર, મોજુદ	Ready.
સલામાં	સલામત, સહીસલામત	Safe, not hurt.
લાઈની	લીસુ, નરમ, નમ્ર	Smooth, soft, gentle.
ધાઈફુ (ઝઈફુ)	નબળું, ઉતરતું, કામ નહિ આવે તેવું	Weak, inferior, good for nothing.

અભ્યાસપાઠ ૬૭ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

૧. વેવે મિસકીની. ૨. નુમ્બા યાકે સાફી. ૩. માયાયી યાલે રાહીસી. ૪. વાટુમાં વાકે આમીની. ૫. કિલ્લા મ્ટુ આલીચુકવા ઊપાન્ગા. ૬. વીટાબુ વીગાલી. ૭. કાઝી યાન્ગુ ઝાઈફુ. ૮. કાઝી યાકો બોરા. ૯. વાલીપેલેકા છોકા હાબાં. ૧૦. કુઊઆ સી હલાલી. ૧૧. વાટુ વાલે વોટે મિસકીની. ૧૨. વાટુ વાલે સી વાટુમાં, વાલે હુરૂ. ૧૩. કનીસા વાનાલો લીજેન્ગા ઈમારા. ૧૪. મ્ટુ હોદારી યુલે આનાયેપીગાના આટામશીન્ધા ઝાઈફુ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. તું ગરીબ છો. ૨. તેનું ઘર સારૂં છે. ૩. પેલાં ઇંડાં સસ્તાં છે. ૪. તેના ગુલામો નિમકહલાલ છે. ૫. દરેક માણસ તલવાર લઈ ગયો. ૬. ચોપડીઓ મોંગી છે. ૭. મારૂં કામ હલકું છે (ઊતરતું છે). ૮. તારૂં કામ સરસ છે. ૯. તેઓએ બહુ થોડો ચુનો મોકલ્યો. ૧૦. મારી નાખવું એ હલાલ નથી. ૧૧. પેલા સઘળા માણસો ગરીબ છે. ૧૨. પેલા માણસો ગુલામો નથી, હુરૂ છે (છુટ થયેલા છે). ૧૩. દેવલ જે તેઓ બાંધેછે તે મજબૂત છે. ૧૪. તે મજબૂત માણસ જે લડેછે તે નબળા માણસને જીતી લેશે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. You (*sing.*) are poor. 2. His house is clean. 3. Those eggs are cheap. 4. His slaves are faithful. 5. Every man carried a sword. 6. The books are dear. 7. My work is inferior. 8. Your (*sing.*) work is superior. 9. They sent too little lime. 10. It is not lawful to kill. 11. All those men are poor. 12. Those men are not slaves; they are free. 13. The church, which they are buildng, is firm. 14. The strong man who is fighting will conquer the weak (men).

બોધપાઠ ૬૧ મો.

મિશ્રિત વિશેષણો.

Compound Adjectives.

૨૩૯. સ્વાહીલીમાં છઠ્ઠી વિભક્તિ માટે વપરાતા "આ" શબ્દયોગીની સાથે કોઈ નામ અથવા ક્રિયાપદ મળીને મિશ્રિત વિશેષણ બનેછે, પણ ત્યારે તે "આ" અવ્યયની પૂર્વે હમેશા લાગુ પડતો વ્યંજન ઉપસર્ગ તરીકે ઉમેર્યા શિવાય કદી એકલો વપરાતો નથી; જેમકે;—

મ્તુ "વા આકીલી"	અકલવાળો માણસ	A sensible man.
નુમ્બા "યા કુપેન્ડેઝા"	ખુશકારક ઘર	A pleasing house.
(વાંટુ) "વા ડીલા"	લુચ્ચા (માણસો)	Crafty (people).

૨૪૦. એવી જાતનાં કેટલાંક મિશ્રિત વિશેષણ નીચેની ટીપમાં આપ્યાંછે, તેઓમાં છઠ્ઠી વિભક્તિના "આ" અવ્યયની પૂર્વે નામોના આઠ વર્ગપ્રમાણે લાગુ પડતા ઉપસર્ગો ઉમેરીને વાપરવા (જુઓ કલમ ૬૯-૧૮૩-૨૦૬-૨૨૫).

મિશ્રિત વિશેષણોની ટીપ.

List of Compound Adjectives.

આ કાલે	અસલી, પ્રાચીન, પુરાનું	Ancient.
આ કીઊન્ગવાના	સુધરેલું, સુધરેલી	Civilised.
આ બરીડી	ઠંડું, પવનવાળું	Cold, windy.
આ ડીલા	લુચ્ચા, લુચ્ચાઈભરેલા	Crafty.
આ ગીઝા	અંધારાવાળું	Dark (not light).
આ મિલલે	હમેશાનું	Eternal.
આ કિઝુન્ગુ	વિલાયતી, યુરોપખંડનું	European.
આ કવાન્ઝા	પેહેલો, આગલો	First, former.
આ બાન્તી } આ હેરી }	નસીબવાન	Fortunate.
આ મોટો	ગરમ (ગરમ કરેલી ચીજો)	Hot (things, &c.)
આ માનાઆધામુ	માણસજાતનું, માણસજાતને લગતું	Human.
આ હકી	વાજબી, હકદાર, હકવાળું	Just.
આ કુશોટો	ડાબી બાજુનો, ડાબો (હાથ)	Left (hand).

આ પીલી	બીજો	The other, second.
આ વાટુ	માણસોનું, બીજા માણસોનું	Other people's.
આ કાઈડા (આ કાઈદા)	રીતસર, નિયમિત	Regular.
આ કુલીઆ } આ કુઉમે }	જમણો (હાથ), જમણો (હાથ)	Right (hand).
આ મ્વીરીન્ગો	ગોળ ફરતું, ગોળાકાર	Round.
આ સીરી	ખાનગી	Secret.
આ મ્વેન્ગેવે (આ મુએવે)	ધણીનું, બીજા કોઈનું	Owner's, some one else's.
આ કવેલી	ખરૂં, સત્ય	True.
આ કિશેન્ઝી	નહિ સુધરેલું, જંગલી	Uncivilised.
આ થમાની	કિમતી, મૂલ્યવાન	Valuable.
આ મુઈટુની(આમ્વીટુની)	જંગલી	Rude, wild.

૨૪૧. સંખ્યાવાચક વિશેષણની પૂર્વે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે છઠ્ઠી વિભક્તિ દર્શક શબ્દયોગી અવ્યય "આ" ની પૂર્વે લાગુ પડતા પ્રથમાક્ષરો નિયમ પ્રમાણે ઉમેરીને વાપરવાથી અનુક્રમસૂચક સંખ્યાવાચક વિશેષણ (The ordinal numeral adjectives) બનેછે; જેમકે:—

મ્તુ વા ટાટુ	ત્રીજો માણસ	The third man.
કીટુ આ ટાટુ	ત્રીજી ચીજ	The third thing.

એવી રીતનાં કેટલાંક વિશેષણો નીચે આપેલાં છે. તેઓમાં "આ" અવ્યયની પૂર્વે લાગુ પડતા પ્રથમાક્ષર ઊમેર્યા શિવાય તેઓ એકલાં વાપરવાં નહિ.

આ પીલી (આ બીલી)	બીજો	Second.
આ ટાટુ	ત્રીજો	Third.
આ ને (આ ઇને)	ચોથો	Fourth.
આ થાનો (આ થાનું)	પાંચમો	Fifth.
આ સીતા	છઠ્ઠો	Sixth.
આ ઇશ્રિન	વીસમો	Twentieth.
આ મીઆ	સોમો	Hundredth.
આ મુઈશો	છેલ્લું, છેલ્લો ઇત્યાદિ.	Last.

અભ્યાસપાઠ ૬૪ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. વિટાબુ હીવી વ્યા કાલિ. ૨. ન્યુમ્બા યા કિઝુન્ગુ ઈ ન્ગાલી. ૩. આલીમારો કાહાવા યા મોટો. ૪. મુઇટે મ્તુ વા પીલી. ૫. કાટા કિલ્લા મ્ટી વા ઇન્ને. ૬. ઉસીવાક્ષે ન્યુમ્બા ઝા વાટુ. ૭. જુમ્બા યા કેન્દા ઈલીઅન્ગુકા. ૮. હજુઈ ધસ્તુરી ઝા કીઉન્ગવાના. ૯. વાટુ વા હીલા વાડન્ગાઈવાં મારા બીન્ગી. ૧૦. મ્તુ વા બખ્તી આમેનુનુઆ જુમ્બા યા કુપેન્દેઝા. ૧૧. મ્તુ વા હકી આપેન્દવા ના વાટુમા વાઇ. ૧૨. મ્તુ વા આકીલી આલીકટાઆ કુકાઆ કટીકા જુમ્બા યા પીલી. ૧૩. આલીજેન્ગા મુએવે કિબાન્ડા ચા મ્વીરીન્ગો.

૧૪. સુલતાની આનાયા ફિકીરી મામ્બો યા સીરી યા ઉફાલ્મે વાકે. ૧૫. નીટાકુલીપા ફિલ્સા સીકુ યા કુમી.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. આ ચોપડીઓ પ્રાચીન કાળની છે. ૨. સાહેબ લોકનું કપડું મોંઘું છે. ૩. તેણે ગરમ કાવો ઢોળી નાખ્યો. ૪. બીજા માણસને બોલાવો. ૫. દરેક ચોથું ઝાડ કાપી નાખ. ૬. માણસોનાં લુગડાં પહેરતો નહિ. ૭ નવમું ઘર પડી ગયું. ૮. તે સુધરેલી રીતભાતો જાણતો નથી. ૯. લુચ્ચા માણસો વારંવાર ઠગાયછે. ૧૦. નસીબવાન માણસે ખુશકારક ઘર ખરીદ કીધું છે. ૧૧. અદલ માણસ પોતાના ગુલામોથી ચહવાયછે. ૧૨. અકલવાળા માણસે બીજા ઘરમાં બેસવાને મનાઈ કીધી. ૧૩. તેણે પોતે ગોળ ઝુંપડું બાંધ્યું. ૧૪. સુલતાન પોતાનાં રાજ્યનાં ખાનગી કામોવિષે વિચાર કરેછે (અથવા ખાનગી કામોવિષે ફિકરમાં છે). ૧૫. હું તને દરેક દશમે દહાડે આપીશ (પગાર, પૈસા ઇત્યાદિ).

English Translation.

1. These books are ancient. 2. European cloth is dear. 3. He spilt the hot coffee. 4. Call the second man. 5. Cut down every fourth tree. 6. Don't put on men's clothes. 7. The ninth house fell down. 8. He does not know civilised customs. 9. Crafty people are often deceived. 10. The fortunate man has bought a pleasant house. 11. A just man is loved by his slaves. 12. The sensible man refused to sit in the other house. 13. He himself built a round hut. 14. The Sultan is considering the secret affairs of his kingdom. 15. I shall pay you (*sing*). every tenth day.

બોધપાઠ ૬૨ મો.

વિશેષણાર્થક ક્રિયાપદો.

Adjectivial Verbs.

૨૮૨. ગુજરાતી તથા અંગ્રેજીમાં વિશેષણ પુષ્કળ છે, પણ સ્વાહીલીમાં બહુજ થોડાં છે. અને આગળ આપી ગયેલાં વિશેષણો શિવાય બાકીનાં ઘણાં ખરાઓના અર્થ સ્વાહીલીમાં કેટલાંક ક્રિયાપદથી દર્શાવાયછે, એટલે કે તેઓના અર્થ ક્રિયાપદમાં સમાએલા હોયછે; તથા કેટલાંક વિશેષણ ક્રિયાપદોનાં જુદાં જુદાં રૂપથી પણ દર્શાવી શકાયછે; જેમકે;—

કુજાઆ	ભરેલું હોવું, ભરેલા થવું To become full, to be full, to get full.
કુવુન્જીકા	ભાંગી પડવું, ભાંગેલા થવું, ભાંગેલા હોવું. To become broken or to be broken.
મ્ટુન્ગી ઉનાજાઆ	(પાણીનો) ઘડો ભરેલોછે (અથવા ભરાયછે) The water jar is full (or is getting full).
મ્ટુન્ગી ઉમેજાઆ	(પાણીનો) ઘડો ભરેલોછે (અથવા ભરાયોછે) The water jar is full (or has become full).

મ્કુન્ગી ઉલીઍાજાઆ { ભરેલા ઘડો (અથવા ઘડો જે ભરેલોછે)
The full water jar (or the water jar which is full).

મ્કુન્ગી ઉસીઍાજાઆ { નહિ ભરેલા ઘડો (અથવા ઘડો જે ભરેલો નથી)
The water jar which is not full.

કીકુ કીલીચોપેટેઆ { ખોવાએલી ચીજ (અથવા ચીજ જે ખોવાઈગઈ હતી)
The lost thing (or the thing which was lost).

ઇત્યાદિ.

વિશેષણાર્થક ક્રિયાપદોની ટીપ.

List of Adjectival Verbs.

આંધળાથવું, આંધળાહોવુંહોવું To become blind. [be done.
કુ પોકુકા — સારીપેઠે ઉકાળેલાહોવું, કરેલું- ,, well boiled, to
,, ટેકેસિકા — ભાંગીજવું, ભાંગેલાથવું, ભાંગે- ,, broken.
,, વુન્જીકા — લાહોવું [વાથી, માંજવાથી) [bing).
ચળકતાથવું, ચડકતાહોવું(ઘસ- ,, bright (by rub-
,, કુટુકા — ચળકતાથવું, પ્રકાશવું (ચળ- ,, bright (by shin-
,, ન્ગારા(ઉંગઆરા) — કાટથી) ing).
છોલાઇજવું, છુંદાએલાથવું ,, bruised.
,, ચુબુકા — કોતરેલાંહોવું, કોતરેલાંથવું ,, carved.
,, નાકીશીવા — સાફહોવું (આકાશ) ,, clean(of the sky)
,, ટકાટા — સાફહોવું, સાફથવું ,, clear.
,, ટકાસીકા — સાફથવું, દેખીતુંહોવું ,, clear(manifest).
,, એલેઆ — આસુદાથવું, સુખીહોવું ,, comfortable.
,, ટેન્ગેનેઆ — પૂરૂંહોવું, પૂરૂંથવું, પૂર્ણહોવું ,, complete.
,, ટિમીઆ — સસ્તુંહોવું, સસ્તુંથવું થવું ,, cheap.
,, રાહીસી (રહીસી) — ભરોસાદાર હોવું, ભરોસેદાર ,, confident.
,, ટુમાઇની — મુંજાઈજવું, ગુંચવણમાં પડવું ,, confused.
,, પ્ધાઇકા (પ્કાઇકા) — વાંકાવળેલાં થવું, વાંકાહોવું થવું ,, crooked.
,, પોટોકા — સૂકીજવું, સૂકાઇજવું, સૂકેલાં ,, dry.
,, કુઊકા — પૂરતુંહોવું, પૂરતુંથવું, પૂરૂંથવું ,, enough.
,, ટોશા (તોશા) — જાડાથવું, જાડાહોવું [લાહોવું ,, fat.
,, નોનાં — થાકીજવું, કંટાળોજવું, કંટાળે- ,, fatigued.
,, ચોકા — વળીશકે એવા હોવું, મરડાઈ- ,, flexible.
,, પીન્ડાના (કુપીન્ડાના) — શકાય એવા થવું [ખીલવું [flourish
,, સિટાવી (કુસીટાવી) — આબાદ થવું, આબાદ હોવું, ,, flourishing, to
,, પુમ્બાઝીકા (કુપુમ્બઝીકા) — મૂર્ખહોવું, મૂર્ખથવું [રહેવું ,, foolish.
,, શીબા — ભરપૂરહોવું (ખાવાથી), ધરાઈ- ,, full (by eating).
,, કોમા (કુકોમાઆ) { પૂરતાં ઉગેલાં હોવું, પૂર્ણ કદે ,, full grown.
,, ચેવુકા { પહોંચવું

કુ લેમેઆ	ભારેથવું, ભારેપડવું	To become heavy.
,, નેગ્રેકેઆ (ગ્રેગ્રેકેઆ)	નમ્રથવું	,, humble.
,, લેવા	પીધેલાહોવું, પીધેલાથવું	,, intoxicated.
,, પુન્ગુકા (ફુન્ગુકા)	ઓછાહોવું, ઓછાથવું	,, less.
,, લેગેઆ	ઢીલાથવું, ઢીલુંપડવું, છુટુંથવું	,, loose.
,, ઝીડી (કુઝધીડી)	વધારેહોવું, વધારેથવું [હોવું	,, more.
,, લાઝીમું	લાજમથવું, ફરજપાડેએવું	,, obligatory upon.
,, ફુનુકા	ખુલ્લુંહોવું, ખુલ્લુંથવું, ઉઘાડું હોવું	,, open.
,, એલેકેઆ	સામેહોવું, સામીબાજુએથવું	,, opposite.
,, વુમીલીઆ ,, સ્તાહીમીલી	ધિરજવાનથવું, સાંખવું, ખમવું	,, patient or to bear, to endure.
,, કામીલીકા	પૂર્ણથવું પૂર્ણહોવું [કારકહોવું	,, perfect.
,, પેન્ડેઝા (કુપેન્ડેઝા)	રમુજીથવું, આનંદીથવું, ખુશ-	,, pleasing.
,, ચોન્ગોકા (કુછોન્ગોકા)	ઊભું, સિધું, ચઢાણવાળુંહોવું	,, precipitous.
,, ઓઝા	સડેલાંથવું, બગડેલાંહોવું, સડી-	,, putrid, to rot.
,, ટુલીઆ	શાંતથવું, ચુપ રહેવું [જવું	,, quiet.
,, વિરીન્ગા (કુવીરીન્ગા)	ગોળથવું, ગોળહોવું	,, round.
,, ઊગુઆ	માંદા થવું, બિમારહોવું	,, sick.
,, નમાઝા (જમાસા)	ચુપરહેવું, મુગાંરેહેવું	,, silent.
,, લેવુકા	ગંભીરથવું, ગંભીરહોવું	,, sober.
,, સીકીટીકા	દિલગીરથવું, દિલગીરહોવું	,, sorry. [puzzled.
,, ટાટાના (કુટટાના)	ગુંચવાઈજવું, મૂંઝાઈજવું	,, tangled, to be
,, ફાઝાના	તંગહોવું, ટાટથવું	,, tight.
,, પસુકા	ફાટીજવું, તુટીપડવું	,, torn.
,, સુમ્બુકા	બેઆરામથવું, બેચેનહોવું	,, uncomfortable.
,, ફુમુકા	નહિ સીવાયલાહોવું, સીવણઉ- કેલવી [કામસારવું	,, unsewn, to open the seams.
,, ફા (કુફાઆ)	ઉપયોગીથવું, ઉપયોગીહોવું,	,, useful to.
,, ઓનેકાના	દેખાવું, દેખીતાથવું, દેખીતું	,, visible.
,, ટન્ગુકા (તંન્ગુકા)	રદથવું, બાતલહોવું [હોવું	,, void.
,, ધુફીકા (કુઝુફીકા)	નબળાથવું, નબળાહોવું	,, weak.
,, ચોકા	થાકીજવું, કંટાળીજવું	,, weary.
,, પોના	સારાંથવું, માંદાઈમાંથીઉઠવું	,, well, to be cured.
,, કુન્જાના	કરચલીવળેલાહોવું, સળપડેલા થવું	,, wrinkled.

અભ્યાસપાઠ ૬૫ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. મેઝી ઉમેન્ગારા. ૨. મ્લાન્ગો ઉમેનાકીશીવા. ૩. ચાકુલા કીલીરાહીસીકા. ૪. આમે ટુમાની. ૫. ઊમેફ્વાઈકા. ૬. મ્ટોટો આમેપોના. ૭. ન્જીઆ ઈમેકઉકા. ૮. વાટુમાં વાલીચોકા. ૯. વાટુમાં વામેચોકા ૧૦. મ્મિમામીઝી આમે લેવુકા. ૧૧. ઉઝી ઉમે ટટાના. ૧૨. અબદલા આમે સુમ્બુકા. ૧૩ આમે ફાઆ. ૧૪. માગાનો યામેટન્ગુકા ૧૫ વાટુમાં વાલીઓલેવા. ૧૬. વાઝુન્ગુ વાલીઓનેઝેકેઆ (ઝેઝેકેઆ). ૧૭. વાઝુન્ગુ વાલીઓ-નેઝેકેઆ (ઝેઝેકેઆ). ૧૮. માયાઈ યાલીયોટકોસેકા. ૧૯. મીટુન્ગી ઈલીયો વુન્જીકા. ૨૦. મ્ગુ વા મ્ટોટો ઉમેચુબુકા. ૨૧. વાટોટો વાલીપોફુકા. ૨૨. ફુન્ગુઓ ઝા વાટોટો ઝીમે કટુકા. ૨૩. ઉમે ટેન્ગનુઆ સાના. ૨૪. મ્ઝે આમે કુન્જાના. ૨૫. લુલુ ઈલીની ફાઆ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. ચંદ્રમા ચળકતો છે (અથવા ચંદ્રમા ચળકતો થયો છે). ૨. બારણું કોતરાયેલુંછે. ૩. ખોરાક સસતો થયો (અથવા, ખોરાક સસતો હતો). ૪. તે ભરોસેદાર છે. ૫. તું ગુંચવાઈ ગયોછે (તું મુજપણમાં પડ્યોછે). ૬. છોકરો ઠીક છે (છોકરો સારો થયોછે). ૭. રસ્તો સૂકેલ છે (સૂકી ગયોછે). ૮. ગુલામો થાકી ગયા હતા. ૯. ગુલામો થાકી ગયાછે. ૧૦. દેખરેખ રાખનાર ગંભીર છે. ૧૧. દોરી ગુંચવાઈ પડીછે (મુંજાઈપડીછે). ૧૨. અબદલા બેચેન છે (બેઆરામ છે). ૧૩. તે ઉપયોગી છે (તે કામ યોગ્ય થયોછે). ૧૪. લખત રદ છે (કરાર બાતલ થયો છે). ૧૫. પીધેલા ગુલામો. ૧૬. નમ્ર સાહેબલોકો. ૧૭. સાહેબ લોકો જેઓ નમ્ર હતા. ૧૮. સારી રીતે બાફેલાં ઈંડાં. ૧૯. ભાંગી ગયેલા (પાણીના) ઘડા. ૨૦. છોકરાનો પગ છોલાયોછે. ૨૧. છોકરાં આંધળાં થયાં (અથવા, છોકરાં આંધળાં હતાં). ૨૨. છોકરાંઓની કૂંચીઓ ચળકતી છે. ૨૩. તું ઘણોજ આસુદા છો (સુખી છો). ૨૪. ઘરડા માણસને સળ પડેલાંછે (કરચલી વળેલીછે). ૨૫. મોતી મને ઉપયોગી હતો.

English Translation.

1. The moon is brilliant (or the moon has become brilliant). 2. The door is carved. 3. The food became cheap (or the food was cheap). 4. He is confident. 5. You (*sing.*) are confused. 6. The child is well. 7. The road is (or has become) dry. 8. The slaves were fatigued. 9. The slaves are fatigued. 10. The overseer is sober. 11. The thread is tangled. 12. Abdulla is uncomfortable. 13. He is (or has become) useful. 14. The agreement is void. 15. The intoxicated slaves. 16. Humble Europeans. 17. The Europeans who were humble. 18. The well boiled eggs. 19. The broken water jars. 20. The child's leg is bruised. 21. The children became blind (or the children were blind). 22. The children's keys are bright. 23. You (*sing.*) are extremely comfortable. 24. The old man is wrinkled. 25. The pearl was useful to me.

બોધપાઠ ૬૭ મો.

ક્રિયાપદની પૂર્વે કોઈ કાળના ઉપસર્ગ શિવાય વપરાતા તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ.

The use of the Relative Pronouns without any tense prefixes.

૨૪૩. "તત્પદાપેક્ષક સર્વનામ" જ્યારે ક્રિયાપદની સાથે કોઈ કાળના ઉપસર્ગો શિવાય વાપરવામાં આવે ત્યારે તેને વાપરવાની જગ્યા તદન બદલી જાયછે, અને તે જે ક્રિયાપદની સાથે આવે તેનો અર્થ વર્તમાન કાળને રૂપે વિશેષણ જેવો થાયછે, તથા વાક્યરચના તદન ફેરવાઈ જાયછે, એટલે કે પુરૂપવાચક ઉપસર્ગો ક્રિયાપદની પૂર્વે અને તત્પદાપેક્ષક સર્વનામના ઉપસર્ગો ક્રિયાપદની પાછળ વપરાયછે, અને તેઓની સાથે કોઈ કર્મણિ ઉપસર્ગ આવે તો તે પુરૂપવાચક ઉપસર્ગ તથા ક્રિયાપદની વચ્ચે મૂકાયછે; જેમકે;—

નીવેઝાયે	હું જે શકુંછું	I who can.
વારૂખાઓ	તેઓ જે ઊડેછે (ઊડતી ચીજો)	Those which fly (flying things).
આસીકીઆયે	તે જે સાંભળેછે (સાંભળનાર)	He who hears (a hearer).
નીપીટાયે	હું જે વટાઈ જાઊંછું	I who pass by. (I the passer-by).
કીવીરીન્ગાયો	તે (ચીજ) જે ગોળ છે.	It (the thing) which is round.

અભ્યાસપાઠ ૬૬ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Phrases.

૧. મ્તુ ઉમપેન્દાયે આમે રૂડી. ૨. મ્કુબ્વે (મ્કુઊમે) ઉમઓગોપાયે આમેપોના. ૩. મોટો ઉવાકાઓ જુમ્બાની મ્વાન્ગુ, ઉટાપીકા નીઆમા ઉઈલિટાયો. ૪. ઉટાપાટા ચાકુલા ચોટે નીકીપીકાચો કટીકા સુફુરીઆ લાકો. ૫. વીટાબુ ઉવીસોમાવ્યો હવીટાકુ ફાઆ. ૬. ઉટાઈઓના ફાઈડા ઉઈટફુટાયો. ૭. સીટાઊફુન્ગા મ્લાન્ગો નીઉફુન્ગુઆઓ.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. જે માણસને તું ચાહેછે તે પાછો આવ્યોછે. ૨. સરદાર જેનાથી તું બીહેછે તે ઠીક (મંદવાડમાંથી) થયોછે. ૩. દેવતા જે મારા ઘરમાં બળેછે, તે જે માંસ તું લાવેછે, તેને પકાવશે. ૪. જે ખોરાક હું તારા તપેલામાં રાંધુંછું તે બધો તને જડશે. ૫. જે ચોપડીઓ તું વાંચે છે, તે તને કામ લાગશે નહિ. ૬. જે ફાયદો તું શોધેછે, તે તને મળશે (તું જોશે). ૭. જે બારણું હું ઉઘાડું છું તે બંધ કરીશ નહિ.

English Translation.

1. The man (whom) you (*sing.*) love has come back. 2. The chief (whom) you (*sing.*) fear has got well (or has become well). 3. The fire which burns in my house will cook the meat you (*sing.*) bring. 4. You (*sing.*) will get all the food (which) I cook in your cooking pot. 5. The books (which) you (*sing.*) read will not be of use to you (*sing.*). 6. You (*sing.*) will get (see) the profit you look for. 7. I shall not shut the door which I open.

તે જે વર્ગનાં નામનો ગુણ બતાવે તે વર્ગના નિયમો પ્રમાણે લાગુ પડતો ઉપસર્ગ તેની પૂર્વે ઉમેરવો (જૂઓ કલમ ૮-૧૫૫-૧૭૧-૧૭૨-૧૯૫ થી ૧૯૮ તથા ૨૧૯ મી).

૨૪૮. કમ્પૅરેટિવડીગ્રી સ્વાહીલીમાં ત્રણ રીતે દર્શાવાયછે;

(૧) વારંવાર કુલીકો (થી, કરતાં=than) શબ્દથી ;

(૨) વારંવાર ઝઈડીઆ અથવા ઝઈડીયા (કરતાં, વધારે=more than) શબ્દથી;

(૩) કોઈવખત કુપીટા (વધીજવું, સરસથવું, વટાઈજવું=to surpass, to pass) નામનું ક્રિયાપદ વાપરવાથી; જેમકે ;—

હુયુ મ્વેમાં કુલીકો યુલે	આ તેના કરતાં (વધારે) સારો છે This is better than that.
સા હીઈ ન્જેમા કુલીકો યુલે	આ ઘડિયાળ પેલા કરતાં સારો છે This watch is better than that.
ઉન્ગુજા મ્જી મ્બૂયા ઝઈડીયા મ્વીટા	જંગબાર મુમ્બાસા કરતાં મોટું શેહેર છે Zanzibar is a larger town than Mombas.
અલમાસ આપીટા અબદુલા	અબદુલા કરતાં અલમાસ સારો છે અથવા અબદુલા કરતાં અલમાસ સરસ થાયછે (વધી જાયછે) Almás is better than Abdullá or Almás surpasses Abdullá.

સૂચના—અન્યસાપેક્ષ તુલના માટે ઉપર કહેલી ત્રણ રીતમાંથી પેહેલી રીત (એટલેકે કુલીકો શબ્દ વાપરવાથી થતી રીત) જંગબાર બંદરમાં ઘણી વપરાયછે, અને બીજી બે રીતનો બહુ ઓછો ઉપયોગ થાયછે, માટે નીચેના અભ્યાસપાઠમાં કમ્પૅરેટિવડીગ્રીને અર્થે ફક્ત કુલીકો શબ્દ વાપરેલછે.

એ કુલીકો શબ્દનો બરાબર મૂળ અર્થ " જ્યાં છે ત્યાં" (Where there is) જેવો થાયછે; જેમકે;—

મ્ટુ હુયુ મ્વેમા કુલીકો યુલે	આ માણસ સારો છે જ્યાં તે (માણસ) છે ત્યાં This man is good where that (man) is.

એટલે કે આ માણસ પેલા કરતાં સારો છે This man is better than that.

૨૪૯. સુપર્લેટિવડીગ્રી કોઈ કોઈ વખત વિશેષણનાં સાદા મૂળ રૂપથી એટલે કે પૉઝિટિવડીગ્રીનાં રૂપથી દર્શાવી શકાયછે ; જેમકે;—

હુયુ મ્વેમા	આ સૌથી સારો છે	This is the best.
યુપી મ્વેમા ?	સૌથી સારો કોણ છે?	Who is the best?

એ સુપર્લેટિવડીગ્રી જ્યારે કોઈ ચોક્કસ પ્રાણી પદાર્થનો ગુણ બતાવે એટલે કે ઇંગ્રેજીમાં તેની પૂર્વે ધિ ડેફિનિટ આર્ટિકલ અથવા કોઈ ષષ્ઠ્યંત સર્વનામ આવે ત્યારે, તેનો અર્થ સ્વાહીલીમાં વારંવાર સંબંધી સર્વનામ (The relative pronoun.) વાપરીને તેની પૂર્વે તથા કર્તાના ઉપસર્ગની પાછળ લી અક્ષર ઉમેરવાથી થાયછે (જૂઓ ભાગ ત્રીજો કલમ ૨૫૦ મી); જેમકે;—

ન્જીઆ ઈલીયો પાના	સૌથી પહોળો રસ્તો	The broadest road.
ઉપાન્ગા વાન્ગુ ઉલીયો ખાલી	મારી સૌથી તેજ તલવાર	My sharpest sword.

વળી પૉઝિટિવ અથવા કમ્પૅરેટિવડીગ્રીની સાથે જ્યારે એ સુપર્લેટિવડીગ્રી પણ આવે ત્યારે તેને માટે ઉપર કહેલાં રૂપની સાથે સાના (ઘણો=very) શબ્દ વાપરવાનો ચાલ છે; જેમકે;—

મ્તુ હુયુ મ્વેમા લેકીની· આલીયે મ્વેમા સાના ઈલે

[માણસ આ સારો (છે.) પણ જે છે સારો ઘણો (તે) તે (છે.)]

આ માણસ સારો છે. પણ સૌથી સારો તે છે.

This man is good, but the best one is that.

એ છેલ્લા વાક્યના શબ્દોપ્રમાણે તરજુમો કરીએ તો આ પ્રમાણે થાયછે.

આ માણસ સારો છે, પણ ઘણોજ સારો તે છે. This man is good, but the man who is very good is that.

અભ્યાસપાઠ ૬૮ મો.

સ્વાહીલી વાક્યો.

Swahili Sentences.

૧. મલિન્ડી મ્જી વાકાલે કુલિકો મ્વીટા. ૨. મીકિન્ડે મીઝુરી કુલિકો મીનાઝી. ૩. ડાવા ઈલીયો ચુન્ગુ વાપી? ૪. મ્ટો હુઉ મ્પાના કુલિકો રોવુમા. ૫. માહાલી પાલે સાફી કુલિકો હાપા. ૬. મહાલી પાલે સાફી કુલિકો હાપા. ૭. હિસાબુ ઝા મ્સિમામીઝી સહીહી કુલિકો ઝાલે ઝા મ્વુવી. ૮. બારૂતી ઈલિયો પીપાની કાવુ કુલિકો સાબુની ઈલિયો કાશાની. ૯. જુમ્બા યા અબ્દુલા ખૂબા કુલિકો યાન્ગુ; લેકીની યાન્ગુ ન્ઝુરી કુલિકો ઝુમ્બા ઝોટે નીલીઝો ઝીઓના. ૧૦. મ્ટી ઉપી ઉલિયો મ્ગુમુ? ૧૧. ન્દેવુ યા અબ્દુલા બિન આલી ન્દેફુ લેકીની ઈલે યા સુલેમાન ન્દેફુ સાના.

ગુજરાતી તરજુમો.

૧. મુમ્બાસા કરતાં મલિંદી વધારે જૂનું શેહેર છે. ૨. ખજૂરીનાં ઝાડ નાળિયેરિનાં ઝાડ કરતાં ખૂબસુરત છે. ૩. સૌથી કડવી દવા ક્યાં છે? ૪. રોવુમાં કરતાં આ નદી પહોળી છે. ૫. પેલી જગ્યા આ જગ્યા કરતાં વધારે સાફ છે. ૬. આ જગ્યા કરતાં પેલી જગ્યા વધારે સાફ છે કે? ૭. દેખરેખ રાખનારના હિસાબો મચ્છીમારના હિસાબો કરતાં વધારે ખરા છે (સહીહ છે). ૮. (બંદુકનો) દારૂ જે પીપમાં છે તે સાબુન જે પેટીમાં છે તેના કરતાં સૂકેલ છે. ૯. મારા ઘર કરતાં અબ્દલાનું ઘર મોટું છે, પણ મારું ઘર, જે સઘળાં ઘર મેં જોયાંછે, તેઓનાં કરતાં રૂપાળું છે. ૧૦. કયું લાકડું સૌથી સખ્ત છે. ૧૧. અબ્દલા બિન આલીની દાઢી લાંબી છે, પણ સુલેમાનની સૌથી લાંબી છે.

ENGLISH TRANSLATION.

1. Malindi is a more ancient town than Mombas. 2. The date trees are more beautiful than the cocoanut trees. 3. Where is the bitterest medicine? 4. This river is broader than the Rovuma. 5. That place is cleaner than this. 6. Is that place cleaner than this? 7. The overlooker's accounts are

more correct than those of the fisherman. 8. The gunpowder which is in the barrel is drier than the soap which is in the box. 9. Abdullah's house is larger than mine, but mine is more beautiful than all the houses I have seen. 10. Which wood is the hardest? 11. Abdullah bin Aly's beard is long, but that of Suleman is the longest (but that of Suleman is very long).

કેટલાંક ઉપયોગી તથા રૂઢીપ્રમાણે બોલાતાં વાક્યો.

Some useful and idiomatic phrases.

ઉનાશ્મા કુકુ ન્ગાપી?
તમારી પાસે કેટલી મરઘી છે?
How many fowls have you?
ઉનાયો મયાઈ?
તમારી પાસે ઇંડાં છેકે?
Have you any eggs?
સીકુસિકીઆ, સેમા મારા યાપીલી.
હું તમારૂં કેહેવું સમજ્યો નહિ, ફરીથી કહો.
I did not understand you; say it again.
લેટે બાકુલી નીટીઆ મયાઈ.
ઇંડાં મૂકવાને મને પ્યાલું લાવો.
Fetch me a basin to put the eggs in.
લેટે બાકુલી લેંગે મયાઈ.
ઇંડાંવાળું પ્યાલું લાવો.
Bring the basin with the eggs in it.
લેશ્મા સીટાકી, ઇન્જો કેશો.
આજ મને ખપતા નથી, કાલે આવજો.
I don't want them to-day; come to-morrow.
શ્મેમ્બે રાહીસી સાના સાસા.
આંબા હમણા બહુજ સસ્તા છે.
Mangoes are very cheap now.
સીટાકી કુનુંનુઆ ની ગાલી.
મારે ખરીદવા નથી, બહુ મોંઘા છે.
I won't buy them; they are too dear.
વાટાકા નીની?
તમને શું જોઈએ?
What do you want?
સીજુઈ ઉલીટાકાલો.
તમને શું જોઈએછે તે હું જાણતો નથી.
I do not know what you want.
વાટાકા વાપી?
તમે ક્યાંથી આવોછો?
Where do you come from?
બાના યુકો જુમ્બાની?
શેઠ ઘરમાં છે કે?
Is the master at home?
બાના હયુકો જુમ્બાની, આમેટાકા.
શેઠ ઘરમાં નથી, બાહાર ગયાછે.
The master is not at home, he has gone out.
ઉનાક્વેન્ડા વાપી?
તમે ક્યાં જાઓછો?
Where are you going?
નીનાકવેન્ડા મજીની.
હું શેહેરમાં જાઉછું.
I am going into the town.
વેવે ઉનાજુઆ માનેનો યા કીઇન્ગરેઝા?
તમે ઇંગ્રેજી સમજી શકોછો કે? ઇંગ્રેજી વાત જાણોછો કે?
Do you understand English?
સીજુઈ કુસેમાં કીઉન્ગુજા.
હું જંગબારી ભાષા બોલતાં જાણતો નથી.
I do not know how to speak the Zanzibar language.
માજી યામે ચેમ્કા?
પાણી ઊકળ્યું કે?
Did the water boil?

માજી યાનાગેસ્કા ?
પાણી ઉકળેછે કે ?
Does the water boil ?
સાહાની હીઝી સીસાશ્રી.
આ રકાબીઓ સાફ નથી.
These plates are not clean.
ફુટા વૈમાં કવા કિટામ્બા.
(લુગડાના) ટુકડાથી તેમને સંભાળથી લુછો.
Wipe them carefully with a piece of cloth.
ફગીઆ વૈમાં કટીકા સુમ્બા હીઝી.
આ ઓરડામાંથી બરાબર રીતે વાસીંદુ વાળો.
Sweep this room well.
ઉમેકીટીઆ ઊક્ક કટીકા કિકોએ કીલ.
તમે તે પ્યાલામાં તળ પાડી.
You have cracked that cup.
કાટુપે.
અને તે ફેંકી નાખો.
And throw it away.
નીલેટે સીકી ના છુમ્બી.
મને સરકો તથા નીમક લાવી આપો.
Fetch me the vinegar and the salt.
ઉસીકાંઈએ ખલેલે હીવી.
આટલો બધો ઘોંઘાટ નહિ કરો.
Don't make so much noise.
ટીઆ ઊટામ્બી કટીકા તા યાન્ગુ.
મારા દીવામાં વાટ નાખો.
Put a wick in my lamp.
કામા ઉમેકવીશા કુફગીઆ વાઆ ન્ગુઓ સાફી.
જ્યારે તમે વાસીંદુ વાળીલો ત્યારે સાફ લુગડાં પેહેરજો.
When you have swept the room put on clean clothes.
ફાંયાં તૈયારી કુટએઆ.
ફરવાજવાની તૈયારી કરો.
Get ready to go for a walk.
ઉમેકવા તૈયારી ?
તમે તૈયાર છો કે ?

Are you ready ?
જીઆ ગાની ઉટાકાઓ કુપીટા ?
તમે કયે રસ્તેથી જવા માગોછો ?
By what way do you want to go ?
કધરી ગાની મ્બાલી શાગ્બા લાકો ?
તમારો બાગ કેટલો દુર છે ?
How far is your garden ?
સીમ્બાલી સાના, લશ્કડા ઈકીપાટા સામોજા.
ઘણો દુર નથી કદાચ એક કલાકનો રસ્તો હશે.
Not very far; perhaps an hour's walk.
ઉટાકવેન્દા કવા મીન્ગુ આઓ ઉટાપાન્દા કુન્ડા આઓ ઉટાકવેન્દા કવા મશુઆ ?
તમે પગે ચાલીજશો કે તમારા ગધેડા ઉપર ચડીજશો કે મછવામાં બેસીને જશો ?
Shall you walk, or ride your donkey, or sail ?
નીલેટે માજી યા મોટા કિડાગો નીકીઈશા કુલા.
જ્યારે હું મારો નાસ્તો કરી લઉં ત્યારે મારા સારૂ થોડું ગરમ પાણી લાવજે.
Bring me some hot water when I finish my breakfast.
ગેઊઝા કિલ્લા સીકુ ગોડોરો છીની જ્ઞુઊ.
દરરોજ ગોદડી ઉથલાવજે.
Turn the mattress over every day.
મર્ઝકિબુ ગાની ઈલિ ?
તે કયું વહાણ છે ?
What ship is that ?
ઈમેટીઆ નાંગા ?
તેણે લંગર નાખ્યું છે કે ?
Has she cast an anchor ?
બાડો ઈટાકુજા કરીબુયા ફાંની.
હજી નથી નાખ્યો, તે કીનારાની નજદીક આવશે.
Not yet, she will come near the shore.
મ્કુ એમાં હવાચી રશીકી ઝાકે વાકીપાઠીકાના શીડા.
સારો માણસ પોતાના દોસ્તોને મુશ્કેલીમાં છોડતો નથી.

A good man does not desert his friends when they fall into difficulties.

વખતી ગાની નીજે મીમી?

હું કયે વખતે આવું?

At what time may I come?

આલીકાઆ સાના?

તે ઘણીવાર થોભ્યોછે?

Did he stay long?

હાઆ, આલીક્વેન્ઢા ઝકે મારા.

નહિ, તે પાધરો ચાલ્યો ગયો.

No, he went away directly.

ઉસીકે માજી કિસીમાની, મુચેવે આગોમ્ભેઝા.

તે કુઆમાંથી પાણી સીંચતા નહિ, ધણી મનાઈ કરેછે.

Do not draw water from the well, the owner forbids it.

કુલા કધરી ઉટાકાવ્યો.

જેટલું તમને ગમે તેટલું ખાઓ.

Eat as much as you like.

કિટાબુ ગાની ઉનાસોમા?

કેવી ચોપડી તમે વાચોછો?

What book are you reading?

નીપે મીમી ટુ, ઉસીવાપે વાલે.

તે મનેજ આપો, તેઓને નહિ આપો.

Give it only to me and not to them.

એનેન્ઢા કા કોમેશા મનેનો હાયા.

જાઓ અને તે વાત બંધ રખાવો.

Go and stop that talking.

આલીજેન્ગા બોન્ધ કાટીકાટી યા મ્ટો.

તેણે નદીની વચ્ચે પૂલ બાંધ્યો.

He built a bridge across the river.

આલીકવા સફારીની મીઆકા મીન્ગી.

તે ઘણાં વરસ થયાં પરદેશ ગયોછે.

He has been abroad many years.

યુપો હાપા, યુકો કુલે.

તે અહિં છે, તે ત્યાં છે.

He is here; he is there.

હાપો હાપા, હકો કુલે.

તે અહિં નથી; તે ત્યાં નથી.

He is not here; he is not there.

આલીટુવાચા કધરીયા સીકુ કુમી.

તેણે અમને આસરે દશ દિવસ ઉપર છોડયો.

He left us about ten days ago.

આલી એોન્ઢોકા કીટીની કવાકે.

તે પોતાની ખુરસી ઉપરથી ઊઠી ઊભો થયો.

He rose up from his chair.

આનાક્વેન્ઢા ગભીઓ કામા આવેઝાવ્યો.

તેનાથી બની શકે તેટલો જડપથી તે દોડેછે.

He runs as fast as he can.

હુયુ આલીકવા આકીયેઝા ઝઈડી યા બાબા વાકે.

તે તેના બાપ કરતાં વધારે જોરાવર હતો.

He was more energetic than his father.

નીનાઓ ઉસીન્ગીઝી.

મને ઊંઘ આવેછે.

I am sleepy.

સીઓની મ્ભાલી, કામા વાઓના વો વેવે.

તમે જેટલું દૂર જોઈ શકોછો તેટલું હું જોઈ શકતો નથી.

I cannot see so far as you can.

નાલી પેટિઆ જીઆ, નીકોટેકિઆ શામ્બાની કવાકો.

હું રસ્તો ભૂલીગયો હતો અને તમારા બાગની પાસે આવી નીકળ્યો.

I had lost my way, and I came out close to your garden.

નીમે યુલીઝા મારા કવા મારા લેકીની હનીઅમ્ણીઈ.

મેં તેને ફરીફરીને પૂછ્યું, પણ તે કેહેતો નથી.

I have asked him again and again, but he does not tell me.

નાલીપાટા ફાઇડા રીઆલી મીઆ.

મને સો રીઆળનો ફાયદો થયોછે.

I have gained a profit of a hundred dollars.

નામજુઆ મહાલી આલીપો.

તે જ્યાં છે તે હું જાણુંછું.

I know where he is.

નીમેઓના મુઆન્ગા, લકીની ગોફુ સીકી-
આ ફ્રીન્ગા ફુલીઆ.
મેં તોપનો ચમકારો જોયો પણ આવાજ સાં-
ભળ્યો નહિ.
I saw the flash of the gun, but did
not hear the report.
નીટાકવેન્ડા કવા બાહારી હતા ઈટાકાપો
નીશીકીરા.
દરિયા રસ્તે જેટલું દૂર મારાથી જવાશે તેટલું
હું જઈશ.
I shall go by sea as far as I can.
નીટા કવેન્ડા ન્ટેમ્બેઆ કુકુન્જુઆ મીગૂ.
મારા પગ પસારવાને હું ફરવા જઈશ. [legs.
I shall go for a walk to stretch my
નીટાફુન્ગા મ્લાન્ગો આસીપાટે કુપીટા.
તે બહાર ન જાય માટે હું બારણું બંધ કરીશ.
I shall shut the door that he may not
go out.
કામા ઉન્ગાલી ક્વાપો હાપા, હન્ગાલી પીગ્વા.
જો તમે અહિં હતે તો તેને માર પડત નહિ.
If you had been here, he would not
have been beaten.
ઈમેક્વા વખતી વાસીસી ક્વેન્ડા ક્રેડું.
અમારો જવાનો વખત થયોછે.
It is time for us to go.
યાલીક્વા હબારી યા સીરી, ઈકીટોકીઆ.
તે ખાનગી બાબત હતી પણ તે બાહાર
આવી ગઈ.
It was a secret, but it oozed out.
મ્વાચેઆ એન્ડે.
તેને જવાદો.
Let him go.
કા ટેલેકા માજી.
આગ ઉપર પાણી રાખો.
Put the water on the fire.
ખબારી ઝીમે એનેઆ.
ખબર ફેલાઈ ગઈ છે.
The news has spread.

ઝીએનેઝા ખબારી.
ખબર ફેલાવો.
Spread the news.
વાટુ વાલીઓક્વેન્ડા વીલાયા વામેકુજા
ઝાગ્મો.
જે લોકો વિલાત (યુરોપખંડમાં) ગયા હતા
તેઓ પાછા આવ્યા છે.
The people who went to Europe
are come back.
વાલીક્વા વાકીપીગાના, નીકાપીટા મીમી
નીકાવા અમુઆ.
તેઓ વઢતા હતા અને હું પાસેથી વટ્યો
અને મેં તેમને છુટા કીધા.
They were fighting and I passed
and separated them.
મ્ટી હુઉ સીમ્રેફુ કામા ઉલે.
આ ઝાડ તે ઝાડ જેટલું ઊંચું નથી.
This tree is not so tall as that.
ન્ગુઓ ઝીમેઓશેકા.
લુગડાં ધોવાયાંછે; લુગડાં ધોવામાં આવ્યાંછે.
The clothes have been washed.
નીમેનાવા મીકોનો યાન્ગુ.
મેં મારા હાથ ધોયાછે.
I have washed my hands.
ટુલીવાશામ્બુલીઆ વાકાફુઆઈકો.
અમે તેઓની ઉપર હુમલો કીધો અને તેઓ
ઘભરાટમાં પડ્યા.
We attacked them and they fell
into confusion.
ઉપાટા જે કિલ્લા મ્વેઝી?
દરમહિને તમને શું જડેછે?
What do you get per month?
મનેનો ગાની મ્નેનાયો?
તમે શું વાત કરોછો?
What are you talking about?
આમેક્વાજે?
તેનું શું થયું?
What has become of him?

નીક્વીશા મઓના મહમદી નીટાકુપા જવાબુ.
મહમદને જોઈને હું તમને જવાબ આપીશ.
When I will see Mohammed, I will give you an answer.

કીકો વાપી કીસુ નાલીચોકુઓના નાચો જાના.
જે ચાકુ તમારી પાસે મેં કાલે જોયો હતો તે ક્યાં છે?
Where is the knife I saw with you yesterday?

માહાલી ગાની પાનાપો ઊમાં?
કયે ઠેકાણે દુખાવો થાયછે?
Where is the pain?

કઝી યેતુ ઈમેક્વીશા.
અમારૂં કામ પુરૂં થઈ રહ્યુંછે.
Our work is finished.

સાસા ટવાજુઆ કુઅન્ઢીકા કીસ્વાહીલી કામા મ્ટુ આલીયે ઝાલીવા કટીકા ઉન્ગુજા.
જંગબારમાં જન્મેલા માણસની માફક સ્વાહીલી બોલી હવે અમે લખી જાણીયેછિયે.
Now we know how to write Swahili like a man born in Zanzibar.

મ્ટુ આકીટુ ઉલીઝા માઉલીઝો ટવાજુઆ મનેનો યાલીયોસહીહી યાકુજીબીઆ.
જો તે માણસ અમને સવાલ પૂછશે તો તેને જવાબ આપવાને બરાબર લાયકના શબ્દો અમે જાણીયે છિયે.
If the man asks us a question, we know words which are correct to answer him with.

અયે રફીકી યાન્ગુ, નામ્બીએ જીના લાકો.
અરે મારા દોસ્ત તમે તમારૂં નામ મને કહો.
Oh! my friend, tell me your name.

જીના લાકો નીમેલીસાહાઓ.
હું તમારૂં નામ ભૂલી ગયોછું.
I have forgotten your name.

ઉનાયો હાજા તેના?
તમારી હજી કાંઈ વધારે ઇચ્છા છે કે?
Have you any further desire?

હાજા યાન્ગુ યા કુઈશી વેવે માના ના ફુરાહા.
મારી ઇચ્છા એ છે કે તમે સુખસાથે લાંબો વખત જીવો.
My desire is that you may live long and happily.

સ્વાહીલી વાર્તાઓ.

Swahili tales.

સૂચના—આ નીચે આપેલી બે સ્વાહીલી વાર્તા બહુજ સેહેલી તથા સલીસ રીતિ ગોઠવેલીછે, તેમજ તેઓમાં સમાવેલા સઘળા શબ્દો આ ચોપડીમાં આગળ આપી ગયા છિયે અને જે કોઈ શબ્દો આગળ આવી ગયેલા નથી તેઓ કાંઉસમાં સમજાવ્યાછે, માટે અમારા પ્રિય વાચનાર જાતે મેહેનત લઈ દરેક શબ્દનો અર્થ સમજવાની તથા સ્વાહીલી ભાષાની ઢબ શિખી લેવાની કોશેશ કરશે એવાં હેતુથી તેઓનો ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજી તરજુમો અત્રે કરી બતાવ્યો નથી.

હધીશી યા કિજાના.

(એક જવાનિયાની કથા.)

કિજાના મોજા આકાવુટા ઊપાન્ગા વાકે આકાનેના મીમા નીટાઇન્ગીઆ હુમો શીમોની, નીકાફે આઓ નીકાપોતે; આકાઇન્ગીઆ આકામઓના મ્ટોટા આમેફુંગવા; આકામબીઆ "નીફુન્ગુએ નીફુપે બબારી યા હુમો શીમોની;" આકામફુન્ગુઆ આકાઓના વીગવા

મીન્ગી ન્યા વાટુ, આકાયુલીઝા "હ્યારી ગાની હીહી?" આકમમ્બીઆ "મ્ના ઑકા હુમો, ફાર્ઝીયાકે કુલા યાકુ ના મીમી મ્વાન્ગાલી નીલા, લેકીની આમેનીકુંઇઆં ગેટોટા વાકે, મીઆકા મીન્ગી ઇમેક્વીશા નીમેટાકા ક્વેકુ:" આકા ગુલીઝા સાસા સુકો વાપી ઑકા ઇશે? આકામમ્બીઆ ટવેન્દે નીકાકુમ્મોએરી મહાલી આનાપોલાલા; આકામમ્બીઆ ટવેન્દે; વાલીપોફીકા, સુલે કિજાના આકામકાટા કિમ્બા કીગોજા, આકાટોકા ન્યાપીલી આકામકાટા હ્યા આકાવીકાટા મ્બા; વાકાફ્ડી, વાકામ્મેન્દાઝામ્મો; આકા મમ્બીઆ ગેટોટા વા ક્વાન્ઝા, "સાસા ટવેન્દે ઝેકુ ક્વેકુ, લેકીની હુકીફીકા ક્વેકુ, યે નેન્દે યેયે ક્વાન્ઝા ક્વા બાબા યાન્ગુ, ઉકામમ્બીમ્મે કામા ગેટોટા વાકો નીકીકુપેટેઆ ઉટાનીપા નીની? આકીક્વમ્બીઆ નીટાકુપા માલી યાન્ગુ નુસ ક્વા નુસ, ઉસી કુબાલી, મમ્બીમ્મે નાટાકા કોફીયા યાકો ઉલીપોઉકીવામ્યા કટીકા ઉજાના મ્વાકો, આટાકુપા કોફીઆ યા ઝાહામ્બુ, ઉસીકુબાલી ઇસ્લા આકુપે કોફીઆ મ્બોવુ કમ્બીસા, હોયો પોકેઆ; ના મામા યાન્ગુ મમ્બીમ્મે નાટાકા તા ઉલીપો ઉકીવાશા ઉજાનાની મ્વાકો: આટાકુપા તા મીન્ગી ઝા ઝાહામ્બુ (ઘાહામ્બુ) ઉસીકુબાલી ઇસ્લા આકુપે તા મ્બોવુ મ્બોવુ યા સુમા, હોયો પોકેઆ;" વાકામ્મેન્દા ઝામ્મો હ્યા વાલીપોફીકા કરીબુ યા મ્જી, સુલે કિજાના આકામમ્બીઆ; "ન્ગીમી નીટા કામ્યા હાપા, ના યેયે મ્મેનેન્દે મ્જીની ક્વેકુ, ઉકાફાંઇયે શાવરી ના બાબા યાન્ગુ મામા હોયો નીલામ્મોકુ અમ્બીઆ; (જેવી રીતે મેં તમને કહ્યું છે તેવી રીત)" આકામ્મેનેન્દા, આલીપોફીકા આકામ્મોના મ્જીની વાકુ હવાનેની, વાના ગ્ગીબા મકુઉ (તે ત્યાં પહોંચ્યો ત્યારે જોયું તો શેહેરમાં માણસો કાંઈ બોલતા નથી અને મોટી દિલગીરીમાં છે), આકાઉલીઝા "મ્સીબા હુઉ યા નીની?" વાકામ્બીઆ, મ્ટોટો વા સુલતાની આમેપોટેઆ શીકુ મીન્ગી; આકાઉલીઝા "જુમ્બા યા સુલતાન ની ઇપી નાપેલેકેની; વાકામપેલેકા વાકુ, આલીપોફીકા આકાસુલીઝા બાબા યાકે, ઉના નીની? આકામ્બીઆ "મ્ટોટો યાન્ગુ આમેપોટેઆ." આકામમ્બીઆ નીકીકુલેટેઆ ઉટાનીપા નીની? આકામમ્બીઆ નીટાકુપા માલી યાન્ગુ નુસ ક્વા નુસ, આકામમ્બીઆ "મારાહબા;" આકામ્મેન્દા આકામલેટા આકાજી નાયે: આલીપો-મમ્મોના બાબાયે ના મામાયે (જ્યારે તેના બાપ તથા તેની માએ તેને જોયો) ઇકાવા ફુરાહા ખૂબા મ્જીની, વાકાપેન્દા સાના સુલે કિજાના કામા મ્ટોટો વામ્મો; હ્યા આલીપોટાકા કવેન્દા ઝાકે, સુલે કિજાના આકામમ્બીઆ મ્મેનેન્દે, નામમ્બીમ્મે બાબા ના મામા યાન્ગુ વાકુપે કોફીઆ ના તા, આકામ્મેન્દા આકાવામમ્બીઆ; વાકાઉમ્પા કોફીયા મીન્ગી, આકાકટાઆ આકામમ્બીઆ "નાટાકા હીયો મ્બોવુ" વાકાઉમ્પા ના મામા યે આકાઉમ્પા તા. આકાવા ગુલીઝા "કોફીઆ હીઈ માઆના યાકે નીની?" વાકામમ્બીઆ મ્કુ આકીવાઆ, હમ્મોનેકાની ના મ્કુ; આકાવાઆ આસીમ્મોનેકાને, આકાફુરાહી સાના; આકાઉલીઝા, "તા હીઈ માના યાકે નીની?" વાકામમ્બીઆ "ઉકીવાશા હ્યા હાપા વાકુ વાવીલી વાટા ટોકા વાકુટીલીમ્મે (તારા-વાસ્તે નાખશે will put for you) ઝાહામ્બુ જુમ્બાની મ્વાકો ઉસીકુ કુચ્ચા (આખી રાત); ના ઉકીવાશા હ્યા હાપા વાકુ વાવીલી વાટાટોકા વાકુપીગે ક્વા વીગોન્ગો (સોટા, દંડુકા=Cudgels) ઉસીકુ કુચ્ચા; આકાનેના મારાહબા આકાફુરાહી સાના આકામ્મેન્દાઝાકે.

હદીસી યા મ્તુ મ્પુમ્બાવુ.

(એક મૂર્ખ માણસની કથા.)

પાલીક્વાના મ્તુ મોજા જીના લાકે ભિલાલી આલીયેક્વા આકીકાટા ખુની સુઇટ્ટીની (જંગલમાં=In the forest) આકાકાઆ કટીકા ઇન્છા યા તાવી (ઝાડની ડાંખડીને

છે.) આકાશીકા શોકા, ના આલીક્વા આકીકાટા માન્ઝો વા તાવી, આકાપીટા મ્હુ કરીશ્રુ આકાઓના મ્હુ ઈલિ આનાકાટા શીના (મૂળ=root) લા તાવી નાયે આમેકાઆ કટીકા ઇન્છા, આકામમ્ખીઆ "સીવ્યો ઊીવ્યો ઉનાવ્યોકાટા; ઉટાઅન્ગુકા; ઉનાકાઆ ઇન્છાની નાકાટા શીના, લીકીકાટીકા ના વેવે ઉટાઅન્ગુકા"; આકાજીબ્રુ "સીઅન્ગુકી" મ્હુ પુલે આકાએન્ઢા ઝાકે; નાયે આકાકાટા તાવી, લીલીપોકાટીકા લીકૃઅન્ગુકા તાવી નાયે મુએવે આકાઅન્ગુકા ના શોકા લાકે પીઆ, આકાએન્ઢા મ્મીઓ હત્તા આકામકમાટા મઠુ પુલે આલાયેમમ્ખીઆ ઉટાઅન્ગુકા; આકામમ્ખીઆ "નીઅમ્ખીએ ઉસીકુ નીટાકાપોકુફા" આકામમ્ખીઆ "મીમી સીજુઈ ઉટાકુફા લીની આનાજુઆ મૂન્ગુ ટુ" આકામમ્ખીઆ ભોના ઉમેનીઅમ્ખીઆ ઉટાઅન્ગુકા નામી નીમેઅન્ગુકા ક્વેલી" આકામમ્ખીઆ "ઉલીકાઆ વીબાયા કટીકા ઇન્છા ના ઉલીક્વા ઉકીકાટા શીના, ક્વા સબાબ્રુ ઊીઈ નાલીજુઆ કામા વે ઉટાઅન્ગુકા." આકાસેમા "મીમી સીજુઈ મનેનો યાકો હાયા, નીઅમ્ખીએ મારા નીટાકુફા લીની, કામા હુનીજીબ્રુ નીટાકુપીગા શોકા નીટાકુઊઆ" મ્હુ પુલે આકાઓગોપા આકામમ્ખીઆ "નેન્ઢા જુમ્રની ક્વાકો ઉકાકુલા મકાટી યા ગાનો (ઘઉંની રોટલી) ઉશીબે સાના ના કુઅવે માજી મીગ્રી તેના, ઉકાઈશા કાઝી ઊીઝી ઝોઠે ઇન્જો હાપા ઉલાલે તેના ઉટા કુફા." આમેક્વેન્ઢા આકાકુલા મકાટી યા ગાનો આકાશીઆ સાના આકાકુઅવા માજી, આકાપાન્ઢા ફુન્ઢા વાકે આકાએન્ઢા ઝાકે મુઇટુની આકામફુન્ગા ફુન્ડા વાકે પાલે આકાલાલા; આકાકીઅંકા યેયે જીઓની આકાધાનીઆ "મીમી મુએવે નીમેકુઇશા કુફા"; વાકાપીટા વાઠુ પાલે વામેમુલીઝા ન્જીઆ, આકાવાઅમ્ખીઆ "નાલીપોક્વા હાયી (હયાત, જીવતો=Alive) નાફ્રાહામું ન્જીઆ ઉલીક્વા હાપા, લેકીની સાસા નીમેકુફા" વાકામમ્ખીઆ "વેવે હકુકુફા" ના તેના વાલીકુજા વાલે કરીબ્રુ વાકામમ્ખીઆ "કામા ઉમેકુફા સાસા ઉમેફુફુકા (પાછો જીવતો થયોછે,=You have come to life again)". આકાવાઅમ્ખીઆ "કાનો મીમી સીકુકુફા ફુન્ઢા વાન્ગુ પુકો વાપી?" ના પુલે ફુન્ઢા આકા પીટા મુઇવી આકાક્વીબા; હાના હબારી મુએવે કામા આમેક્વીબ્વા આકાવાઅમ્ખીઆ "મારા પીલી, સેમેની ફુન્ઢા વાન્ગુ પુકો વાપી? કામા ઝીયેં સીનીજીબ્રુ નીટાવાઊઆ:" વાઠુ વાલે વાકાઓના વાટાકુફા બ્રુરે-વાકામમ્ખીઆ ઉવો ન્ગો "સીસી ટુમેઓના ફુન્ઢા વાકો, આમેગેઉકા ઈમામી ના આલીક્વા આકીપ્યુતુબ્રુ મ્સીકીટીની વા જુમાં (તારો ગધેડો બદલાઈને ઈમામ થયોછે અને તે જુમા-મસજીદમાં લોકોને બોધ કરતો હતો). આકાટોકા મ્હુ પુલે મ્પુમ્બાફુ આકાએન્ઢા ન્જીઆની હત્તા આકાપીકા મ્સકીટીની, આકામઓના પતીબ્રુ આકામકમાટા આકાપીગા માબોન્ઢે આકાસેમા "હુપુ ફુન્ઢા વાન્ગુ આમેનીકિમ્ખીલીઆ", વાઠુ વાકામમ્ખીઆ "ઉના વઝીમુ નીની?" આકાકમાટવા ના વાઠુ વાલે, ના સાલા યા જુમા ઈકાપુન્જીકા.

સમાપ્ત.

BOMBAY : PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.
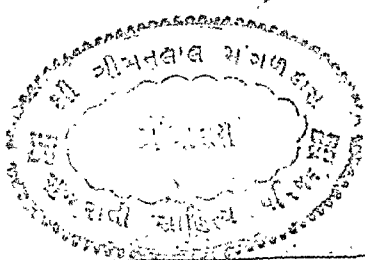
આ ગ્રંથને આગળથી ગ્રાહક થઈ આશ્રય આપનાર સાહેબોનાં નામ.

નકલ.	ગ્રાહકોનાં નામ.	ઠેકાણું.
૭૫	ખુદાવંદ વાલાશાન મહારાઓ શ્રી ખેંગારજી સવાઈ બહાદુર જી. સી. આઈ. ઈ.	કચ્છ દરબાર.
૫	કુમાર શ્રી કલુભા સાહેબ	ભુજ.
૫	મહારાજા તેરાધીપતી કુમાર શ્રી હમીરજી	તેરા.
૫	રાણા શ્રી જાલમસંગજી	ભુજ.
૫	રા. રા. મોતીલાલ લાલભાઈ કચ્છના દીવાનસાહેબ	,,
૨	રા. રા. છોટાલાલ સેવકરામ, માસ્ટર	,,
૨	રા. રા. રણછોડભાઈ ઉદયરામ કચ્છ દરબારના હજુર આસિસ્ટન્ટ	,,
૧	રા. રા. ચુનીલાલ અમૃતરામ	,,
૨	રા. રા. મોહનલાલભાઈ મણીલાલ જોઈન્ટ નાયબ દીવાન	,,
૨	રા. રા. ખુશાલીદાસ ગંગાદાસ નાયબ દીવાન	,,
૨	રા. રા. છોટમલાલ શિવજી રેવિન્યુ કમિશનર	,,
૧	રા. રા. નાગજીભાઈ આપશી	,,
૮	ખાનસાહેબ કરમાલીભાઈ રહીમ નાનજી આણી B. A. કચ્છના એજ્યુકેશનલ ઇન્સપેક્ટર	,,
૨	રા. રા. વિઠ્ઠલજી કેશવજી દવે B. A. હેડ માસ્ટર આલફ્રેડ હાઈસ્કુલ	,,
૧	રા. રા. દલપતરામ ભગવાનજી	,,
૧	રા. રા. કેશવલાલ હરસદરાય B.A.	,,
૧	રા. લક્ષ્મીદાસ રવજી	,,
૧	રા. મણિશંકર ઇચ્છારામ	,,
૧	રા. ગંગારામ જેઠાભાઈ	,,
૨	રા. કલ્યાણજી રતનશી	,,
૨	રા. રા. રહિમભાઈ નાનજી	,,
૧	રા. જોશી નારાણદાસ રતનશી	,,
૧	શેઠ મહમદભાઈ મામુજી દારૂગર.	,,
૧	રાજગુરૂ પ્રાગજી રણછોડજી	,,
૧	ભટ દયાશંકર વિશનાથ	,,
૧	શેઠ રશીદભાઈ અલીદિનારવજી.	ભુજ.
૧	કરાંસ જમા કરીમામદ	,,
૧	જોશી રામજી વી. ભવાનીદાસ	,,
૧	વ્યાસ ધરમશી વી. ડુંગરશી	,,
૧	વકીલ હીરજીભાઈ અરજણ	,,
૧	વકીલ ગોવિંદજી માધવજી	,,
૧	શેઠ મામધભાઈ સલેમાન	,,
૧	શેઠ લધાભાઈ સલેમાન હસ્તે જાનમામદ ભાઈ લધા	,,
૧	શિવજીભાઈ પરશોતમ મેતા	,,
૧	મોચી રાઘવજીભાઈ ફકીરભાઈ	,,
૧	રા. પીર જિન્નતઅલી પ્યાર મહમદ.	,,
૧૫	શેઠ ભીમજીભાઈ જેરામ શિવજી.	મુંદરા.
૧૫	શેઠ જીવણદાસ ધનજી શિવજી	,,
૧૦	શેઠ દામોદર જેરામ શિવજી	,,
૧	રાણા શ્રીદાદભા મુલજી	જામનગર.
૨	જોગી બાલનાથજી આયસ શ્રી શેવાનાથજી	બળધીઆ.
૧	શેઠ વલ્લભદાસ આણંદજી	દ્વારકા.
૧	શેઠ મનજીભાઈ લાલજી	કચ્છ અંજાર.
૫	ગુસાંઈ ગેઆનગિરજી નિરમલગિરજી	કચ્છ માંડવી.
૨	ગુસાંઈ રેવાગરજી કુંવગરજી	,,
૫	શેઠ રાએસી અમરચંદ	,,
૨	શેઠ આસકણ ખેંગાર	,,
૧	શેઠ સાકરચંદ ખીમરાજ	,,
૧	શેઠ જુઠા ડુંગરશી	,,
૧	શેઠ દોશી શિવજી લાલજી	,,
૧	અંબાશંકર સુંદરજી વકીલ	,,
૧	શેઠ વલભજી કરમચંદ	,,
૧	શેઠ વિસનજી માનસંઘ	,,
૧	ડા. જેઠા સામજી	,,
૧	ડા. રતનસી ભીમજી	,,
૧	દાકતર તાપીદાસ શિવલાલ	,,
૧	ડા. રણછોડદાસ કરસનદાસ વકીલ.	,,
૧	શેઠ કાનજી દ્વારકાદાસ	,,